

Norsk Arbeidsmandsforbund

PROTOKOLL

over forhandlingene på det
30. ordinære landsmøte
i Oslo

i dagene
12.—17. september 1982

Norsk Arbeidsmandsforbund

PROTOKOLL

over forhandlingene på det

30. ordinære landsmøte

i Oslo

i dagene

12.—17. september 1982

Redigert av
LEIF THORESEN

Referenter:
LISE WINTHER
GEIR ØVREVIK

FORORD

Denne protokoll gir et referat av forhandlingene på Norsk Arbeidsmandsforbunds 30. ordinære landsmøte i dagene 12.—17. september 1982. Det ble under landsmøtet laget referat for hver dag. Disse ble trykket og delt ut til representantene den etterfølgende dag, med anledning til å levere merknader og korrigeringer til referentkorpset. Referatet fra siste møtedag ble sendt til representantene med en frist til å gjøre merknader.

På grunnlag av de daglige referater, innkomne merknader og landsmøtets dokumenter er så denne protokollen redigert.

Deltakerlisten er tatt inn til slutt i protokollen. Den bygger på den opprinnelige deltakerliste med de endringer som ble anmeldt til fullmaktskomiteén.

Norsk Arbeidsmandsforbund

Arbeiderbevegelsens
Arkiv
og
Bibliotek

Innhold

	Side:		
Forord.....	2	LO-formannens innledning.....	118
Taleregister	5	Debatten	126
Landsmøtets åpning	7	Dagsordenens punkt 3, vedtekter.....	134
Formannens åpningstale	9	Dagsordenens punkt 4.....	141
Gjesteliste.....	14	Landsmøteperiodens lengde....	141
Dagsordenen	24	Ettermiddagsmøtet 15. september	143
Forretningsorden.....	25	Dagsordenens punkt 5.....	143
Formiddagsmøtet		Den faglige og økonomiske situasjon.....	143
13. september	27	Innkommne forslag	143
Dagsordenens punkt 2.....	28	Formiddagsmøtet	
Beretninger og regnskaper	28	16. september	176
Muntlig beretning	35	Dagsordenens punkt 8.....	177
Debatten	47	Forbundets handlingsprogram for Bergverksindustrien	177
Formiddagsmøtet		Dagsordenens punkt 7.....	188
14. september	54	Forskjellige forslag.....	188
Dagsordenens punkt 3, vedtekter.....	54	Ettermiddagsmøtet	
Dagsordenens punkt 6.....	60	16. september	202
Internasjonale spørsmål	60	Dagsordenens punkt 5.....	203
Sandegrens innledning.....	61	Dagsordenens punkt 6.....	205
Debatten	75	Internasjonale spørsmål	205
Dagsordenens punkt 3, vedtekter.....	84	Dagsordenens punkt 7.....	211
Ettermiddagsmøtet		Forskjellige forslag.....	211
14. september	88	Formiddagsmøtet	
Dagsordenens punkt 3, vedtekter.....	88	17. september	213
Formiddagsmøtet 15. september	109	Dagsordenens punkt 9.....	213
Dagsordenens punkt 3, vedtekter.....	110	Bevilgninger.....	213
Dagsordenens punkt 5.....	117	Valgene	216
Den faglige og økonomiske situasjon.....	117	Avslutningen.....	225
		Deltakerliste.....	230

Talerregister

- Aga, Jens Tveit 29, 32, 49, 50, 105, 116, 129, 135, 141, 158, 173, 216
- Alker, Hans 17
- Almklov, Ingvald 75, 216, 224, 226
- Andersen, Finn Ole 32
- Bakkeslett, Knut 195
- Balandin, Johannes 88, 150, 154, 185, 201
- Berg, Magne 51, 107, 150, 209
- Berg, Ole 108, 151, 152, 211
- Bergsrønning, Ole 106, 117, 152, 184
- Berntsen, Oddbjørn 108, 158, 196
- Borg, Arne 77, 79, 151, 165, 168, 206, 214, 215
- Borch, Torodd 104, 210, 225
- Breivik, Ronald 91
- Briscoe, O. 18
- Brømseth, Ole K. 174
- Dahl, Arnor 94, 116, 225
- Dale, Olav 100, 108, 130, 200
- Ditløvsen, Ernst 175, 203
- Enge, Bjørn 100, 141
- Enoksen, Eilert 175, 203
- Finstad, Rolf 48
- Fløtten, Finn 197
- Fredriksen, Erland 161
- Grøslund, Asbjørn 204
- Gåsdal, Brigte Olav 32, 35
- Habberstad, Dagfinn 17
- Hagen, Øystein 80, 81, 94, 95, 139, 149, 152, 211
- Halvorsen, Anton 51, 60, 79, 209
- Halvorsen, Tor 21, 118, 132
- Hansen, Reidar 55
- Hauger, Erik 214, 206
- Hauger, Kjell 167, 199, 208
- Helgesen, Reidar 116
- Høst, Harald 109
- Høglund, Liv-Merete 148, 149
- Ingebrigtsen, Per 49, 106, 195
- Jensen, Arne 50, 59, 157, 203
- Johansen, Ingvald 28, 32, 115, 137, 201
- Kjæserud, Tore 168
- Kjøsnes, Arvid 105
- Klemo, Ole 48, 76, 110, 128, 196, 209, 224
- Klimpen, Eldbjørg 50, 148
- Klunderud, Johan 56, 57, 92, 104, 115, 151, 209, 224, 226
- Korsmo, Bjarne 32, 35, 76, 98, 108, 127, 152, 158, 198, 200, 215
- Klingsheim, Asgeir 98
- Langnes, Edmund 94
- Langstrand, Jon 196, 211
- Larsen, Britt 91
- Larsen, Stein 28, 29, 31, 33, 77, 99, 107, 131, 150, 159, 173, 200
- Larsen, Tormod 55, 56, 185
- Lund, Herman 28, 30, 60, 78, 94, 99, 130, 141, 174, 204
- Løvås, Roger 109, 167, 211, 214
- Mikalsen, Mette 195, 196
- Mæland, Sigve 142, 174
- Mælumshagen, Magne 33, 50, 81, 129, 138, 204
- Nilsen, Arnfinn 52, 126, 160, 205, 207, 210
- Nilsen, Ottar 100
- Olsen, Helge 95, 197, 225
- Olsen, Hennie 110
- Olsen, Odd 47, 56, 76, 78, 80, 103, 107, 116, 129, 152, 165, 166, 184, 199, 200, 209, 223
- Ommundsen, Åse 95, 138
- Overvik, Asbjørn 199

Pedersen, Arne 33
Pedersen, Sigfred 60
Pettersen, Sven 91, 92

Røisi, Tom 30, 34, 35
Remmen, Arnstein 91, 147, 185
Rivenes, Jan 115
Rodal, Anders Bjarne 131, 148, 149,
153, 196, 197, 198

Sandegren, Kåre 61, 82
Selbo, Jarle 152
Skredderhaug, Ivar 28, 177, 186
Solberg, Arild 107
Solvang, Margit 48
Songstad, Magnus 99, 108, 176
Steinsvold, Mellvin 224
Strøm, Sigmund 104
Svendsrud, Kjell 57 127, 147
Syversen, Inger 150, 223

Tamburstuen, Ole 117
Tharaldsen, Ragnar 57, 98, 201, 211
Tunstad, Johan 138
Tuven, Olav 59, 115

Utvatn, Konrad 90

Vik, Markus 174
Vilddalen, Hermann 107
Vågan, Øyvind 31, 76, 78, 104, 142,
161, 166, 183, 215

Wangsmo, Ludvik 23, 27, 31, 33, 35,
83, 95, 102, 106, 110, 113, 115, 117,
134, 135, 136, 138, 214

Westerås, Erling 223
Westgård, Knut 51, 57, 79, 91, 149,
152

Westvik, Svein 47, 201, 209
Whinberg, Bertil 16
Wicken, Per 99, 149, 167
Wold, Ase 173, 225
Wännmann, Åke 22

Ødegården, Hilmar 92
Øveraas, Harald 7, 9, 23, 27, 28, 29,
34, 35, 52, 56, 59, 60, 61, 73, 76, 81,
92, 94, 95, 96, 100, 106, 117, 134,
142, 150, 151, 154, 157, 159, 166, 174,
177, 186, 202, 204, 205, 206, 209, 212,
215, 223, 228

Øygaard, Arvid 99, 175, 198, 201,
212

Åros, Svein 80, 183, 224

Søndag 12. september

Landsmøtets åpning

Norsk Arbeidsmandsforbunds 30. ordinære landsmøte ble åpnet i Folkets Hus søndag 12. september 1982 kl. 12.05. Forbundsformannen *Harald Øveraas* ønsket velkommen og minnet først de av forbundsmedlemmene som var gått bort siden forrige landsmøte i 1979.

Minnetalen

I de 3 år som er gått siden vårt siste landsmøte er det mange organisasjonskamerater som ikke lenger er blant oss.

I perioden har 1572 gått bort.

Felles for dem alle er at de har gjort en innsats i vår organisasjon ett eller annet sted i vårt vidstrakte land.

En innsats til beste ikke bare for vårt forbund, men for hele bevegelsen.

Vi kan ikke nevne alle ved navn, men minnes dem i takknemlighet for den innsats de har gjort for arbeiderbevegelsen. Dette gjelder alle enten de har utført sin gjerning stille og ubemerket, eller i mere sentrale posisjoner.

Det er likevel noen navn jeg vil nevne:

Forbundssekretær Lars Nilsen døde 19. oktober 1979 — 55 år gammel. Nilsen hadde mange års virke som lokal tillitsmann før han ble ansatt i forbundet som agitasjonssekretær 1. januar 1967.

På landsmøte i 1971 ble han valgt som saksbehandler for den offentlige sektor med hovedvekt på område Havnevesenet, Fyr- og merkevesenet.

Lars Nilsen var sterkt opptatt og engasjert i arbeidet for bedring av arbeidsmiljøet rundt på de mange forskjellige arbeidsplasser som forbundets medlemmer arbeider på, og karakteristisk nok døde han under en konferanse avholdt av Norsk Folkehjelp, hvor konferanseemnet var «Arbeidsmiljøloven to år etter».

John Nordnes døde 8. april 1980 — 54 år gammel.

Nordnes var inne i sin tredje periode som landsstyremedlem. Han hadde mange år bak seg som aktiv faglig- og politisk tillitsmann.

Nordnes var forretningsfører i Øst/Vestfold Arbeidsmannforening hvor han ble ansatt i 1972. I den tid han arbeidet i vegvesenet i Vestfold hadde han en rekke tillitsverv, og han var en utmerket talsmann for sin yrkesgruppe.

Daniel Marthinsen døde 16. november 1980 — 82 år gammel.

Daniel Marthinsen var en av forbundets forgrunnsskikkelser i vår nordlige landsdel.

Daniel ble medlem av vårt forbund i 1938 og gjennom hele sitt yrkesaktive liv innehatt en rekke tillitsverv, og han var medlem av forbundets landsstyre fra 1948 til 1967.

Marthinsen har fått forbundets diplom for den store innsats han hadde gjort for forbundet og arbeiderbevegelsen.

Alle som møtte Marthinsen måtte sette pris på hans måte å være på. Med en sterk rettferdsfølelse, saklighet og lojalitet var han en god læremester og forbilde for mange.

Harry Jakobsen døde 1. desember 1980 — 63 år gammel.

Harry Jakobsen hadde vært aktiv tillitsmann siden han ble medlem av daværende Svean Arbeidsmannforening i 1937.

Han ble valgt som den første formann i Sør-Trøndelag Arbeidsmannforening da denne ble stiftet, og satt som formann der i 6 år.

Han var en samlingens og samarbeidets mann og la ned et stort arbeid både lokalt og sentralt.

Harry Jakobsen var inne i sin tredje periode som landsstyremedlem.

Forbundets formann Ole Flesvig døde 9. april 1981 — 63 år gammel.

Ole som var anleggsarbeider ble ansatt som agitasjons- og opplysningssekretær i forbundet i 1957. Han ble valgt som saksbehandler for veggruppen i 1963. Han ble valgt som nestformann i 1967 og fungerte som sådan til han i 1979 ble valgt som formann.

Han overtok som forbundets formann 1. august 1980.

I de 24 år han hadde sitt virke i forbundet var han med i en rekke utvalg, styrer og råd. Alle disse kan ikke nevnes her, men han satt bl.a. i mange år i styret for Nordisk veg- og anleggsarbeider Unionen og i Statstjenestemannskartelletts styre og arbeidsutvalg.

Ole var født inn i arbeiderbevegelsen og var en del av denne.

Oppvokst i en tid da solidaritetsbegrepet var rotfestet i bevegelsen hadde han tatt med seg denne grunnholdning som et overordnet mål for hele sin virksomhet.

Han kjempet innbitt — og med tyngde for det han trodde på. Han hadde sterk tro på det internasjonale faglige samarbeid for derigjennom å bekjempe mistenksomhet, opprustning og krig.

Også blant våre samarbeidende organisasjoner i inn- og utland er det flere organisasjonskamerater som har gått bort. Uten å nevne navn vil vi også minnes disse — sammen med alle de andre — både de som er nevnt med navn og de unevnte.

Vi takker for den innsats som de har gjort og vi har ansvaret for å føre videre det arbeid de har avsluttet.

Vi lyser fred over deres minne.

Åpningsprogrammet

Åse Kleveland og Rolf Søder fremførte så et fengende åpningsprogram som var laget i samarbeid med Sigurd Haugen, spesielt komponert for denne landsmøteåpningen.

Programmet inneholdt toner og ord fra en del av forbundsmedlemmenes eget miljø, viser og vers om nødvendigheten av solidaritet og samhold i nærmiljø så vel som over landegrensene. Sigurd Haugen var musikalsk ansvarlig for programmet og dessuten medvirket fløytisten Petter Brambani og Åsmund Fedje.

Teksten spente fra Bertold Brecht til Lillebjørn Nilsen. Rolf Søder fremførte noen av sine gamle «spesialiteter» og brakte nye fram. Åse Kleveland sang Brecht, leste dikt av Arnljot Eggen, fremførte gruvearbeidervise fra fangemiljø i USA og en tekst av Prøysen.

Programmet ble avsluttet med Lillebjørn Nilsens «Ola Tveiten» og Åse Kleveland maktet å få med seg landsmøtet i refrenget. Stor suksess og stor applaus.

Forbundsformannen takket de opptredende med ord og blomster. Med spesiell adresse til Åse Kleveland sa han at han regnet med at hun som tillitsvalgt i et LO-forbund ikke ville nøye seg med blomster. Resten fikk man komme tilbake til senere.

Formannens åpningstale

Formannen, *Harald Øveraas*, holdt denne åpningstalen:

På landsstyrets vegne har jeg den glede og ære å ønske representanter og gjester velkommen til Norsk Arbeidsmandsforbunds 30. ordinære landsmøte.

Vi møtes denne gang til landsmøte i en tid som på mange måter er vanskelig — både nasjonalt og internasjonalt. Det er krig, undertrykkelse, arbeidsløshet og sosial uro som preger nyhetsbildet.

I Norge har vi unektelig opplevd et langt tilbakeskritt siden forrige landsmøte:

Høyre har fått regjeringsmakt. Den offentlige fattigdom har økt. Arbeidsløsheten har nylig satt ny rekord i etterkrigstid.

Og snart kommer Regjeringen med statsbudsjettet for 1983.

Vi føler oss litt usikre på om Regjeringen har «lekket» så flittig om dette budsjettet for å forberede folket, slik at all opposisjon skal kunne opponere fra seg i god tid før budsjettet kommer — *eller* om alle disse «lekkasjene» bare er luftige, blå prøveballonger som slynges ut for å lodde stemninger. I så fall kan vi gjerne sende Regjeringen noen signaler herfra:

Vi godtar *ikke* skattelette — hvis det samtidig skjæres ned på offentlige investeringer, med økende arbeidsledighet som resultat.

Vi godtar *ikke* skattelette — hvis det samtidig blir så beskjedne overføringer til fylker og kommuner, at sysselsettingen ikke kan opprettholdes.

Vi godtar i det hele tatt ikke en politikk som tillater økende arbeids-

ledighet. Den er allerede uakseptabel høy — og den må det gjøres noe med.

Tallrike uttalelser — vedtatt på møter ute i våre avdelinger — forteller oss at det første året med *Willoch* har ført til *mer* utrygghet ute i medlemsmassen:

Klare signaler fra Regjeringen om reduserte bevilgninger til offentlig virksomhet har ført til *økt* utrygghet for arbeidsplassene i den offentlige sektor. En innstrammingspolitikk som ikke minst rammer anleggs-virksomheten, har skapt *økt* utrygghet for arbeidsplassene *både* i den offentlige og private del av anleggs-sektoren. Regjeringens trang til *privatisering* av offentlig virksomhet har *også* ført til uro og utrygghet *både* i den offentlige og private sektor — fordi våre medlemmer ute på arbeidsplassene har god anledning til å se hvordan denne privatiseringen fører med seg *økt* bruk av leiefirmaer som opererer på siden av våre lover om arbeidsformidling og arbeidsmiljø, og undergraver det avtaleverket som fagbevegelsen møysommelig har bygget opp. Tendensen til *økende* bruk av slike firmaer, undergraver ikke bare den sunne konkurransen, men *også* arbeidsvilkårene for *alle* fagorganiserte — uansett om de er ansatt i offentlig eller privat virksomhet.

Sterke omstillinger er i gang i næringslivet. Vi opplever det som daglige meldinger om permitteringer og bedrifts-nedleggelse. Hele bransjen er ute i krise. I denne situasjon har vi fått en regjering som vil skjære ned på det offentlige forbruket, og redusere aktiviteten i den offentlige sektor. La meg minne om at det er nettopp i den *offentlige* sektor at vi fikk storparten av *nye* arbeidsplasser i 1970-åra.

Nå er det en annen prioritering i regjeringskontorene. Nå er det grunnlag for virkelig dystre perspektiver for sysselsettingen. Svært dystre.

«Dynamisk skattepolitikk» var slagordet før valget. Nå er riktig nok denne dynamikken allerede dividert med sju — fra et valgløfte om sju milliarder i skattelette til en milliard. Og hovedkilden for lekkasjen om denne ene milliard er finansministeren selv, så dette bør jo være riktig. Men jeg tillater meg å betvile at denne milliard, fordelt på alle som stadig har inntekter å skatte av, vil utløse noen dynamikk i utviklingen av nye arbeidsplasser.

Jeg tror — nei jeg vet at det etter hvert vil vise seg at vi har en regjering av ekte konservativt varemerke. En regjering som er i ideologisk slekt med Reagan og Thatcher, og som derfor vil klamre seg til de samme eldgamle virkemidler som aldri har løst de grunnleggende årsaker til kriser.

Vi må være innstilt på, at det vi hittil har sett fra Regjeringens side bare er begynnelsen av en strategi som tar sikte på å endre dette samfunnet ved å rive ned det arbeiderbevegelsen har bygget opp. Og Regjeringen er i ferd med å rydde rom for private kapitalinteresser ute på oljeblokkene. Vårt eget, nasjonale oljeselskap skal så visst ikke ha fortrinnsrett til de rikeste oljekilder. Rikdommen fra oljebrønnene

— som er hele folkets eiendom — skal i stedet tilflytte private selskaper. Fra skattepolitikken kan vi hente flere trekk til den politikken det legges opp til: Høyre vil premiere de effektive og produktive, men i virkeligheten er det de som forstår seg på penger og dette med pengeplassering som premieres. Høyre vil oppmuntre de som sparer. I virkeligheten premieres de som har penger nok til å kunne spare *noe*. Høyre har til og med gått inn for litt ekstra skattelette til de som livnærer seg av å handle med fast eiendom.

Får Høyre-regjeringen ture fram som den stævner, vil den utjamningspolitikken arbeiderbevegelsen har stått for snart være historie. Og resultatet blir et samfunn med større materielle forskjeller, større sosiale skiller, skjerpet konkurranse, flere konflikter mennesker imellom, mindre solidaritet og mer egoisme. Kort sagt, et hardere samfunn der jungelloven hersker. Og enhver får klare seg så godt en kan.

En politikk som dyrker fram et slikt samfunn, er på klar kollisjonskurs med de idéer og verdier som både den faglige og politiske arbeiderbevegelsen bygger på.

Nå kan det ikke overraske noen at en Høyre-regjering fører høyrepolitikk. Derimot kan det virke overraskende at en del av det vi tradisjonelt forbinder med arbeiderklassen, må ha vært med på å bringe denne regjeringen til makten. *Det* gir stoff til ettertanke. Kanskje vi også burde ta en liten selvransakelse i fagbevegelsen. Kanskje vi ikke er flinke nok til å lage *politikk* av det vi holder på med. Kanskje er vi selv blitt for forsiktige — for redde til å politisere de interessekonflikter vi til daglig står overfor i vårt faglige arbeid, og kanskje vi på denne måten har bidratt til mindre *politisk bevissthet* blant våre medlemmer.

Noen har forsøkt å framstille det slik, at det er selve *solidariteten* som er i ferd med å forlate arbeiderbevegelsen. Det skulle undre meg om dette ikke er et ledd i en strategi fra arbeiderbevegelsens motstandere — en strategi som går ut på å gjenta, og gjenta, at solidariteten er borte — så vil folk etter hvert tro det.

Skulle vi virkelig *tro* at solidariteten — selve *bærebjelken* i arbeiderbevegelsen — ikke lenger er det *bærende* — da ville vi være en fattig bevegelse — og, da kan vi sette et spørsmålstegn ved hele bevegelsens eksistensberettigelse. Vårt svar på dette ustanselige maset om manglende solidaritet, må derfor være å sveise våre rekker *enda* sterkere sammen slik at en samlet faglig og politisk arbeiderbevegelse kan utforme et alternativ til *Willoch* — og vinne — nettopp i kraft av vår solidaritet.

Når vi snakker om måter å arbeide på i fagbevegelsen, har vi lett for å havne i en debatt om organisasjons-strukturen. Jeg tror det er viktig at vi hele tiden har en debatt om organisasjons-mønsteret, og vi skal holde debatten i live. Men jeg tror det er like viktig at vi *ikke* gjør noe med det forbunds-mønster vi har — ikke før dette er et krav, som springer ut fra et behov, nedenfra — så å si fra grunnplanet — i orga-

nisasjonene. For øvrig er det min mening at det ideelle *mål* må være *ett LO* — uten forbund.

Vi har satt som motto for dette landsmøtet: «Arbeid — nedrustning — internasjonal solidaritet». Når det gjelder mulighetene til å skaffe alle arbeid, kan horisonten foran oss virke mørk — men som fagbevegelse har vi bare en ting å gjøre: Manne oss opp og stå på — med tro på oss selv — og prøve å mobilisere noe av den optimisme som må ha drevet våre veteraner da de bygde grunnmurene til dette samfunnet. Vi kan ikke bare kaste fram alternativer til løsninger av problemer vi står overfor — vi må også vise vilje og kraft til å gjennomføre forslagene våre.

På dette landsmøte legges det fram et handlingsprogram for bergverksindustrien. I forslagene til konklusjoner kreves en statlig styring av våre bergverk og mineral-ressurser. Vi har en Regjering som sysler med planer om å selge unna statlige industriaksjer, så noen vil nok mene at det er urealistisk å lansere et krav om enda større statlige engasjement akkurat nå.

Men dette er ikke nytt krav fra forbundets side. Allerede landsmøtet 1959 gjorde et slikt vedtak, og vedtaket ble opprettholdt av landsmøtet i 1979. Det er vår bestemte oppfatning at malm og mineraler må være samfunnets eiendom — på samme måten som flytende mineraler på sokkelen er det. Derfor mener vi at staten må ha styringen over forvaltningen av disse ressursene — enten de forekommer i flytende form, under hav eller i fast form i fjellene.

Vi vet at Norge er et mineralrikt land, i forhold til størrelse og folketall, men ennå er ikke dette landet systematisk kartlagt, slik at vi har oversikt over *hvilke* ressurser vi har, og *hvor* vi har dem. Det er viktig for samfunnets behov for planlegging å få en slik kartlegging, mener forbundet. Først når vi har oversikt over ressurs-tilgangen, kan vi planlegge på hvilken måte disse ressursene kan utnyttes til produksjon legges til grunn for hvorvidt en malm- eller mineral-forekomst finnes drivverdig. Konjunktur-bestemte priser avgjør lønnsomheten. Storparten av våre mineralske råstoffer eksporteres, og det kan være på tide å få analysert hvilke muligheter for en foredlings-industri våre råstoffressurser gir.

Et annet prosjekt som kan bli av den største betydning for sysselsettingen i Nord-Norge, er en videre utbygging av Nord-Norge-banen. Også her har Høyre-regjeringen inntatt en negativ holdning. Vi godtar den bare ikke. Hvis politikerne har ment noe med distriktspolitikk, ny industri og nye arbeidsplasser i den nordlige landsdelen — ja, så må midlene for å oppnå dette tas i bruk. I Nord-Norge ville en videreføring av jernbanen bety sikre anleggsarbeidsplasser i mange år, samtidig som landsdelen ville bli tilført en ny livsnerve med de muligheter til arbeid og vekst det ville innebære.

Selv om Regjeringen skulle bli stående stivbeint på sitt negative standpunkt, vil vi i det lengste tro at de partier på Stortinget som har

støttet opp om videreføringen av jernbanen i skrift og tale, ikke vil løpe fra dette når saken kommer opp til behandling.

Ser vi på mottoet «Arbeid — nedrustning — internasjonal solidaritet», ser vi at det er en innbyrdes sammenheng i begrepene. Kravet om arbeid, en trygg arbeidsplass, er det dagsaktuelle og *nære*, men ingen arbeidsplass vil være *trygg* hvis vi ikke får stanset oppbyggingen av atom-våpenlagrene. Den internasjonale spenning vil bare øke — og alle bestrebelsler i arbeidet for en ny økonomisk verdensordning — vil være nyttesløse dersom man ikke får stanset den vanvittige kapprustningen. Det er flere årsaker til at kløften mellom rike og fattige land vil øke, og spenningen mellom nord og syd vil vokse, dersom rustningskappløpet fortsetter:

For det første krever produksjonen av de nye masseutryddelsesvåpen slike enorme ressurser av kapital, kunnskap, teknologi og forskningsinnsats, at det blir ikke tilstrekkelig å sette inn som hjelp til den fattige verden.

For det andre vil den storstilte militariseringen sette verdenssamfunnet i stadig dårligere stand til å løse konflikter — uten å gjøre det ved voldelige midler. Når de fattige masser gjør opprør, og bruker vold, og det gjør de som ikke har noe å tape og ikke ser annen utvei — så vil opprørene gjengjeldes med vold og massakrer, og med den farlige sprednings-effekt dette vil ha i en verden med effektive masseutryddelsesvåpen.

Men rustnings-vanviddet øker ikke bare kløften mellom rike og fattige land, og spenningen mellom disse — det øker også kløften mellom rike og fattige i de land som deltar i kapprustningen. Kapital kanaliseres vekk fra sosiale formål og over i krigsindustrien. Ryktene kan fortelle at Willoch-regjeringen overveier å øke forsvarsbudsjettet med halvannen milliard for 1983. Det er eksempelvis halvannen milliard mindre til sosiale ytelser.

Undersøkelser i USA har sammenliknet antallet arbeidsplasser som skapes av investeringer i den militære sektor og den sivile sektor. Resultatene viser at sammenliknet krone for krone, er det flere som får arbeid når investeringene settes inn i statlige tiltak i byggeindustrien, transport- og helsesektoren, eller i skolestellet. Dette viser bl.a. at fagbevegelsens primære oppgave — å ivareta medlemmers interesser, sikre trygge arbeidsplasser — er i dag uløselig knyttet sammen med arbeidet for nedrustning, og en annen alternativ bruk av ressursene.

I dag har fattigdommen i verden et omfang som truer alle samfunn — hvor de enn er på kloden.

I dag ser vi hvordan fagbevegelsen, som kjemper for frihet og politiske endringer som i neste omgang kan føre til mer levelige kår for arbeiderklassen, blir undertrykket og terrorisert, og i stadig flere land blir fagbevegelsen knust av militær-regimer.

Solidaritet har med moral og *fordeling* å gjøre — også internasjonalt. Som fagbevegelse må vi bidra, etter evne, for å hjelpe de fagforenkamerater som kjemper for politiske endringer, og en mer rett-

ferdig fordeling i u-landene, de fattige land. For til syvende og sist er dette solidaritetsarbeidet i vår egen interesse.

Fattigdommen, undertrykkelsen og volds-bruken i dagens militariserte verden skaper spenninger som før eller siden må få utløsning i en ødeleggende katastrofe — hvis utviklingen ikke kan stanses. Det ser ikke ut til at politikerne makter den oppgaven.

Jeg tror håpet ligger i de brede folkelige bevegelser — der menneskeligheten er mobilisert mot galskapen — og i disse bevegelser kan fagbevegelsen i alle land, den internasjonale fagbevegelsen, være kjernetroppene.

Vi skal på dette landsmøtet behandle mange og viktige saker. I tillegg til saker jeg alt har vært inne på, vil vi drøfte de faglige og politiske forslag fra avdelingene. Vi kommer til å stille krav, som vi *sammen* skal bestrebe oss på å få gjennomslag for.

Vi stiller for eksempel krav om økt medbestemmelse, og vet at dette også medfører ansvar. Vi er beredt til å ta dette ansvaret.

Jeg regner ikke med at alle skal ha samme oppfatning om de saker som skal behandles. Men jeg har den tillit til landsmøte-deltakerne, at diskusjonene vil bli ført i en saklig og verdig tone slik det sømmer seg organisasjonskamerater i mellom.

Jeg håper at de vedtak som blir gjort, vil tjene vårt fellesskap og bli til nytte for våre medlemmer.

Med dette ønsker jeg igjen representanter, gjester og pressen velkommen, og erklærer det 30. ordinære landsmøte i Norsk Arbeidsmandsforbund for åpnet.

Utenlandske og innenlandske gjester ble hilst velkommen og presentert av formannen, som håpet de ville få noen hyggelige dager under landsmøteuka. — Og om vi kanskje ikke har noe å lære dere, så har sikkert dere noe å lære oss. Hjertelig velkommen skal dere være, sa Harald Øveraas.

Utenlandske gjester

Internasjonaler:

Internasjonalen for Stats- og kommuneansatte (ISKA): (Meldt avbud.)

Det engelske gruvearbeiderforbundet: Mr. O. Briscoe. Mr. G. Rees.

Gruveinternasjonalen:

Det tyske gruvearbeiderforbundet: Karl Kramer. Hans Alker.

Internationella Byggnads- och Träindustriarbetar-Union:
Bertil Whinberg.

Nordiske sammenslutninger:

Nordiska väg- och Anläggningsarbetar-Unionen:
Knut Olofsson.

Nordiska Byggnads- och Träarbetarfederationen: Bertil Whinberg.
Odd Isaksen.

Nordiska Funktionärsammenslutning: Dagfinn Habberstad.

FINLAND:

Statens arbetares och tjänsteinnehaveres förbund: Raimo Rannisto.
Toivo Hintikka.

Finlands Byggnadsarbetareförbund: Erik Risberg.

ISLAND:

Samband Byggingamanna: Gudmundur Fridfinnsson.
Gilfi Mar Gudjonsson.

DANMARK:

Spesialarbejderforbundet: Kai Hansen. Hans Christiansen.

Dansk Funktionærforbundet: Jørgen Jørgensen. Kaj Hansen.

Kvindeligt Arbejderforbund: Maria Lardell. Inge Sørensen.

SVERIGE:

Svenska Gruveindustriarbetareförbundet: Anders Stendalen. Ove Persson.

Svenska Byggnadsarbetareförbundet: Åke Wänman. Lars Lindblom.

Fastighetsanställdas förbund: Lennart Roos. Gösta Svensson.

Statsanställdas Förbund: Harry Häll.

Innenlandske gjester

Norsk Skog- og Landarbeiderforbund: Svein Morgenlien.
Per M. Lokholt.

Statstjenestemannskartellet: Albert Uglem. Hans Øverby.

Norsk Jernbaneforbund: Leif Thue. Olav Habberstad.

Bekledningsarbeiderforbundet: Grethe Wahl Christoffersen. Asbjørn Løstuhagen.

Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund: Odd Isaksen. Øyvind Blankvandsbråten.

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund: Birger Blomkvist. Øyvind Rød.

Norsk Kommuneforbund: Arne Grøttum. Randi Moe.

Norsk Papirindustriarbeiderforbund: Sverre Andresen. Jens-Petter Jensen.

Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund: Kåre Haga. Kjell A. Solem.

Norsk Tjenestemannslag: Ola Finseth. Gerd Raaer.

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund: Einar Hysvær. Ruth Kolstad.

Arbeidernes Ungdomsfylking: Egil Knudsen.

Landsorganisasjonen i Norge: Tor Halvorsen. Harriet Andreassen.

Det norske Arbeiderparti: Herlof Gjerde. Ivar Leveraas.

Arbeidernes Opplysningsforbund: Alf Frotjold. Jan Andersen.

LOs Presse og Informasjonskontor:

LOs Revisjonskontor: Arne G. Strangel.

Tidligere tillitsmenn og forbundsstyremedlemmer i forbundet: Øystein Larsen, Alfred Haugen, Edvard Laxå og Jorulf Haugli.

Gjestene hilser

Bertil Whinberg, representerte og hilste fra Den internasjonale byggnings- og trearbeiderunion, IBTU, og den nordiske organisasjonen, NBTS.

Han takket for invitasjonen på de to organisasjoners vegne og sa det var en stor glede og ære å få være til stede på landsmøtet. — En kongress er alltid en liten milepæl i et hvert forbunds virksomhet, der legges retningslinjene for arbeidet i kommende periode, sa Whinberg, og var overbevist om at dette landsmøte vil gi rike muligheter til utveksling av tanker og idéer, og ikke minst til å utvikle kontakter.

Den nordiske unionen har 25 medlemsforbund, hvorav Norsk Arbeidsmandsforbund er ett, og har til sammen drøyt 650 000 medlemmer. Whinberg rettet takk til forbundet og dets forbund for støtten til unionens virksomhet.

— Våre internasjonale, IBTU, har tre millioner medlemmer, sa

Whinberg, og brakte en personlig hilsen fra generalsekretæren, John Løvblad.

Han tok for seg utviklingen internasjonalt med hardt press og forfølgelse av faglige ledere og fagbevegelser som er tilsluttet Internasjonalsjonen. Som eksempel nevnte han Polen og Tyrkia, som var gjensstand for drøfting på den siste konferansen. IBTU arbeider for å få frigitt fengslede Solidaritetsmedlemmer i Polen, og stiller regjeringen til ansvar.

I Tyrkia har IBTU to medlemsorganisasjoner, som er blitt forbudt etter militærkuppet. En rekke organisasjoner har fått stengt sin virksomhet, fagforeningsledere er blitt arrestert og tiltalt fordi de har arbeidet etter organisasjonens lover.

Enkelttilfellene representerer den ytterste konsekvens at en trend som er gjeldende for høyrekrefter over hele verden, sa Whinberg, og pekte på høyreøkonomisk politikk etter Milton Friedmans linjer. Chile er ett eksempel på Friedman-økonomi, men ellers er tendensen den samme, og Whinberg mente det var gradforskjeller mellom Thatcher-/Reagan-politikk og de idéer som høyrepartier også i Norden bekjenner seg til. Han brukte Moderata Samlingspartiet i Sverige som eksempel.

— Om det ikke lykkes oss å hjelpe internasjonalt til å bevare de faglige rettigheter i andre land, utsatte land, kan det etterhvert bli vanskelig å opprettholde de samme rettigheter i våre egne land. Det internasjonale faglige engasjement og solidaritet er derfor overmåte viktig. Gjennom IBTU gjøres derfor også store anstrengelser for å hjelpe fagbevegelsen i u-land til å bli sterke, bl.a. gjennom flere opplæringsprogram, sa Whinberg, og håpet på Arbeidsmandsforbundets fortsatte støtte.

Dagfinn Habberstad hilste fra Nordisk Funksjonærsammenslutning og Nordisk vei- og anleggsarbeiderunion og sa at kontakten mellom Norsk Arbeidsmandsforbund og de to sammenslutningene var det aller beste. Han sa at i en urolig tid er samholdet og samarbeidet i nordisk sammenheng og internasjonalt kanskje viktigere enn noensinne.

Fagbevegelsens solidaritetstanke er i denne situasjonen den beste garanti for arbeid og inntekt, internasjonal inntektsfordeling og fred på jord. Hvis vi slår våre krefter sammen, er det ingen som kan måle seg med oss, sa Habberstad som sluttet seg til Bertil Whinbergs innledningsord. Han la til at man ikke i denne tiden måtte la seg prege av pessimisme. Det er optimismen og troen på framtiden som må være drivkraften i arbeidet. Han sluttet seg også til formannens åpningstale og sa at han var glad for at forbundet gjør et betydelig arbeid i nordisk sammenheng og internasjonalt. Han ønsket til slutt lykke til med forhandlingene.

Hans Alker hilste fra det tyske gruvearbeiderforbundet og fra IGBE. Han hilste landsmøtet med disse ordene:

Kjære kvinnelige og mannlige kolleger.

Min direksjonskollega Karl Kråmer og jeg er takknemlig for at vi er blitt innbudt som representant for IGBE.

Vi bringer hilsener fra omtrent 400 000 arbeidere og ansatte i Forbundsrepublikken Tyskland (Den tyske forbundsrepublikk), som tilsvarende over 90 prosent organiserte i IGBE. Dette er et forbund som samler både arbeidere og ansatte, sosial- og kristelig-demokrater, i alle bergverksgrener, medregnet oljevirkosomhet og ansatte i kraftutbyggingsvirkosomhet.

Vi takker for den gode kontakt som har vært mellom våre organisasjoner og vil gjøre vårt til at denne forbindelse fortsetter og bedres.

Verden er full av politiske, militære, vitenskapelige og sosiale problemer.

Det er med Norge, som Forbundsrepublikken Tyskland eller hvilket som helst annet land: arbeidere blir sterkest utsatt for krisene.

Og det gjelder i går, som nå og i morgen at arbeiderklassen må hjelpe seg selv om den ikke vil gå til grunne. Solidariteten fagforbundene imellom blir den viktigste forutsetning for å overvinne problemene. Dette gjelder nasjonalt og internasjonalt. Det, som multinasjonale selskaper oppnår når det gjelder deres interesser, må til syvende og sist også være mulig for fagorganisasjonene.

I denne ånd ønsker vi alt godt for dette landsmøtet.

Leve den internasjonale solidaritet for arbeid og nedrustning.

Mr. O. Briscoe fra det engelske gruvearbeiderforbundet hilste landsmøtet slik:

(Redaktør Oddvar Stølen hadde oversatt og fremførte talen på norsk.)

Formann — kolleger.

Først av alt vil jeg takke hjertelig for at vårt forbund er blitt invitert til å være representert på dette landsmøtet denne uken. Min kollega og jeg kan overbringe en kameratslig hilsen fra 250 000 britiske gruvearbeidere. Til tross for våre ulike språk, så har gruvearbeidere verden over et slektskap som stammer fra den harde og farefulle jobben de utfører.

Vi har felles problemer når det gjelder helse og sikkerhet som alltid er framherskende i dette yrket, og ingen kan ha monopol på sikkerhet. Vi må derfor slå våre ressurser og kunnskaper sammen — internasjonalt — for å gjøre gruvene til tryggere og bedre arbeidsplasser.

Våre respektive industrier er blitt berørt av tilbakegangen i verden i så sterk grad, at stabiliteten i sysselsettingen ikke lenger kan garanteres.

Denne tilbakegangen har påvirket selve det økonomiske grunnlaget for vår industri i en slik utstrekning at det i dag er mye vanskeligere å forhandle om forbedringer i lønns- og arbeidsvilkår.

Begge våre respektive land er i den lykkelige situasjon å ha utstrak-

te mengder av Nordsjø-olje. Men jeg tror dere vil være enig med meg i at inntektene fra denne oljen ikke er blitt utnyttet på den beste måten. Spesielt i vårt tilfelle, har regjeringen ødslet bort oljeinntektene til kjernefysiske våpen og militærutstyr generelt istedet for å utnytte disse pengene til omstillinger i industrien og tiltak for å avhjelpe den vanskelige økonomiske situasjon vi har i dag.

Jeg vil ganske kort redegjøre for noen av de problemer vi hankes med i britisk sammenheng. Vi har en konservativ regjering som utmerker seg ved å bruke penger på kjernefysiske våpen og kjernekraft-utbygging. Regjeringen har — og etterstreber en økonomisk politikk som virker ødeleggende for britisk industri, og som har betydd konkurs for tusenvis av bedrifter — både store og små.

Regjeringen er helt fiendtlig innstilt overfor arbeidsfolk og har holdning mot fagbevegelsen. Noe som har ført til en flom av lover som har til hensikt å holde fagbevegelsen i tømme og samtidig bidra til å redusere levestandarden.

Tilbakegangen i det offentlige forbruk har på en dramatisk måte påvirket velferdsstaten som en gang ble betraktet med misunnelse av omverdenen. På grunn av regjeringens politikk opplever vi nå økende fattigdom, hjemløshet og voldsomheter på grunn av sosiale forhold, særlig i de indre bykjerner, der tusenvis av mennesker — særlig ungdom — opplever håpløsheten og hjelpeløsheten.

Det pågår i disse dager en industri-konflikt i helsetjenesten, der underbetalte sykepleiersker og hjelpepleiere er blitt narret til å gå med på en fordringsløs lønnspolitikk som ikke tillater frie forhandlinger, og ved denne anledning har den britiske LO-kongressen som ble holdt i Brighton den siste uka, besluttet å gå til full arbeidsstans i 24 timer onsdag 22. september.

Vi har nå fire millioner arbeidsledige, et tall som øker raskt, og ledigheten er særlig konsentrert til de unge.

Dette har hatt sterkt virkning på utdannelseinstitusjoner, der størrelsen på klassene vokser sterkt. Utdannelsen når det gjelder helsepersonell er sterkt redusert, og det samme gjelder andre opplærings-programmer.

Regjeringens politikk har også ført til at lokale myndigheter har redusert hjelpen til eldre og uføre. Regjeringen er mer opptatt av å pønse ut raffinerte måter å drepe folk på, samtidig som de berøver sykehusene, legene og pleiepersonellet for nødvendig utstyr til å kunne redde liv.

Denne politikken har også i høy grad berørt vår industri. Selv om vi har vært heldig når det gjelder sysselsettingen, sammenliknet med andre industrier, så har det skjedd en viktig endring — nemlig at sønner av gruvearbeidere ikke lenger kan få jobb i gruveindustrien. Den høye renta i Storbritannia betyr at bare i gruveindustrien ble det betalt hele 341 millioner pund for penger som var lånt til investeringer fra april 1981 til april 1982. Forskjellen — eller avvikelsen — i produksjonsresultatet har redusert vårt marked i så stor utstrekning, at vi nå

har 40 millioner tonn med kull på lager. Det tilsvarer 33 prosent av siste årets produksjon.

Selv om Norge er et lite land med hensyn til folketall, så har landet en fagbevegelse som mange land ville være stolte av å ha. Vi har også merket oss at norsk fagbevegelse er en av de mest opplyste, og det norske bidraget til den internasjonale gruvearbeiderkonferansen om fred og avspenning som vi arrangerte det siste året utmerket seg spesielt. Som dere uten tvil er klar over vil en ny freds-konferanse av dette slaget bli holdt i Moskva neste år, og jeg håper dette forbundet igjen kan bli representert — da jeg føler at det bare er ved kontinuerlig internasjonalt press regjeringene vil innse det verdiløse ved den militære kapprustningen, slik at vi kan oppnå en varig fred, og skape en verden som det passer våre barn å vokse opp i.

Formann — som konklusjon vil jeg igjen takke deg og deres organisasjon for den vennlige invitasjonen, og jeg håper inderlig at det fortsatt vil bli nære og kameratslige bånd mellom våre respektive fagforbund, og vi ønsker dere må få gode forhandlinger denne uka.

Hr. president!

Jeg vil også gjerne lage en liten demonstrasjon med en gruve-lampe for å minne dere om vårt besøk og jeg håper at lampen vil lyse opp veien mot varig fred og framgang.

Raimo Rannisto i Statens arbeitares och tjänsteinnehavares förbund hilste fra de finske gjester:

Bästa vänner!

Det är mig en stor glädje att få framföra en hälsning till kongressen från de finska gäster som genom sina förbund representerar arbetare i Finland.

Vi tackar Norsk Arbeidsmandsforbund för den vänliga inbjudan och vi är mycket glada att vi har fått komma till Oslo till er kongress.

Vi kommer med stort interesse att följa de olika frågornas behandling på kongressen då vi vet att de problem vi har inom vår arbetsmarknad och i vårt samhälle är nästan lika inom alla nordiska länder. Stora problem är nedgången av den internationella ekonomin och ökningen av arbetslösheten i nästan alla västra industriländer. I detta läge har arbetsgivarna och borgarna gemensamma målsättningar och de är emot oss.

Finland har vi avtalsperioden, som slutar i februari nästa år och vi har börjat att förbereda oss för handlingarna. Vårt största problem är den ökande arbetslösheten, men vi ville vara också säkra på lönehöjningarnas realvärde. Vi är inte nöjda med arbetsgivarnas politik eller statens politik angående arbetslösheten och ekonomin. Vi i den finska fackföreningsrörelsen vill ha arbete och tryggt liv till alla. Vi tror, att arbetarna i alla nordiska länder har samma målsättningar och våra fackföreningar är beredda att kämpa för dem.

Vi tackar ytterligare en gång för inbjudan och önskar er en lyckosam kongress.

LO-formannens hilsningstale

LO-formann *Tor Halvorsen* sa at det var en glede for ham på vegne av LO og de innenlandske gjestene å hilse landsmøtet. Landsmøtet holdes på et tidspunkt hvor usikkerhetene om framtiden opptar mange — og det med god grunn.

Den 3. oktober 1979 åpnet jeg i min innledning på Arbeidsmandsforbundets landsmøte med å konstatere at arbeiderbevegelsen hadde gjort ett av sine dårligste kommunevalg etter krigen. Valget var det første alvorlige varsel på at Høyre-bølgen hadde fått fotfeste i Norge. De som den gang hadde håpet at det var et sammentreff av tilfeldige omstendigheter som hadde ført til dette resultatet, måtte ved Stortingsvalget 2 år senere erkjenne at den snikende Høyre-dreiningen hadde fortsatt. For første gang siden 1923 har landet fått en ren Høyre-regjering.

Disse tendensene i vårt land faller sammen med tendenser internasjonalt. De vestlige samfunn beveger seg stadig dypere inn i en usikker situasjon. Nye økonomiske profeter, som dyrker markedsøkonomiens hellige prinsipper, blir rådgivere for konservative regjeringer. Den sterke rett er iferd med å avløse samholdets styrke.

På grunn av manglende balanse og prioriteringer i økonomien stiger arbeidsledigheten og inflasjonen. Den økonomiske vekst skjer i andre områder enn hos våre tradisjonelle handelspartnere. Det er i disse omgivelser arbeiderbevegelsen skal forme sin politikk og velge den framtid vi vil arbeide for.

Over hele verden mottar vi stadig rapporter fra eksperter som gir råd om den framtid vi bør velge. Disse ekspertene har imidlertid glemt en grunnleggende ting. Valg av et folks framtid kan ikke foretas av noen få for de mange. Det er de mange som skal leve med konsekvensene av de valg som blir foretatt. Det viktige er derfor ikke å beskrive hvordan framtiden skal se ut, men å skape de forhold som er nødvendig for at alminnelige mennesker selv kan velge sin framtid. Uten et levende demokrati der alle er aktivt engasjert vil vi aldri kunne skape det samhold som er nødvendig for menneskelig og økonomisk vekst. Det er vanlige mennesker i deres daglige og noe truende tilværelse som må engasjeres i arbeidet med å forme framtiden.

Hvis våre samfunn fortsetter i den nåværende retning videre inn i 80-åra, er det mye som tyder på at dette ti-året kan bli ett ti-år av kriser og konflikter, med økonomisk tilbakegang og sosial og politisk uro. Ingen ønsker at dette skal skje. Arbeiderbevegelsen må derfor engasjere seg i å finne mulighetene og ikke bli opptatt av å se problemer med enhver mulighet. 80-åra kan bli mulighetenes ti-år. Men disse mulighetene kan vi bare finne i fellesskap.

Jeg sier dette først og fremst fordi jeg tror vi alle må innse at situasjonen er alvorlig. 30 millioner mennesker går arbeidsledige i den vestlige verden. Inflasjonen er tredoblet på få år og veksten er halvert. Det som skjer rundt oss vil ha konsekvenser for vår egen framtid. Det vil også ha konsekvenser for den fagbevegelse vi alle er en del av.

Dette landsmøtet skal arbeide med en rekke viktige saker for forbundets medlemmer. De beslutninger dere gjør vil være en del av den plattform fagbevegelsen skal stå på i sitt arbeid med å forme 80-åra. Det er grunnleggende valg vi står overfor. Først og fremst må fagbevegelsen spørre seg selv: Hva er våre viktigste interesser i en slik situasjon? Etter min mening må det først og fremst skapes et boldverk mot den snikende Høyre-dreiningen som skjer i det norske samfunn. Vi må sørge for at Norge kommer igjennom denne vanskelige økonomiske situasjonen med full sysselsetting, der vi fortsatt arbeider for å utdype den sosiale tryggheten og videreføre arbeidet med å skape en bedre økonomisk utjamning og en større grad av likestilling.

I denne sammenheng er det viktig å se på arbeiderbevegelsens historiske verdier.

Hva er så våre historiske verdier? vil enkelte spørre. La meg uttrykke dem i to ord: Samhold og solidaritet. Hele vårt arbeid er formet på grunnlag av disse to ordene. Det var dette grunnlaget som gjorde det mulig at vi kunne ta en ledende rolle i utformingen av det norske samfunn. Det var også samholdet og solidariteten som skapte den vekst vi har hatt i vårt samfunn. Jeg tror derfor tiden er kommet til at vi på ny — i en vanskelig situasjon som kaller på handling — påta oss et ansvar bygget på de samme verdier.

Mange står fram og skriver ut resepter for Norge. LO har ingen eksakte løsninger på alle problemer. Vårt svar er ganske enkelt at vi sammen med våre medlemmer og norske folk må finne svaret.

Gjennom de mange diskusjoner på arbeidsplassen, i fagforeningene, i forbundene og i LO skal vi forme den politikk vi ønsker.

Diskusjonene og vedtakene på dette landsmøtet blir en del av «den store samtalen» som må føres i høst for å forme framtidens samfunn. Jeg ønsker dere — på vegne av innenlandske gjester — lykke til i forhandlingene.

Ake Wännmann fra svensk bygningsarbeiderforbund hilste fra de svenske gjestene:

Han takket for invitasjonen og gjorde rede for de vanskelige tider i Sverige etter at man nå har opplevd seks års borgerlig styre. I Sverige lever nå hele fagbevegelsen i spenning foran det avgjørende riks- og lokalvalg som holdes om en uke, den 19. september. Alle fagforbund har det siste året vært sterkt opptatt av dette valget som kanskje er det viktigste noensinne.

Seks års borgerlig styre har medvirket til den økonomiske krise man nå gjennomlever. Konsekvensene av den økonomiske politikken har vært økt arbeidsledighet og nedrustning av de sosiale ytelser, store underskudd i statsbudsjettene og stadig mer utenlandsgjeld.

— Vi trenger en sosialdemokratisk regjering i Sverige nå, og alle tegn tyder på at det skal lykkes, sa han, og det vil bety mye også fordi vi står foran et lønnsoppgjør i høst. Dersom vi da fortsatt har en borgerlig regjering, vil det bli et vanskelig oppgjør. De borgerlige partier

har fått drevet igjennom en rekke vedtak i Riksdagen, som har betydd sosial nedrustning.

Som eksempel nevnte han forslaget om å innføre karensdager i sykeordningen. Dette er av de urettferdigheter som lønnsoppgjøret må ta sikte på å rette opp, dersom vi fortsatt skulle få en borgerlig regjering etter valget. Med sosialdemokratene vil karensdagene bli avskaffet, og vi vil få en helt annen garanti for at inflasjonen blir bekjempet.

De borgerlige fikk sin sjanse, og har mislykkes, den oppfatningen er mer og mer utbredt, derfor må det bli sosialdemokratisk nå, sa han, og sluttet med at representantene fra Sverige venter seg et fint landsmøte i Arbeidsmandsforbundet. Han takket for invitasjonen og ønsket lykke til.

Harald Øveraas takket for alle gode ønsker fra gjestene, og sa seg enig i at fagbevegelsen ikke kan være pessimistisk. I sin ånd er fagbevegelsen optimistisk, det har den vært og det skal den være. Øveraas var sikker på at dersom vi står sammen skal vi også nå våre mål. Men forutsetningen er at vi arbeider sammen.

Øveraas leste så opp hilsningstelegammer som var kommet til landsmøtet, fra Solidaritetsrådet for El Salvador og fra Kvindelag Arbeiderforbund, Danmark, som også sendte blomster.

Forbundsformannen viste til det som har vært sagt om problemer for fagbevegelsen i andre land, i forhold fortøner de problemer vi har i de nordiske land som små. Harald Øveraas viste så til Tyrkia, og sa:

Det er i dag — 12. september — nøyaktig to år siden militær-kuppet i Tyrkia.

Det pågår i dag en masse-rettssak mot 689 arbeidere ved kullgruvene Yeni Celtek, og den militære domstolen har forlangt dødsdom for 64 gruvearbeidere.

Vårt forbund har ført samtaler med Gruve-Internasjonalen og LO's internasjonale kontor om muligheten for å få sendt observatører til denne rettssaken.

Jeg vil be om landsmøtets tilslutning til at vi sender følgende protest-telegram til Tyrkias statsoverhode, general Evren:

«Landsmøtet i Norsk Arbeidsmandsforbund, som organiserer blant annet gruvearbeiderne i Norge, vil på det sterkeste fordømme undertrykkelsen og overgrepene mot fagbevegelsen i Tyrkia. Rettssaken mot gruvearbeiderne i Yeni Celtek er i strid med grunnleggende menneskelige og faglige rettigheter, og landsmøtet krever at anklagen mot de 689 arbeiderne frafaller. Landsmøtet krever at samtlige fagorganiserte som sitter fengslet for å ha utført faglig arbeid, løslates — og at folket får tilbake sine demokratiske rettigheter».

Landsmøtet sluttet seg til med akklamasjon.

Fullmaktskomitéens innstilling

Harald Øveraas ga så ordet til formannen i fullmaktskomitéen, *Ludvik Vangsmo*, som la fram følgende innstilling:

Fullmakter med fortegnelse over representanter og vararepresentanter til forbundets 30. ordinære landsmøte er innkommet fra avdelingene til fastsatt tid.

Fullmaktene og representantenes ajourhold av medlemskap er kontrollert av forbundets kassa-avdeling og kartotek.

Oslo 12.9.82

Ludv. Wangsmo Inger Syversen Petter Foss

Vedtak:

Innstillingen ble vedtatt med akklamasjon.

Ordet ble så overlatt til forbundets nestformann, *Arnfinn Nilsen*, som foretok navneoppnop.

Endringer i navnelisten

Under navneoppnopet kom det fram en del endringer i listen:

106 Olav Breksten møtte som varamann for Bjarne Lillevold.

90 Astrid Hansen møtte som varakvinne for Hulda Braathen.

162 Marit Asbjørnsen møtte som varamann for Astri Bø.

164 Hendvig Frøyland møtte ikke (strøket).

165 Toralf Holmsvang møtte som varamann for Ole Waage.

180 Atle Jørstad skulle møte mandag.

Varakvinne Anne Vik møtte for 190 Kirsten Husebø.

193 Peder Ådland møtte ikke, men skulle være «på vei».

Knut Åge Nilsen møtte som varamann for 200 Arve Ødegårdstuen.

Arvid Bråten møtte for 203 Åge Furusest.

Dag Kvammen møtte for Agnes Kvilvang.

Jarle Hågensen møtte for 220 Svein Sørensen.

Ingrid Grini møtte for 229 Randi Tredal.

Korrekt deltakerliste inntatt sist i protokollen.

Formann *Harald Øveraas* refererte det oppsatte forslag til dagsorden. Den ble godkjent uten merknader.

Dagsorden

1. Landsmøtets åpning og konstituering.

- Fullmaktenes godkjenning.
- Vedtakelse av dagsorden og forretningsorden.
- Valg av 3 ordstyrere og 4 sekretærer.
- Valg av komitéer:
  - Valgkomité.
  - Budsjettkomité.
  - Redaksjonskomité.

2. Beretninger, regnskaper og revisjonsrapporter.

- Beretning for 1979—1980—1981.
- Regnskap for 1979—1980—1981.

- Revisjons- og kontrollkomitéens rapport for samme tidsrom.
- Muntlig beretning for 1982.

3. Vedtektene.

Innkomne forslag.

4. Landsmøteperiodens lengde.

5. Den faglige og økonomiske situasjon.

Innkomne forslag.

6. Fagbevegelsens internasjonale engasjement.

Innkomne forslag.

7. Forskjellige forslag.

8. Forbundets handlingsprogram for Bergverksindustrien.

9. Bevilgninger.

10. Valg.

- Tillitsmenn.
- Forbundsstyre.
- Landsstyre.
- Kontrollnemnda.
- Landsorganisasjonens representantskap.
- Statstjenestemannskartelletts representantskap.
- Tariffråd.

11. Avslutning.

Forslag til forretningsorden ble enstemmig vedtatt.

Landsstyrets innstilling på møtefunksjonærer og komitéer ble enstemmig vedtatt når det gjaldt dirigenter, sekretærer, fullmaktskomité, budsjettkomité og redaksjonskomité.

Ernst Ditløvsen, avd. 18, foreslo Ole Tamburstuen som medlem av valgkomitéen, istedet for Audun Åsebø. Ved votering ble Åsebø valgt med overveldende flertall. For øvrig ble landsstyrets innstilling på valgkomité enstemmig vedtatt.

Forretningsorden

- Landsmøtets forhandlinger er åpne for pressen. Likeledes har forbundets medlemmer adgang til galleriet som tilhørere. Landsmøtet beslutter om en sak skal holdes for lukkede dører. Representantene må forevise adgangskort og tilhørere medlemsbok ved inngangen.

2. Til å lede møtet velges 3 ordstyrere. Ordstyrerne ordner innbyrdes møtenes ledelse. Til å føre protokollen velges 4 sekretærer.
3. Møtene holdes fra kl. 9.00 til kl. 13.00 formiddag og fra kl. 15.00 til kl. 18.00 ettermiddag.
4. Ingen har rett til å få ordet mer enn 3 ganger i samme sak. Unntatt for innlederne begrenses taletiden til 10 minutter første og 5 minutter annen og tredje gang.
Ordstyreren har for øvrig — når han finner det påkrevet — rett til å stille forslag om ytterligere tidsbegrensning og strek ved de innregnede talere. Til forretningsorden gis ingen ordet mer enn 1 gang og høyst 2 minutter til hver sak.
Talerne skal tale fra den dertil bestemte plass i salen.
5. Forslag skal leveres skriftlig til ordstyreren, undertegnet med vedkommendes navn og navnet på den avdeling representanten representerer. Ikke noe nytt forslag kan tas opp etter at det er besluttet satt strek med de innregnede talere. Forslag som ingen forbindelse har med de på dagsorden oppførte saker, kan ikke behandles.
6. Alle beslutninger avgjøres med alminnelig flertall. I tvilstilfelle eller når 20 representanter forlanger det, foregår avstemningen ved navneopprop.
7. I protokollen innføres bare forslagene og avstemningene samt de fattede beslutninger.
8. Protokollen oppleses ved hvert møtes begynnelse. Protokollen for siste møtedag oversendes forbundsstyret til godkjenning.
9. Referat fra foregående dags møte trykkes og forelegges den påfølgende dag.

Møtefunksjonærer og komitéer

Dirigenter: Asbjørn Overvik, Arvid Øygård, Rolf Hovd.

Sekretærer: Per Ingebrigtsen, Ingrid Johansen, Reidun Johansen.

Fullmaktskomité: Ludvik Wangsmo, Inger Syversen, Petter Foss.

Budsjettkomité: Ludvik Wangsmo, Ola Tuven, Åse Ommundsen, Hilmar Ødegården, Ole Bergsrønning.

Redaksjonskomité: Harald Øveraas, Arnfinn Nilsen, Jens Tveit Aga, Liv Thun, Stein Åros (sekretær Oddvar Stølen).

Valgkomité: Ingvald Almklov (formann) — Forbundsstyret. Albert Skarstad — Veg. Åge Seppola — Veg. Audun Åsebø — Veg. Arna Karlsson — Rengj. Hildbjørg Detlefsen — Rengj. Magny Hansen — Rengj. Jan-Olav Ingvaldsen — Bergverk. Knut M. Brandt — Pr.anl. Edvard Moen — St.anl. Per Havik — Maskin.

Forbundsformannen ga til slutt en del praktiske opplysninger. Han sa at vanlig arbeidsøker blir fra 9—13 og fra 15—18. Mandag blir det som vanlig fremmøte kl. 09.00, men etter lunsj blir det gruppemøter, og i navnelisten står oppført hvem som tilhører hvilke grupper.

Mandag formiddag skulle beretning og regnskap behandles.

Hovedkasserer *Ludvik Wangsmo* sa at på grunn av arbeidsmiljøloven blir det ikke trykket protokoll fra søndagens møte til mandag morgen. Den vil imidlertid foreligge tirsdag morgen sammen med protokoll fra mandagens møte.

Hovedkasserer *Ludvik Wangsmo* ga så noen praktiske opplysninger om utfylling av reiseregning og fortalte hva som var gjeldende diettsetser.

Han ba om at alle var nøyaktig med utfyllingen slik at utbetalingene kunne skje raskest mulig onsdag.

Harald Øveraas avsluttet første dags møte med å håpe på et konstruktivt samarbeid, og ba så opplysningssekretær *Sven Pettersen* slå an tonen. Og til *Pettersens* gitarakkompagnement sang landsmøtet unisont «Ta hverandre i handa og hold».

Formiddagsmøtet mandag 13. september

Mandagens møte ble satt kl. 9.00, med *Arvid Øygård* som dirigent. Han takket på vegne av sekretærer og dirigenter for tilliten ved valget, og håpet på fornuftig samarbeid med salen, slik at landsmøtet kunne bli avvirket på en måte som sømmet seg Norsk Arbeidsmandsforbund.

Deretter ledet opplysningssekretær *Sven Pettersen* allsangen, «Samholdsangen».

Det var også *Sven Pettersen* som refererte protokollen fra søndagens møte. Etter et par merknader (*Øveraas* presiserte at det ikke var meningen å ta fra landsstyret stemmerett slik ordlyden kunne tyde på, og en annen etterlyste henvisning til telegrammet fra Solidaritetskomitéen for El Salvador) ble protokollen enstemmig godkjent.

Dirigenten refererte to permisjonssøknader, som ble innvilget. Han oppfordret til måtehold med røyking i salen. Det ville ikke bli foreslått røykeforbud, om ikke røykingen ble så urovekkende i omfang, at det ble nødvendig med forbud.

Dirigentene fikk deretter forsamlingens fullmakt til å foreta de endringer på dagsordenens rekkefølge når det ble praktisk behov for det. I stedet for navneopprop, ble det godtatt å foreta optelling i salen.

Dirigenten ga så opplysninger om «kjøreplanen». Møtet ville pågå fram til lunsj, og etter lunsj ville dagen gå med til gruppemøter. Tirsdag kl. 10.00 blir det orientering ved lederen av LOs Internasjonale kontor, *Kaare Sandegren*, i tilknytning til dagsordenens punkt 6.

Onsdag kl. 10.00 vil LO-formannen, *Tor Halvorsen*, innlede om den økonomisk/politiske situasjon, i tilknytning til dagsordenens punkt 5. *Dirigenten* signaliserte at det sannsynligvis blir kveldsmøte onsdag.

Dagsordenens punkt 2

Beretningen, regnskaper og revisjonsrapporter

Beretning for 1979, 1980 og 1981.

Beretningen for 1980

Dirigenten refererte alle hovedavsnitt i beretningen for 1980 uten at noen tok ordet til noe avsnitt.

Ingvald Johansen, avd. 142 Longyearbyen arbeiderforening, påpekte at dirigenten hadde glemt avsnittet Store Norske Spitsbergen Kulkompani på side 44 i oppsummeringen.

Dirigenten beklaget dette og innlemmet denne i oppsummeringen. Ingen andre forlangte ordet til beretningen for 1980.

Beretningen for 1981

Dirigenten refererte alle avsnitt i beretningen.

Stein Larsen, avd. 9 Grubeforeningen Nordens Klippe, påpekte det forunderlige i at det på side 33 i beretningen sto «sikkerhetsutstyr» i § 6. Han hadde selv vært med i tarifforhandlingene for bergverkene og slo fast at man allerede for to år siden var enige om å endre betegnelsen «sikkerhetsutstyr» til «verneutstyr». Han fant at dette ikke syntes å være innført i tariffavtalen for bergverkene.

Gruvesekretæren, *Ivar Skredderhaug*, kunne ikke gi noen forklaring. — Jeg synes ærlig talt også det ser litt problematisk ut, og er enig med Larsen i at det er tåpelig at vi sitter og forhandler om ting som vi er blitt enige om før, sa *Skredderhaug*.

Harald Øveraas bekreftet at spørsmålet var oppe ved siste tariffrevisjon. — Så må det være en trøst at vi har fått gjennomslag for dette to ganger, sa han.

Hermann Lund, forretningsfører avd. 6, viste til at to av tillitsmennene hadde forlatt oss i perioden, og i slike tilfeller skal landsstyret foreta suppleringsvalg. Det skjedde etter at Lars Nilsen falt bort, men ikke etter Ole Flesvigs beklagelige bortgang. Hvorfor ikke? spurte Lund.

Jens Tveit Aga, avd. 6 Hordaland Arbeidsmandsforening, sa at han hadde studert nøye beretningene helt tilbake fra 1963. Han sa at beretningene på ett punkt er litt mangelfulle. Det står for eksempel at det i 1981 var ni forbundsstyremøter og to landsstyremøter. Han savnet noen flere ord om disse møtene, gjerne hvem som var til stede etc. Han henstilte til forbundets ledelse om at man for ettertiden tok dette med i beretninger eller regnskaper. Han syntes også at det på slutten av beretningene for hvert år burde trekkes en konklusjon.

Stein Larsen, avd. 9, Grubeforeningen Nordens Klippe, savnet i beretningene opplysninger om tillitsmennenes lønsmessige plassering. Han fant det naturlig at man fikk en oversikt over dette. Dette var f.eks. helt vanlig å få i A/S Sydvaranger, både for bedriftens direktør og styrets medlemmer. Han satte fram følgende forslag:

«*Fra og med regnskapsåret 1982 skal Norsk Arbeidsmandsforbunds beretning eller årsregnskap vise den lønsmessige plasseringen til forbundets tillitsmenn og forretningsførere.*»

Forbundsformannen *Harald Øveraas* svarte til Lund at når landsstyret ikke fant å ville foreta suppleringsvalg i perioden hadde dette sammenheng med at man ikke ønsket å binde landsmøtet til en bestemt løsning. I innledningen til beretningen har man også forsøkt å gjøre rede for dette. Landsstyret hadde funnet det bedre at tillitsmennene forsøkte å dra lasset sammen i den siste del av perioden. Bl.a. hadde også formannen blitt tildelt et saksområde.

Til påstandene om mangelfulle opplysninger i beretningene om forbundsstyre- og landsstyremøtene sa *Øveraas* at det enkleste var nok å ta mest mulig med i protokollen eller beretningen. Da kunne man bare kopiere alle mulige vedtak. Da hadde imidlertid beretningene fått et helt annet format, og han var ikke sikker på at man var tjent med det.

Til *Aga* sa han at det ikke var noe problem å ta med en opplisting over hvem som var med i landsstyre- og forbundsstyremøtene. Stort sett var det de valgte som møtte. Svært sjelden var det forfall. Han hadde ikke noe imot å ta med en slik oversikt i beretningene om landsmøtet ønsket det. Til spørsmålet om å trekke en konklusjon i beretningen for hvert år, sa han at dette kanskje ville virke som «smør på flesk», men ønsket landsmøtet dette, var det ok.

Til *Stein Larsen* sa han at han ikke var redd for å fortelle om lønsmessig plassering verken for tillitsmenn eller funksjonærer i forbundet. Det var bare ikke vanlig å ta dette med i beretningen.

— Forholdet er at landsstyret bestemmer vår lønn. Vi har fulgt statsregulativet på et visst nivå, men problemet har vært å justere dette etter hvert. Derfor ble det nedsatt et utvalg som i fjor avga innstilling til landsstyret. Etter dette er alle tillitsmenn plassert i lønnsstrinn 26 i Statens regulativ. Dette kan vi gjerne ta med i beretningen, sa *Øveraas*.

Hermann Lund syntes landsmøtet hadde fått en god redegjørelse nå, omkring suppleringsvalget var utsatt til landsmøtet. Han regnet da med at valgkomiteen var obs. og hadde de nødvendige tallene.

Harald Øveraas ba om at det ikke ble trukket konklusjoner utover det han hadde redegjort for, og sa videre at den administrative arbeidsfordeling ikke måtte være en sak for landsmøtet. Dersom det er behov for utvidelse av administrasjonen, kunne en komme tilbake til det. Han viste til produktivitetskampanje og ønske om best mulig utnyttning av ressursene, og sa at det var foretatt administrative om-disponeringer, ikke bare blant de tillitsvalgte, men også blant de ansatte. Han trodde dette skulle føre til større effektivitet og bedre service for forbundets medlemmer.

Beretningene for 1979, 1980 og 1981 ble enstemmig godkjente. Forslaget fra Svein Larsen ble vedtatt oversendt forbundsstyret med stort flertall.

Regnskapene 1979, 1980, 1981.

Ordet ble så gitt til forbundets hovedkasserer *Ludvik Wangsmo*, som refererte regnskapene for 1979, 1980 og 1981.

Revisjonsberetning for landsmøteperioden

Revisor *Tom Røisi*, LOs revisjonskontor leste opp følgende revisjonsberetning:

Forbundets regnskaper er i landsmøteperioden blitt revidert av Landsorganisasjonens revisjonskontor.

Revisjonsarbeidet er utført i overenstemmelse med forbundets vedtekter og god revisjonsskikk. De foretatte posteringer bygger på tilfredsstillende, anviste bilag, og er utført på en regnskapsmessig forsvarlig måte. Det foreligger ingen ubesvarte revisjonsantegnelser.

Kasse, bank og postgirobeholdninger er kontrollert i alt 4 ganger pr. år. Kontrollene har ikke gitt grunn til bemerkninger.

Regnskapene for hvert enkelt driftsår er behandlet av landsstyre og anbefalt godkjent overfor landsmøte. Kontrollkomitéens og revisjonens beretning er tatt til etterretning.

Dersom omfanget av forbundets virksomhet skal kunne opprettholdes eller økes, er det helt nødvendig at økonomien blir styrket ved tilstrekkelig kontingentøkninger.

For øvrig mener vi at forbundets årsregnskaper gir et riktig uttrykk for virksomheten i det enkelte år og av forbundets økonomiske stilling ved hvert årsskifte.

Regnskapene innstilles til godkjenning.

Dirigenten foreslo pause fram til kl. 10.45.

Møtet hevet kl. 10.20.

Formiddagsmøtet fortsetter

Møtet ble satt under dirigent *Arvid Øygård* igjen kl. 10.47. Han ga ordet til valgkomiteens formann, *Ingvald Almklov*, forbundsstyret, som orienterte om hvordan representantene skulle fremme forslag overfor valgkomiteen.

Han understreket at valgkomiteen tar imot forslag fram til tirsdag kl. 12.00. Han henstilte til representantene om kun å skrive ett forslag på hvert ark. Det måtte fremgå av forslaget hvem som var forslagsstiller og hvilken avd. og gruppe den foreslåtte tilhørte.

Angående forslag til tariffråd sa Almklov at han regnet med at dette spørsmålet ville bli avklart under ettermiddagens gruppemøter. Han ba om at forslag ble oversendt valgkomiteen umiddelbart etter gruppemøtene slik at valgkomiteen kunne komme i arbeid.

Hovedkasserer *Ludvik Wangsmo* orienterte om det han kalte en penibel situasjon med hensyn til innkvarteringen på Hotel Viking. På grunn av at enkelte representanter har bestilt rom direkte på Viking — uten å bli registrert gjennom Norsk Folkeferie, er det blitt en manko på fem rom. Reserverom på Ansgar er også avbestilt. Han henstilte til representantene om «å legge seg sammen» på rommene, i dette tilfellet gjelder det ti av representantene — fram til onsdag. Han ba om at frivillige fra avdelingene melder fra om dette til Alf Pettersen.

Stein Larsen, avd. 9, ba om ordet til forretningsorden, og hadde kommentarer til avstemningsmåten over hans forslag. Prinsipielt var han imot oversendelse av forslag til forbundsstyret, når det ikke var argumenter for det. Han ville be om at dirigenten heretter begrunnet forslag om oversendelse av forslag. Larsen var dessuten i tvil om avstemningsresultatet, og mente det var uklart hvem som i realiteten hadde stemt for hva. Han ville ikke be om ny votering, men syntes det var riktig å markere at det hadde vært uklarhet, og ba om at dirigenten senere foretok kontra-votering i tvilstilfeller.

Dirigenten fastslo at saken var ferdigbehandlet, at det ikke var kommet innsigelser om voteringstema, og at forslaget om oversendelse var vedtatt med stort flertall. I tvilstilfeller vil dirigenten be om kontra-votering.

Debatten

Øyvind Vågan, avd. 125, Mofjellet Gruvearbeiderforening, pekte på at det var ganske store tall det dreide seg om i regnskapet, og litt for få detaljer tatt med. Derfor var det vanskelig å ta stilling til forvaltningen av midlene.

Han hadde merket seg at forbundet låner ut penger til 4,5 prosent rente, og ønsket mer opplysninger om praksis. Han ville videre vite

hvor fort utlån eller investeringer i fast eiendom kan utløses, dersom forbundet skulle ha bruk for midlene i en kritisk situasjon.

Vågan viste også til posten landsmøteutgifter i 1979. Det dreier seg om ganske mye penger, og Vågan reagerte litt på utdelingen av landsmøtevesker. De er svært fine, men hvor mange tusen koster de i alt landsmøtet? — Vi som er vanlige lønsmottakere har fått nedsatt levestandard, og må spenne livremma inn, sa Vågan. — Så når vi senere skal vurdere kontingentforhøyelse, må vi også vurdere det i sammenheng med om forbundet kan foreta innsparinger på nødvendige utgifter.

Jens Tveit Aga, avd. 6, Hordaland, etterlyste spesifisert oversikt, slik det var i 1975-regnskapet, over innbetalt kontingent i samtlige avdelinger.

Han fremmet følgende forslag, som han ba om måtte bli oversendt det nye forbundsstyret:

«Avdelingenes innbetalte kontingent spesifiseres først i rekneskapet.

Oversendes det nye forbundsstyret.»

Brigt Olav Gåsdal, avd. 6, viste til de tre årsregnskapene og tilbakebetalingssummene for dem som har reservert seg i forhold til forsikringsordningen. For 1981 er dette igjen et stort tall, og han ba om å få klargjort sammenhengen her, siden nye medlemmer ikke har anledning til å reservere seg.

Ingvald Johansen, avd. 219, Longyearbyen Arbeiderforning, hadde en rekke spørsmål. Han viste til driftsresultatet med overskudd i 1979 og underskuddet i 1981. Hva er forklaringen på den betydelige negative utviklingen, trass i oppgangen i kontingentinntekter?

Han etterlyste videre en oversikt over det økonomiske resultatet i forbundets drift for første halvår 1982.

Videre: Kan noe gi en rimelig forklaring på hvor det blir av kampfondets renter. Han rettet spørsmål til revisorene, om hvorfor de ikke hadde tatt med kampfondets renter i beretningen.

Johansen hadde også merket seg at tilskudd til avdelingenes drift, og ville vite hvordan søknader vurderes og hva som skal til for at avdelingene får innvilget søknad om tilskudd. I den forbindelse viste han til to søknader som var avslått.

Finn Ole Andersen, avd. 7, stilte spørsmål om ikke forbundet hadde penger til gode for at man har forskuttert ordningen med regionale verneombud.

Bjarne Korsmo, avd. 2, påpekte at forbundet hadde en girobeholdning på 800 000 da regnskapet ble gjort opp i 1981. Han mente det ville inne-

bære et stort rentetap å ha en så vidt stor beholdning på giro. Han viste også til lån til tillitsmenn, men forsto det slik at dette kom opp senere på landsmøtet. Han etterlyste også noen ord og tall om Slåtstadsæter i Odalen i regnskapet.

Stein Larsen, avd. 9, sa at det var vanskelig å få noe ut av regnskapet så lenge det ikke var gitt noen skriftlig redegjørelse for hvert kapittel. Han sa at en rekke spørsmål ikke kan besvares bare ved å se på regnskapet. Han satte fram følgende forslag:

«Norsk Arbeidsmandsforbund vil fra og med regnskapsåret 1983 innføre et eget avsnitt med forklarende kommentarer til de viktigste postene i årsregnskapene.»

Arne Pedersen, forretningsfører avd. 1, sa at det måtte være noe tilskudd fra staten som refusjon for regionale verneombud som ikke gikk fram av regnskapet. Han lurte på om sen revisjon var årsak til at dette ikke var med i regnskapet for 1981. Vil dette slå positivt ut for regnskapet i 1982? ville han vite. Han sa at en del av utgiftøkningen i siste periode skyldtes det forrige landsmøte som reduserte landsmøteperioden fra fire til tre år. Kanskje dette hadde kostet forbundet en million kroner, mente Pedersen.

Ernst Dittløvsen, avd. 18, sa at regnskapene viste store forskjeller fra år til år, bl.a. gjaldt dette posten Sulitjelma hotell- og kurscenter. I 1980 er det ført opp 7½ prosent rente, mens dette ikke er ført opp i regnskapet for 1981. Hvorfor?

Magne Mælumshagen, landsstyret, etterlyste opplysninger om Møllergt. 3 i regnskapene. Han mente at dette måtte være å betrakte som et eget skatteobjekt mens forbundets virksomhet for øvrig er skattefri.

Ludvik Wangsmo oppsummerte debatten og svarte på noen av de spørsmål som var reist. Han sa at han ikke hadde noe imot at det med regnskapet fulgte en nærmere forklaring for hovedpostene. Dette var noe administrasjonen kunne skrive seg bak øret.

Til Johansen sa han at forskjellene i regnskapene fra 1980 til 1981 i hovedsak skyldes økte forsikringsutgifter. Den kollektive hjemforsikring er indeksregulert ettersom forsikringen til enhver tid skal følge markedsprisen. Dette avgjøres i ettertid og påplusses. Slik er det ikke med grunnforsikringen, men denne justeres også til tross for at det opereres med faste beløp. Han mente at man imidlertid ville sette seg mot en ytterligere økning.

Til Arne Pedersen sa han at landsmøteperioden ikke hadde så veldig store utslag på regnskapene, i høyden 300 000—400 000 kroner pr. år — ca. 1,2 mill. kroner i landsmøteperioden. Noe av utgiftene i perioden som er ført opp som landsmøteutgifter skriver seg fra kjøp av vesker,

andre på kjøp av lommebøker etc. Koffertene kostet ca. 120 000 kroner. Videre er det kjøpt inn en god del utstyr til kontor. Han bekreftet at man har til gode rentetap på de beløp som er forskuttert til regionale verneombud. Dette vil bli ordnet gjennom fondsstyret, og det tar normalt noe tid. Reiseutgiftene varierer fra år til år, noe som i hovedsak skyldes at det er mer reising i forbundene med tariffrevisjoner.

Tom Røisi, LOs revisjonskontor, sa at den økonomiske situasjon forbundet ikke er særlig god i 1982. Regnskapet for første halvår ville etter hans mening vise et underskudd, men et noe mindre underskudd enn første halvår 1981.

Angående spørsmål om kamfondets renter kunne han opplyse at disse er plassert på langtidkonto i Landsbanken til 10 prosent rente. I 1980 utgjør rentene ca. en million kroner.

Angående girobeholdningen på 800 000 kroner sa han at dette var nokså tilfeldig ut fra den dagen regnskapet ble gjort opp. Noen dager senere var girokontoen nesten null etter at restkontingent til LO m.v. var gjort opp.

Om vedlegg til regnskapene sa Røisi at dette er nokså vanlig i næringslivet, og at dette gjerne kunne innføres.

Om Sulitjelma hotell- og kurssenter sa han at når renter ikke er oppført for 1981 skyldes dette at Sulitjelma er i vansker og at rentene ikke er betalt. Sulitjelma vil derfor figurere som debitor på beløpet. Om Slåstadsæter sa han at her er det vedtatt en avskrivingsplan som går over fem år fra 1981.

Harald Øveraas sa at han egentlig ikke fant det riktig at han skulle svare så mye på spørsmål om økonomi da han ikke hadde særlig greie på det, ikke en gang sin egen. Han ønsket imidlertid å besvare noen av de spørsmål som ikke var tatt av Wangsmo og Røisi. Vågan hadde stilt spørsmål om lån på 4,5 prosent til Helsfyr. Han opplyste at dette var omgjort til aksjekapital og er derfor ute av denne del av regnskapet.

På spørsmål om hvor fort man kunne avhende fast eiendom sa han at det jo var slik at man lett kunne få lån på fast eiendom slik at midler raskt kunne frigjøres. Det var også stilt spørsmål om landsmøteutgifter, veskeutgifter etc. Øveraas sa at det ikke var noe i veien for å sløyfe veskene hvis landsmøtet vedtok dette. Da fikk man passe på dokumentene så godt man kunne selv.

Vi i forbundet er opptatt også av disse utgiftene, men når vi kjøper, er vi opptatt av å få så gode tilbud som mulig. Økonomien opptar oss i høy grad og vi er innstilt på at vi må husholdere med våre midler meget nøye i tiden framover.

Johansen hadde spurt om hvordan overskudd så raskt kunne vendes til underskudd. Til det var det bare å si at slik situasjon oppstår når utgiftene er større enn inntektene. Regnskapene er naturligvis ikke så lett å gjennomgå under landsmøtet. Derfor er de da også sendt ut på forhånd, og det er absolutt meningen at man skal sette seg inn i dette

før man kommer til landsmøtet. Han understreket det som i første rekke har slått ut på regnskapene, økningen i forsikringen på ca. 2,5 millioner kroner i landsmøteperioden.

Til avd. 142 som ikke hadde fått tilskudd fra forbundet sa han at det kanskje var slik at avdelingen hadde god nok økonomi til å klare oppgavene selv. Det kunne ikke være meningen at forbundet skulle bidra til fondsoppleggelse i de enkelte avdelingene. Slike søknader blir vurdert meget seriøst, sa Øveraas bl.a.

Bjarne Korsmo forsikret at han ikke hadde noen mistanke til administrasjonen, men han konstaterte at Sjøstadseter ikke var med i beretningen, og da var den vel å finne et annet sted?

Brigt Gåsdal, avd. 6, etterlyste svar på sitt spørsmål om de store variasjoner i refusjonen på kollektiv hjemforsikring.

Hovedkasserer *Ludvik Wangsmo* sa han ikke kunne svare i detalj, men en forklaring er at ved overgangen til tilbakebetaling over EDB, ble to år slått sammen. Samtidig er premien økt betydelig.

LO-revisor *Tom Røisi* oppklarte spørsmålet fra Korsmo: Sjøstadseter står under regnskapet for Møllergata 3, det vil si Norsk Arbeidsmandsforbunds eiendommer.

Votering

Regnskapene for 1979, 1980 og 1981 ble deretter enstemmig godkjent. Forslaget fra Jens Tveit Aga ble enstemmig vedtatt oversendt det nye forbundsstyret.

Forslaget fra Stein Larsen ble enstemmig vedtatt oversendt det nye forbundsstyret.

Dirigenten ga deretter ordet til forbundsformannen *Harald Øveraas*, som ga denne muntlige beretningen:

Muntlig beretning

Virksomheten i forbundet hittil i år har vært preget av tariffrevisjonen og landsmøteforberedelser.

Vi har høstet den lærdom at det er ingen god kombinasjon å måtte forberede landsmøte samtidig som vi er opptatt av tariffrevisjonen. I den grad det er mulig bør dette unngås, da det er visse grenser for hvor langt yte-øvnene kan strekkes hvis man samtidig ønsker en seriøs saksbehandling.

Det er en klar tendens til at tvistesaksmengden øker, spesielt oppsigelsessaker. Mange av disse er arbeidskrevende. I det hele tatt er det en økende saksmengde noe som naturlig henger sammen med at fagbevegelsen er engasjert over hele samfunnsfeltet.

Vi ønsker å få være med i styringen — ja vi ønsker større medbestemmelse og da må vi også ta konsekvensene av at dette medfører mere arbeid.

Med den sterke henstilling som ble gitt fra LOs kongress var det både naturligt og riktig at LOs representantskap gjorde vedtak om at årets tariffrevisjon skulle gjennomføres som forbundsvis oppgjør.

Det kan hevdes at på bakgrunn av den økonomiske situasjon vi befinner oss i ville det være bedre med et samordnet oppgjør i 1982.

Ja, det hevdet seg røster, som allerede før tariffrevisjonen hadde tatt til, dømte de forbundsvis oppgjør som mislykket.

Ennå har vi ikke foretatt en oppsummering over de erfaringer og resultater oppgjøret har gitt oss, men jeg våger den påstand at årets oppgjør på ingen måte var mislykket, og det vil være galt hvis man forsøker å avskrive forbundsvis oppgjør i fremtiden, uten at vi skal gjøre oppgjørsformen til noe prinsipp.

Det som kan beklages var den måte regjeringen i innledningen behandlet årets tariffrevisjon, ved først å gå ut med hvilken ramme oppgjøret måtte ha, for deretter å slå fast at de ikke ville blande seg inn i oppgjøret. En slik behandlingsmåte er inkonsekvent, og er med på å skape ytterligere vansker i et ellers vanskelig oppgjør.

Et annet problem man sto overfor var at man ikke fikk klare signaler fra myndighetenes side om den forventede prisstigning, og hvilken prispolitikk de aktet å føre, slik at man måtte anvende sannsynlighetsberegninger.

Når vi kritiserer regjeringen for den uheldige behandling de hadde ved innledningen til årets tariffrevisjon vil jeg imidlertid ikke unnlate å påpeke at når først oppgjøret var kommet i gang var det positivt at de lot partene prøve seg, og ikke grep til lønnsnemnd i utrengsmål.

Landsstyret, som behandlet tariffrevisjonen i sitt møte den 19. november 1981 skisserte siktemålet for årets tariffrevisjon for forbundets områder. I vedtaket het det bl.a. «Siktemålet fra forbundets side vil være å forbedre kjøpekraften for lavlønnsgruppene. Videre vil oppgjøret måtte ta sikte på å bevare kjøpekraften for de øvrige av forbundets medlemmer».

Uten at vi i dag har full oversikt over hva prisutviklingen måtte bli i første avtaleår tror jeg med stor sannsynlighet at den målsetning landsstyret la opp til når det gjelder lavlønnsgruppene vil nås.

Jeg må imidlertid være noe mer reservert når det gjelder de øvrige grupper. Pris- og lønnsutviklingen vil være avgjørende om vi klarer denne målsetning.

Det ble ved innledningen til årets tariffrevisjon stilt spørsmålstejn ved fagbevegelsens ansvarlighet — ikke minst ble denne trukket i tvil fra regjeringens talsmann. Det ble spådd en alles kamp mot alle og landets konkurranseevne ville stå i fare.

Jeg mener at fagbevegelsen — nå som tidligere — har vist stor ansvarlighet, og vi må oppfatte det slik av uttalelser som er fremkommet

fra regjeringens side at de erkjenner å ha tatt feil av norsk fagbevegelse.

Forbundet har gjennomført årets tariffrevisjon uten å belaste meglingsmyndighetene. Det skal imidlertid innrømmes at det holdt hardt enkelte ganger.

Det vil sikkert være delte meninger om resultatene, men vi kan konstatere at alle forslag er blitt vedtatt med stort flertall ved uravstemning. Det er til sist de som skal bruke avtalene i det daglige som skal ha den endelige avgjørelse.

Jeg tror medlemmene har forstått at det resultat forhandlingsutvalgene var kommet fram til på det enkelte avtaleområde var det maksimale man kunne forvente i dagens situasjon.

Det vil alltid være et spørsmål om hvilke forventninger man stiller til et tariffoppgjør. Blir forventningene stilt for høyt vil et hvert resultat bli dårlig.

Det er nødvendig at man er noe virkelighetsnær. Etter min oppfatning har forbundets medlemmer vært det.

Medlemsutviklingen i forbundet i perioden har vært positiv. Tendensen tyder på at vi fortsatt har mulighet for en vekst. Mye vil imidlertid avhenge av sysselsetting og den økonomiske politikk som blir ført fra myndighetenes side. Vi må rekne med at fortsetter regjeringen sin økonomiske politikk, slik de har bebudet, vil dette få konsekvenser for sysselsettingen. Dette vil berøre både den offentlige og private sektor.

Innstillingen om godkjenningssordninger for rengjørings-selskaper ser beklageligvis ut til ikke å bli prioritert særlig høyt. Det er overraskende at en enstemmig innstilling fra bransjen — både fra arbeidstaker og arbeidsgiversiden — ikke skal bli tatt større hensyn til.

Det er en uttrykt vilje fra partene for å få noe styring med etableringen av renholdsbedrifter for derved å skape sunnere forhold både for ansatte og for bransjen som sådan.

Det tyder på at hensynet til den politiske målsetting om fri konkurranse teller mere enn et oppriktig forsøk på å få ryddet opp i det «villniss» vi i dag har på dette område. Den redsel som er uttrykt, om at man vil få en monopolisering ved å følge innstillingen, savner et hvert grunnlag. Det er tydeligvis utsagn avgitt av personer som ikke har lest innstillingen, og om de har lest den, har de ikke forstått den.

Forbundets krav om opprettelse av en regional verneombudsordning for rengjøringsbransjen har vi ennå ikke fått gjennomslag for. Våre henvendelser blir ikke besvart, og vi må av dette trekke den slutning at det nytter ikke med formelle henvendelser, men andre virkemidler må tas i bruk om vi skal bli hørt.

Forberedelsene til tariffrevisjonen for renholdsbransjen startet allerede høsten 1981 med bransjekurs for medlemmene for behandling av debathefte «Renholdsarbeid i Norge». Debattheftet var utarbeidet for å få et bredest mulig grunnlag for kravene til ny overenskomst.

Renholdssektoren

Tarifforhandlingene førte til forslag til nye overenskomster som ved arvstemning er vedtatt av forbundets medlemmer.

De nye overenskomster har et lønssystem med en stige på 3 trinn og en lønssats for unge arbeidere under 18 år.

Med et slikt lønssystem er medlemmenes krav om høyere lønn for de renholdere som har lang ansettelsestid imøtekommet.

Det er også vedtatt å sette ned en arbeidsgruppe som skal arbeide i tariffperioden med å videreutvikle lønnsansiennitetssystemet, i den sammenheng vil også opprykksreglene bli vurdert.

Det er med dette lønssystem tatt sikte på å skape større stabilitet i yrket slik at det blir mulig å bygge opp et tillitsmannsapparat som kan fungere. Dette gjelder også vernetjenesten. Nevnte arbeidsgruppe skal også fremme forslag som lønsmessig stimulerer til yrkesopplæring og eventuelt innføring av et yrkesbevis.

Fra 1. oktober d.å. skal det gis et garantitillegg på kr. 1,40 pr. time. Det nedsatte utvalg vil kunne vurdere innretningen av dette tillegg.

Når det gjelder tvistesaker så er det også i år særlig avskjedigelser som nærmest kommer på løpende bånd.

Videre er det saker i forbindelse med en stadig sterkere rasjonalisering og nedskjæring på offentlige budsjetter som fører til oppsigelser og økt arbeidsmengde med nedsatt arbeidstid for den enkelte.

Ved det største firmaet innen renholdsbransjen, ISS Servisystem A/S, er det inngått avtale om en tillitsmannsordning, og valg er foretatt. Ordningen bygger på et sentralt utvalg med 7 tillitsvalgte, og videre et utvalg på 3 i hver av selskapets 7 regioner. Innen hver region er det flere distrikts- og avdelingsutvalg, også med 3 tillitsvalgte. Det er forutsetningen at de tillitsvalgte skal gis tid med lønn for å utføre nødvendig tillitsmannsarbeid.

Private anleggssektor

Innkrevningsordningen for finansiering av regionale verneombud er fortsatt ikke avklart.

Hittil har ordningen blitt forskuttert med bevilgninger fra statens side, men i følge regjeringens og stortingets vedtak ved siste bevilgningsbehandling skal den siste bevilgning være gitt fra statens side.

Vi er enige med Regjeringen i at det er brukeren, dvs. arbeidsgiveren, som har ansvaret for finansieringen av den regionale verneombudsordningen. Det må imidlertid være like klart at det må være myndighetenes ansvar at trekkordningen kan komme i gang.

Det er bare de offentlige som har et slikt apparat at en trekkordning kan etableres og virke etter sin hensikt.

Vi konstaterer at Stortinget i sin behandling av den siste bevilgningssak til forskuttering for ordningen har gitt et slikt pålegg til departementet. Vi kan ikke akseptere at departementet skyver fra seg dette ansvar begrunnet med at de ikke får noen av de underordnede direktorat til å forestå innkrevningen. Det må i anstendighetens navn

ikke være kommet så langt at det er direktoratene som bestemmer over regjeringen.

Har ikke de politiske myndigheter mot eller vilje til å skjære gjennom byråkratiet, vil våre mistanker om at det er krefter som ønsker ordningen med regionale verneombud avvirket, bli bestyrket.

Spørsmålet om endring av Entreprenørloven har vært oppe til behandling på tidligere landsmøter. Siktemålet har vært å få bort 5-mannsbestemmelsen primært i alle fagområder subsidiært i D-området.

Etter lang tids arbeid ble også flertallsforslaget fra Entreprenørlandsnemnda innarbeidet i proposisjonen fra departementet.

Det er sterkt å beklage at det borgerlige flertall gikk mot de foreslåtte endringer. De har i steden innført en 3-mannsbestemmelse, på D-området, slik at de endringer som har funnet sted vil gi som resultat at man får ennå større forvirring og ukontrollerte forhold i denne bransje.

Etter forbundets oppfatning tar de vedtatte endringer klart sikte på å tilfredsstille grupper som har maskinentreprenør-virksomheten som binæring. Dette er til stor skade for den del av næringen som bestreber seg på å følge lover og avtaler i arbeidslivet. Når vi også registrerer at det fra offentlig etaters side synes å være en viss forkjærlighet for disse, blir ikke situasjonen lettere for de avtalefestede firmaer.

En stor del av anleggsvirksomheten foregår i Rogaland-regionen i oljens farvann. Ellers har en i landet for øvrig registrert en noe svake-re tilgang på større arbeidsoppdrag, spesielt innenfor kraftutbyggingen.

Lønnsutviklingen har i 1. halvår 1982 ligget på samme nivå som i 1980—81, ca. 10 prosent på årsbasis, tariffrevisjonen ikke medregnet.

Av de innkomne tarifforslag til endringer i overenskomsten for private anlegg, og etter behandling i tariffrådet, var det enighet om at forhandlingsutvalget skulle prioritere:

1. Brakkebetjeningens lønn.
2. Utvide reisebestemmelsene.
3. Øke den tarifferte normallønssats.
4. Trivselstiltak.

Resultatet av revisjonen, som for øvrig ble vedtatt med 84 prosent ja-stemmer vil være kjent. Kort kan nevnes at de største endringene skjedde for brakkebetjeningen.

Overenskomsten for Maskinentreprenørene ble vedtatt med 80,4 prosent ja-stemmer. Her ble rammen for oppjøret noe høyere.

Innenfor dette overenskomstområde er det i enkelte fylker noe svak tilgang på arbeid.

Det er fortsatt noe for mange tvistesaker, selv om det har bedret seg noe.

Overenskomsten for Kraftlinjefirmaene vedtatt med 80 prosent ja-

stemmer. Resultatet av denne revisjonen var i tråd med de endringer som skjedde for øvrige N.A.F.-tilsluttede bedrifter.

Nevnes kan en forholdsvis stor lønnsøkning for brakkebetjeningen.

Innenfor denne sektor har det vært få tvistesaker. Medlemstilgangen kunne vært bedre.

For øvrig har forbundet avtale med en rekke bedrifter, fylkeskommuner, kommunale og private som går på tilpassede avtaler for Private anlegg — Maskinentreprenørene, og som delvis er revidert i tråd med oppgjøret for øvrig.

Bergverkene

Situasjonen for bergverkene har ikke bedret seg i løpet av 1982. Jernmalmbergverkene er i avsetningsvansker — samtidig som prisene ikke er tilfredsstillende.

Avsetningsvanskene kan komme fra strenge importrestriksjoner i Amerika på europeisk jern og stål. Dessuten har den lave bygge- og industriaktiviteten i resten av verden innflytelse på etterspørselen. Man har i forbundet registrert at det kan komme på tale med permitteringer dersom ikke avsetningen bedrer seg.

For sulfidmalmgruvene, som hovedsakelig har eksistert av kobberkisproduksjon, har heller ikke 1982 så langt vist å gi den positive oppgang som har vært ventet siden 1980/81. Gruvene som er med i Kobberfondsordningen, fikk ettergitt halvparten av konsolideringslånene fra 1976 og har fått 2 års avdragsutsettelse på det øvrige.

Prisene har svingt sterkt men viser nå en positiv utvikling. Kobberfondet vil måtte tilføres ny kapital for 1983 og 1984 dersom det skal holdes operativt.

De bergverk som foretar investeringer for å sikre fremtidig drift, vil få ettergitt konsolideringslånene i takt med investeringene. For øvrig synes det som om kobberfondsordningen vil forsette.

Om noen bedrift skal nevnes spesielt, må det bli Sulitjelma Gruber. Elkem har sagt opp leieavtalen med Staten og vil ikke drive gruve etter 3. juli 1983. Forbundet følger, sammen med Sulitjelma Gruvearbeiderforeningen, nøye med på hva som skjer og forsøker å finne nye samarbeidspartnere for dette selskapet.

Mineralindustrien

Mineralsektoren følger i store trekk konjunktorene i Europa. Konkurransen og etterspørselen gjør at flere bedrifter arbeider tungt.

Vi vil likevel nevne at A/S Olivin, som er heleid av Staten, driver meget godt.

Skiferindustrien

Oppland, Sør-Trøndelag og Finnmark er de fylkene som har flest arbeidsplasser i denne næringen.

Bedriftene i Oppland og Sør-Trøndelag har i lengere tid klaget over

liten lønnsomhet. Hovedproblemet har ligget i transportomkostningene, det vil si mangel av transportstøtte, i motsetning til industrien i Finnmark som har transportstøtte. Myndighetene har ikke vært villig til å gå inn på transportstøtte, men har i stedet gitt tilskudd pr. arbeidsplass i form av lagerstøtte. I denne sammenheng vil det også være nødvendig med bedriftssammenslutninger. Det vil sannsynligvis skje ved at Norsk Sement og Skiferindustri overtar A/S Granitt.

Det vil være av stor betydning at denne industrien fortsatt kan eksistere, da stenindustrien representerer en betydelig mengde arbeidsplasser i Oppdal og i Gudbrandsdalen.

Asfaltindustrien

Entreprenørene i denne bransjen har vært inne i en god periode, der det har vært rom for utvidelser og investeringer. Selskapene har og er likevel avhengig av høy offentlig aktivitet, særlig i vegsektoren.

Reduksjonen til de offentlige budsjetter, både til nybygging og vedlikehold, har tildels skapt frykt for arbeidsplassene hos asfaltentreprenørene.

En ny situasjon har oppstått i det svenske entreprenører kommer inn og konkurrerer ut de norske. Arbeidsmandsforbundet har tatt dette opp med myndighetene i forbindelse med asfalletlegging i Østfold. De opplysningene vi fikk tyder på at prisene som svenskene kunne by var reelle nok, og asfaltentreprenørene må regne med å måtte justere sine priser ut fra kunnskapen om at det er nye konkurrenter i markedet.

Vaktsektoren

Aktiviteten i vaktsektoren har også i år vært forholdsvis god, uten at det har gitt seg utslag i vesentlig økning av medlemstallet. Dette skyldes ikke at organisasjonsprosenten er spesiell høy innenfor bransjen. Det er fortsatt et forholdsvis stort marked som ikke er dekket godt nok opp.

Vi håper imidlertid at den utvikling vi har hatt i bransjen innenfor lønns- og arbeidsvilkår den siste tiden vil gi seg utslag i økt medlemsutvikling.

Vårens tariffoppgjør har gitt en økonomisk bedring fra 9,5 til 12,5 prosent innenfor de forskjellige avtaler i bransjen. I dette er det vesentlig bedringer i helge- og helligdagsgodtgjørelsen, samt bedringer i tilleggene for ubekvem arbeidstid.

Utvalgsarbeidet i Justisdepartementet med tanke på autorisasjon for vaktbransjen er kommet igang. Den første tiden her gikk med til å diskutere utvalgets mandat, og kartlegge omfanget av bransjen.

Videre har utvalget forsøkt å diskutere seg fram til hvilke grenseganger en skal trekke opp mellom vaktsekselskapene, politiet, egen drift, vaktmesterarbeid og detektiv-virksomhet. Departementet hadde som målsetting å bli ferdig med arbeidet i midten av 1983, men det er allerede nå på det rene at en ikke vil bli ferdig før tidligst årsskiftet 1983/84.

Statssektoren

Hovedtyngden av våre medlemmer på statssektoren har som kjent fått tjenestemannsstatus, og er slik sett underlagt Tjenestetvistloven fullt ut. Det er årsaken til at det også i forbundsvise oppgjør er Kartellet som fører forhandlingene med Forbruker- og administrasjonsdepartementet. Jeg, sier dette for å rydde bort eventuelle misforståelser som fortsatt kan henge igjen her.

Når Kartell-sektoren kom igang med forhandlingene i første halvdel av mai måned var allerede en del av rammen lagt, grunnet oppgjørene i den private sektor.

Fra regjeringens side var det blant annet gitt klar beskjed om at staten skulle vente til oppgjørene i den private sektor var i havn. Dette ut fra filosofien om at staten ikke skal være lønnsledende.

Fra forbundets side kan hovedkravet deles inn i følgende punkter. Vi ville opprettholde kjøpekraften fra 1981. Oppgjøret skulle gis som fast kronetillegg, gjennomføring av justeringsplanen fra 1981 og at 1 prosent av den totale rammen skulle avsettes til etatsvise forhandlinger. Det siste har sin begrunnelse i at dette er den eneste mulige måte å få endret særavtalene på.

Etter samordning av kravene krevde Kartellet en årslønnsramme på 11,5 prosent. Av dette skulle 1,5 prosent avsettes til fortsettelse av justeringsplanen. Jeg går ikke nærmere inn på detaljer her fordi dette vil være godt kjent av de medlemmer det dreier seg om.

Etter lange forhandlinger godtok vi det siste forslaget fra motparten. Det innebærer en total økonomisk ramme på 8,85 prosent. Av dette er det gitt 8,3 prosent på alle trinn på lønnstabellen A og B. Det resterende er gitt som økonomiske og sosiale forbedringer i Fellesbestemmelserne.

Videre skal alle lønsmessige tillegg på Særavtalene tillegges 8,3 prosent. Dette gir for hovedtyngdene av medlemmene våre et tillegg på ca. kr. 4,00 pr. time. Akkordoverskuddet skal økes med 2/3 av det generelle tillegget.

Når det gjelder den økonomiske rammen som dette ga kan vi si oss fornøyd med det, men det er deler ved innretningen på oppgjøret som vi ikke har like stor grunn til å være fornøyd med. Blant annet ble det ikke avsatt noe til justering/normering for inneværende år.

For 2. avtaleår har vi i den statlige sektor fått samme reguleringsbestemmelser som den private sektor.

I tillegg til dette skal det i tariffperioden føres forhandlinger om justeringer og normeringer på fritt grunnlag. Resultatet av forhandlingene skal gjøres gjeldende fra 1. juli 1983. Jeg, vil ikke skru forventningene opp, men det er likevel vårt håp at vi da skal få gjort noe for anleggssektoren innen vegvesenet.

Når det gjelder bemanningen i vegvesenet er den fortsatt synkende. Den siste oversikten vi har er for året 1981, da hadde vi en reduksjon i faste arbeidere på 267, og korttidsarbeidere 156.

Ved fremmedmaskiner hadde vi en reduksjon på 353 og for entreprisen 223.

Altså en total reduksjon i antall årsverk på omkring 1000. Dette er mye ikke minst fordi det rammer de distrikter der mulighetene for alternativt sysselsetting er små.

I lang tid innen denne sektor har vi hatt en debatt om privatisering. Jeg, skal ikke gå nærmere inn på det her, men bare nevne at vi gjennom 70-årene hadde en betydelig reduksjon i antall egne arbeidere, mens vi hadde en viss vekst innenfor entreprenørene og innleie av maskiner og biler. Denne utviklingen synes etter de siste tall å ha snudd noe.

Det som for oss er det altoverskyggende problemet innenfor denne sektor er nedskjæringene i bevilgningene. Innenfor fylkesvegbudsjettene har det vært en voldsom reduksjon og denne kommer også etter hvert innen for riksvegbevilgningene. Med de signaler som er gitt har vi et mørkt bilde framfor oss, enten en jobber i vegvesenet som fast ansatt, eller ansatt hos entreprenører.

Vi har fått en ny regjering som har den overordnede målsetting at offentlige utgifter skal ned for å finansiere skattelette. Koste hva det koste vil.

Den nye samferdselsminister, Inger Koppernæs, hadde en del politiske utspill som ga grunn til sterk bekymring. Hun sa bl.a. at naturlig avgang kanskje ikke ville være nok. I tillegg ga hun også uttrykk for at ved større innleie ville vegvesenet bli mer effektivt og fleksibelt.

Når det gjelder spørsmål om hvem som er mest lønnsom er det selvfølgelig avhengig av mange faktorer. Det som kan sies er at vi har hatt svært lite faktiske opplysninger om dette. Fra forbundets side har vi arbeidet med å få en skikkelig analyse av hvilken driftsmåte som er den beste, og i tillegg hvilken virkning det har på lokalsamfunnet at vegvesenet driver i eget regi/kontra innleie. Vi er med på et prosjekt om dette som Transportøkonomisk Institutt har satt i gang, og som Else Kjelland er leder for.

Videre har vi medvirket til at forsker Øyvind Ryste ved Arbeidsforskningsinstituttene er engasjert for å se på vegvesenets driftsform i vedlikeholdet. Vi har disse dager fått innvilget en søknad i Kommunaldepartementet, der vi sammen med Kommuneforbundet har fått kr. 70 000 til et prosjekt om dette, som professor Gunnar Bøe ved Universitetet i Trondheim skal være leder for.

Selv om det vil ta noe tid før resultatet av dette prosjekt foreligger føler vi oss sikre på at det må være i alles interesse at faktiske tall og data blir lagt fram slik at vi kan fortsette debatten uten at udokumenterte utsagn om latskap og ineffektivitet fortsatt skal skjemme debatten.

Kystverket

Budsjett- og bemanningssituasjonen er fortsatt nedadgående og det er fortsatt det største generelle problem innenfor etaten.

Sammenslåingen av Los, Fyr- og Havneavdelingen til en avdeling

har ikke gått helt uten problem. Vårt forbund tok tidlig konsekvensen av sammenslåingen og bygde om tillitsmannsordningen i henhold til etatens oppbygning.

Etaten som sådan har ikke helt ut klart å leve opp til sin egen oppbygning i startfasen. Dette har igjen skapt en god del praktiske problemer i den daglige saksbehandling.

Vi har i fra månedsskiftet mars/april fått overført fra Sjømannsforbundet samtlige mannskaper på de store fartøyer i Fyr- og merketjenesten.

I forbindelse med overføringen ble det umiddelbart tatt opp forhandlinger med tanke på å få innført en turnusordning også for disse fartøyer i likhet med arbeidsbåtene i etaten. Dette hadde tidligere ikke lykket. Avtalen om en 4—4-ordning er nå et faktum, og er allerede iverksatt med stor tilfredshet av mannskapene.

Med disse overføringene har medlemsutviklingen totalt i Kystverket vært av positiv karakter. Tidligere hadde vi medlemmer i de 4 nordligste distrikter. Kystverket har å etablert et nytt distriktskontor i Arendal, og dette har også medført at vi i 1. distrikt har fått et brukbart medlemsgrunnlag. Disse er av praktiske grunner plassert i avdeling 7 — Agder.

Forbundets miljøarbeid i 1982

I samsvar med forbundets handlingsprogram for bedre arbeidsmiljø, har miljøarbeidet vært konsentrert om kurs- og informasjonsvirksomhet, forskning og administrativ samordning.

Kursvirksomheten kom i gang allerede i januar med arbeidsmiljøkurs for maste- og linjearbeidere. I løpet av dette halvåret har det vært gitt arbeidsmiljøopplæring på alle bransjekursene.

Yrkesundersøkelsen blant maskinkjørere i Hedmark fylke er avsluttet. Det første rapportutkastet foreligger i september.

Forbundets samarbeidsprosjekt om lønnsomhetsvurderinger ved innleie av mannskap og maskiner i offentlig virksomhet er nå i oppstartingsfasen. Det legges opp til et samarbeid med Vegdirektoratet og forbundet for å avklare hva som menes med innleievirksomhet, og hvordan regnskapstall kan gjøres sammenlignbare. LOs utredningsinstitutt er orientert om prosjektet. Det er også tatt kontakt med Entreprenørenes Landssammenslutning om saken.

I løpet av inneværende år er det igangsatt et prosjekt i Statens vegvesen om selvstyrte grupper for opplæringsformål. Prosjektet kjøres i 4 fylker under ledelse av ei styringsgruppe i Vegdirektoratet og forsker Øyvind Ryste ved Arbeidsforskningsinstituttene. Han har allerede hatt kontakt med vegarbeidere i Vestfold. Nye besøk i dette og andre fylker planlegges i samarbeid med lokale tillitsmenn.

I denne sammenheng kan det nevnes at opplysningene fra arbeidsmiljørundspørningen i fjor er oppsummert og oversendt Vegdirektoratets ledelse slik at miljøarbeidet kan styrkes når det gjelder slitasjesykdommer, planlegging av arbeid og bemanningssituasjonen.

Forbundet fikk dessverre ikke penger til en arbeidsmiljøundersøkelse i asfaltsektoren. Ny søknad er sendt, slik at vi forhåpentligvis kommer i gang neste år.

Forbundet fikk heller ikke penger til en arbeidsmiljøundersøkelse i vaktsektoren. Vi har fått avslag på vår henvendelse om støtte fra arbeidsgiversammenslutningen. Signaler tyder imidlertid på at Securitas er interessert i å gjennomføre prosjektopplegget med støtte fra bedriften.

Det er fortsatt vanskelig å skaffe penger til det planlagte samarbeidsprosjektet for å utvikle et opplæringsprogram i produksjonsstyring og planlegging.

Forbundet beklager sterkt at den nye regjeringen har redusert bevilgningene til arbeidsmiljøforskningen.

Endelig kan det nevnes at det er avsluttet et prosjekt om personsikkerhetstiltak for gruvearbeidere ved Follidal Verk. Vi vil oppsummere forskningsresultatene i Fagbladet.

Spørsmål om bevilgninger til arbeidsmiljøforskning ble behandlet på et møte i Samordningsrådet for miljøspørsmål. Rådet har hittil i år hatt ett møte. Viktige saker var arbeidsmiljøopplæringen, kursvirksomheten og samordning og samarbeidsformer når det gjelder forbundets miljøarbeid sentralt og lokalt. Vi er her i en oppbygningsfase.

Det er viktig at de lokale miljøutvalg finner sin arbeidsform. Vi er igang med å utvikle fordelaktige samarbeidsformer, slik at de rullerende oppgaver forbundet er pålagt sentralt og lokalt ut fra handlingsprogrammet for bedre arbeidsmiljø best mulig kan gjennomføres.

Samtidig er vi glad for å kunne fastslå at de fleste andre programposter er fulgt opp fra forbundets side. En viktig oppgave i framtida blir derfor å lage et nytt handlingsprogram for å møte arbeidsmiljøutfordringer i neste landsmøteperiode.

Når det gjelder renholdssektoren kan det nevnes at forbundet er engasjert i arbeidet med å få renhold/vedlikehold anerkjent som fag under Lov om fagopplæring i arbeidslivet. Her har vi særlig understreket nytten av å få arbeidsmiljøopplæringen inn i utdanningstilbudet. Vi har også lagt vekt på at § 12 i AML og de nye tilleggsavtaler i hovedavtalen om medbestemmelse gis bred plass i undervisningsplanen, slik at alle medlemmer innen renhold blir seg sine rettigheter og muligheter bevisst, og dermed kan dra bedre nytte av bestemmelsen i overenskomsten og bedre sitt arbeidsmiljø.

Studievirksomheten

Hittil i år er det avviklet 13 ukekurs med til sammen 256 deltakere — 61 kvinner og 195 menn. Kursene fordeler seg på 3 Organisasjonskunnskap, 4 Forhandlinger- og arbeidsrett og dessuten bransjekurs for Mast/Linje, Brakkebetjening stat/privat, Kystverket, 2 bransjekurs for Vegsektoren og Hovedtillitsmannskonferanse for veg.

Når det gjelder korte kurs/helgekurs arrangert av avdelingene, er

det hittil i år arrangert 34 kurs med i alt 808 deltakere, hvorav 275 kvinner og 533 menn.

På ukekurs arrangert av AOF/Kartellet/AKAN har det deltatt i alt 73 deltakere, 16 kvinner og 57 menn.

Blant de mange typer AOF-kurs er det spesiell grunn til å nevne 1 ukekurs som gikk i Sulitjelma i månedsskiftet juni/juli. Kurset som ble arrangert i nært samarbeid med AOF kom i stand på bakgrunn av den vanskelige sysselsettingssituasjonen og de dystre framtidsutsiktene for lokalsamfunnet. Temaet på kurset var «Ensidige industristeder, framtid eller nedbygging» og spørsmålene var «Hvilke alternativer har vi som fagforening for å møte dystre framtidsutsikter og hvordan kan vi legge opp en handlingsstrategi på kort og lang sikt?»

Den prosess som startet under dette kurset pågår for fullt disse dager, og både AOF og LO er trukket aktivt med fordi man tror at dette kan være et nytt og engasjerende alternativ i den tradisjonelle faglige tillitsmannsopplæringen.

På LO-skolens trinn I har vi hatt 1 deltaker. På kurs i utlandet har vi hittil i år hatt 2 deltakere.

For tiden pågår det en diskusjon i fagbevegelsen vedrørende form, innhold og materiell på de faglige grunnkursene. En intensivering av kursleder og foreleseropplæringen blir også vurdert i denne sammenheng. Hovedårsaken til denne diskusjon er at de forventede organisasjonsmessige resultatene ikke synes å stå i forhold til økonomisk satsing og de store antall deltakere som gjennomgår kursene.

For å få en fortløpende vurdering av disse forhold, er det oppnevnt et rådgivende utvalg for grunnleggende tillitsmannsskolering. Dette utvalget skal senere i høst legge fram en innstilling. Av denne grunn er det for tidlig å si noe om hvilke endringer eller tiltak som vil bli foreslått og på hvilken måte vårt forbund eventuelt skal tilpasse seg disse endringer.

Under forutsetning av at de rykter som har sivet ut, når det gjelder regjeringsbudsjetter, er korrekt er det all mulig grunn til å være bekymret for tillitsmannsskoleringen og dets framtid.

Hvis regjeringen tar sikte på å redusere bevilgningene til voksenopplæring så drastisk er det ganske klart at vi ikke har muligheter for å opprettholde det tilbud vi har i dag.

En drastisk reduksjon fra regjeringens side må tolkes dit hen at de ikke ønsker å gi fagbevegelsen muligheter til å gi et tilbud om opplæring for tillitsvalgte.

Ellers må nevnes at Samordningsrådet i tillegg til rene miljø saker også har hatt en løpende diskusjon om forbundets studie- og opplysningsarbeid. Som en følge av dette har vi hatt en undersøkelse ute i avdelingene for å få oversikt over det lokale studiearbeid. Blant annet hvordan dette planlegges og gjennomføres. Hvilke behov og ressurser som finnes og i hvilken grad det er mulig å økonomisere bedre med kursmidlene gjennom desentralisering og bedre lokalt samarbeid med AOF-foreningene. Hittil i år har vi kjørt et par prøvekurs, i Sogn og

Fjordane og som tidligere nevnt Sulitjelma. Dessuten er vi i disse dager i gang med å registrere kursledere og forelesere ute i avdelingene. I tillegg planlegges i høst en undersøkelse av kursdeltakere for å få en oversikt over tillitsmannsopplæringens betydning.

Debatten

Svein Westvik, avd. 4, kommenterte de forbundsvisse oppgjør, og sa at man vanligvis hadde større muligheter til å rette opp skjevheter under slike oppgjør enn under samordnete oppgjør. Dette trodde man i utgangspunktet også gjaldt innen Staten, men i dette oppgjøret hadde Kartellet dirigert en ramme på 8,85 prosent, og det var lite å gjøre innenfor rammen. Det heter også i forhandlingsprotokollen at forhandlingene i 1983 skal skje på så kalt fritt grunnlag. Hva betyr dette? ville Westvik vite. Hvordan kommer de enkelte forbund inn i bildet med de forhandlingene? Han hadde selv reagert på at det gikk for liten tid mellom tidspunktet for utsending av materiell og til dette skulle være forbundet i hende. For et fylke som Nordland med enorme avstander og mange i arbeid på anlegg, mente han at tidsrammen var uforsvarlig liten. Man fikk ikke satt seg skikkelig inn i forhandlingsresultatet.

Han kom også inne på Albert Uglems uttalelser om at enkelte ledd i tillitsmannsapparatet viste for lite ansvar under avstemningen. Han fant en slik uttalelse uforståelig, men regnet med at Uglem siktet til de tillitsmenn som hadde direkte kontakt med grasrotplanet, tillitsmenn som føler problemene på kroppen. Han syntes uttalelsen var sårende overfor disse.

Det var usedvanlig uheldig at slike avgjørelser ble tatt under sterkt tidspress, og han håpet at forbundet ville ta dette til etterretning ved senere oppgjør. Skal for øvrig Uglems uttalelse innebære at tillitsmenn lokalt har munnkurv og at medlemmene heretter må henvende seg direkte til forhandlingsledelsen? undret Westvik.

Odd Olsen, forretningsfører i avd. 8, Sør-Trøndelag, var enig i formannens innledningsvis kritikk av regjeringen, som gikk ut med økonomisk ramme samtidig som den erklærte ikke å ville medvirke ved oppgjøret. Men Olsen var ikke enig i å gi regjeringen ros for ikke å ha brukt lønnsnemnd i utide. Han viste til Transportarbeiderforbundet som forsøkte å heve de lavtlønte. Der ble lønnsnemnd vedtatt mot 4 stemmer i Stortinget. Resultatet av lønnsnemnda ser vi nå, — det var utidig knebling av et lavtlønnsforbunds forsøk på å kjempe fram bedre vilkår. Lønnsnemndas avgjørelse hadde også betydning for oppgjøret for øvrig, — altså utidig bruk.

Alt tatt i betraktning mente Odd Olsen at oppgjøret for forbundet kanskje gikk bedre enn man hadde lov å vente, etter at Jern og Metall var først ute og fikk de to kronene som arbeidsgiverne ville presse på over hele området.

Odd Olsen var enig i at oppgjørsformen må vurderes gang for gang, men ville absolutt ikke avskrive forbundsvise oppgjør for framtida.

Margit Solvang, avd. 6, satte et stort spørsmålstegn ved et element i oppgjøret for rengjøring. Store deler av medlemmene i Hordaland er i harnisk over bestemmelsen som angir grunnlaget for opprykk på lønnsstigen. — I Hordaland gikk vi inn for innføring av lønnsstige, sa hun, men forutsetningen var at det var vedkommendes virke i yrket som skulle telle, ikke trofast tjeneste for en arbeidsgiver. Bestemmelsen er blitt kalt «slavebestemmelse» og vi har begynt å se virkningen. De som må skifte arbeidsplass, må samtidig gå ned på grunntrinnet. Hvorfor ble denne forhistoriske bestemmelsen godtatt, hvorfor ikke mekling?

Rolf Finstad, avd. 2, var skuffet på vegne av de statsansatte på vegsektoren, over Kartellets innsats i forhandlingene. Han understreket at det ikke var forbundets forhandlere han siktet til, de gjorde sitt beste.

Finstad tok spesielt for seg tillegget direkte på tabellen, i stedet for at en del ble satt av til justeringer på særavtalene. Ved siste justeringer, ble det største tillegget gitt til maskinførere, og man hadde håpet å få rettet opp denne skjevheten nå. Han trodde de fleste som stemte nei, var spesialarbeidere, de var skuffet over at Kartellet viste så liten vilje til å ta hensyn til de få medlemmene som har særavtaler. Det kunne vært gjort, uten at det hadde gått på bekostning av noen andre.

Forretningsfører *Ole Klemo*, avd. 5, sa at deltakelsen i avstemningen var skremmende lav og han syntes forbundet skulle sette i gang en undersøkelse for å finne ut årsakene til dette.

Ernst Ditolvsen, avd. 18, sa at de fleste tariffavtalene kom i havn uten mekling. Bare på en sektor var det solid flertall i mot. Det var på rengjøringssektoren hvor man hadde kommet fram til en timelønnsats på 34,40, 36,40 og 38,90 etter henholdsvis 0, 2 og 4 år i faget, ja ikke bare i faget, men på samme arbeidsplass. Det var dette kravet om at man skulle ha oppnådd ansienniteten på samme arbeidsplass Ditolvsen fant aldeles grotesk. Han viste til den aktiviteten som rengjøringssektoren hadde utvist etter forhandlingene. I Bergen Folkets Hus hadde rengjøringsmedlemmer et møte hvor langt fra alle frammøtte kunne få plass. Det er det ikke ofte man opplever i dag, sa han. Det viste da seg også at forslaget ble forkastet. Han var glad for at det var nei-flertall også i Rogaland.

— Det er selvfølgelig tiden i yrket som må være avgjørende for lønns plassering, ikke tiden på hver enkelt arbeidsplass. I en tid hvor vi blir fortalt at vi må skifte yrke og arbeidsplass oftere er det ikke annet enn grotesk å komme fram til et slikt resultat. Meklingsmannen måtte da forstå det groteske i forslaget, sa Ditolvsen.

Per Ingebrigtsen, landsstyret, sa seg meget tilfreds med formannens fyldige beretning og varslet et forslag om forholdene innen maskinentreprenørfirmaene i landet. Etter at han hadde begynt som regionalt verneombud hadde han forstått klart hvor dårlig det er med organisasjonsprosenten innenfor denne del av bransjen. Totalt har forbundet 1600 medlemmer i denne bransjen. Maskinentreprenørens forening har alene 1700 medlemsbedrifter. Det betyr altså mindre enn ett medlem pr. bedrift. Samtidig vet man at medlemsstokken i Maskinentreprenørens forening bare er 60—70 prosent av det totale antallet slike bedrifter som er på 3000 omtrent.

Derfor står også denne yrkesgruppen meget svakt på dette landsmøtet og det må rettes opp på lengre sikt med økt verving innenfor denne bransjen, sa Ingebrigtsen.

Han fremmet følgende forslag:

«Landsmøtet pålegger avdelinger og administrasjonen å prioritere agitasjon/organisering blant maskinentreprenørene i kommende landsmøteperiode.»

Jens Tveit Aga, avd. 6, takket for en god muntlig beretning av forbundsformannen. Han var enig i kritikken mot den korte tidsfristen i forbindelse med uravstemningen etter tarifforhandlingene. Han trodde også at forhandlingsresultatet heretter burde sendes det enkelte medlem. I tidligere tider hadde også forbundets representanter hatt tid til å reise rundt og orientere medlemmene før avstemningen. Han mente at en reform kunne gi et bedre avstemningsresultat. Han framsatte følgende forslag:

*«Tariffrevisjonen
Meglingsforslag til ny tariffavtale som skal ut til uravstemning
skal sendes direkte til den berørte arbeidstaker.
Forslaget oversendes det nye forbundstyre.»*

Om samferdselsministernes uttalelser om reduksjoner på arbeidsplassene i vegsektoren sa han at dette vil gå på Distrikts-Norge løs.

Nå reiser den nye samferdselsministeren land og strand rundt og forteller om nedskjæringer. I stedet burde hun gjøre jobben sin og skaffe de penger som er nødvendige for å redde arbeidsplassene. Vi har i avdelingen invitert henne til diskusjon, men hun møter ikke.

Om lærlingeordningen sa Aga at Hordaland vegvesen ennå ikke har en eneste lærling innen vegsektoren. Dette burde absolutt gjøres noe med, det er ikke bare innen private foretagender at det skal ansettes lærlinger.

Det sies også at man skal satse på økt oljeutvinning i nord, men hva med kraftutbyggingen? Forbundet burde også uttale seg om hva som kan gjøres for å få fart på kraftutbyggingen her i landet, sa Aga som også mente at det var mye å vinne på bedre samarbeid mellom organi-

sasjonene om kursarbeidet. Alt for ofte kommer folk fra ulike forbund sammen og går på de samme kurs — atskilt, sa Aga.

Eldbjørg Klimpen, avd. 4, sa seg helt enig med innlegget til Margit Solvang om tarifforslaget innen rengjøring. Hun fant ikke forslaget om krav til samme arbeidsplass for lønnsplassing som noe akseptabelt alternativ. Det hører ingen steder hjemme. Når vi nå skifter jobber oftere, kan det føre til at man blir liggende på 18-årssatsen bestandig — i et ekstremt tilfelle, uansett hvor mange år man har i yrket.

Hun sa seg også enig i at det gikk for kort tid fra tarifforslagene ble sendt ut til fristen for avstemning.

Dirigenten foreslo her strek satt med anledning til å tegne seg.

Til forretningsorden

Jens Tveit Aga, avd. 6, sa at det måtte være anledning til å rette spørsmål til formannens beretning og at formannen gis anledning til å svare på disse — selv om strek ble satt.

Dirigenten gikk ut fra at formannen tegnet seg og at dette ikke dermed skulle bli noe problem. Dirigenten oppfordret de som hadde tenkt å tegne seg om å melde seg snarest.

Magne Mælumshagen, landsstyret, sa at det var på tide å endre transportstøtten slik at den virkelig kom steinindustrien her i landet til gode. Det viser seg at det er kostnaden ved produksjon og kostnadene ved transport som er de store postene for bedriftene. Rentenivået er ikke så vesentlig. Men slik transportstøtten blir gitt, kommer den ikke steinindustrien særlig til gode. Han framsatte følgende forslag:

«Ber forbundet på nytt fremme forslag overfor våre myndigheter om at transportstøtte må bli gitt på bakgrunn av de faktiske transportkostnader — ikke på bakgrunn av kilometer og geografi — som nå, da det er transportkostnadene som er avgjørende for konkurransevnen.»

Mælumshagen kommenterte også Koppernæs' uttalelser om at det skulle reduseres innenfor det offentlige vegvesen og at private kunne bedre produktiviten. Han trodde ikke det var så stor forskjell på privat og offentlig vegdrift. Det viktigste må vel være hvordan ledelsen er. Derfor syntes han at Koppernæs gjorde den tabben at hun kritiserer en avdeling som hører innunder henne. Det er noe som heter at det er «dårlig fugl som skit i eget reir», men det er det fru Koppernæs har gjort, sa han.

Bjarne Korsmo, avd. 2, viste til at Øveraas var bekymret for tillitsmannsopplæringen. Sjøl var han sjelden enig med Høyre, men han mente man kunne lære noe der, når det gjaldt agitasjon. Tillitsmennene bør sendes ut og brukes mer i distriktene, mente Korsmo.

Han sa videre, at nå må forbundsstyret love å gjøre en bedre jobb for rengjøringsgruppen, ellers må vi skifte dem ut. Han pekte spesielt på lønnsforskjell mellom offentlig og privat ansatte. For ca. 30 år siden ratifiserte Norge ILO-konvensjon nr. 100, som går ut på lik lønn for likt arbeid. En anmeldelse til ILO når det gjelder rengjøring i Norge, ville måtte føre til massearrestasjoner av arbeidsgivere i dette landet.

Knut Westgaard, administrasjonen, kommenterte resultatet og de innvendinger som var kommet mot oppgjøret i rengjøring, og var fullt innforstått med svakheten i opprykksbestemmelsene. Men det var ikke riktig at denne bestemmelsen ble innført nå, samtidig med det nye lønnsystemet. Bestemmelsen sto der fra før, men da var lønnsforskjellene så små, at de ikke hadde samme betydning. Ved lønnsforhandlingene, var forholdet det at dersom en skulle gjøre bestemmelsen slik at alle kunne påberope seg og få lønnstrinn 3, så hadde vi ikke fått dette tillegget.

Westgaard trodde den rent økonomiske siden, som gikk utover den såkalte «jern-tokroningen» måtte kunne anbefales, særlig fordi man samtidig hadde fått med nedsettelse av et utvalg som skal arbeide videre med ansiennitetsspørsmålet. Det må også sees i sammenheng med kr. 1,40-tillegget som kommer 1. oktober. Forhandlingsutvalget er innforstått med at ansiennitetsbestemmelsen ikke er god, og som sagt, den skal det arbeides videre med.

Westgaard var imidlertid ikke enig med dem som sa at dette aldri skulle vært sendt ut til avstemning. Tross alt var det vel 68 prosent som stemte ja, men deltakertallet var dårlig. Det er vanskelig å si hva som ville skjedd, dersom vi var gått til brudd, men vi har en erfaring under årets oppgjør med lønnsnemnda, og for Transport var det et bitert resultat. Vanligvis er det også slik at rikslønnsnemnda går mer på den økonomiske siden, mindre på den tekniske revisjonen. Westgaard pekte på at det også ble gjennomslag for å kunne forhandle både om økonomiske og andre spørsmål som melder seg underveis.

Forretningsfører *Arne Jensen*, avd. 18, ba om at Jens Tveit Aga tok med seg i sitt forslag at det skulle sendes ut av forbundet, dersom han mente det slik.

Magne Berg, landsstyret, pekte på behovet for at tariff-forslag sendes ut til avdelingene med så romslig frist at f.eks. ukependlerne får anledning til å delta i avstemningene. Han mente også at avtalene for staten inneholder så mange kompliserte bestemmelser at det blir uhåndterlig i praksis. De bør overføres til de enkelte etaters særavtaler.

Anton Halvorsen, landsstyret, viste til tillitsmannsordningen som er underveis til å bli innført ved ISS, en god ting i seg selv, men han ville komme med et lite varsko. Protokollens bestemmelser om tid avsatt til

tillitsmannsarbeid og godtgjørelsen for reiser etc. er meget uklare. Han var klar over bestemmelsene i Hovedavtalen, men når en kjenner arbeidsgiverens innstilling, var han redd ordningen snart kunne bli overkjørt. Han ba forbundet vie dette litt spesiell oppmerksomhet, for å få det til å fungere. Bl.a. vil det være nyttig med kurs og konferanser, for å hindre at ordningen snubler i starten.

Nestformann *Arnfinn Nilsen*, kommenterte debatten som gikk på statssektoren, og spesielt dette med forbundsvise oppgjør kontra det som skjedde i Statstjenestemannskartellets regi.

Nilsen trodde man burde være forsiktige med å gjøre dette med oppgjørsform til en livsanskuelse. Det er lett å være etterpåklok, men kanskje forrige landsmøte burde sagt klarere i fra at her måtte medlemmene på den statlige sektor danne unntaket. Fra man gikk over fra direkte forhandlinger med Vegdirektoratet 1976 og over på lønsregulativet, er medlemmene på denne sektoren omfattet av tjenestetvistloven og må følge dens spilleregler, i klartekst: lønsforhandlingene står Kartellet for. Arbeidsmandsforbundet er representert i Kartellet med utgangspunkt i medlemstallet, — det betyr at Nilsen er med i arbeidsutvalg og styre, Øveraas med i styret for Kartellet.

Hvorvidt han var utsatt for diktat, eller selv var med på å påvirke, ville Arnfinn Nilsen ikke selv vurdere, men hvis man i utgangspunktet er enig i at fagbevegelsens styrke først og fremst er et resultat av medlemstallet, må konklusjonen være at man oppnår det beste resultat med en paraplyorganisasjon som Statstjenestemannskartellet. Før oppgjøret foregikk en bred diskusjon. Kartellet har 22 medlemsforbund, der medlemmene ofte har svært ulik bakgrunn for sine krav. Representasjon etter medlemstall, betyr at en må være villig til å inngå kompromiss, og det var flere enn undertegnede som måtte «gi litt», sa Nilsen.

Med de oppgaver som var pålagt oss under lønnsoppgjøret, ville det ha vært påfallende om vi skulle ha møtt vår motpart med delte oppfatninger, mente Nilsen.

Noe av et hovedproblem har kanskje vært at vegsektoren har særavtaler i større omfang enn andre statsforbund har. Vi vil være opptatt av å rette mye på særavtalene. Det gjelder å få avsatt så stor pott som mulig til justeringer, altså som et rent forbundsvist oppgjør med Vegdirektoratet. Potten er ikke blitt så stor som vi kunne tenkt oss. En del av kompromisset er justering og armering 1. juli 1983.

Til sist, før vi gikk over fra overenskomst til tariffavtale, er det skjedd en kolossal omfordeling i denne gruppa, men med den overordnede målsetting vi fortsatt bør ha, må vi være stolte over at denne gruppa har godtatt en omprioritering som ingen annen gruppe i fagbevegelsen har gjort, sa Arnfinn Nilsen.

Harald Øveraas oppsummerte, og repliserte til Odd Olsen, at han sto

ved at lønnsnemnd ikke var brukt i utrengsmål, og at vi fikk prøve oss. Han hadde ikke dermed anerkjent lønnsnemnd for Transport.

På Marie Solvangs spørsmål — hvorfor ikke mekling? — svarte Øveraas, at han våget å påstå at forbundets resultater ved årets oppgjør ikke var dårligere enn for dem som var gått til mekling. Snarere tvert i mot.

Forbundet lå lavt relativt lenge når det gjaldt oppgjøret for rengjøring, av taktiske grunner, for det ga den beste muligheten å vente. Øveraas oppfattet det slik, at det økonomiske resultatet ble akseptert, men hvis noen kunne gå til Arbeidsgiverforeningen og få innført en bestemmelse som ikke kunne beregnes, så burde vedkommende absolutt bli med i forhandlingsutvalget.

Den hjemmelen vi fikk for å omdisponere midler i perioden, gir muligheter hvis vi kan beregne hva endringen i opprykkbestemmelsen vil koste. Vi hadde valget mellom å få to kroner flatt ut, eller det som ble godtatt.

Man skal også være klar over at det var enighet mellom partene om at den nåværende regelen ikke er god, men det var ikke mulig å gjøre noe med den på dette tidspunktet.

Øveraas repliserte til Korsmos henvisning til lik lønn for likt arbeid, at han optimistisk trodde det ville være gjort et langt sprang framover etter tillegget fra 1. oktober.

Man burde ikke glemme at rengjøring tross alt hadde fått en lønnsøkning på 59 prosent i denne landsmøteperioden. Ikke alt ønskelig har vært mulig på en gang, men det er gjort forsøk, og man er kommet et stykke på vei med å få fjernet lønnsdifferansen mellom rengjøring offentlig og privat.

Øveraas så alvorlig på at deltakerprosenten i avstemningene er så lav. Det er ingen trøst at andre forbund er verre stilt, dette må man arbeide for å finne årsaken til.

Øveraas kom også inn på kritikken av de korte fristene i forbindelse med uravstemningene. Man måtte være klar over at tidsfristene også settes så korte som mulig av hensyn til etterbetalingen. Det er en del tillegg som bare gis fra dato for godkjenning, så som overtidstillegg o.s.v. Tidsfristene er derfor ikke lenger enn strengt tatt nødvendige, og det er avgjort også i medlemmenes interesse. Til Ditløvsen sa han at han i hvert fall var glad for at de som skulle bruke avtalen, hadde vedtatt den. Det var det aller vesentligste.

Til Ingebrigtsens forslag sa han at han var klar over den dårlige organisasjonsprosenten innenfor maskinentreprenørbransjen. Det er imidlertid lysning også her. Det har vært en netto tilgang på 300 medlemmer siste året, og det er mye mer å hente. Det er mye brakkmark her.

Til Aga sa han at det nok kunne være praktisk og teknisk mulig å oversende forhandlingsresultatet til det enkelte medlem. Dette hadde også vært gjort innenfor en avdeling på et bestemt område denne gangen, sa Øveraas.

Om klagene på kraftutbyggingen sa han, at hvis ikke forbundet hadde jobbet så intenst i fjor vår, hadde ikke Kobbeltutbyggingen vært behandlet og kommet i gang, slik den nå er. Problemene i kraftutbyggingssaker er at konsesjonsbehandlingen tar så uhorvelig lang tid, sa Øveraas bl.a.

Voteringen

Den muntlige beretningen ble godkjent uten merknader.

Forslagene fra Aga, Mælumshagen og Ingebrigtsen ble alle enstemmig vedtatt. De to førstnevnte forslag ble oversendt det nye forbundsstyret, mens forslaget fra Ingebrigtsen ble oversendt gruppen for maskinentreprenører m.v.

Etter å ha gitt noen praktiske opplysninger, hevet *dirigenten* formiddagsmøtet kl. 13.35.

Formiddagsmøtet tirsdag 14. september

Formiddagsmøtet ble satt presis kl. 0905 tirsdag. Dirigent *Rolf Hovd* ga initiativet til opplysningssekretær *Sven Pettersen* som fikk forsamlingen med i «Frihetens forpost».

Per Ingebrigtsen leste protokollen fra mandagens møte. Den ble godkjent uten merknader.

Dirigenten refererte noen permisjonssøknader og sa at *Kaare Sandegren* kom kl. 10.00 for å holde en innledning.

DAGSORDENENS PUNKT 3

Vedtektene

Dirigenten gjennomgikk listen over forslag i heftet. Ingen tok ordet til forslag 1:

§ 1.

FORBUNDETS VIRKEOMRÅDE

- Nr. 1** Avd. 3, Møre og Romsdal Arbeidsmannsforening, foreslår:
I forbindelse med § 1, må forbundet snarest klare opp grensen mellom Norsk Bygning og Norsk Arbeidsmandsforbunds områder.

Begrunnelse:

Da det stadig vekk er problemer med at vi organiserer arbeidstakere som det fra Bygnings side hevdes skal stå hos dem, er det meget viktig at vi snarest får oppgått en grensegang slik at vi for ettertiden kan organisere arbeidstakere uten å få ubehageligheter som til sist går ut over medlemmene.

Landsstyret innstiller:

Kan ikke tiltres som tillegg til § 1. Intensjonen i forslaget oversendes det nye forbundsstyret.

§ 2.

FORMÅL

- Nr. 2** Avd. 9 Grubeforeningen Nordens Klippe, foreslår:

§ 2, nytt punkt eller redigeres inn i punkt 4.

«Arbeide aktivt mot atomvåpen og for rustningskontroll i verden».

Motivering:

Iflg. FN rapporten om A-våpen er det i dag over 40.000 førtitusen kjernefysiske stridshoder i verden. Det tilsvarer ca. 3 tonn DNT pr. individ på jorden.

USA og USSR bruker nu 50 millioner kroner dagen til å produsere atomvåpen o.l.

Ovenstående bør tvinge frem nytenkning i fagbevegelsen. Det er hevdet, og med rette, at det eneste som kan stoppe vannviddet er en voksende opposisjon blandt vanlige mennesker.

Fagbevegelsen er etter vår mening den organiserte opposisjon i verden som må ta initiativet til en slik kamp mot rustningsvanviddet.

Landsstyret innstiller:

Forslaget kan ikke tiltres.

- Nr. 3** Avd. 18, Rogaland Arbeidsmannsforening, foreslår:

Punkt 6 b).

« . . . bedriftenes økonomi og over bank- og forsikringsvesen».

Dette foreslår endret til:

« . . . bedrifter, foretag, aksjeselskaper, bank-, forsikrings- og kreditvesen sine økonomiske disposisjoner.»

Motivering:

Det er de økonomiske disposisjoner som legger grunn for de nevnte institusjoners økonomi. Det må derfor være av langt større viktighet å få kontroll over disse før, eller mens de foretas. Dermed vil en ha langt større innflytelse over økonomien i disse institusjonene.

Landsstyret innstiller:

Kan ikke tiltres. Anses dekket i nåværende punkt 6 b).

Debatten

Tormod Larsen, avd. 9, tok opp forslag nr. 2 og spurte hvorfor landsstyret hadde avvist det. Han sa at man måtte få inn i vedtektene noe så grunnleggende som aktivt arbeid mot atomvåpen og for rustningskontroll i verden. Han viste i denne forbindelse til hilsningstalen fra det engelske gruvarbeiderforbundet.

Reidar Hansen, avd. 18, sa at det ikke kunne være riktig å få med en slik bestemmelse i vedtektene. Forbundet burde ikke være bundet av vedtektene til arbeid for fred. Dette forslaget hørte etter hans mening hjemme under pkt. 6 på dagsorden.

Odd Olsen, forretningsfører Sør-Trøndelag, var skuffet over landsstyrets innstilling, selv om han var klar over at landsstyret er enig i det som står i forslaget fra Nordens Klippe. Han både håpet og trodde at samtlige representanter i salen var det.

Olsen pekte på den tilspissede situasjonen, og at problemene nå er der med full tyngde. Han minnet om Rudolf Nilsens ord i «Revolusjonens røst»: — kan hende gjelder det å redde vår jord. — Bare at det nå må omskrives til: NÅ gjelder det...

Dette må være fagbevegelsens oppgave nr. 1, en mer aktiv kamp sammen med fredsbevegelsen mot A-våpen, derfor hadde han vondt for å forstå at dette ikke skulle ha sin plass i formålsparagrafen. Det vil også være en økt stimulans for fredskreftene. — Og når nå forslaget er tatt opp, bør det ikke bli nedstemt. Det kan ha en negativ virkning, sa Odd Olsen, og håpet på enstemmighet for forslaget ved votering.

Johan Klunderud, avd. 2, savnet en skikkelig begrunnelse for landsstyrets innstilling. Vi har vedtekter om at vi skal arbeide for rettsikkerhet, økonomisk demokrati o.s.v., men det er klinkende klart at dersom vi ikke klarer å stoppe det uhyggelige rustningskappløpet, kan vi skyte en hvit pil etter de øvrige mål.

Det har vært nevnt at vi ikke kan single ut enkelte våpentyper, men det mente han var noe søkt, for a-våpen er i en særklasse blant våpentyper, kanskje også biologiske våpen. Han spurte om forslagsstillerne kunne endre innholdet til at vi skal arbeide aktivt for fred og nedrustning, men signaliserte at uansett så ville Akershusgruppa stemme for forslaget fra Nordens Klippe.

Harald Øveraas gikk ut fra at ingen var i tvil om hva forbundet står for i dette spørsmålet, det framgår av mottoet, for landsmøtet, og av forbundets holdning gjennom alle tider. Men landsstyret hadde vært betenkt over å liste opp og gradere våpentyper i formålsparagrafen. — Vi er ikke våpenteknologiske eksperter, sa Øveraas, og utviklingen går fort og gir oss stadig nye typer masseødeleggelsesvåpen, som nøytronbomben og vakuumbomben, bakteriologiske våpen, — det er utall. Men det er helt klart at vi fortsatt vil jobbe for nedrustning, det svelger landsstyret meget godt, sa Øveraas.

Odd Olsen var skuffet over Øveraas' motivering. I dagens situasjon er det ingen tvil om at det er atomvåpen som er den altoverskyggende trussel.

Tormod Larsen, avd. 9, sa han var rystet over Øveraas, over at man virkelig kunne mene at man skulle vente på alle nye våpen før man kunne formulere noe i vedtektene. Dette betyr det samme som at vi skal vente til det smeller, sa Larsen.

Harald Øveraas repliserte at man kan liste opp en rekke våpentyper som alle er enige om å bekjempe, det gjelder så vel atomvåpen, nøytronvåpen som napalm. I dag er det atomvåpentruselen som står mest sentralt. Hvis man kunne formulere det slik at man arbeidet for nedrustning, ville dette selvfølgelig dekke alle våpentyper.

Knut Westgård, adm., sa at det ikke var noen uenighet om intensjonene i forslaget fra Nordens Klippe. Han mente imidlertid at arbeidet for fred og mot opprustning lå innebygget i hele fagbevegelsens ideologi og grunnsyn. Hvis man skulle formulere noe i vedtektene om dette, var han redd for at dette kunne svekke tilliten til denne grunnholdningen. Han fant derfor forslaget overflødig.

Johan Klunderud, avd. 2, sa at man selvfølgelig ikke kunne vedtektsfeste alle mulige typer våpen.

Ragnar Tharaldsen, avd. 9, sa at han hadde også respekt for landsstyrets innstilling, men han syntes det gikk for langt når man helt ville avvise en setning om arbeidet mot atomvåpen. Han syntes at alle 230 representanter enstemmig skulle stemme for forslaget fra Nordens Klippe. Dette er i dag det viktigste spørsmål både for vårt folk og vår verden, sa Tharaldsen.

Kjell Svendsrud, avd. 36, sa at han kunne si seg mye enig i begge parter her, forslagsstillerne fra Nordens Klippe og landsstyrets innstilling. Han fant det som landsstyret vanskelig å liste opp de aktuelle våpentyper og ville derfor foreslå følgende kompromiss:

«Arbeide aktivt for fred og nedrustning».

Under prøvevoteringen mellom de tre forslagene fikk ingen noe klart flertall.

Til forretningsorden

Odd Olsen, avd. 8, sa at man først måtte votere for og mot en endring av vedtektene.

Det var i voteringen et klart flertall for en endring. I den endelige avstemningen var det et klart flertall for Svendsruds forslag.

Bjørn Enge, avd. 18, tok opp forslag 3 fra Rogalandsavdelingen. Han sa at hvis landsstyret kunne dokumentere at forslaget var dekket av vedtektene skulle man vurdere å trekke forslaget.

Forbundsformann *Øveraas* sa at man mente intensjonene i forslaget var dekket gjennom § 2, 6 d). Ytterligere dokumentasjon kunne han ikke gi. Det er dekket gjennom formålsparagrafen, etter landsstyrets mening. Forbundet skal hele tiden arbeide for å gi medlemmene en skikkelig innflytelse i samfunnet.

Bjørn Enge, avd. 18, sa seg ikke fornøyd med svaret og ba om ytterligere dokumentasjon.

Arne Jensen, avd. 18, tok ordet til forretningsorden og sa at man måtte stemme alternativt mellom forslaget fra Rogaland og landsstyrets innstilling. Forslaget ble altså opprettholdt.

Voteringen

Landsstyrets forslag ble vedtatt med overveldende flertall.

Debatten

Ingen ba om ordet til forslag nr. 4.

§ 3.

MEDLEMSKAP

Nr. 4 Avd. 4, Nordland Arbeidsmannsforening, foreslår:

Punkt 4 deles i a) og b).

Nytt punkt a) blir som følger:

— «de lønnstakere som står tilsluttet et politisk parti som har et nazistisk eller fascistisk program eller formål som er beslektet hermed.»

Punkt b) som før der det står «de som har tatt arbeid osv. . . .»

Motivering:

Vi mener at det igjen er påkrevet å få inn i vedtektene et slikt punkt. Da dette punkt ble tatt bort i sin tid, var det ut fra at nazistiske og fascistiske tendenser skulle være en saga blott i vårt land. Den senere tids hendelser har dessverre vist at det fortsatt er nødvendig for fagbevegelsen å være på vakt.

Landsstyret innstiller: Forslaget tiltres.

Oddbjørn Berntsen, avd. 6 fremmet følgende forslag:

«§ 3. Medlemskap.

Opptaking av enkeltmedlemmer.

Medlemmer skal være tilsluttet den fylkesavdeling hvor man har sitt arbeid, men kan, dersom spesielle forhold tilsier det, tilhøre den fylkesavdeling hvor man har sin hjemstadrett.»

Berntsen motiverte forslaget bl.a. med at det vil være mer i pakt med praksis i avdelingen.

Nr. 5 Avd. 27, Troms Arbeidsmannsforening foreslår:

Opptaking av enkeltmedlemmer.

Alle lønnstakere som har arbeid innenfor det virkeområdet som er bestemt i § 1, og som godkjenner forbundets vedtekter, kan være medlem av forbundet. Medlemmer på private anlegg skal stå som medlem i forbundets avdeling i det fylket vedk. har hjemstedsrett.

Motivering.

Da vi gikk over til prosentvis kontingent, ble det fra forbundets administrasjon opplyst at det var en forutsetning at medlemskapet skulle være i den fylkesavdeling der vedkommende hadde sin hjemstadsrett.

Dette har ikke blitt fulgt opp, og grunnen er vel at det ikke er vedtektsfestet.

Videre vil en slik ordning innebære en mer stabil økonomi i avdelingen, og det vil lette kontroll av at medlemskapet er i orden.

Landsstyret innstiller: Kan ikke tiltres.

Olav Tuven, forretningsfører, avd. 27, begrunnet forslag nr. 5. Situasjonen er endret slik at det er blitt en relativt stor gruppe på private anlegg, en gruppe som flytter relativt ofte over fylkesgrensene. Det betyr bl.a. at den ene fylkesavdelingen kan få belastningen, mens den andre fylkesavdelingen får kontingenten.

Arne Jensen, forretningsfører, var enig med Tuven. Når så mange på private anlegg flytter, er det fylkesavdelingen som får reise- og arbeidskostnader for tillitsmenn, derfor må medlemmene stå i den avdelingen der de har arbeidet sitt.

Harald Øveraas sa at den økonomiske siden ikke hadde stått så sentralt i landsstyrets behandling av saken. Han mente det var både teoretisk og praktisk godt mulig å finne fram til tilfredsstillende overføringsordninger, og syntes ikke det var riktig å øremerke en bestemt yrkesgruppe, som skulle være pliktig til å stå i en bestemt avdeling.

Det var mulig med mer fleksible økonomiske løsninger, istedet for å vedtektfeste det.

Sigfred Pedersen, avd. 12, sa at hans avdeling gikk inn for forslaget fra Troms, men ville modifisere det ved å bruke ordet «kan» i stedet for «skal». Muligheten må være til stede f.eks. for å danne egne anleggsforeninger. De økonomiske problemer må kunne løses ved prosentvis fordeling av kontingenten mellom fylkene. Anleggsperiodene er ofte av så kort varighet, at medlemmene ikke føler seg hjemme i avdelingen før de må flytte igjen. Dessuten er det ønskelig at de som har tillitsverv i sin hjemstedsavdeling, fortsetter i denne avdelingen. Listen over landsmøtedeltakere gir grunn til refleksjoner, — der ser en at det er fylker som ikke er representert med anleggsfolk i det hele tatt, selv om det er mange flinke folk blant dem. Det er heller ikke alltid avdelingen finner fram til oss anleggsfolk, sa Pedersen, som hadde opplevd å være tre år på et anlegg uten å se en tillitsmann fra fylkesavdelingen.

Hermann Lund, forretningsfører, sa det var ønske om fleksibilitet som lå bak forslaget fra avdeling 6, for at de som flytter skal få mulighet til å bli i avdelingen, at det gis åpning gjennom vedtektene til at tillitsmenn som flytter fra sted til sted, skal kunne bli i avdelingen på hjemstedet der vedkommende har tillitsverv.

Anton Halvorsen, landsstyret, viste til at avd. 12 har eget forslag. Han hørte selv til mindretallet i landsstyret i denne saken, men han signaliserte at han ville gå over fra avd. 12's forslag til forslaget fra avd. 6, og anbefalte dette forslaget.

Harald Øveraas var redd det hersket en viss misforståelse. Det står i dag ikke noe sted i vedtektene at en er pliktig til å stå i den ene eller den annen forening.

Det er åpent og kan vurderes av enhver. Øveraas trodde samarbeidet mellom avdelingene var av en slik grad, at de problemer som måtte oppstå kan løses uten en lang debatt.

Votering

Landsstyrets innstilling ble satt opp mot forslag nr. 5 fra Troms og forslaget fra avd. 6, reist av Berntsen.

Landsstyrets innstilling ble vedtatt med stort flertall.

Dagsordenens punkt 6

Internasjonale spørsmål

Dirigenten opplyste at man nå gikk over til å behandle pkt. 6 på dags-

ordenen, internasjonale spørsmål. Han ga først ordet til formann Øveraas.

Harald Øveraas sa at fagbevegelsens internasjonale engasjement står sentralt i dag. Dette er derfor satt som et eget punkt på dagsordenen for at landsmøtet skal ha mulighet til å drøfte disse spørsmål. Arbeidsmandsforbundet hadde vært så heldig å få lederen for LOs internasjonale kontor, Kaare Sandegren, som innleder til dette punkt. Han ønsket Sandegren hjertelig velkommen til forbundets landsmøte.

Sandegrens innledning

Kåre Sandegren sa seg innledningsvis glad for å få være til stede på forbundets landsmøte. Han sa at de internasjonale spørsmål spenner over et vidt felt. Han sa at det ikke var lenge siden han hadde hatt anledning til å være på forbundets og AOFs kurssted i Sulitjelma, et samfunn som har en sterk plass i norsk fagbevegelse. Det var heller ikke noen tilfældighet at man her drøftet nordisk samarbeid og sørget for en kontakt mellom ledelsen for amerikansk og østeuropeisk fagbevegelse. Han fortsatte:

Det er forlengst et godtatt faktum at fagbevegelsen må søke å påvirke selve samfunnsutviklingen — for å ivareta medlemmenes tarv og sikre selve arbeidsplassene. Dette er den faglige filosofi vi og mange andre landsorganisasjoner bygger på. LO er en lønnskakerorganisasjon, men vårt arbeid går utover det å sikre arbeidstakernes inntekt i forhandlinger med private og offentlige arbeidsgivere. Mange og ulike forhold spiller inn når det gjelder å trygge og å skape arbeidsplasser, når det gjelder å sikre rimelig inntekt og fordeling, når det gjelder utdannings-, helse-, omsorgs-, kultur- og fritidstilbud, og når det gjelder den fysiske sikkerhet. Selve den politikk for samfunnet som utformes og settes i verk, må innrettes på slike målsettinger. Derfor utformer den moderne fagorganisasjon sin egen politikk og sine egne målsettinger, som den i sin tur søker gjennomført dels i forhandlinger med private og offentlige arbeidsgivere, men i enda større grad i virksomhet overfor politiske partier, nasjonalforsamlingen og regjeringen. En forutsetning for styrke i dette arbeid er samlet innsats, felles holdninger og gjennomarbeidede standpunkter.

Norsk fagbevegelse har virket gjennom Det norske Arbeiderparti. Det blir en riktig linje også i framtida.

Uten et slikt *perspektiv* ville norsk fagbevegelse ikke hatt tilslutningen og styrken. I dagens og framtidens kompliserte samfunn bør og kan den politikk vi utvikler og den styrke vi kan legge i virkeliggjøringen av den, i enda større grad være medbestemmende for samfunnets utvikling. Fagorganisasjonen har en økende rolle å spille — under forutsetning av at vi kan ligge foran og på høyde med oppgavene som kommer. Det forutsetter nettopp en levende bevegelse.

Mye av det som skjer i vårt samfunn formes av forhold og utvikling som er utenfor landets grenser. Det er en hard realitet at vår økonomi,

våre arbeidsplasser og vår inntekt i stor grad er avhengig av utviklingen i internasjonal økonomi. For sjelden er det sagt at vårt politiske system, demokratiet med frie faglige rettigheter, til sjunde og sist er avhengig av at demokratiet og faglige rettigheter ikke kveles i andre land, av at det vinner fram i land der det ikke finnes. Og framfor alt, selve den fysiske sikkerhet for menneskene og vårt land er — og dette gjelder spørsmålet om krig og fred — åpenbart knyttet til forholdene internasjonalt, som til forholdet mellom supermaktene, Norges egen utenrikspolitikk, forholdet Vest og Øst, brennpunktsituasjoner, forholdet til u-landene, opprustningen, osv. Vi kan si at samfunnsutviklingen i vårt — og mange andre land — er internasjonalisert, i den forstand at det ligger en indre sammenheng mellom utviklingene i vårt og andre land enten det gjelder økonomi, demokrati eller fred. Det internasjonale påvirker bevegelsens og landets tarv og situasjon i grunnleggende forhold. Konsekvensen er at fagbevegelsen må engasjere seg i internasjonale saker.

Mye av kraften i dette arbeidet vil avhenge av de ressurser som settes inn. Ressurser er satt inn. Mye vil også avhenge av den profil vi legger an. Vi skal fremme og drive våre *idealer* internasjonalt, med løft, mot og perspektiv. For frihet, fred, mot undertrykking og tvang skal vi arbeide. *Samtidig* skal vi finne løsninger på *konkrete* oppgaver som kan bidra til løsning av medlemmenes krav og problemer. Her som på andre felter for LOs arbeid må det vises til reelle resultater og reell aktivitet.

Det er lett å forskrive seg i oppgavene i det internasjonale feltet. Prioriteringer er påkrevd og en må finne balansen mellom de ideale fordringer og de praktiske krav.

Jeg sier dette vel vitende om at erfarne tillitsvalgte kjenner igjen problemstillingen fra eget arbeid. I det internasjonale arbeidet presser denne problemstillingen kanskje mer på enn i det lokale og nasjonale.

Innflytelse på utviklingen i andre land er det sjelden mulig for norsk fagbevegelse å oppnå alene. Vi er ikke store, i likhet med landet vårt har LO begrensede innflytelsesmuligheter. Men i allianse med andre organisasjoner kan vi kanskje få noe til, og det har vi forsøkt. Dermed opprettelsen av Nordens Faglige Samorganisasjon, og Den europeiske faglige samorganisasjon, forsøket på å styrke FFI og den faglige rådgivende komité i OECD, og øst-vestkontakten. Jeg skal ikke gå nærmere inn på arbeidet i disse organene. Bare si at vi søker å samordne syn og handlinger, utveksle erfaringer, drive fram fellesprogram og felles politikk, kanalisere hjelpevirksomhet, og prøve å få til felles aksjon. Uten systematisk organisasjon intet resultat. Så også i det internasjonale.

Mye arbeid gjenstår, men vi er forpliktet på dette feltet.

Før jeg går inn på konkrete saksfelter, la meg ta opp forholdet til norske myndigheter.

Vi søker å påvirke regjeringen i dens utenriksvirksomhet. Et raskt øyekast forteller hvor mangfoldig regjeringens og departementenes

aktivitet er på det utenrikske felt: Olje, havrett, forsvar, herunder både forsvarspolitik og innkjøp og organiseringen innad i Norge. Videre utenriksøkonomisk politikk, valutapolitikk, samarbeid om økonomisk politikk, særdeles viktig for oss. Industripolitikk og industripolitisk samarbeid. Havrett og herunder fiskeripolitikk og rettigheter i kontinentalsokkelen. Forholdet til utenlandske selskaper. Sikkerhetspolitikk, nedrustning. Øst-Vest-forholdet. Miljø. Forholdet til utviklingslandene, herunder utviklingssamarbeid og spørsmålet om etableringer i utlandet og u-landsvarer til Norge. Og menneskerettigheter.

Høyre-dreining i utenrikspolitikken

Jeg vil ikke karakterisere den nåværende regjeringens holdning til LO i disse spørsmål som avvisende. Det er kontakt når vi ber om kontakt. Men selvfølgelig ikke den daglige nære forbindelsen som vi opplever med en Arbeiderparti-regjering. Også på det utenrikspolitiske område er det en fordel å ha en Arbeiderparti-regjering.

La meg si, når det gjelder Høyre-regjeringens holdninger i det utenrikske arbeidet, at det kan være grunn til å etterlyse større årvåkenhet og driv på det utenriksøkonomiske felt. Få høyreregjeringer i Vest-Europa har egentlig tatt opp spørsmålet om nyetablering av full sysselsetting som målsetting (for den økonomiske politikken). Få regjeringer innser betydningen av en aktiv økonomisk politikk, og få regjeringer innser nødvendigheten av samråd om økonomisk politikk med sikte på å få til ny vekst i internasjonal økonomi.

Her er Høyre-regjeringen i Norge like svak og høyredreid som Fäll-din, Thatcher og Reagan. Mitterands franske regjering må drive sin aktive sysselsettingspolitikk alene, og derfor kanskje er dømt til å mislykkes. Høyre har i sin politikk ikke tatt konsekvensen av tilknytningen mellom norsk og internasjonal økonomi. Når formann Øveraas og formann Halvorsen advarer mot høyredreiningen i regjeringen, så gjelder dette også utenrikspolitikken.

Europa-politikken

På ett spesielt felt kommer dette særlig godt tilsyne, i den såkalte Europa-politikken. Det foregår nå bilaterale konsultasjoner mellom regjeringen og EF-kommisjonen om økonomiske saker. Sikkert opplysende og avdekkende. Utenriksminister Stray har bedt om å få være indirekte med i de politiske konsultasjoner i EPS, men han blir sittende på gangen, som Arbeiderbladet kaller det, og det midt i en periode da forholdet Vest-Øst-Europa og forholdet Vest-Europa — De forente starter er inne i en vanskelig fase. Det er en markert svakhet at Stray og Høyre-regjeringen her ikke søker samarbeid med de andre vesteuropeiske statene om to så sentrale spørsmål som økonomisk politikk og sysselsetting (i Vest-Europa) og om Vest-Europas forhold til nedrustningsprosessen. Det er ikke bra at den norske regjeringen blir et haleheng til den amerikanske i en periode hvor den amerikanske er utpre-

get konservativ. Etter min oppfatning har regjeringen et middel til å sikre en nærmere forbindelse til beslutningsprosessen i Vest-Europa, og det er at Norge innen overskuelig tid vil være en av de største leverandører av energi til kontinentet og det britiske øyriket.

Det er åpenbart at Norges tilknytning til Vest-Europa bare øker. Da kan vi ikke stå med hatten i handa og levere energi og samtidig akseptere en økonomisk politikk i de andre landene som svekker sysselsettingen i vårt eget land.

Beslutningen om å nekte Statoil operatøransvar i Nordsjøen og gi et amerikansk selskap fortsatt dominans rinner meg i hu her. Norge trenger praktisk erfaring i operatørvirksomheten. Willoch gir den til amerikanerne. Olje-Norge ler av Willoch, blandet med fortvilelse. Et annet moment er at regjeringen nå planlegger materiell-leveranse til Sovjet for avansert oljeboring i nord uten å kreve en rimeligere holdning i delelinjeforhandlingene tillates.

Fred, nedrustning, sikkerhet

Jeg skal komme nærmere inn på det faglige samarbeidet om økonomisk politikk (senere). La meg nå ta opp en av de mest aktive saker fagbevegelsen står overfor internasjonalt, spørsmål om fred, nedrustning, sikkerhet.

Mange hevder at fred, sikkerhet og nedrustning er for viktig til å overlates eksperter, generaler og politikere alene. De har rett.

Med all respekt for de mange politikere og lojale militære.

Kjernevåpnene har skapt en ny dimensjon. Fred, sikkerhet og nedrustning er blitt et spørsmål om å overleve. Likevel nyttes krig og vold faretruende ofte for å løse sosiale og politiske problemer. De store mengder av våpen i verden oppmuntrer til krig og truer med å føre konflikter over i den absolutte tilintetgjørelse. Kjernevåpnenes eksistens, mengden av dem og våpnenes kompliserte teknikk, stiller menneskeheten overfor den endelige trussel. De store folkegrupper og organisasjoner verden over engasjeres.

Har kjernevåpnene hindret krig i de siste tretti år? Det er mulig. Men i dag er faren for *storkrig* det samme som faren for den absolutte tilintetgjørelse. I en slik dimensjon blir fred, sikkerhet, og nedrustning en sak som gjelder alle, både eksperter, politikere, generaler og folk flest i ansett politisk system, diktatur eller demokrati.

Debatter gjenspeiler ønsket fra de store gruppene om behovet for å finne vei vekk fra denne absolutte fare. Det er en debatt om sikkerhets- og fredspolitiske utfordringer. Den er *ikke*, som de konservative påstår, en risiko for vår nasjonale trygghet. Den er en nødvendighet. Bare gjennom en debatt over i øst og i vest kan vi skape bevissthet om det grunnleggende valg vi og verden står overfor. Mellom tilintetgjørelse eller utvikling. Det kommende tiår vil i sannhet bli svangert.

Samtidig er *demonstrasjonen* av kravene om endring av situasjonen om nedrustning viktig. Fredsbevegelsens engasjement her er av ve-

sentlig, for ikke å si av vital betydning. Fagbevegelsen likeså. Kravet i Vest-Europa, i Nord-Amerika og Øst-Europa om forhandlinger, nedbygging og kontroll av kjernevåpen gjenspeiler dype ønsker hos menneskene. Den som tror annet, tar feil. Jeg minner her om Høyre og Kåre Willoch som i valgkampen mistenkeliggjorde arbeiderbevegelsens ansvarsfølelse for landets sikkerhet. Forhandlingskravet i vest er *ikke* ensbetydende med støtte til sovjetisk utenrikspolitikk, det gjenspeiler *ikke* svekket virkelighetssans, det underminerer *ikke* samarbeidet i NATO, og til de østlige konservative: de direkte uttrykk fra folket i øst om forhandlinger og nedrustning er *ikke* uttrykk for svikt i nasjonalfølelsen eller en kontrarevolusjonær bevegelse. Men det er en viljedemonstrasjon og reaksjon mot militær makttenking. I samme åndedrag er det grunn til å ta avstand fra Ronald Reagans ønskedrøm om å dominere Sovjetunionen. Dette er ikke problemstillingen i dag. Systematisk nedbygging av kjernevåpnene er blitt en forutsetning for sikkerheten og freden.

Den siste LO-kongressen engasjerte seg sterkt i internasjonale spørsmål. Den gjenspeilet at masseorganisasjonenes apparat og styrke må settes inn for systematiske forhandlinger om gjensidig og kontrollert nedrustning, for et arbeid som gir resultater og ikke renner ut i sanden.

Internasjonal fagbevegelse tar utgangspunkt i at kjernevåpnene ikke lenger gir den sikkerhet de skulle gi. Vi hevder at våpnene er en usikkerhetsfaktor i seg sjøl, fordi det er umulig å sikre seg mot at de blir anvendt ved misforståelse, mot at teknikken slår feil. I tillegg kan de virke som en felle, bl.a. fordi størrelse og sprengvirkning kan være så små at kjernevåpnene sidestilles med vanlige konvensjonelle våpen og dermed nær automatisk vil bli tatt i bruk. Tas de først i bruk, er det ingen vei tilbake fra opptrapping og masseødeleggelse.

Kjernevåpnene som en usikkerhetsfaktor skaper derfor en ny dimensjon i sikkerhetsproblematikken. Dette er på ny reist av Palme-kommisjonen, som hevder at kjernevåpentrusselen krever at verden og i sær atommaktene må trygge sikkerheten i fellesskap. Kjernevåpentrusselen må møtes av atommaktene i Øst og Vest som et fellesproblem, som en fellesoppgave i samarbeid, i forhandlinger, kontrollsystemer, avtaler og utveksling av informasjon. Det må bygges et felles kollektivt sikkerhetssystem som trygger freden gjennom koordinert og — jeg gjentar — systematisk nedbygging av kjernevåpen atommaktene imellom.

Men den nye dimensjonen går videre. En kan ikke lenger tale om en trussel i snever militær forstand, fra den ene gruppe stater mot den andre, når kjernevåpen er involvert. Når kjernevåpen er med i det militære opplegg (som forsvars- eller angrepsvåpen), blir spørsmålet om en trussel fra Sovjetunionen mot vest, eller fra De forente stater mot Sovjetunionen, redusert til en intellektuell tese. Om først kjernevåpen tas i bruk, er veien til den absolutte tilintetgjørelse påbegynt. Kjernevåpen som avskrekkingmiddel truer i virkeligheten alle. Midlet mister

sin mening. Den absurde mulighet oppstår at selv sikkerhetsmidlet skaper den totale usikkerhet og blir en felles trussel, som må fjernes.

Vi krever at de politiske ledelser i vest og i øst tar opp denne innfallsvinkelen. Øst og vest må utfordres til å møte kjernevåpentrusselfen etter denne tankegangen.

Atomvåpen-strategien

Det blir hevdet at fagbevegelsen med disse synspunktene har lagt seg opp i kjernevåpenstrategien. Det er helt riktig. Fred og sikkerhet, militær strategi og forsvarsplanlegging er i dag som før en allemannssak.

I LOs handlingsprogram tar vi utgangspunkt i norsk deltakelse i det vestlige forsvarssamarbeidet som grunnlag for ivaretagelsen av landets sikkerhets- og forsvarspolitiske behov. Samtidig forplikter vi oss til å forsterke fagbevegelsens eget engasjement for kontrollert og gjensidig nedrustning, til å virke for avtaler som reduserer og kontrollerer de kjernefysiske utslettelsesvåpnene, radioaktivt nedfall og avfall og kjemiske og bakteriologiske våpen. Det tredje sentrale element er at LO vil arbeide for å stadfeste Norden som et atomvåpenfritt område i sammenheng med forhandlinger om nedbygging av kjernevåpnene i Øst- og Vest-Europa.

Vi forplikter oss til å arbeide for nedrustning i Europa som et ledd i et arbeid for en felles europeisk sikkerhetsordning, og å arbeide for nedbygging også av de konvensjonelle våpen.

Disse hovedtanker går igjen i FFIs «Strategi for fred, nedrustning og sikkerhet», og i Euro-LOs program som har fått tittelen «Fred og nedrustning nå». Jeg nevner i sammenhengen om at det bak Euro-LOs program står ca. 40 millioner arbeidstakere i Vest-Europa, bak FFIs ca. 35 millioner til. Tilsvarende synspunkter ble fastsatt på den faglige østvest konferansen i november 1981.

I Euro-LOs program, som dels er fulgt opp av konferansen av fagorganisasjoner fra Vest- og Øst-Europa, kreves i prinsippet alle kjernevåpen fjernet fra Europa, og forhandlinger som skrittvis gir dette resultatet.

Holdningene har front mot *atomstrategien i øst og vest*. I allianse-samarbeidet i vest har en måttet ty til kjernevåpenstrategien, dvs. muligheten til å ty til taktiske kjernevåpen, når den sovjetiske konvensjonelle styrke er så mye større. I øst har en skaffet seg taktiske kjernevåpen som en konsekvens av den generelle militære utvikling og i følelsen av å måtte beskytte seg. Taktiske kjernevåpen befinner seg i Vest-Europa i stort antall. De sovjetiske taktiske våpen kan være operative og plassert ut 4—6 dager etter beslutning, i nord, i sentrum og i sør.

Virkeligheten er altså at både Sovjetunionen og NATO har en atomstrategi. Skal atomstrategien, dvs. avhengigheten av taktiske kjernevåpen som militært middel, avskaffes, må atomstrategien både i øst og vest endres. Det er vårt krav.

La meg derfor minne om at nedrustning ikke bare er et spørsmål om kjernevåpen generelt. Det foregår nå forhandlinger, som vi krever skal gi resultater, om langdistansevåpen, om mellomdistanseraketter i Europa, og om konvensjonelle våpen. La meg minne om at slik konvensjonelle våpen har utviklet seg, er de også ille, med uhyggelig presisjon, stor sprengkraft, innfløkt og langt utviklet teknologi, og djervelsk sinnrike virkninger. Også forhandlingene om disse våpen må presses.

Men forhandlinger om taktiske kjernevåpen er *ikke* kommet i gang. Når vi krever at øst og vest må revidere sin kjernevåpenstrategi, så inngår i det nedbygging og kontroll av storvåpnene, av mellomdistansevåpnene, og taktiske våpen. Spørsmålet er om ikke de taktiske kjernevåpen som ligger i Vest-Europa og som russerne kan ha plassert ut i frontavsnitt i Øst-Europa på 4—6 dager, kan være en vel så stor risiko som storstrategivåpnene. Dersom slike våpen nyttes, er det umulig å forstå hvordan opptrapping til større våpen kan unngås. I virkeligheten er de vestlige og østlige taktiske kjernevåpen i Sentral-Europa en slags springfelle, en fjæranordning, som kan forårsake langt verre ting.

Palme-kommisjonen

Dette bringer fram forslagene i Palme-kommisjonen om et avatomisert belte i Sentral-Europa og soneforslaget for Norden. Og det bringer fram nødvendigheten av nedrustning i konvensjonelle styrker. Det har vært hevdet at en i vest må møte en eventuell reduksjon av avhengigheten av taktiske kjernevåpen i Europa med en styrking av de konvensjonelle styrker. Det kan bli en teknologisk styrking eller en styrking av mannskap. Men en ganske annen vei kan være at en samtidig forhandler fram en *nedbygging* av de konvensjonelle styrker. Dette er krevd av fagbevegelsen i vest.

Vi føler at forhandlinger om nedbygging av taktiske kjernevåpen i Øst- og Vest-Europa også er en prioritetsak. Men det forutsetter forhandlinger om konvensjonelle våpen. Dermed settes kravet om forhandlinger om kjernefysiske slagmarksvåpen og konvensjonelle våpen i Sentral-Europa i første linje av internasjonal fagbevegelse.

Hvorvidt Sovjetunionen er villig til å diskutere tilbaketrekking av taktiske kjernevåpen i Sentral-Europa og samtidig nedbygging av konvensjonelle styrker er et åpent spørsmål. Hvorvidt vest vil, er også åpent. Det reiser omfattende politiske spørsmål om ordningene i Sentral-Europa. Vi er spent på om en i vest vil prøve denne veien.

I det hele er det grunn til å stille spørsmål om supermaktens vilje til å forhandle. De må presses. Ronald Reagans og Leonid Bresjnevs holdninger er en fare i seg sjøl for forhandlingene.

Østlig fagorganisasjons holdning til disse spørsmål, og deres vilje og evne til å presse sine regjeringer til å forhandle seriøst om gjensidig og kontrollert nedrustning, forsøker vi fortsatt å teste. Det sier seg sjøl at rutineuttalelser i stil med Havana-kongressens nedrustningserklæring

ikke er nok. Press fra fagorganisasjonen i vest på sine regjeringer stopper av seg sjøl om de østlige organisasjoner ikke følger opp. I virkeligheten dreier denne saken seg om fagorganisasjonens rolle i samfunnet.

Mellomdistanse-rakettene

Så noen ord om en av de helt aktuelle saker, mellomdistanseraketter i Europa. La oss ikke legge skjul på at den er vanskelig. Russerne har allerede slike raketter plassert i Øst-Europa, og antakelig øst for Ural. De fortsetter å bygge ramper. Vi tror ikke de har trukket noen tilbake. Vi ønsker ikke kjerneraketter i Europa. Men russerne er harde forhandlere. Forberedelsene til oppfyllelse av NATOs vedtak, dvs. utsetting av Pershing- og Cruise-raketter, kan — og jeg vil si må — ses som et forhandlingsmiddel. I fagbevegelsene vet vi at å svekke et forhandlingsgrunnlag gjør vi ikke før vi står ved veis ende.

Jeg tror vi må finne et grunnlag som den faglige og politiske arbeiderbevegelse kan stå samlet om. La oss diskutere ut et opplegg som det blir fellesskap om, og som reellt ivaretar målsettingene. Hvis vi var helt sikre på at russerne ville svare positivt på unilaterale tiltak fra vest, så la gå. Men det er vi altså ikke. Det betyr at vi må nøye vurdere konsekvensene av våre konkrete forslag. Har Sovjetunionen ikke trukket sine raketter tilbake eller bygget dem ned når 1983 rinner ut, er det lagt grunnlag til en nyomgang i spiralen. Cruise er en rakett-type som i teknologi går forbi andre. Men det vil ikke vare lenge før russerne har samme type. Den tilleggsusikkerhet som skapes ved raketter som går under radaren og følger terrenget, på grunn av varslingsmuligheten, kan en bare fantasere seg til.

Slik at vi igjen kommer tilbake til at øst og vest har et fellesansvar her. Forhandlingene i Genève er nøkkelen, og presset må settes på begge sider for at disse forhandlingene skal gi resultater. Oppgaven må være å finne en måte å øve felles innflytelse på begge parter på. Og det er viktig å bevare fagbevegelsens samlede slagkraft og troverdighet. Vi for vår del har lagt opp til at en i internasjonal fagbevegelse skal øve et fellespress, og da er det nødvendig å utvikle fellesoppfatninger. Som kjent legger vi opp til at fred, nedrustning og sikkerhet skal være et hovedemne på FFIs kongress i Oslo neste år.

Vi søker på vår måte å sondere med østlig fagbevegelse. Kontaktvirksomheten er delvis begrunnet i behovet for kontroll og nedlegging av kjernevåpen og konvensjonelle våpen. Men Afghanistan og Polen har svekket kontakten (som likevel opprettholdes). Normalisering av forbindelsene er heller vanskelig så lenge unntakstilstanden i Polen består og de faglige ledere fra Solidaritet sitter inne. Dette er beklagelig i en periode hvor kontakt er mer nødvendig enn noensinne.

Fra sovjetisk LO har vi fått en innvitt, og det er mulig og sannsynlig at vi tar opp denne for å sondere ut den nye sovjetiske formann. Det er jo til enhver tid et spørsmål om hvilken innflytelse den sovjetiske fag-

organisasjonen har i Politibyrådet og overfor kommunistpartiet, og om de reellt er villig til å tale nedrustning.

Polens situasjon

Når det gjelder Polen har vi en rekke ganger, etter militærovertakelsen i desember i fjor, søkt innreisetilatelse. Vi har fått avslag. Senest søkte vi — faktisk etter innvitt fra høyt plasserte polakker — umiddelbart før sommeren. Vi insisterte på å treffe Lech Walesa og de internerte faglige ledere, som policy er i Euro-LO, men fikk avslag. Det er ikke mulig og ønskelig for LO å besøke Polen før unntakstilstanden er opphevet og de internerte ledere friggitt. Noen såkalt normalisering mellom vest-europeisk fagbevegelse og øst-europeisk fagorganisasjon ligger ikke i kortene før unntakstilstanden er opphevd og de faglige ledere friggitt.

Vi vet at ledere i fagbevegelsen i Øst-Europa også har gitt uttrykk for synspunkter om at unntakstilstanden må oppheves i Polen og er sterkt opptatt av problematikken. Dialog må skapes mellom militærmakten og kommunistpartiet i Polen på den ene side og de faglige ledere på den annen, om den framtidige utvikling i Polen.

Midt-Østen

Midt-Østen — eller Vest-Asia — er et geografisk område hvor motsetningene lett kan slå ut i supermaktskonflikt, og hvor det internasjonale samfunnet har en oppgave i å presse partene til forhandlinger. Ironisk nok kan en si at valget av den konservative Begin i Israel har ført så ytterliggående tiltak i Libanon, med invasjonen og bombingene av Beirut, at det i sin tur førte til at De forente stater måtte stoppe Begin, og dermed reddet PLO. Handlingene har ført til en endring i vest-europeisk og nord-amerikansk opinion, også jødisk opinion, og til at den amerikanske president har kunnet sende ut forhandlingsutspill. Svaret fra det arabiske toppmøtet er interessant, det inkluderer PLO, og signaliserer forhandlingsinteresse. Spørsmålet er nå om det i Israel er forhandlingsinteresse. Hos Begin er det få tegn å spore, men fra det israelske arbeiderparti er det interessante signaler, både i erklæringen av 2. september og i Perez' senere uttalelser. Sist fredag søkte vi Histadruths holdninger og fikk som svar i en telex at Histadruth stilte seg bak arbeiderpartiets holdninger.

I Histadruth er det arbeiderpartiflertall. Dette flertall vil vare ut de to og et halvt år som er igjen før det blir nyvalg i organisasjonen. En kan ikke utelukke at det religiøse partiet vil søke større innflytelse i Histadruth, og at det i Histadruth vil bli betydelige drakamper om holdningen til forhandlinger. Histadruth representerer mellom 60 og 70 prosent av den totale velgermasse i Israel og det er derfor av sentral betydning både hvordan Histadruths representantskap stiller seg og i hvilken grad Histadruth gir signaler ut til arbeidsplassene. Et annet moment av betydning er at jøder fra Levanten nå overtar flertallet i

Israel, det er dem Begin har bygget på, og spørsmålet er, når disse overtar i klubber på arbeidsplassene, om Histadruths lederskikts relativt positive holdning til forhandlinger vil slå gjennom. I en slik situasjon er det innlysende skjebnesvangert om Histadruths tradisjonelle samarbeidspartnere i Vest-Europa som nå krever forhandlinger, slår hånden av Histadruth. Tida er inne for kritisk kontakt og konstruktiv oppmuntring fra demokratisk arbeiderbevegelse overfor arbeiderparti og fagorganisasjon i Israel, som representerer iallfall en relativt åpen holdning til forhandlinger.

Svaret fra Histadruth på vår forespørsel om forhandlinger var positivt på flere måter, negativt på andre: Positivt er at PLO ikke omtales og dermed ikke dømmes til helvetsilden, at Histadruth stiller seg positivt til forhandlingene — på basis av Camp David — men uten forhåndsbetingelser, at Israels behov for sikre og forsvarbare grenser må trygges gjennom forhandlinger, at Israels dialog med De forente stater må fortsette. Negativt er det at de taler om Jerusalems enhet og integritet som hovedstad, tanken om en jødisk stat, det territoriale kompromiss, og kun forhandlinger på basis av Camp David.

Ett poeng her er at Camp David har bundet opp Begin til autonomi for Vest-bredden. Dette må han oppfylle. Som et første skritt.

Det som da blir interessant er hva PLOs og palestinerne holdninger er. Det foregår også en debatt innen PLO. Også der finnes moderate og ytterliggående. Det er jo en sjanse for at PLO kan ha lært av Egypt, som fikk så mye mer ut av forhandlingslinjen enn av krigslinjen.

Vi tar avstand fra Israels invasjon i Libanon, fra bombingene av Beirut — hvor vi har hatt hjelpepersonell. Men vi tar også avstand fra PLOs terrorhandlinger i Israel og den tidligere overtakelsen i Sør-Libanon. Debatt om en kan likestille Israel og PLO er uinteressant, det må nå være snakk om framtida, utsoning og forhandlinger. Vår hovedholdning er at partene må akseptere hverandre, og finne måter å leve med hverandre på. Sagt i korthet: Palestinerne må få et hjemland, basert på selvbestemmelse, i en statsdannelse. Israel må anerkjennes.

Det blir derfor viktig og interessant hva PLO nå mener. Det ønsker vi å finne ut. Kongressvedtaket om besøk hos PLO er forlenget sluttet. Tidspunktet for besøk av en delegasjon fra LO blir besluttet i aller nærmeste framtid i Sekretariatet. Stedet for besøk, enten det blir Beirut eller Damaskus, må Arbeiderunionen avgjøre.

Grotesk besøk av Milton Friedman

Vårt land beæres i disse dager at et grotesk besøk av Milton Friedman. Han er en av de få økonomer som har vært så uheldig å oppleve sine teorier vist i praksis. Friedman, som drister seg til å si at «full sysselsetting» ikke bør være den norske regjerings målsetting, er uheldigvis innbudt — eller kanskje skal vi si heldigvis — av noe som heter lederklubben, som på denne måten får bekreftet sine egne idéer. Friedman drar på helgebeseøk til kretsen rundt Farmand. Han er en stor be-

undrer av Ronald Reagan og hans økonomiske politikk som altså har fått arbeidsledigheten i de forente stater opp i over 10 prosent.

Friedman kjører på at pengemengden er nøkkelmidlet i økonomisk politikk for staten, og at staten ikke bør drive med stort annet i forhold til den økonomiske utvikling. For eksempel bør samfunnets eller statens utgifter og aktiviteter bygges ned, som for eksempel i utdanning. Hans teori er til det groteske motbevist i Israel som har en galopperende inflasjon. Og i Thatchers England, med rekordhøy ledighet og samtidig sterk prisstigning, naturligvis fordi selskapene tar igjen prisstigningen det de taper i salgssomfang. Friedman minner om Nicolay Rygh fra kristetidas Norge — han ville skru spiralen nedover.

La meg si det slik: Når Friedman fikk Nobelprisen i økonomi var det omtrent like galt som å gi fredsprisen til Begin (applaus). Friedman er ikke en konstruktiv økonom. Hvis det er noe økonomer og politikere burde konsentrere seg om i den vestlige verden, så er det å finne teorier og virkemidler som både kan gi full sysselsetting og lav prisstigning. Men med den nå værende holdning i de aller fleste regjeringer i vest, og jeg inkluderer her Fälldin og Willoch, foruten Reagan og Thatcher, finnes det ikke vilje til å gå nye veier i økonomisk politikk som kan gi dette resultatet. Det er en grunnleggende engstelse å spore for statens deltakelse i økonomisk politikk og industripolitikk, det er liten vilje til å se sammenhengen mellom de nasjonale økonomier, til å se nødvendighet av samråd om den økonomiske politikken i den industrialiserte delen av verden, og til å kjøre sysselsetting fram som førstemålet igjen.

Konservativ bølge

Vestlig fagorganisasjon slåss mot denne bøygen. Gjennom Euro-LO og den faglige komitéen i OECD og FFI er uttallige ganger programmer og uttalelser kjørt fram. Men de konservative politikere vesten over rir på en konservativ og nasjonalistisk bølge, som naturligvis fører galt avsted. I vårt land begynner vi for alvor å merke følgene av en nasjonalkonsentrert og passiv økonomisk politikk i form av arbeidsløs ungdom. Gang tallet mange ganger og tenk ut hvordan problemet i Storbritannia, Nederland, Sverige, Danmark og USA. Fra internasjonal fagbevegelse er det gang på gang pekt på at selve det politiske systemet kan komme i fare om en går denne veien åvidere. Ledighetstallet ligger på over 30 millioner i OECD-området og prognosene peker videre nedover.

En kan uten videre si at fagbevegelsene og samfunnene i den industrialiserte del av verden her står overfor en historisk oppgave. Her som på andre felt, må vi naturligvis stå på, og det er en oppmuntring å notere at den amerikanske fagorganisasjon — fra besøket i sommer — klart deler våre synspunkter både på økonomisk politikk og nødvendigheten av at fagbevegelsen politiseres. Amerikansk LO søker nå å drive fram egne kandidater til primærvalg, presidentvalg og kongressvalg. Deres holding til Friedmanien og Reagonomics er heldigvis knall-

hard. Jeg deler helt formann Øveraas oppfatning om nødvendigheten av å politisere fagbevegelsen ytterligere, men ikke bare i dette land — også i det øvrige Vest-Europa og Nord-Amerika. Det er symptomatisk at Nordens Faglige Samorganisasjon i økende grad er inne på dette. Et resultat er et økende krav om at arbeiderpartiene i Norden og Vest-Europa systematiserer sitt samarbeid. Jeg gjentar denne oppfordringen.

U-landene

Det er ikke mulig å forlate talerstolen uten å ha tatt opp forholdet til utviklingslandene. Vi taler om et samarbeid, ikke er hjelp eller almiser. Det er et vanskelig beite, fordi det vå være tale om hjelp til selvhjelp, fordi det tar tid, fordi u-landene står i en vanskelig situasjon i den internasjonale konkurransen når det gjelder gjeld og valutainntjening, og fordi det i de konservative industriland er liten vilje til å ta opp det grunnleggende gjelds- og kapitaliseringsproblemer. La meg si at de internasjonale faglige organisasjoners holdning til sanering av gjeldsspørsmålet og til kapitaltetter er overmåte klar og at LO deler de synspunkter og krav som er satt fram overfor Det internasjonale pengefondet, Verdensbanken og OECD.

La meg også si at vi gleder oss over at det i Stortinget synes å være flertall for opprettholdelse av et høyt nivå i norsk utviklingsbistand. Vi deler det syn at det kan være grunn til så nærmer på tyngden i bistandsarbeidet, om det ikke bør legges større vekt på arbeidet i felten selv om en ikke bør svekke utredningsarbeidet i Oslo.

For egen del er vi sterkt opptatt av sammenhengen mellom utviklingsbistand og faglige rettigheter, mer generelt menneskerettigheter. Kan vi drive u-hjelp og utviklingssamarbeid, i teknisk bistand, i fellesetableringer i industrien, og kapitaloverføringer, uten å kreve motytelser fra utviklingslandene og deres lederskikt når det gjelder sysselsettingstiltak, faglige rettigheter og menneskerettigheter? Svaret er at bistandssamarbeidet fra de demokratiske industriland framover må legge større vekt på disse aspekter. Jeg tror den gryende fagbevegelse i utviklingslandene er interessert i dette.

Vår egen faglige utviklingshjelp er nå over innledningsstadiet. Vi har lært betydelig og har lyktes i det meste, mislykkes i noe. Treårsavtalen med NORAD løper ut i år. Vi har signalisert til NORAD at vi ønsker fornyelse i tre år til, med en økt ramme. Vi har ingen grunn til å tro at NORAD eller Regjeringen ønsker noe annet. Utviklingsbistand gjennom bygging av fagorganisasjon er god bistand.

AIS-arbeidet

Dette bringer meg inn på Arbeiderbevegelsens Internasjonale Støttekomite (AIS) og Norsk Folkehjelps meget omfattende virksomhet, som er verdt et innlegg for seg. En meget rask oppgang i både AIS og NFs virksomhet har vært å spore. Jeg nevner Latin-Amerika, Polen, Tyrkia, Sør-Afrika, frontstatene og det sørlige Afrika, Mellom-Ameri-

ka. Norsk Folkehjelp har oppnådd NRKs landsinnsamling høsten 1983. Der må det satses av hele arbeiderbevegelsen, og forbundene må nødvendigvis spille en sentral rolle. Jeg minner om at bidragene til AIS' fond fra de enkelte forbund i snitt innebærer at hver fagorganisert yter 1—2 kroner pr. år i faglig utviklingshjelp. Det er for lite, og jeg uttrykker håpet om at også Arbeidsmandsforbundet blir med på initiativ for i sikre en bedre ordening.

Avslutning

Jeg har brukt tid for å gå inn i hovedsaker som opptar oss. Det er saker som er for omfattende til overfladisk behandling. Ryddighet forutsetter også grundighet. Norsk Arbeidsmandsforbund har lang tradisjon med internasjonal kontakt og arbeid for solidaritet. Jeg minnes vuggen i Sulitjelma. Og jeg gjentar at det var kanskje ingen tilfeldighet at nordisk fagbevegelses ledelse nylig møttes i Sulitjelma på Arbeidsmandsforbundets store AOFs senter, og der prøvde å binde østlig fagorganisasjon til oss, og amerikansk. Men som Sandor Gaspar fra Ungarn sier: De første møtet bringer jo ikke ekteskap, og heller ikke nødvendigvis avkom. Men — vi får stå på.

Harald Øveraas takket Sandegren for god innledning over et vidt felt og sentrale områder, og regnet med at forsamlingen hadde atskillige spørsmål å stille Sandegren, både i tilknytning til innledningen og i forbindelse med temaer som er tatt opp i innkomne forslag til dette punktet på dagsorden.

Før *dirigenten* ga ordet fritt, viste han til de forslagene som samtidig var gjenstand for behandling. Disse var:

INTERNASJONALE SPØRSMÅL

Forslagene:

Nr. 93 Avd. 4 Nordland Arbeidsmannsforening foreslår:

Norsk Arbeidsmandsforbund vil prioritere det internasjonale arbeidet for nedrustning og fred.

Uttalelse vedrørende dette spørsmål vedtas av Landsmøtet.

Motivering:

Som motivering vises til følgende enstemmige uttalelse fra styremøte i avdelingen 18. desember 1981:

Den norske Regjering må overfor det norske folk forplikte seg til aldri å utstyre norske styrker med noen form for atomvåpen. Dette må også gjelde våre allierte, som på ingen måte skal få anvende slike våpen på eller fra norsk jord.

Atomvåpen kan aldri forsvare noe land, men ødelegge alt liv og verdier. Vi er overbevist om at våre nordiske grannfolk har samme innstilling og støtter tanken om atomvåpenfri sone i nord.

Denne sone må traktatfestes slik det er anbefalt fra FN's spesialsesjon for nedrustning av 1978.

Styret i Nordland Arbeidsmannsforening støtter fullt ut fredsbevegelsen og kampanjen «Nei til atomvåpen», og håper disse med sin virksomhet kan bidra som et avgjørende ledd for å unngå en altutslettende krig.

Nr. 94 Avd. 8 Sør-Trøndelag Arbeidsmannsforening foreslår:

Kampen for nedrustning — Mot atomvåpnene:

Forbundet må engasjere seg aktivt i kampen for fred og nedrustning. Et viktig ledd i dette er arbeidet for at de nordiske land skal bli atomvåpenfrie soner som et viktig skritt i retning av et totalforbud mot atomvåpen.

Norges bidrag til nedrustningsarbeidet må ikke være en fortsatt økning av militærbudsjettet. Vi mener at et desentralisert folkeforsvar som ikke aksepterer bruk av atomvåpen er det beste forsvar for et lite land som Norge.

Militærblokkene er en sterk medvirkende årsak til det stadig økende rustningsnivå, og det må derfor arbeides for en oppløsning av disse.

Nr. 95 Avd. 9 Grubeforeningen Nordens Klippe foreslår:

Landsmøtet i Norsk Arbeidsmandsforbund fordømmer forfølgelsen av de fagorganiserte i Tyrkia.

Juntaen bryter menneskerettighetene daglig. Tusenvis blir grovt torturert, og flere er truet med dødsstraff. Det eneste «gale» de fagorganiserte har gjort er å forsvare de demokratiske rettighetene, retten til å organisere seg i forbund og foreninger.

Vi støtter de fagorganiserte i Tyrkia i kampen for å opprettholde den eksisterende fagbevegelse.

Nr. 96 Avd. 9 Grubeforeningen Nordens Klippe foreslår:

Landsmøtet i Norsk Arbeidsmandsforbund tar avstand fra Sovjets brutale angrep og stadig krigshandlinger i Afghanistan. Sovjets angrep er en supermakts krig mot et underutviklet land.

Sivilbefolkningen er i stor grad blitt skadelidende, det viser den store flyktningsstrømmen mot Pakistan.

Sovjet har i tillegg til konvensjonelle våpen, også brukt kjemiske våpen, især myntet på sivile. Det er Sovjet som har ansvaret for den blodige krigen som foregår i Afghanistan, og det eneste riktige kravet må være Sovjet ut av Afghanistan.

Nr. 97 Avd. 9 Grubeforeningen Nordens Klippe foreslår:

Landsmøtet i Norsk Arbeidsmandsforbund fordømmer militærkuppet i Polen og krever unntakstilstanden opphevet. Vi krever de arresterte fagforeningsledere løslatt og støtter fagbevegelsen Solidaritet.

Nr. 98 Avd. 7 Agder Arbeidsmannsforening foreslår:

Støtte til aksjonen «Nei til atomvåpen»:

Norsk Arbeidsmandsforbund vil aktivt støtte arbeidet til aksjonen «Nei til atomvåpen».

Motivering:

Man har i den senere tid sett nødvendigheten av et aktivt arbeide og massiv motstand mot en videre utplassering/opprusting av taktiske atomvåpen og neutronvåpen.

Europa er blitt et strategisk midtpunkt hvor kampen mot slike våpen må intensiveres.

Landsstyret innstiller:

Forslagene nr. 93, 94, 95, 96, 97 og 98: Forslag til uttalelse fra landsmøtet vil bli framlagt under behandling av dagsordenens punkt 6.

Debatten

Først ut i debatten var *Ingvald Almklov*, landsstyret:

— Når landsmøtet i dag skal diskutere fagrørsla sitt internasjonale engasjement, hadde eg opphaveleg kladda eit langt og breitt innlegg. Men ettersom eg hamna i ein komite, og såleis ikkje får vere her i salen korkje under innleiinga eller debatten, får et nøye meg med eit kort og smalt innlegg. Og ingen vil vel beklage det.

Ved åpninga av dette landsmøtet vedtok vi med akklamasjon å protestere til dei tyrksiske myndigheiter mot fengslinga av våre fagforeningskamerater der, at rettssakene vert heva, og at folket må få tilbake sine elementære rettar. Dette skjedde på 2-årsdagen for militærkuppet. Eg vil minne om at vi også har andre svarte merkedagar i vår samtid. Den 13. desember kan makthavarane i Polen, dei fengsla Solidaritetsleiarane, våre gruvekameratar der nede, — ja heile nasjonen feire eitt-årsdagen for unntakstilstanden. Mellom jul og nyttår vil det bli 3 år sidan regulære sovjetiske styrkar gjekk inn i det alliansefrie grannelandet Afghanistan. Det er oppsiktsvekkjande at Arbeidsmandsforbundet, med sitt tradisjonelt kraftige internasjonale engasjement hittil har lege så lavt i terrenget når det gjeld desse to prosjekta, bortsett frå huminitær hjelp. På vårt bord i dag ligg 2 forslag frå Nordens Klippe, forslag nr. 96 og 97. Om ei lita stund vil desse forslaga bli sende over til redaksjonskomiteén. La meg her frå denne talarstol få uttrykke håpet om at realiteten og intensjonane i desse to forslaga må overleve behandlinga i redaksjonskomiteen, endå trua mi er skrøpeleg.

Ei anna side ved vårt utanrikspolitiske engasjement er utvalg, presentasjon og prioritering av dette stoffet i vårt husorgan «Arbeidsmanden». Eg reknar med at redaktøren står nokså fritt i så måte. No er det vel slik at ein frittstående redaktør må føle at han har levd forgjeves, dersom han ikkje får kritikk for sitt arbeid. Eg har idag inga kritikk mot fagbladet eller redaktøren for det som står i fagbladet om internasjonale, eller utanriks saker. For det kan sikkert, isolert sett, vere riktig nok. Og eg vil heller ikkje idag gå så langt at eg kallar det ensidighet. Men eg saknar ein balanse, utan at eg skal gå nærmare inn på det.

Kamerater! Vi har ingen rett til å feie Afghanistan og Polen under

teppet. Sagt på ein annan måte: Vi har ikkje lov å gløyme. Og her tenkjer eg ikkje primært *humanitær* hjelp, sa Almeklov.

Ole Klemo, forretningsfører, avd. 5, sa at det var forstemmende å være vitne til LOs passivitet under Isreals terrorbombing i Libanon i sommer. Han ville på denne bakgrunn fremme et forslag som klart fordømte terrorbombingen og folkemordet i Libanon. Forslaget lød slik:

«Landsmøtet i Norsk Arbeidsmandsforbund vil kritisere den i sommer arrogante og avvisende holdning Israels regjering inntok overfor FNs resolusjoner og påbud under krigen i Libanon, og sterkt fordømme Israels terrorbombing og folkemordene i Beirut.»

Odd Olsen, forretningsfører, avd. 8, viste til landsstyrets innstilling til forslagene under dette punkt, og mente at innstillingen fra redaksjonskomiteén burde foreligge til den pågående debatt.

Harald Øveraas repliserte at det mest demokratiske og riktige er at man først får høre synspunktene på landsmøtet før redaksjonskomiteén går i gang med sitt arbeid. Innstillingen fra redaksjonskomiteén vil foreligge i god tid før behandlingen, sa Øveraas.

Øivind Vågan, avd. 125, sa at han ville støtte forslaget som fordømmer bombingene i Libanon. Han tok videre opp forslag 96 og viste til de mange rapporter om bruk av kjemiske våpen i Afghanistan som foreligger. Her brukes tre typer nervegass men de verste virkninger. Det kunne f.eks. en sovjetisk fange hos geriljaen fortelle i sommer. De verste kjemiske angrepene dreper 70 prosent av de angrepne. Restende 30 prosent får fæle symptomer i seks måneder etterpå. Blod renner fra munn, nese og øyne, huden løsner. De får brekninger og risting i hele kroppen.

Han kom til slutt inn på Sandegrens innledning om Polen og sa han hadde forstått det slik at LO insisterte på å få treffe Walesa og andre faglige tillitsmenn, og at man ikke ønsket noe besøk så lenge unntakstilstanden varer. Hvordan rimer dette med besøket LOs internasjonale sekretær Thorvald Stoltenberg foretok i sommer sammen med nestformannen i DNA, Einar Førde og formannen i Oslo Arbeiderparti, Bjørn Tore Godal? ville Vågan vite.

Bjarne Korsmo, avd. 2, hadde hørt med interesse på Sandegrens foredrag, og satt igjen med tanker om hjelpearbeid. Vi skal hjelpe, men det er også et tankekors at når vi hjelper motstandsbevegelser mot junta-regimer, så får juntaen samtidig hjelp av våre egne allierte i NATO, bl.a. med våpen til undertrykkingen. Når vi hjelper motstandsbevegelsen i Tyrkia, går vi mot vår egne allierte, men vi kan selvfølgelig ikke se på våre kamerater i Tyrkia bli forfulgt uten å reagere. Om vi skal gi utviklingshjelp til selvhjelp, så er det liten vits i å sende hjel-

pen f.eks. til Tyrkia eller Latin-Amerika, det betyr bare mer midler til våpen for de respektive militærjuntaer.

Skal vi få fred i verden, er det nødvendig å kjempe for å få slutt på våpenproduksjonen, sa Korsmo og viste til at vår allierte Storbritannia ble angrepet med våpen eksportert fra en annen alliert. Etter Falklandskrigen fantes det politikere i Vest-Tyskland som tok opp tanken om at det kanskje var galt å sende våpen til juntaregimer. Såpass greide jeg sjøl å finne ut allerede da jeg var 17 år. Hva er det for slags politikere vi har?

Korsmo kom også inn på NATO-vedtaket om utplassering av atomraketter i Europa. Våre egne politikere snakker om nedrustning, og sier ja til dette vedtaket. De skylder på et såkalt dobbeltvedtak i 1979. Jeg kaller det dobbeltmoral anno 1982, sa Korsmo.

Stein Larsen, avd. 9, sa seg enig i de synspunkter Almeklov ga uttrykk for. Han viste til forslag nr. 95 om situasjonen i Tyrkia, men var ikke sikker på om dette forslaget ville bli tatt opp etter protesttelegrammet som ble vedtatt søndag.

Forslag nr. 96 var allerede blitt reist av representanten fra Mofjellet. Stein Larsen regnet med at innholdet ville bli tatt vare på i redaksjonskomiteén.

Avdelingens forslag nr. 96 ble laget allerede i mars, og man hadde håpet det ikke skulle bli nødvendig å reise det på landsmøtet i september, men dessverre var det ikke det. Kravene er aktuelle og forslaget reises.

Larsen minnet om Solidaritet-ledere i eksil i juli hadde møte på Hønefoss, der det ble dannet en eksilorganisasjon. Han refererte appellen fra dette møtet, som beskrev helse- og matvaresituasjonen i Polen, og som inneholdt en henstilling til regjeringer om å yte matvarehjelp, og samtidig stanse importen av varer fra Polen, varer som Polen trenger selv.

Larsen hadde et spørsmål til Sandegren, — mente han det var riktig å opprettholde kontakt med østlig fagbevegelse etter Afghanistan og Polen?

Arne Borg, avd. 5, hadde tilleggsforslag til forslag nr. 93. Han var enig i tilknytning til fredsbevegelsen og Nei til a-våpen, men begrunnet tilleggsforslaget med at fredsarbeid bør settes i et videre perspektiv, — sentralt i fredsarbeid er bestrebelser på å opprettholde faglig og politisk frihet.

Han forslo også bevilgning til Amnesty International, og motiverte det bl.a. ved å sitere fra artikkelen om Amnesty i «LO-Informasjon». Summen kunne diskuteres, og det ble forsåvidt det samme om dette ble tatt opp under dette punkt på dagsordenen, eller punkt 9, bevilgninger.

Borgs tilleggsforslag hadde denne ordlyden:

«Norsk Arbeidsmandsforbund vil også framheve sammenhengen

mellom fred og frihet, og understreker at fred i verden best kan sikres ved at alle folk gjennom full politisk og faglig frihet kan utøve folkelig kontroll over regjeringene. Forbundet vil derfor erklære sin fulle støtte til bevegelser som arbeider for faglig frihet og menneskerettigheter. Framfor alt Amnesty International. Det bevilges 10 000 kroner via A/S til Amnesty International Norge.»

Odd Olsen, forretningsfører, avd. 8, sa at Sandegren hadde holdt et interessant foredrag om internasjonale spørsmål. Han sa seg også glad for at man i vedtektene nå hadde fått med en setning om at forbundet skal arbeide for nedrustning. Olsen var imidlertid noe skuffet over debatten så langt fordi man i stedet for å konsentrere seg om det viktigste — arbeidet for fred — hadde vært opptatt av å diskutere hvor undertrykkelsen var verst, enten i Afghanistan eller i Sør-Amerika. Selv var han ikke i tvil om at de verste diktaturstatene var å finne i Sør-Amerika. Han viste også til de 800 millionene som i dag lever på og under sulategrensene. Det viktigste nå er atomtruselen. Vi må ikke forkludre den brede enighet det er i folket om å stanse marsjen mot avgrunnen. En atomkrig kan utløses ved et feilgrep, og sjansen for dette øker jo mer sofistikerte våpnene blir. I dag forberedes det utplassering av atomvåpen i Vest-Europa. Dette arbeidet kan stanses, sa Olsen.

Han kom ellers inn på Almklovs innlegg om Arbeidsmanden. Han syntes ikke som Almklov at det var så stor ubalanse i fagbladet. Man hadde listet opp Tyrkia som et av de verste undertrykkelsesregimene i dag. Viktigere enn å måle balansen i Arbeidsmanden med millimeter, må det være å stå sammen om arbeidet mot krig og for nedrustning.

Hermann Lund, forretningsfører, avd. 6, sa at Sandegren hadde holdt en meget god innledning. Han sa det må være fagbevegelsens målsetting i det internasjonale arbeidet. Han sa seg spesielt enig i det Øveraas og Sandegren hadde poengtert om at fagbevegelsen må politiseres og at samholdet må styrkes.

Han advarte mot den bagatellisering av undertrykkelsen i øst, som Olsen hadde gitt uttrykk for. Undertrykkelese må vi ta avstand fra — uansett hvor den skjer. Personlig synes jeg det er særlig grunn til å ta avstand fra undertrykkelsen i regimer som smykker seg med tittelen sosialisme i sin ideologi. Undertrykkelsen i Polen er ikke mindre viktig for oss enn undertrykkelsen i Syd-Amerika. Det er nemlig ingen forskjell på ufrihet og undertrykkelse der den skjer. Friheten er meget viktig for våre kamerater i Polen uten at vi dermed har glemt undertrykkelsen verken i Syd-Amerika, Afghanistan eller Tyrkia.

Øyvind Vågan, avd. 125, sa at Olsen hadde forsøkt å markere en uenighet om hvor undertrykkelsen var verst her i verden, i øst eller vest. Han syntes derfor det var Olsen som forkludret arbeidet for fred ved å bagatellisere undertrykkelsen i øst. Han syntes det fikk være opp til Olsen sjøl å følge opp en slik ørkesløs diskusjon.

Knut Westgård, administrasjonen, sa at det var godt å vite at man i fagbevegelsen hadde folk med et internasjonalt engasjement, slik Sandegren hadde vist i sitt innledningsforedrag. Vi opplever at vi får avvikende og lite pålitelige informasjoner om det som skjer rundt i verden, det gjelder undertrykkelse og andre overgrep. Vi må imidlertid holde fast ved at vi forsømmer undertrykkelsen hvor den enn finner sted.

Han viet ellers sitt innlegg Midt-Østen og sa at det var et folkemord den tidligere terrorist Menachem Begin hadde foretatt ved innmarsjen i Libanon. Det er imidlertid ikke et folkemord som bare har skjedd i sommer. Det har vært en kontinuerlig forfølgelse av palestinerne siden de måtte flykte fra sitt eget land i 1948. Vi har nå sett resultatene av den beinharde forfølgelsen i Libanon, og hva det har ført til av lidelser for sivilbefolkningen, sa Westgård som selv hadde vært i Libanon og sett noe av ødeleggelsene.

Han hadde i Sandegrens innlegg spesielt festet seg ved to formuleringer som gjaldt Midt-Østen. Sandegren sa at LO også tok avstand fra PLOs terrorhandlinger i Isreal og PLOs overtakelse av Sør-Libanon. Dette kunne da ikke Sandegren mene, at PLO har overtatt Sør-Libanon. Alle vet da at palestinerne var i sørlige Libanon med de libanesiske myndigheters velsignelse, sa Westgård.

Til slutt sa Westgård at han ikke syntes verken den israelske fagbevegelse eller fagbevegelsen internasjonalt hadde protestert kraftig nok på Begins invasjon i Libanon. Han håpet at redaksjonskomiteen særlig fikk med seg formuleringene i Klemos forslag når den skulle redigere en uttalelse fra landsmøtet.

Anton Halvorsen, landsstyret, sa at debatten hadde avslørt tradisjonelle politiske skillelinjer. Han syntes at man måtte forsøke å bygge bro over disse motsetningene. Man hadde et godt og solid grunnlag for det internasjonale arbeidet i LOs handlingsprogram som ble vetatt på kongressen 1981, sa Halvorsen.

Til debatten om fagbladet sa Halvorsen at han syntes at fagbladet var i ubalane, og mange i hans egen avdeling mente det samme. Han understreket at LOs vedtak på kongressen også måtte være retningsgivende for Arbeidsmandsforbundets arbeid.

Arne Borg, avd. 5, takket Sandegren for innledningen. Han understreket hvor viktig det nå er å støtte opp om solidaritetsarbeidet i Polen og viste i denne sammenheng til opprettelsen av Solidaritets utenlandskontor i Bryssel. LO har vist at de mener alvor med sitt engasjement i Polen-spørsmålet ved å ha bevilget 250 000 kroner til kontoret, sa Borg.

LOs holdning er at man ikke vil ha kontakt med nye fagforeningsgrupper i Polen så lenge unntakstilstanden varer og Walesa og andre er internert. Videre skal men ikke besøke Polen uten å kreve å få møte Walesa eller andre representanter for Solidaritet. Olof Palme sa tid-

ligere i år at det var en stor likhet mellom situasjonen i Polen og Chile. Selv ville han ikke dømme i det spørsmålet. Han ville bare vise til uttalelsen som kanskje gir en pekepinn om forholdene.

I faglig sammenheng må vi i hvert fall aldri glemme at vi må være konsekvent overfor faglig ufrihet, hvor den enn forekommer, og ikke ta politisk/taktiske hensyn i vår holdning.

Til slutt ville han som Sandegren understreke at fagbevegelsen må fortsatt arbeide for frihet, mot undertrykkelse og tvang.

Han fremmet følgende forslag:

«Norsk Arbeidsmandsforbund bevilger 10 000 kroner via AIS til Solidaritets utenlandskontor i Bryssel for på denne måten å vise solidaritet og den polske arbeiderklasse vår støtte i deres kamp for faglige og politiske rettigheter vi selv tar for gitt.»

Øystein Hagen trodde redaksjonskomiteén som skal legge fram forslag til uttalelse om internasjonalt engasjement, skulle få en vanskelig oppgave, og ikke minst måtte bestrebe seg på å få til en balansert uttalelse.

— Vi kan ikke den ene dagen gå i støttetog for Chile, og den andre dagen glemme Afghanistan, ta avstand fra Israels folkemord og glemme PLOs terrorgjerninger, sa Hagen. Det blir en lang rekke land etterhvert, men uttalelsen må ha en balansert form og ikke gå i detaljer.

Når det gjaldt forslag nr. 98 fra avd. 7, trodde han formiddagens vedtak om formålsparagrafen hadde gjort dette uaktuelt og foreslo at det istedet ble oversendt budsjettkomiteen istedet for til redaksjonskomiteén.

Odd Olsen, avd. 8, avviste kollega Hermann Lunds forsøk på å fremstille det slik at han, Odd Olsen, bagatelleriserer undertrykkelse som foregår i øst.

— Det har jeg ikke gjort, jeg har vært med å vedta i flere fora, uttalelser som beklager Afghanistan og Polen, og har ikke problemer med å gjøre det her heller, sa Odd Olsen. Men han reagerte på dem som snakket om balanse og bare konsentrerte seg om Polen og Afghanistan pluss Tyrkia. De glemmer Latin-Amerika og Sør-Afrika, det dreier seg ikke om balanse i det hele tatt.

Olsen var klar over at slike problemstillinger får full applaus i Klassekampen og Aftenposten, men de er ikke til gagn for fredsarbeid og internasjonalt engasjement. Dette er å innføre ubalanse i debatten, i Aftenposten- og Klassekampen-stil.

Svein Aros, avd. 214, viste Øveraas' innledningsforedrag og punktet om politisering. På den bakgrunn ville han foreslå at redaksjonskomiteén utformet et hilsningstelegram fra landsmøtet, til de svenske sosialdemokratene, med ønske om et godt valg.

Magne Mælumshagen, landsstyret, likte ikke at Øystein Hagen forsøkte å redusere betydningen av forslaget om Nei til a-våpen og få det oversendt budsjettkomiteén. Saken er så alvorlig at den krever en uttalelse fra landsmøtet om vårt syn. Helt siden Hiroshima- og Nagasaki-bombene har situasjonen vært at ingen har kunnet tenke seg å ta i bruk atomvåpen. Tankekorset har vært at ragnarokk kunne utløses ved en misforståelse. Det var dystert perspektiv, men i dag er situasjonen enda mer alvorlig, idet det finnes politikere og militære som kan tenke seg å bruke atomvåpen i en begrenset krig. Enkelte er kommet til at det vil være mulig å overleve, iallfall for noen. — Derfor må vi gi klart uttrykk for vårt syn, sa Mælumshagen.

Øystein Hagen korrigerer Mælumshagen, han var blitt misforstått. Etter debatten om formålsparagrafen var det vedtatt en klausul om at forbundet skulle arbeide for fred, og det betyr også å arbeide mot atomvåpen.

Hagen satte fram dette forslaget:

«Forslag nr. 98 oversendes budsjettkomiteén.»

Harald Øveraas sa at landsstyret hadde vært enig om at landsmøtet burde ha dette punktet på dagsorden, fordi vi ser utviklingen slik at dersom ikke fagbevegelsen engasjerer seg og tar initiativ til å snakke sammen internasjonalt, så ser det dystert ut. For vi har muligheten til å snakke sammen, de fagorganiserte snakker samme språk. Forbundets linje har vært, at selv om det er problemer og kritiske situasjoner, så er det enda større grunn, da er det nødvendig at vi snakker sammen. Som eksempel viste Øveraas til at kanalene holdes åpne til Histadrut og til Arbeiderunionen.

— Men vi kan vel ikke bli så overrasket over at internasjonalt arbeid er vanskelig, når vi ser innfallsvinkelen som er blitt tatt i denne debatten, sa Øveraas. Det er ikke overraskende at mistenksomheten sniker seg over landegrensene, når det skal mistenkeliggjøres også i fagbevegelsen. Målsettingen vi har satt, kan ikke nås ved å mistenkeliggjøre hverandre.

Øveraas var overrasket over dem som hadde reist spørsmål i debatten om ubalanse. Forbundet har uttalt seg om Afghanistan, om Polen, om Tyrkia, og uttalt seg klart.

Vi prøver på alle måter å gi et bilde av det som skjer. Hensikten ved å ta opp internasjonalt arbeid som et punkt, er å få fram signaler, og det styrker vår oppfatning av at både politisering av fagbevegelsen og det internasjonale engasjement må bli større, — både når det gjelder undertrykking, hjelpeaktivitet og skoloring. Det betyr at vi må jobbe med tingene.

Øveraas trodde fagbevegelsen i Norge, som i andre land, nå ser som eneste muligheten å snu den farlige trenden utviklingen er i, å jobbe mer med internasjonale spørsmål og internasjonal kontakt.

— For meg er det likegyldig *hvor* undertrykkelsen skjer, det vesentlige er *at* den skjer, sa Øveraas.

Forbundet har fulgt de kongressvedtak som er blitt fattet, det er en selvfølge, vi følger retningslinjene i LO. Jeg har ofte vært uenig med LO-formannen, men jeg må rose Tor Halvorsen for hans arbeid nettopp for å bryte barrieren for å få slutt på mistenksomheten i internasjonal fagbevegelse. Mye tyder på at politikeren ikke klarer det. Fagbevegelsen kan bidra, for vi behøver ikke være diplomater, men kalle en spade en spade.

Han var enig i at redaksjonskomitéen ville få en vanskelig oppgave. Det ideelle ville være om den kom med et forslag alle kunne slutte seg til. Men forslaget skulle selvsagt diskuteres.

Sandegren avslutter

Kåre Sandegren sluttet seg til det Øveraas sa. Det er av betydning at debatten på landsmøtet gir signaler fra medlemmer og forbund til LO, betydningen kan neppe overvurderes.

Vi har behov for slike signaler, til støtte og korrektiv i vårt arbeid, sa Sandegren.

Han var også enig i det Øveraas sa om at fagbevegelsen må gjøre det politikerne ikke greier. Ikke minst gjelder det å gjøre seg fri fra mistenksomhet og gamle fordommer.

Sandegren oppsummerte en del spørsmål som var blitt stilt han under debatten.

— Vår holdning til Polen er klar. Vår holdning til Tyrkia er klar. Det ytes daglig hjelp underhånden og Den faglige internasjonale følger rettsaken i Tyrkia.

Når det gjaldt Polen, som svar på Stein Larsens spørsmål: — Jeg beklager at Afghanistan og Polen har lagt vanskeligheter i veien for en fredelig utvikling mellom øst og vest. Etter Polen ble det en vanskelig balansegang, og det var riktig å bryte helt, sett i relasjon til verdenssituasjonen med den kjernefysiske opprustningen. — Vi følte det var riktig ikke å kutte helt.

Ad Stoltenbergs reise til Polen, så var det en beslutning fattet i Arbeiderpartiet at Stoltenberg, som er formann i partiets internasjonale komite skulle delta i reisen. Det kan ikke skape noen tvil om LOs holdning.

Sandegren roste Amnesty International, som ofte har anledning til å finne ut om fanger og forfulgte på en måte som andre organisasjoner ikke har. Amnesty International's oppgaver viser at antall torturerte og drepte fagorganiserte er på vei oppover, et signal om nødvendigheten av større engasjement.

Sandegren gjentok at en hovedsak når det gjelder de kjernefysiske våpen, er få å satt press på dem som forhandler, press på ledelsen i Sovjefunjonen og USA. Det problemet er ikke løst, forhandlingene har hittil vært resultatløs, og holdningen har heller hardnet til i de to leire.

Det er en kjempeoppgave for verdensopinionen å øve dette presset, og der må fagbevegelsen bidra, både i øst og vest.

Sandegren ønsket Arbeidsmandsforbundet lykke til med arbeidet og med politiseringen.

Øveraas takket Sandegren nok en gang, og sendte så ballen over til redaksjonskomitéen.

Votering

Dirigenten foreslo at forslagene 93, 94, 95, 96, 97 og 98 ble oversendt redaksjonskomitéen, som så vil framlegge forslag til uttalelse der forslagene og det som er fremkommet i dabatten blir innarbeidet på beste måte.

Dirigentens forslag ble enstemmig vedtatt.

Øystein Hagens forslag ble enstemmig vedtatt oversendt budsjettkomitéen.

Arne Borgs forslag ble enstemmig vedtatt oversendt budsjettkomitéen.

Nr. 118 Administrasjonen foreslår:

Solidaritetsfond:

Forbundet skal avsette kr. 10,— pr. betalende medlem pr. år — i kommende landsmøteperiode avrundet til kr. 300.000,— pr. år — til **Solidaritetsfond**.

Av dette skal kr. 60.000,— pr. år gå direkte til AIS (Arbeiderbevegelsens Internasjonale Støttekomité).

Landsstyret innstiller:

Forslaget tiltres, og vil bli behandlet i samband med dagsordenens punkt 5.

Ludvik Wangsmo sa til forslag 118 at man alltid får mange henvendelser om støtte, og det kan ofte være vanskelig mer eller mindre berettigede krav om støtte. Det er derfor man har foreslått å opprette et fond på 300 000 kroner hvorav 60 000 hvert år skal gå direkte til AIS. Det er jo også slik at forbundet skal være uavhengig, og man har ment at støtten til internasjonalt arbeid skal være uavhengig av forbundets økonomi til enhver tid.

Wangsmo tok opp landsstyrets forslag.

Voteringen

Landsstyrets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Man var dermed ferdig med dagsordenens punkt 6 og gikk videre på behandlingen av dagsordenens punkt 3.

DAGSORDENENS PUNKT 3

§ 5 — Landsmøtet

Her forelå følgende forslag:

§ 5. LANDSMØTET

Forbundets administrasjon foreslår:

Nr. 6 Motivering:

Punkt 3 — 3. avsnitt utgår.
Se punkt 4 — 1. avsnitt.

Landsstyret innstiller:
Forslaget tiltres.

Nr. 7 Avd. 4 Nordland Arbeidsmannsforening foreslår:

Punkt 3 tilføyes:

Forbundets valgte og ansatte sekretærer og avdelingenes forretningsførere samt regionale verneombud som ikke er osv.

Motivering:

De regionale verneombud er iflg. forskriftene i første rekke pålagt å arbeide på arbeidsplasser innen sitt avtaleområde som ikke har etablert vernetjeneste. Det vil i praksis si bedrifter uten organiserte forhold.

Flere av de regionale verneombud er også rekruttert fra andre avdelinger/avtaleområder enn den de representerer som regionale verneombud.

Disse og andre forhold gjør at sjansene for de regionale verneombud til å bli valgt til representant på Landsmøtet er sterkt begrenset.

Vi anser det som meget viktig at de regionale verneombud blir dradd med i diskusjonene på alle plan i organisasjonen spesielt i startfasen.

Dette innebærer at de regionale verneombud som ikke blir valgt får møte på Landsmøtet med tale og forslagsrett.

Nr. 8 Avd. 7, Agder Arbeidsmannsforening foreslår:

Punkt 3.

Regionale verneombud — avdelingsstyrene.

Forbundets vedtekter del 2 endres slik at de regionale verneombud sikres møterett i de avdelingsstyrene hvor RVO har sitt arbeidsområde.

Motivering:

Kontakt og informasjonsbehovet.

Landsstyret innstiller:

Kan ikke tiltres. Henviser til Avd. vedtekter § 16.

Nr. 9 Avd. 12, Telemark Arbeidsmannsforening, foreslår:

Punkt 3, 2. avsnitt:

Forbundets valgte og ansatte sekretærer, avdelingenes forr. førere og regionale verneombud møter på landsmøtet med tale- og forslagsrett hvis de ikke er valgt som representanter.

Nr. 10 Avd. 2, Akershus Arbeidsmannsforening foreslår:

Punkt 3: Regionale verneombud innkalles til forbundets landsmøte etter forbundets vedtekter.

Motivering:

Ved valg av regionale verneombud viser det seg at disse i stor utstrekning er tillitsmenn fra anleggssektoren. Ved overgang til arbeidet som regionale verneombud har disse gått over i diverse grupper innen forbundet. Derved har man falt utenfor de grupper man gjerne har representert tidligere, og som velger sine representanter til forbundets øverste myndighet — landsmøtet.

Som regionale verneombud føler disse seg som reisende tillitsmenn for forbundet, slik at de som ikke blir valgt også burde få anledning til å møte for å høste den erfaring et landsmøte gir.

Landsstyret innstiller:

Forslagene nr. 7, 9 og 10 kan ikke tiltres.

Nr. 11 Avd. 13, Hedmark Arbeidsmannsforening, foreslår:

Punkt 4. Forretningsfører bør ikke velges som representant til landsmøtet.

Motivering:

Da disse både har tale og forslagsrett mener vi det ikke er nødvendig. Forretningsføreren bør være tilstede og samarbeide med sine medlemmer i stedenfor og velges inn i de forskjellige komiteer og utvalg.

Landsstyret innstiller:

Kan ikke tiltres.

Nr. 12 Avd. 9, Grubeforeningen Nordens Klippe, foreslår:

Tillegg til punkt 7.

«Representantene har krav på å få tilsendt landsmøtedokumentene minst 14 dager før landsmøte åpner».

Landsmøtet innstiller:

Forslaget tiltres.

Debatten

Odd Gunnar Bråthen, avd. 4, sa at de regionale verneombud jobber på bedrifter som ofte er uten organisert vernearbeid. De har derfor ikke på samme måte som andre tillitsmenn noe bestemt forhold til en

bedrift og har derfor også vanskelig for å bli valgt til landsmøtene. Han syntes det var riktig at de ble dradd mer med gjennom en ordning som foreslått i forslag nr. 7 fra Nordland. Han tok opp forslag nr. 7.

Johan Klunderud, avd. 2, sa at de regionale verneombud var like viktige å ha med på landsmøtene som forretningsførerene. Man burde etter hans mening absolutt likestille verneombudene og forretningsførerene. Han støttet derfor forslag nr. 7.

Einar Johansen, avd. 12, sa at avdeling 12 ville trekke sitt forslag og heller støtte forslag nr. 7.

Ernst Ditløfsen, avd. 18, støttet også forslaget fra Nordland og understreket som andre at verneombudene hadde vanskeligheter med å bli valgt da de ikke hadde tilknytning til en spesiell bedrift. Han syntes det burde være lik rett for verneombud som for forretningsførere.

Ludvik Wangsmo advarte mot forslag nr. 7 og sa at man etterhvert kunne få et for stort antall til landsmøtene. Allerede nå begynner det å bli mange, og særlig mange er det i staben av fastlønnte tillitsmenn og -kvinner. Hvis det fortsetter slik som nå, blir snart dette huset for lite. I dag har man 12 regionale verneombud, og det kommer antageligvis flere etter hvert. At de ikke har stemmerett betyr ikke så mye, de avdelingene som har med seg verneombud har i virkeligheten en særrett i forhold til andre avdelinger. Kom heller som representanter, sa Wangsmo til verneombudene.

Odd Olsen, forretningsfører avd. 8, sa at det nok kunne bli en stor dominans av fastlønnte travere hvis også verneombudene skulle møte med talerett på landsmøtet. Jeg er kanskje av de som flittigst bruker talerstolen, og jeg vet at de har lett for å dominere for mye, disse fastlønnte traverne. Han var derfor mot forslag nr. 7.

Anders Bj. Rodal, administrasjonen, sa at han var blant dem som gjerne så flere anleggsfolk på landsmøtene. Dette ville man ikke oppnå gjennom forslag nr. 7. De regionale verneombud er egentlig å sammenligne med statstjenestemenn, selv om det er forbundet som utpeker dem og de er forbundets tillitsmenn. I tillegg er de forbundets representanter utad. Forretningsførerene er ansatt av avdelingene, og det er en forskjell. Jeg tror derfor verneombudene gjør seg selv en bjørnetjeneste ved å gå inn på en ordning som foreslått av Nordland, sa han.

Øistein Hagen, avd. 7, minnet om at forretningsførerene representerer samtlige grupper i forbundet mens de regionale verneombudene bare representerer en gruppe. Til sammen organiserer vel forbundet 18—19 grupper, og det kan bli alvorlig mange verneombud etterhvert hvis alle grupper skal ha sine. Han støttet varmt landsstyrets innstilling.

Bjarne Jørgensen, avd. 4, sa at etter hovedavtalen er verneombudene sidestilt med forretningsførerene. Han syntes derfor de burde få samme rett overfor landsmøtet. Man kunne i hvert fall ikke godta argumentet til Wangsmo om at det ville bli for mange på landsmøtet. — Det er kanskje ikke populært å si det, men det virker ikke som om man er like bekymret for antallet når man inviterer gjester til landsmøtet, sa Jørgensen. Han støttet forslaget fra avd. 4.

Voteringen

Landsstyrets innstilling ble vedtatt med overveldende flertall.

Forslag 8 var ikke tatt opp. Landsstyrets innstilling ble vedtatt mot 1 stemme.

Forslagene 8 og 9 ble ikke tatt opp. Avvist i og med landsstyrets innstilling.

Forslag 11 fra avdeling 13 var ikke tatt opp.

Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

Forslag 12

Sigmund Skjæveland, avd. 18, fremmet følgende forslag i tillegg til forslag 12:

«Tillegg til punkt 7:

Representantene/varamenn har krav på å få tilsendt landsmøtedokumenter minst 14 dager før landsmøtet åpner».

Forbundsformann *Øveraas* sa at man her måtte se konsekvensene av forslaget til Skjæveland. Det ville innebære at man i stedet for utsending av dokumenter til 230, blir å sende dem til 460 representanter. Dette vil bety en vesentlig kostnadsøkning. Hvis en varamann skal på landsmøtet vil han/hun likevel få landsmøtedokumentene i god tid, sa Øveraas.

Votering

Forslaget fra Skjæveland ble avvist med overveldende flertall. Landsstyrets innstilling vedtatt med stort flertall.

Møtet hevet kl. 12.55.

Ettermiddagsmøtet tirsdag

Ettermiddagens møte ble satt kl. 15.00 med *Asbjørn Overvik* som dirigent. Forsamlingen sang «Vi bygger landet», og allsangen ble som vanlig ledet av *Sven Pettersen*.

Ingrid Johansen refererte protokollen fra formiddagens møte.

Johannes Balandin, avd. 17, hadde merknad til ordlyden i referatet fra «internasjonale spørsmål», her ble det enstemmig vedtatt å oversende til redaksjonskomitéen. De fire siste ordene var falt bort.

For øvrig ble protokollen enstemmig godkjent.

Dirigenten refererte en permisjonssøknad som ble innvilget og bragte en opplysning fra Oslo faglige Samorganisasjon. Oslo Samorg. arrangerer onsdag kl. 17 åpent møte i Samfundssalen der temaet er fred, nedrustning og internasjonal politikk. Innledere blir den sovjetiske rådgiveren og sikkerhetseksperten *Arbatov* og *Kåre Sandegren*.

Dirigenten viste til at det ble klaget over uro bakerst i salen, og henstilte til dem som måtte ut en tur, å bevege seg så stille som mulig. Det klages også over for mye røyking i salen. *Dirigenten* ba røykerne vise hensyn og redusere røyking, så man kunne unngå å innføre røykeforbud.

Dagsordenens punkt 3

Møtet fortsatte så behandlingen av dagsordenens punkt 3.

Dirigenten håpet representantene ville vise ansvar og disiplin så møtet kunne avvikles innen tidsrammen som er satt, og ikke unødig terpe detaljer eller gjenta det som allerede er sagt fra talerstolen.

Det forelå følgende forslag:

§ 6.

LANDSMØTETS MYNDIGHETSOMRÅDE

Nr. 13a) Avd. 3, Møre og Romsdal Arbeidsmannsforening, foreslår:

Nytt punkt 1.

Under konstituering velger landsmøtet valgkomité.

Den valgte valgkomité skal fungere hele landsmøteperioden og legge frem innstilling for landsstyret ved suppleringsvalg.

Ellers forflyttes punktene et nummer oppover.

Landsstyret innstiller:

Forslaget kan ikke tiltres.

Nr. 13b) Administrasjonen foreslår:

Landsstyret kan om de finner det hensiktsmessig velge en valgkomite når suppleringsvalg skal foretas.

Landsstyret innstiller:

Forslaget tiltres.

Nr. 14 Avd. 12, Telemark Arbeidsmannsforening foreslår:
Punkt 3. 4. avsnitt:

Ved valg av landsstyret skal så vidt mulig alle yrker innen organisasjonsområdet være representert. Det skal taes hensyn til avdelingsvis og geografisk fordeling. Et medlem kan bare representere den avdeling han/hun tilhører.

Landsstyret innstiller:

Kan ikke tiltres. Intensjonene i forslaget anses ivaretatt allerede.

Nr. 15 Avd. 6, Bergen—Hordaland Arbeidsmannsforening, foreslår:
Endring av punkt 5.

Ny tekst: Å velge representanter med varamenn til Landsorganisasjonens representantskap, samt øvrige representantskap forbundet til en hver tid har representasjonsrett i.

Motivering:

Tradisjonelt velger landsmøtet representanter til bl.a. Statstjenestemannskartellets representantskap. Dette bør felles inn i vedtektene.

Landsstyret innstiller:

Forslagets ordlyd erstattes med: «å velge representanter med vararepresentanter til LO's og Statstjenestemannskartellets representantskap.»

Nr. 16 Avd. 12 Telemark Arbeidsmannsforening foreslår:
Punkt 6, 1. avsnitt:

Å velge tariffråd for de enkelte grupper. Landsmøtet fastsetter antall representanter for de enkelte råd, dog slik at hvis en avdeling har min. 50 medlemmer i en yrkesgruppe skal avdelingen være representert i tariffrådet for gruppa.

Landsstyret innstiller:

Kan ikke tiltres.

Nr. 17 Avd. 4, Nordland Arbeidsmannsforening, foreslår:
Nytt punkt 7:

Velge studieutvalg på 4 medlemmer. Opplysningssekretær tiltrer utvalget.

Motivering:

På landsmøtet.

Landsstyret innstiller:

Forslaget oversendes det nye forbundsstyret.

Nr. 18 Avd. 12, Telemark Arbeidsmannsforening, foreslår:
Nytt punkt 12:

Landsmøtet velger en valgkomité til å forberede og legge frem innstilling på valg til forbundets organer og tillitsvern, samt ansettelse av sekretærer.

Komiteén beholder sitt mandat fram til neste landsmøte, og fungerer ved eventuelle suppleringsvalg i perioden.

Landsstyret innstiller:
Kan ikke tiltres. Jfr. forslag nr. 13.

Nr. 19 Avd. 1, Buskerud Arbeidsmannsforening, foreslår:
Valg av tillitsmenn.

Avd. 1 Buskerud foreslår at det med valg av tillitsmenn i forbundet vurderer valgt en med kombinasjon av oppgaver i forbundet og som kan trekkes ut til avdelingene, som vikar i de tilfeller det er langvarig sykdom blant forrf.

Motivering:

Slik som situasjonen nu er så oppstår det et vakum når forrf. blir syk, da det jo — i de fleste avd. er slik at det er oppgaver som ikke kan bli utført ved sykdom.

Norsk Arbeidsmandsforbund oppretter en stilling som kombinert forbundssekretær/sykeavløser for forretningsførere.

Motivering:

Avdelinger og klubber kommer i en vanskelig situasjon når det oppstår lengre sykefravær blandt forretningsførere.

Det er vanskelig å gå rett inn i en forretningsførers arbeid uten den nødvendige opplæring og bakgrunn. Mange oppgaver av både administrativ og faglig art skal ivaretas.

Ikke minst er det nødvendig med kjennskap til de forskjellige avtaleområdene.

En person i en slik kombinert stilling ville som forbundssekretær få anledning til å sette seg inn i de forskjellige avtalene, og tilleggsopplæring i forretningsførers administrative oppgaver, ville bidra til at avdelingene kunne få en vikar som kunne fylle forretningsførerens plass ved sykefravær etc.

Landsstyret innstiller:
Kan ikke tiltres.

Forslagene 13 a og 13 b

Steinsvoll, landsstyret trakk tilbake forslag 16 a. Anton Halvorsen, landsstyret, trakk forslag fra avd. 12, forslaget var så å si identisk med det forslaget Steinsvoll hadde trukket.

Votering

Forslag 13 b — landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

Forslag 14, ikke opptatt.

Forslag 15. *Dirigenten* refererte landsstyrets innstilling.

Konrad Utvatn, Hordaland, sa at motivet var at punkt 5 i paragrafen skulle bli framtidrettet, derfor burde ordlyden være slik som i forslaget. Han refererte og tok opp forslag 15.

Votering

Landsstyrets innstilling vedtatt med stort flertall.

Britt Larsen, avd. 12, viste til forslag 16 fra avd. 12, et forslag hun tok opp og refererte (paragraf, nytt punkt 6).

Hun sa at det var en ubetinget fordel å få utvidet tariffrådet. Hun sa at det var viktig for alle grupper å være representert i tariffrådet. Når man så på resultatene fra veigruppa i tariff-forhandlingene, kunne man ikke direkte si at det hadde vært noen ulempe, i hvert fall. De som til daglig er i yrket bør være gode representanter i tariffrådet, mente Britt Larsen som trodde at dette også kunne gi økt aktivitet i avdelingene. Samtidig ville forbundet ha noen å spille på når det skulle in-formeres om tariff-forslag. Man ville også få større bredde i tariffarbeidet. Hun tok opp forslag 16.

Knut Westgård, adm., sa han hadde full forståelse for forslaget fra Telemark om utvidelse av tariffrådet når det gjaldt grupper som er voksende. Det var imidlertid også ulemper ved forslaget. Han viste for øvrig til at gruppa dagen før hadde blitt enig om å utvide tariffrådets medlemmer fra 7—11 og han anbefalte landsstyrets innstilling.

Votering

Landsstyrets innstilling vedtatt med stort flertall.

Forslag 17

Ronald Breivik, avd. 4, tok opp forslag nr. 17 og sa at forslaget innebærer ingen kritikk mot det nåværende opplysningsarbeidet i forbundet, snarere tvertimot. Det samme forslaget var reist på forrige landsmøte, men tiden var da åpenbart ikke moden for noe flertall. Derfor ville han reise det på nytt nå. Han argumenterte sterkt for et eget studieutvalgs berettigelse og ba noen av landsstyrets medlemmer begrunne sin avvisende innstilling.

Sven Pettersen, administrasjonen, sa at det var riktig at forslaget hadde vært oppe før og falt. Han viste til handlingsprogrammet som forbundet har vedtatt og at det er nedsatt et såkalt samordnende utvalg for miljøspørsmål. I dette utvalget sitter 4 representanter som kommer «utenfra huset» pluss opplysningssekretær, miljøsekretær og informasjonssekretær. Landsstyret mener at også studiearbeidet skal samordnes gjennom dette utvalget. Samtidig vil man ha en fortløpende diskusjon om utvalgets sammensetning. Hittil har erfaringene fra utvalgets arbeid vært meget positive, og det skulle derfor være unødvendig med et eget studieutvalg.

Arnstein Remmen, avd. 4, sa at han nå forsto at dette samordningsutvalget også skulle ta seg av studiearbeid. Han viste til at det i hans avdeling var to utvalg, et for miljøspørsmål i tilknytning til arbeids-

miljøloven og et for studiearbeidet. Han kunne forsikre at det var omfattende arbeid i begge utvalg. Han var ikke redd for at noe studieutvalg ville bli overflødig så lenge forbundet i det hele tatt skulle drive med studiearbeid. I formannens muntlige beretning var det videre sagt at man hadde opprettet et ad hoc-utvalg for studiearbeid. Dermed må man også ha erkjent berettigelsen av et eget studieutvalg, mente Remmen.

Sven Pettersen repliserte at det ad hoc-utvalget som var nevnt var et utvalg for hele LO-familien i AOFs regi, altså ikke noe eget utvalg for forbundet. Han anbefalte landsmøtet å satse på den samordning som ligger i det nye utvalgets arbeid, og dette er også landsstyrets oppfatning, sa han.

Votering

Landsstyrets innstilling ble med overveldende flertall vedtatt og forslag 19 skulle dermed oversendes det nye forbundsstyret.

Forslag 18

mente *dirigenten* falt bort i og med vedtakelsen av forslag 13 b).

Landsstyrets innstilling vedtatt enstemmig.

Forslag 19

Hilmar Ødegården, avd. 1, trakk forslag 19 og fremmet i stedet følgende forslag:

«Landsmøtet pålegger den nye forbundsledelsen sammen med avdelingsstyrene å sørge for at det skolerers personer slik at det til enhver tid finnes noen som kan overta forretningsførers funksjon ved sykefravær og lignende. Vikarfunksjonen bør primært ivaretas av avdelingsformannen».

Ødegården refererte forslaget og sa at det i hans avdeling hadde oppstått store problemer da forretningsfører ble syk og en ny og urutinert kontordame skulle drive kontoret. Det bør være noen skolerte som til enhver tid kan steppe inn, sa han.

Johan Klunderud, avd. 2, sa seg enig med forslaget og sa at her måtte det skolerings til. Han sa at det måtte være mulig for avdelingsformannen å ta seg permisjon noen uker for å få opplæring til en slik vikarfunksjon. Dette er nødvendig for at avdelingskontorene til enhver tid kan yte medlemmene fullgod service, sa Klunderud, selv om han var klar over at det ville koste noen ekstra penger.

Harald Øveraas sa at han ikke syntes bestemmelser om denne type skolerings hadde noe i forbundets vedtekter å gjøre. Det er avdelingen som formelt ansetter forretningsførerene og som er deres arbeidsgivere,

og det er styrene som leder avdelingene. Han syntes ikke man kunne overføre dette ansvaret til forbundet uten at man kom i konflikt med den lokale styringsretten. Han syntes det fikk være avdelingens sak å sørge for skikkelige vikarer. Han kjente også til eksempler hvor man hadde ordnet med vikarer, sogar med meget gode vikarer. Han var også viss på at dette kunne la seg ordne i de fleste avdelinger uten at det skal inn noen bestemmelser i forbundets vedtekter.

Voteringen

Landsstyrets innstilling vedtatt med overveldende flertall.

§ 12.

HOVEDKONTOR, FIRMATEGNING OG FORVALTNING

Nr. 20 Avd. 6, Bergen—Hordaland Arbeidsmannforening, foreslår:

Endring av punkt 3.

Ny tekst:

Forbundet skal helst anbringe sine midler i **Landsbanken**, samt stats-, kommune-, hypotek-, eller kreditforeningsobligasjoner o.s.v.

Motivering:

Det bør nedfelles i vedtektene at forbundet er forpliktet overfor Landsbanken.

Landsstyret innstiller:

Kan ikke tiltres.

Nr. 21 Avd. 220, NVE Linjearbeiderforening, foreslår:

Forslag til vedtektsendring. Del 1.

Som nytt punkt 12, foreslås følgende:

For de av forbundets tillitsvalgte som er ukependlere, dekker forbundet reisutgifter i forbindelse med helgebeseøk i hjemmet.

Motivering:

Forslaget tar sikte på å være et bidrag til en bedre personalpolitikk for de tillitsvalgte i fremtiden.

I dag er det slik at de som er aktuelle som forbundstillitsvalgte, som oftest har etablert seg både med arbeid og boforhold der de ønsker å være. Familien trives kanskje der de er, og ønsker ikke å flytte til Oslo. De som er aktuelle som forbundstillitsvalgte, kan derfor komme i en valgsituasjon, der valget står mellom familien og jobben. De fleste vil vel sannsynligvis velge familien. Dermed får vi ikke de vi vil ha, der vi mest trenger dem. Det er disse vi må gi en sjanse. Kanskje kan familien deres akseptere at de blir ukependlere.

Vi mener også at forslaget vil gjøre det lettere å få valgt kvinnelige sekretærer til forbundet. Slik vi kjenner menn, er det vel de som kraftigst setter seg på bakbeina, dersom deres kone forlangte at de skulle bryte opp og flytte til Oslo.

Ved å vedta forslaget, kan vi gi kvinnene en ny mulighet til bedre å gjøre seg gjeldende i ledelsen av forbundet. En mulighet de så avgjort trenger.

**Landsstyret innstiller:
Kan ikke tiltres.**

Forslag 20

Hermann Lund, forretningsfører, avd. 6, opprettholdt forslaget. Han kunne holde lang tale om arbeiderbevegelsens egne organer, som han sa, men først ville han høre begrunnelsen for landsstyrets innstilling.

Harald Øveraas sa at begrunnelsen var grei. Forslaget sier at midlene helst bør plasseres i Landsbanken, og det er det som blir gjort. Det er unødvendig med egen bestemmelse for det, for selvfølgelig bruker vi institusjoner som tilhører arbeiderbevegelsen. Og det kan oppstå behov i spesielle tilfeller for konto et annet sted.

Øystein Hagen sa at noen mistenker forbundet for ikke å bruke Landsbanken. Men hvorfor ikke få det inn i vedtektene? Der står det at midlene skal plasseres i bank, hvorfor ikke la det stå Landsbanken? Og med den foreslåtte ordlyden, «helst plasseres», så er en ikke bundet opp. Han anbefalte forslaget til avd. 6.

Votering

Landsstyrets innstilling vedtatt.

Forslag 21

Edmund Langnes, avd. 220, tok opp forslaget og gjorde oppmerksom på at det skulle være til nytt punkt 6. Det var trykkfeil i heftet. Motiveringen var kort og godt å legge forholdene best mulig til rette for tillitsmennene som er pendlere.

Ernst Ditløvsen, avd. 18, trodde det ville være viktig, når det på slutten av landsmøtet skal velges saksbehandlere, å ha klarlagt de muligheter vi kan by de valgte.

Han satte fram følgende tilleggsforslag:

Tilleggsforslag til forslag nr. 21

«For de av forbundets tillitsvalgte som ikke ønsker — eller ikke har anledning til å flytte med sin familie til Oslo, gis det 9 frie hjemreiser pr. år. Disse reisene reguleres i henhold til tariffavtalen for private anlegg».

Arnor Dahl, avd. 4, mente det var den økonomiske tilstramningen i landet som var merkbar også for forbundet, og som hadde virket på landsmøtets vurdering. Men vi kan ikke forlange at f.eks. tillitsmenn på vegsektoren skal godta dårligere forhold enn de allerede hadde. Han satte fram følgende forslag:

«For de av forbundets tillitsvalgte som vil velge ukependling, dekker forbundet reiseutgiftene på samme vilkår som særavtalen i vegsektoren tilsier».

Harald Øveraas fikk ordet utenom dagsorden til en ekstramelding. Han håpet samtlige representanter var i salen og ingen av dem på rommet i hotell Viking. Det var nemlig kommet bombetrussel til hotellet. Men hotellet ville gi beskjed, dersom det ble ansett å være reell risiko for de eiendeler som var der.

Øystein Hagen trodde at felles for alle var at de ønsket flest mulig hjemreiser og lavest mulig egenandel. Han trodde videre at saksbehandlerne, som velges for fire år, følte større usikkerhet for framtida enn de som hadde langpendling. Dessuten, når de er valgt må de ta familien og flytte hjemmefra til Oslo. Hvis ikke landsmøtet kunne innrømme forbundets saksbehandlere den fordel som andre grupper har, syntes han det ville være dårlig stell. Hagen anbefalte forslag 21.

Ludvik Wangsmo konstaterte at tillitsmennene hadde dyktige forhandlere. De forhandler på våre vegne uten at vi har stilt krav, sa Wangsmo, og ba landsmøtet ha det i minne at kravet ikke kom «fra oss, som sammen med de øvrige i landsstyret stemte mot forslaget».

Votering

Dirigenten refererte forslagene fra avd. 220, fra Arnor Dahl og Ernst Ditløvsen, satt opp i alternativ votering mot landsstyrets innstilling. Landsstyrets innstilling ble vedtatt.

§ 15.

AVSTEMNING OVER TARIFFORSLAG

Nr 22 Avd. 3, Møre og Romsdal Arbeidsmannsforening, foreslår:
I punkt 1 strykes ordene SOM REGEL. Ellers som den står.

**Landsstyret innstiller:
Kan ikke tiltres.**

Helge T. Olsen, avd. 3, refererte punktet, og pekte på at medlemmene ikke kan stemme over ting de ikke har peiling på. Det har noe med demokrati og rett å bestemme over egen situasjon å gjøre. Hva var landsstyrets begrunnelse, undret han.

Åse Ommundsen, avd. 18, støttet forslag 22 på vegne av sin avdeling. Hun la fram følgende forslag til endring i ordlyden:

«Tarifforslaget skal sendes ut av forbundet til de medlemmer interesselisten gjelder for.

Avstemningsresultatet skal gi et fullgyldig uttrykk for viljen hos medlemmene».

Med de korte tidsfrister som er satt, vil det bli store vanskeligheter med å nå alle medlemmene med materialet. Særlig vanskelig kan det være i renhold, der kontaktpersonene på de enkelte arbeidsplasser skifter ofte. Og kritikken fra dem som ikke fikk materialet, kan ofte være svært hard, sa Åse Ommundsen.

Harald Øveraas hadde merket at man brukte uttrykket «som regel», og det er det som er praksis. Men tenk på konsekvensene om en setter «skal». Dere vet at en kan komme i den situasjonen at det er mulig å oppnå maksimalt ved forhandlingene, forutsatt at vi «tar det». Øveraas mente alle var enig i at denne regelen skal praktiseres så langt det er mulig, men er litt engstelig for tilleggsforslaget fra Rogaland. Han trodde det både var teknisk og praktisk mulig å få sendt ut materialet til medlemmene, forutsatt at en er ajour med oversikten. Det påfører både avdelinger og forbund et spesielt ansvar.

Hvis landsmøtet plugges fast noe som er umulig å praktisere i enkelte tilfeller, vil det være beklagelig, sa Øveraas.

Votering

Landsstyrets innstilling satt opp mot Ommundsens forslag.
Landsstyrets innstilling vedtatt.

§ 17.

STØNAD UNDER ARBEIDSSTANS

Nr. 23 Avd. 6, Bergen—Hordaland Arbeidsmannsforening, foreslår:

I. Stønad under arbeidsstans.

Grunnsats kr. 300,— pr. uke og forsørgertillegg kr. 40,— pr. uke, heves til kr. 600,— pr. uke og kr. 80,— pr. uke.

Motivering:

I forhold til dagens kostnadsnivå er kr. 300,— + forsørgertillegg kr. 40,— altfor lavt, og må forhøyes til det foreslåtte beløp.

Landsstyret innstiller:

Forslaget kan ikke tiltres. I stedet foreslås:

«Grunnlønssatsen heves til kr. 400,— pr. uke + kr. 60,— i forsørgertillegg. Begrensningen strykes.»

Nr. 24 Avd. 4, Nordland Arbeidsmannsforening, foreslår:

Punkt 3 endres til: Stønad utbetales fra første dag.

Motivering:

Vårt forslag om streikebidrag fra første dag begrunner seg i at vi her går ut fra at dette er medlemmer som forbundet har bestemt skal gå ut i lovlige streiker. Vi mener da at forbundet også må forsøke å gjøre en slik situasjon så trygg som mulig

for de medlemmer som rammes. Det er en av hovedargumentene for å kunne hevde at medlemskap gir trygghet.

Landsstyret innstiller:

Kan ikke tiltres.

Nr. 25 Avd. 9, Grubeforeningen Nordens Klippe, foreslår:

Grunnsatsen økes til kr. 500,— pr. uke + forsørgertillegg kr. 60,—. Minst en gang pr. år reguleres satsene i samme takt som økninga i konsumprisindeksen.

Landsstyret innstiller:

Jfr. forslag nr. 23.

Nr. 26 Avd. 12, Telemark Arbeidsmannsforening, foreslår:

Punkt 1, 2. avsnitt:

Grunnsatsen økes til kr. 500,—.

Punkt 3:

Stønad betales fra første streikedag.

Landsstyret innstiller:

Jfr. forslag nr. 23.

Nr. 27 Avd. 13, Hedmark Arbeidsmannsforening, foreslår:

Punkt 3:

Stønad under arbeidsstans. Stønad utbetales fra første dag en eventuell konflikt starter.

Motivering:

Dette må endres slik at de som eventuelt kommer ut i konflikt får den stønad som er fastsatt blir utbetalt fra første dag.

Landsstyret innstiller:

Jfr. forslag nr. 24. Kan ikke tiltres.

Nr. 28 Avd. 18, Rogaland Arbeidsmannsforening, foreslår:

1. Stønad ved eventuell streik eller konflikt bør settes opp fra kr. 300,— til kr. 600,—.

Punkt 1.

Punktene foreslås endret til:

«Stønad under arbeidsstans ytes på samme nivå som for arbeidsledighetstrygden».

Motivering:

De vedtektsfestede satsene står ikke under noen omstendighet i forhold til den økonomiske realitet i dag. En arbeidsstans med en slik økonomisk bistands-

dekning som den vedtektsfestede vil for en meget stor del av våre medlemmer bety en utålelig økonomisk belastning. Den vil derfor også påvirke medlemmenes holdning ved eventuell arbeidsstans.

Punkt 3.

Punktet foreslås endret til: «Stønad utbetales fra første dag».

Motivering:

For å unngå at det skapes økonomiske problemer for våre medlemmer, er det nødvendig å begynne å kompensere for uteblivende lønn straks. Dette gjelder spesielt så lenge satsene er så lave som i dag.

Normalhusholdningen for arbeidstakere kan ellers vanskelig tåle en konflikt. Avstemning vil skje etter lomdeboka og ikke etter overbevisning.

Landsstyret innstiller:

Jfr. forslagene nr. 23 og 24. Kan ikke tiltres.

Forslag 23

Ludvik Wangsmo var ikke uenig i at streikebidragene bør forbedres, men det er også et spørsmål om den økonomien vi har. Hvis vi får en arbeidsstans for et lite område, som berører få, er det mulig å gå langt utover det som forutsatt i vedtektene. Det er blitt gjort. Annerledes stiller det seg dersom det skulle dreie seg om tusener.

Wangsmo viste til siste setning i punkt ?? i § 17, der det står at forbundet kan regulere satsene under en konflikt. Det er det som står der som har betydning, sa Wangsmo, og mente det ikke var grunn til å ta en lang debatt på å diskutere det.

Magnus Songstad, avd. 6, mente man måtte være klar over hvor viktig det er at folk kan føle en viss trygghet når de skal ut i en konflikt. Og det bør være litt anstendig størrelse på satsene. Han satte fram følgende forslag:

Endringsforslag § 17.1

«Satsene endres til 800 kroner og 100 kroner.»

Bjarne Korsmo, avd. 2, hadde såpass tiltro til landsstyret at det kunne justere satsene, for øvrig trodde han satsene kunne diskuteres videre når heving av kontingenten kommer på dagsorden.

Ragnar Tharaldsen, avd. 9, trakk forslag nr. 23 fra avd. 4.

Asgeir Klingsheim, avd. 18, refererte forslag nr. 28 og sa at svært få hadde råd til å gå så drastisk ned i inntekt som stønadssatsene i dag vil innebære i en konfliktsituasjon.

Hermann Lund, forretningsfører, avd. 6, sluttet seg til Wangsmos uttalelse om at man ikke burde bruke for lang tid på dette spørsmålet.

— Dog er det et meget vesentlig spørsmål, det er nemlig spørsmålet om å holde streikevåpnet blankt i forbundet. Det bør til enhver tid holdes så blankt som mulig.

Hvis vi hever satsene til et anstendig nivå, vil dette kunne gi oss økt oppslutning til streikelinjen i en konflikt. Hvis vi ikke har et anstendig nivå, vil mange bli skremt til å holde seg unna konflikt.

Magnus Songstad, avd. 6, støttet avd. 6 sitt forslag (opprinnelige forslag nr. 23). Han var ellers enig i Wangsmos innlegg om at man måtte ha et visst minimum av trygghet.

Per Wicken, avd. 5, sa han hadde stor sympati med dem som ønsket økte satser, men det er galt å sette så store satser når vi kanskje ikke vet om vi har penger til å betale medlemmene disse satsene. Mange vil ikke kunne få satsene fordi det bare ikke er penger i kassa. Vi kan ikke her med et pennestrøk forandre hele forbundets økonomi uten å se satsene i sammenheng med kontingentsatsene og kampfondets størrelse, sa Wicken.

A. Øygaard, forbundsstyret, sa at han ikke var uenig i en viss økning i satsene, men han måtte si seg uenig i de holdninger som gikk ut på at medlemmene skulle få sin lønn nesten ubeskåret under en konflikt. Hvis man setter opp et enkelt regnestykke basert på landsstyrets forslag, vil man finne at kampfondet holder en uke og en halv hvis alle medlemmene er i streik. Det vil koste 8 millioner kroner på en uke. Han støttet landsstyrets innstilling.

Stein Larsen, avd. 9, sa at man hadde en rekke begrunnelser for økte satser. Satsene er faktisk etter landsstyrets forslag ikke økt med mer enn 100 kroner siden 1979 og disse skal man leve med, ikke bare til neste år, men kanskje helt fram til neste landsmøte i 1987.

Han syntes det var lite samsvar mellom de foreslåtte satsene og kostnadsutviklingen ellers i samfunnet.

Han viste til at en familie med 2 barn i 1981 vil få utbetalt 2300 kroner. Det er knapt nok så det vil holde i dagens situasjon, sa Larsen, som støttet forslag 23.

Hermann Lund, forretningsfører, avd. 6, sa at man drøfter streikevåpnet helt fram til 1987, det er det perspektivet man må ha i denne debatten, sa Lund.

Han var uenig i regnestykket til Øygaard som gikk ut på at man kunne holde en konflikt i en uke. Man må jo kunne regne med at man har LO i ryggen, og der finnes vel også penger. Det viktigste nå er at forbundet markerer at det har viljen til å gå ut i konflikt. Vi må holde våpnet inntakt.

Harald Øveraas grep ordet og sa at han var overrasket over en del av diskusjonen. Til Korsmo sa han at det som menes med at det ikke er noen begrensning på antall barn, er at man kan få også for barn utover 7 som har vært en grense. Man kan få for et 8. og 9. barn om man har det.

Til satsene sa Øveraas at det som har skjedd under tidligere konflikter er at man har justert satsene opp og ned, bl.a. under vurdering av hvor store grupper av forbundets medlemmer som har vært i streik. Det er forsåvidt riktig at LO har penger, men jeg tror vi skal se i øynene at under en konflikt må vi først og fremst stole på egne kretser. Vi kan også raskt ta opp lån, og overfor LO er vi bundet av de revisjonsregler som gjelder. Jeg nekter imidlertid å tro at det er selve økonomien som skal være avgjørende for om man tar en kamp eller ikke. Vi må ikke komme så langt at vi nærmest skal ha normal lønn for å kunne ta en konflikt. Kampmoralen kan da ikke være avhengig av hvor mye den enkelte får av streikekassen.

Han viste til Øygaards regnestykke som interessant. Han syntes flere skulle sette opp lignende regnestykker for å danne seg et mer realistisk bilde av situasjonen.

Jeg håper og tror at forbundsstyret fortsatt har den tillit at det kan justere opp og ned satsene ettersom situasjonen tilsier det, slik det har anledning til etter vedtektene.

Fred Nystad, avd. 10, tok opp forslag 23 og refererte et tilleggsforslag:

«Grunnsatsen heves til 600 kroner pr. uke og 80 kroner pr. uke. Ninst én gang pr. år reguleres satsene i samme takt som økningen i konsumprisindeksen.»

Det er klart at vi skal ha råd til å streike også i 1986, ikke bare i 1983, sa Nystad.

Ottar Nilsen, avd. 4, sa at avdelingen trakk forslag 24 og støttet i stedet forslag 28.

Olav Dale, landsstyret, sa at han med stor uro hadde hørt på debatten. Kan det være slik at det for enkelte er viktigere å få tak i pengene enn å være i stand til å streike? Her skal man altså først ha fatt i pengene før man kjemper for den ideologi man står for. Man vet at det ikke i noe tilfelle er snakk om dekning i lang tid. Beløpene kan da heller ikke være avgjørende. Jeg synes man skal være vel fornøyd med den ordning at forbundsstyret regulerer satsene. Det må være godt nok for oss, sa Dale som fikk stormende applaus etter innlegget.

Bjørn Enge, avd. 18, foreslo et tilleggspunkt til punkt 3 om at stønad utbetales fra første dag.

Voteringen

Under voteringen tok *dirigenten* først opp til avstemning det mest ytterliggående forslaget fra Sandstad. Dette falt med stort flertall (mot 3 stemmer).

Landsstyrets innstilling ble satt opp mot Nystads forslag.

Landsstyrets innstilling ble vedtatt med stort flertall.

Klingsheims tilleggsforslag falt også med stort flertall.

Protest mot avstemningen ble avvist.

Dirigenten foreslo 5 minutters pause. Møtet hevet kl. 16.35.

Da møtet ble satt igjen etter pausen, tok *dirigenten* en oppklaringsrunde på det som var skjedd under voteringen før pause. Flere hadde vært av den mening at voteringsresultatet var uklart, og at det burde vært foretatt kontravotering.

Dirigenten innrømmet at det kunne ha vært gjort, og lovet kontravotering ved liknende tilfeller framover. Det var likevel ingen tvil om at avstemningsresultatet denne gang var korrekt nok, og saken var dermed ferdigbehandlet. (Enkelte protestrøster var å høre i salen.) Man gikk så over til å behandle § 19.

§ 19.

KONTINGENT

Nr. 29 Forbundets administrasjon foreslår:

Prosentatsen heves fra 1,4 til 1,6. I de tilfeller det har vært trukket 1,5 prosent på grunn av at ferielønn har vært holdt utenfor trekkgrunlaget, skal der trekkes 1,7 prosent.

Motivering på landsmøte.

Landsstyret innstiller:

Forslaget tiltres.

Nr. 30 Avd. 2, Akershus Arbeidsmannsforening, foreslår:

1. ledd.

Kontingenten er 1,6 prosent av brutto arbeidslønn, lønn under sykdom og militærtjeneste og ferielønn. Med brutto arbeidslønn forstås den opptjente lønn som legges til grunn for beregning av ferielønn.

2.—5. ledd uendret.

Landsstyret innstiller: Jfr. forslag nr. 29.

Nr. 31 Avd. 5, Oslo og Om. Arbeidsmannsforening, foreslår:

Fagforeningskontingenten:

Den prosentuelle fagforeningskontingenten beregnes etter tariffert timelønn.

Av overtid og skift tillegg beregnes ikke fagforeningskontingent.

Motivering:

De tildels store forskjeller mellom de enkelte yrkesgrupper vedrørende fagfor- eningskontingenten er den vesentlige begrunnelse.

Landsstyret innstiller:

Kan ikke tiltres.

Nr. 32 Avd. 3, Møre og Romsdal Arbeidsmannsforening, foreslår:

I punkt 2 forandres kronebeløpet fra kr. 12,— pr. mnd. til kr. 15,— pr. mnd.

Nytt punkt 3:

Der det av praktiske grunner gjør det nødvendig at et medlem som står i arbeid, direkte tilsluttet avdelingen, settes den månedlige kontingent til kr. 100,—. Ellers blir punktene flyttet et nummer oppover.

Landsstyret innstiller:

Første del av forslaget endres: Fra kr. 12,— til kr. 30,—. Annen del av forslaget kan ikke tiltres.

Nr. 33 Avd. 18, Rogaland Arbeidsmannsforening, foreslår:**Punkt 4.**

Punktet foreslås endret til:

«Det avsettes minst 8 prosent . . .»

Motivering:

Skulle det bli aktuelt å nytte fondet, er det av største viktighet, at det garantert er i stand til å gi medlemmene den bistand det er ment å gi. Fondet må derfor økes opp til et absolutt tilstrekkelig nivå, for å kompensere for synkende reallønn og økende priser.

Landsstyret innstiller:

Kan ikke tiltres.

Ludvik Wangsmo redegjorde så for bakgrunnen til forslag nr. 29, administrasjonens forslag om forhøyelse av kontingenten.

Wangsmo sa:

1. Bakgrunn — beregner basert på situasjonen på det tidspunkt — og på den forutgående utvikling de siste 2—3 år før vi fikk prosen- tuell kontingent.
2. Årsakene til de endringer som har forstyrret våre beregninger.
  - a) Hovedårsak — forsikringspremiene.
  - b) Lønnsutviklingen har ikke innvirkning — forståelig nok.
  - c) Utvidelse halv- til heltidsansettelse ved en rekke avdelings- kontorer.
  - d) Tariffrevisjoner med innebygget skattelette har hatt en viss be- tydning.

e) Sist men ikke minst — økt aktivitet — bl.a. økning i kursvirk- somheten.

3. Hvor mye utgjør den foreslåtte økning?

Dette avhenger selvsagt av medlemstallet — betalende med- lemmer og sysselsettingen. — Det bør være kjent for de fleste at forbundet betaler forsikringspremien på årsbasis for Kollektiv Hjem og Gruppelivsforsikringen med kr. 290,— pr. medlem i inntil 5 måneder i ledighetsperioder. — (Og i parentes bemerket har vi foreslått en *relativt sett* — jeg gjentar — *relativt sett*, beskjedent høyning av denne «markeringspremien» som jeg gjerne vil kalle denne forsikringspremien som altså er foreslått økt til kr. 30,— pr mnd.

Ja, det var altså hvor mye mer forbundet og avdelinger får å rut- te med. Jeg skulle anta ca. 2,5—3 mill i den foreliggende situasjon — og av dette 3—400 000 til avdelingene, og med økonomisk grunnlag for å imøtekomme avdelingenes ekstra behov i større grad enn det man nå har.

4. Det man står overfor når man skal ta stilling til den foreslåtte for- høyelse er:

For det første: Å styrke beredskapen gjennom større avsetning til kampfondet.

For det andre: Å bibeholde — og helst øke den aktivitet vi nå har.

Og sist men ikke minst: Vi skal være et levende forbund! Vi skal ikke drive i dødvann! Vi skal øke vår mulighet til å sikre vårt for- bunds framtid!!

Odd Olsen, avd. 8, viste til at hans avdeling organiserer ca. 600 an- leggsarbeidere. — Og jeg vil si at jeg gjennom flere år har hatt god kontakt med disse karene, og jeg kan ikke la være å formidle til lands- møtet de meget sterke signaler som kommer derfra når det gjelder for- høyelse av kontingenten, sa Olsen. Han trodde de fleste hadde trukket et lettelsens sukk da prosentvis kontingent ble innført. Nå skulle man slippe de evindelige diskusjoner om forhøyelse, for nå ville kontingen- ten øke i takt med lønnsbedringer. Olsen husket en begrunnelse som ble gitt sist, da diskusjonen gjaldt hvorvidt det skulle 1,3 eller 1,4 pro- sent. Da ble det sagt at det var bedre å ta i overkant, for det ville være letter å gå ned igjen, og så slippe å gå opp.

Odd Olsen syntes ikke sjøl at 1,6 prosent var så urimelig. Han hadde forsvart kontingenten mang en gang ute på arbeidsplassene, blant annet ved å minne om hvor høy kontingenten var for 45 år siden, sett i for- hold. — Men vi har hatt utmeldinger på grunn av kontingenten, sa Olsen, og trodde det ville bli fler. Det kreves dyktig innsats av tillits- mennene for å få alle til å godta en forhøyelse. Da han sist var på an- legg nå, for å orinere om tarifforslaget, så var faktisk det første spørsmål også da: Når skal dere få gjort noe med den høye kontingen- ten. Det finnes et betydelig antall uorganiserte på anlegg, de får det samme, og sparer 2000 kroner i året i kontingent.

— Jeg er ikke redd for å ta en diskusjon på brakka, men jeg gruer meg, sa Odd Olsen.

Sigurd Strøm, avd. 24, advarte mot at det kunne bli samme forhold i forbundet som det man har opplevd i Nordsjøen. Han viste til rekkene av kofferter nedover i salen. Dette koster også penger, og man skal være klar over at det er medlemmenes penger man bruker av. En ting er i hvert fall helt sikkert. Jeg tar ikke med den kofferten på brakka, sa Strøm, som sa at en kontingentøkning ikke var måten å få flere medlemmer på. Når de uorganiserte får 2—3000 kroner mer i lønn uten å betale to øre, da er det noe galt. Vi må komme dit at de uorganiserte ikke skal ha de samme goder som oss.

Øyvind Vågan, avd. 125, sa at han ikke syntes begrunnelsen for den økte kontingenten var god nok. Det burde vært dokumentert hva slags aktivitet man tenker på når man trenger en såpass stor kontingentøkning. Han trodde ikke at man ville møte stor forståelse for kontingentøkningen ute blant medlemmene uten en slik dokumentasjon. Hvis det var snakk om større avsetning til kampfondet ville kanskje flere være enig i den. Man måtte ikke bare snakke om økte inntekter. Det måtte også være mulig å vurdere hvilke besparelser forbundet kunne foreta. Er det overhodet diskutert hvor man kan spare penger?

Han viste til at veskene kostet 120 000 kroner, festen på torsdag antageligvis 40—50 000 kroner. Av en årskontingent på 20 millioner kroner er dette kanskje en liten del, men man må være klar over at det er medlemmenes penger man bruker.

Johan Klunderud, avd. 2, sa at han foretrakk forslag 30 og ville støtte landsstyrets forslag nr. 29.

— Det er lett å si at kontingenten blir for høy, men se heller på forbundets regnskaper og da vil man vel finne ut at det ikke går an å drive dette forbundet med underskudd særlig lenge. Vi har heller ikke lenger en regjering som har forståelse for våre krav slik som tidligere. Vi må ut og skape en opinion for våre krav og interesser. Jeg er ikke så naiv at jeg tror dette ikke koster noe, og jeg støtter fullt ut forslaget om en økning i prosentsatsen til 1,6.

Torodd Borch, landsstyret, sa at kontingentøkningen egentlig ikke var særlig stor. Den ville utgjøre ca. 200 kroner i året for en arbeidstaker med 100 000 kroner i inntekt. I tillegg vet man at det i mange avdelingskasser er trang økonomi og at det ikke er sjelden man må be forbundet om økonomisk hjelp.

Vi vil nok møte motbør ute blant medlemmene, ja, her er det protest mot enhver økning, utansett hva pengene skulle brukes til, sa Borch. Han syntes kontingentøkningen var beskjeden, og han støttet landsstyrets forslag.

Ernst Ditløvsen, avd. 18, beklaget forslaget om økt kontingent. Da

man innførte prosentvis kontingenttrekk i 1979 het det seg at heretter behøvde man ikke justere kontingenten, i hvert fall ikke på langt tid. Man kunne endog forespeile oss at det kanskje var mulig å sette ned prosentsatsen senere. For å kunne møte forslaget, burde man konkret ha satt seg ned med et forslag, men det kan man ikke gjøre på sparket. Det burde vært diskutert i landsmøteperioden, og det må diskutere fremover hva man kan spare på. Han trodde som fler at medlemmene ikke ville vise noen stor forståelse for kontingentøkningen. Den kunne føre til tap av medlemmer og dermed også tap av kontingent. Den sosiale profil som ligger i kontingentordningen sa han seg enig i, men man måtte være klar over at det ikke bare var idealister blant medlemmene i forbundet, og at idealismen var atskillig mindre enn før i tiden. Hvis man kunne fått hevet det skattefrie fradraget fra 1800 kroner til 2500 kroner ville det ha hjulpet mye. Da ville vi kanskje fått forståelse for dette.

Arvid Kjøsnes, avd. 22, sa at her blir man på landsmøtet møtt med krav om økte streikebidrag, økt aktivitet på en rekke felter, mens man ikke er villig til å betale noe for godene. En økning som foreslått av landsstyret utgjør 200 kroner året for en med inntekt på 100 000 kroner, dvs. 16 kroner måneden. Det er altså småpenger vi snakker om, folkens, sa Kjøsnes som også viste til at mange avdelinger trenger mer penger. Han tenkte spesielt på et kommunikasjonsmessig krevende fylke som Sogn og Fjordane å drive faglig virksomhet i. Vi må stemme for økningen, sa han.

Jens Tveit Aga, avd. 6, sa at denne kontingentdebatten hadde man hatt helt siden han i 1975 hadde vært dirigent på landsmøtet og de som ønsket en prosentsats på 1,4 hadde vunnet.

— Jeg vil si at hvis man nå ikke støtter kontingentøkningen, så skulle man heller ikke ha godkjent regnskapet. Nå er regnskapet godkjent, og det er da vanskelig å komme etterpå og si at ikke forbundet trenger økningen. Men det burde vært orientert bedre om økningen til medlemmene på forhånd, ikke nå i etterhånd. Man skal være klar over at mange medlemmers eneste kontakt med fagforeningen er gjennom lønningsslippen. Det er en fare for at de høytlønte vil ha lettest for å melde seg ut av forbundet. Vi ser jo hva som skjer i Nordsjøen, hvor et LO-forbund betraktes som et lavtlønnsforbund. Konkurransen er hard, og vi må satse på forbundets fremtid. Derfor håpet han også at 1,6 ble vedtatt. Vi må hurtigst mulig skape et aktivitetsnivå som viser medlemmene hva vi bruker pengene til, sa Aga bl.a.

Strek

Dirigenten opplyste at det nå var 14 inntegnede talere, og foreslo strek og taletid begrenset til 3 minutter.

Han ga anledning til ytterligere tegning på talerlisten, deretter ble vedtatt strek satt og begrenset taletid.

Ole Bergsrønning, avd. 111, pekte på at det var 7 år siden prosentvise kontingent ble vedtatt, og et argument var at en nå skulle slippe å komme tilbake med kontingentforhøyelser. Slik trekkordningen praktiseres i dag, virker den solidarisk og rettferdig. Men 7 år er lang tid, og det er kanskje en svakhet ved ordningen, at så lenge medlemmene klarer å følge opp med lønnsutvikling, så kommer det bra med penger inn på kontingenten, men det merkes når det er alminnelig tilbakegang i reallønnen, slik det har vært de siste årene. Inntektene til forbundet har altså også mye med lønnsutviklingen å gjøre. Odd Olsen var inne på at det kunne dukkes for et kompromiss, og det var Bergsrønning enig i, og ville støtte et eventuelt kompromissforslag.

Ludvik Wangsmo opplyste at vedtaket ble gjort i 1975, men langvarig forberedende arbeid gjorde at ordningen ble satt senere ut i livet.

Harald Øveraas regnet med at det var forståelse i salen for at dette forslaget ikke var fremmet for fornøynsens skyld. Landsstyret har plikt til å gi landsmøtet signaler om hvordan situasjonen er.

Om landsmøtet går i mot forhøyelse, bør landsmøtet også gi beskjed om hvor vi skal redusere aktiviteten. Øveraas trodde ikke det var umulig å finne reduksjonsmuligheter, men i alle forslag som var kommet utenfra ble det forlangt økt aktivitet. Til Strøm og Vågan ville Øveraas si, at han ikke ville ha noen problemer med å dra til Ulla Førre med kontingentforhøyelse i veska, det er minimalt hva det vil koste det enkelte medlem, og det lar seg forklare. Øveraas viste til at forbundet øker medlemstallet nettopp i de grupper, som det er formidlet disse problemsignalene ifra. Er ikke det et tankekor?

Per Ingebrigtsen, landsstyret, kunne betro forsamlingen at det ikke var med entusiasme landsstyret hadde foreslått forhøyelse. Noe symbolsk, ble vedtaket fattet i en av kapitalismens tidligere høyborger, i Sulitjelma, som nå er overtatt av arbeiderbevegelsen. Det har kunnet skje, takket være aktiviteten i bevegelsen.

— Vi må følge lovene i samfunnet, og det er kapitalismens lover, sa Ingebrigtsen. Det vil si at vi må prøve å få butikken til å lønne seg. Det kan synes som om forslaget er unødvendig, men det er dessverre ikke det.

Svein Westvik, avd. 4, hadde merket seg at Olsen argumenterte mot forhøyelsen fordi store deler av medlemmene var i mot. Westvik hadde også kontakt med medlemmene, og hadde ikke merket de samme motstandene. — En ting er klinkende klart, at forbundet trenger mer midler, det viser regnskapet, sa Westvik, og mente at Vågan neppe kunne ha fulgt med, når han etterlyste begrunnelse for forslaget.

— Som tillitsmann i veg i Nordland, vil jeg ikke ha det minste problem med å få forhøyelsen akseptert, sa han. De som har slike problemer, kan muligens lete etter andre årsaker. Westvik syntes også at for mange tok ordet for å fremme urealistiske forslag. Han oppfordret til mer måtehold i den henseende.

Stein Larsen, avd. 9, hadde liten forståelse for en økning, og hadde inntrykk av at det gjaldt atskillige i salen. Det speiler utvilsomt også holdninger i medlemsmassen. Han ønsket å vite hvorfor det ikke var sendt ut en skikkelig begrunnelse for forslaget, slik at medlemmene kunne ha diskutert det på forhånd.

Han syntes også at forslaget var for dårlig begrunnet muntlig. I avskjedsintervjuet med Wangsmo i fagbladet er det lagt opp til en begrunnelse, men heller ikke der vises det konkret til hvorfor det skal være 1,6 prosent. Det kunne like gjerne være begrunnelse for 2 prosent, og forbundet ville utvilsomt kunne bruke det også. Stein Larsen visste ikke i hvilken grad dette ville føre til at man mistet medlemmer. — Men vi må stadig rekruttere nye medlemmer, vi har en gjennomtrekksprosent på ca. 15—20. Det vil si at tillitsmennene må argumentere året rundt for å rekruttere. Det dreier seg om unge mennesker, som ikke har noe forhold til fagbevegelsen fra før, — og hvis det i tillegg er en svær kontingent, kan det bli vanskelig å få dem til å organisere seg, sa han.

Arild Solberg, avd. 6, viste til at man der har medlemmer som vil måtte betale over 4000 kroner i året brutto, — og er det noen som ikke tror at vi vil få utmeldelser?

Magne Berg, landsstyret, sa at bruttolønna fortsatt må være grunnlaget for kontingenten. Det er et rettferdig system vi har. Han forsto dem som var betenkte, men det ville være beklagelig om de høytlynte meldte seg ut av slike grunner. Å opprettholde forbundets aktivitetsnivå må ha 1. prioritet.

Odd Olsen håpet han hadde gjort det tindrende klart at han ikke syntes 1,6 prosent var urimelig, men han var usikker på reaksjonene ute. Han repliserte til Westvik at situasjonen blant vegarbeiderne og blant anleggsarbeiderne er helt forskjellig.

Olsen hadde merket seg det som var nevnt om sparing, og syntes ikke det var bare å blåse av, når noen syntes det var vel raust med fine landsmøtevesker, landsmøtefest og gjestefest, «prominentfest». Han hadde også hørt rykter om at det var chartret fly for gjestene til Sulitjelma. Det syntes han var kanskje i drøyeste laget.

Olsen satte så fram forslag om at prosentsatsen settes til 1,5. Forslaget ble imidlertid avvist ved dirigentbordet, da det kom inn etter at strek var satt.

Herman Vilddalen, avdeling 24, hadde registrert stor motstand blant medlemmene mot forhøyelse av kontingenten. Endel betaler over 3000 i kontingent. — Vi er nødt til å formidle til landsmøtet de oppfatninger medlemmene har, sa han, og trodde det ville bli endel utmeldelser. Han hadde forståelse for heving av kontingenten, men regnet med at det ville bli vanskelig å presentere den i Ulla-Førre.

Bjarne Korsmo, avd. 2, hadde inntrykk av at alle avgiftsforhøyninger er upopulære, men samtidig ønsker medlemmene å få mer ut av forbundet. Han uttrykte stor tillit til ledelsen, og var sikker på at forhøyelsen var nødvendig. Han avviste at medlemmene ikke var blitt varslet. I vår avdeling fikk vi iallfall saken i februar—mars, og har hatt god tid til å diskutere den, sa han.

Dette med å tegne nye medlemmer kunne helst bli problematisk når arbeidsplasser forsvinner, hvor skal vi ta medlemmene fra?

Korsmo foretok så et raskt regnestykke, og kom til at det ikke var avskrekkende det forhøyelsen ville bety økonomisk for det enkelte medlem. Og han understreket at vår overenskomst ikke gjelder for dem som ikke er medlemmer. — Vår oppgave er å gå ut til medlemmene og forklare hvorfor de skal betale kontingenten, og samtidig fortelle om hva Arbeidsmandsforbundet har gjort for å heve deres levestandard.

Magnus Songstad, avd. 6, trodde heller ikke det ville bli lett å komme tilbake på anlegg og forklare kontingentforhøyning nå. Det ville sikkert også bli kolossalt vanskelig å verve nye medlemmer, og det er i verving av nye medlemmer vi har et alternativ til forhøyelse av kontingenten, for å bedre forbundets økonomi.

Songstad mente man nå burde være villig til, i en kortere periode, å omdisponere aktiviteten. Det må settes inn mer i agitasjonsarbeidet på bekostning av f.eks. kursvirksomheten, mente han, og gjorde det klart at han ville stemme mot forhøyelse.

Oddbjørn Berntsen, avd. 6, sa at medlemmene hans før landsmøtet hadde gjort det klart at de vurderte å melde seg ut av forbundet hvis det nå skulle bli en kontingentøkning. Han gjorde det klart at han gikk mot økningen.

Olav Dale, forbundsstyret, sa at det i alle tilfelle måtte være samsvar mellom ytelsen fra forbundet og det medlemmene skal yte. Han tvilte på at medlemmene ville akseptere økningen uten videre. Hvis man derimot kunne forsikre om at man med kontingentøkningen skulle sørge for å få bukt med de uorganiserte, å få økt organisasjonsprosent i anleggsfagene, skulle han ikke være særlig skeptisk til kontingentøkning. Hvis man kunne ha tiltro og tillit til dette, ville han kunne være med på å heve kontingenten.

Ole Berg, avd. 5, beklaget at han hadde kommet for sent frem med sitt forslag. Han refererte det imidlertid likevel. Han foreslo at det ble satt et tak på kontingenten på 2200 kroner, innbefattet forsikring. Han sa at det her hadde vært sagt at kontingenten på årsbasis lå på rundt 2000 kroner. Han opplyste at hans kontingent på private anlegg var på 3000 kroner.

Roger Løvås, avd. 5, sa at man med en bruttolønn på 10 000 i måneden har en kontingentøkning nå på rundt 240 kroner i året. Jeg betaler med glede 1400 kroner året når jeg ser på den faglige aktiviteten fagbevegelsen driver, det internasjonale arbeid for fred som fagbevegelsen utretter, og den kamp som kjempes for arbeidsplassene her i landet, sa Løvås.

Han fikk applaus for innlegget.

Voteringen

Dirigenten opplyste at forslag 30 var trukket.

Forslag 29 med landsstyrets innstilling ble vedtatt med et overveldende flertall.

Ettermiddagsmøtet ble hevet kl. 18.00.

Formiddagsmøtet onsdag 15. september

Møtet ble satt kl. 09.00, med *Arvid Øygård* som dirigent. Sven Pettersen ledet åpningssangen — «De unge slekter».

Protokoll fra gårdsdagens ettermiddagsmøte ble referert av *Reidun Johansen*, og godkjent uten merknader.

Dirigenten refererte permisjonssøknader, som ble innvilget. *Dirigenten* opplyste at dirigentbordet heretter vil bruke strenge kriterier for å innvilge permisjoner. Det er tross alt landsmøte i forbundet.

Det ble videre opplyst at forbundets mål er å få kjøpt, og hvor.

Dirigenten viste så til at det er en gruppe arbeidstakere i streik i Oslo, og at de har bedt om å få komme på landsmøtet og fortelle om bakgrunnen for streiken. Dette ble innvilget med akklamasjon, og formannen i Vinmonopol-arbeidernes streikekomité, *Høst*, fikk ordet.

Polstreiken

Vinmonopolarbeiderne streiker nå på tredje uka, og det som får mest oppmerksomhet i massemedia i denne forbindelse, er de tomme hyllene i utsalgene. *Høst* imøtegikk Vinmonopolets propaganda om at det dreier seg om en høytlønns-streik, og viste til kompromisset som ble inngått etter streiken i 1980, da kravet var å komme opp på gjennomsnittslønna for industrien i Oslo. For 1982 dreier det seg ennå bare om 95 prosent av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn i Oslo. Et annet krav er lik arbeidstid for arbeidere og funksjonærer.

Høst viste til at det er en lovlig streik, forbundet har tatt ut vinmonopolarbeiderne i Oslo, og ikke ved de øvrige avdelingene i landet, i konflikten, og det rammer ca. 70 prosent av produksjonen.

De streikende har et bidrag på 50 kroner dagen å greie seg for, og er avhengig av støtte fra publikum og kamerater i fagbevegelsen for å klare seg. Konflikten står om kr. 2,50 i timen, det vil si en utgift for arbeidsgiveren som tilsvarer en dags salg over disk. — Vi er forberedt på en lang og hard kamp, og er avhengig av støtte for å vinne, sa Høst.

DAGSORDENENS PUNKT 3

Vedtektene

Landsmøtet gikk så over til vedtektsdebatten igjen. Man var kommet til forslag 31.

Ole Klemo, forretningsfører avd. 5, sa at det kanskje kunne være noe inkonsekvent å ta opp forslag 31 nå ettersom man allerede hadde vedtatt en ny kontingentordning. Det er riktig at den nye ordningen med prosentvis kontingenttrekk hadde vært en solidarisk reform, men etter Klemos oppfatning virket den så solidarisk at det i enkelte tilfelle ble urimelig. Han pekte bl.a. på at skifttillegg, overtidstillegg osv. ikke er lønn i egentlig forstand, men kompensasjon. Han siterte paragraf 19,2 i vedtektene og sa at mange var fritatt for kontingent opp til fem måneder i året pga. arbeidsledighet m.v. Dette representerte et stort problem. Bare i hans avdeling måtte man år om annet stryke 150—200 på grunn av manglende kontingentinnbetaling. Mange såkalte periodearbeidere er organisert i forbundet. Han mente forslag 31 kunne rette opp disse skjevhetene.

Ludvik Wangsmo, administrasjonen, anbefalte derimot sterkt å stemme ned forslaget. Hans begrunnelse var denne:

— Forslaget fra avd. 5 betyr f.eks. at rengjøringsassistenter og anleggsarbeidere kommer likt ut med fagforeningskontingent. Mer er det ikke å si om det. Stem det ned!

Voteringen

Landsstyrets forslag ble vedtatt med overveldende flertall.

Forslag 32

Landsstyrets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Forslag 33

Hennie Olsen, avd. 18, tok opp forslag 33 som hun siterte og motiverte slik det er tatt inn i forslagsheftet. Hun sa at forslaget måtte ses i sammenheng med forslag 44 om økning i kampfondsatsene fra 200 til 500 kroner.

Votering

Landsstyrets innstilling ble vedtatt med overveldende flertall.

§ 20.

Kontingentens innbetaling

Her forelå følgende forslag:

§ 20.

KONTINGENTENS INNBETALING

Nr. 34 Forbundets administrasjon foreslår:

For de avdelinger ved bergverkene som ikke får tilskudd fra forbundet til lønnet tillitsmann eller kontorhjelp, skal fordelingen være 15 prosent til avdelingen og 85 prosent til forbundet.

Landsstyret innstiller:

Forslaget tiltres.

Nr. 35 Avd. 2, Akershus Arbeidsmannsforening, foreslår:

Forslag 1. ledd.

Den inntrukne kontingent forbundet mottar fra arbeidsgiver gjøres opp med 12 prosent til avdelingene i løpet av den første måned etter kvartalets utløp.

Den inntrukne kontingent som avdelingene mottar fra arbeidsgiver, gjøres opp med 88 prosent til forbundet i løpet av den første måned etter kvartalets utløp.

Ny siste setning:

«Det avsettes ytterligere 6 prosent av den totale kontingent, som fordeles av forbundsstyret til de avdelinger som på grunn av stor aktivitet eller lignende trenger ekstra tilskudd».

Motivering:

Forbundets økonomi har de siste år blitt svekket. De økte kontingentinntekter som følge av lønnsøkninger har ikke vært tilstrekkelig for økning av driftsutgifter i forbundet. Det vil derfor være nødvendig med kontingentpålegg. Økonomien i enkelte avdelinger er også blitt urovekkende dårlig.

Nr. 36 Avd. 6, Bergen—Hordaland Arbeidsmannsforening, foreslår:

Punkt 1 endres til:

Den inntrukne kontingent forbundet mottar fra arbeidsgiver, gjøres opp med 15 prosent til avdelingene i løpet av den 1. måned etter kvartalets utløp. Den inntrukne kontingent som avdelingen mottar fra arbeidsgiver, gjøres opp med 85 prosent til forbundet i løpet av 1. måned etter kvartalets utløp.

Motivering:

12 prosent til avdelingene er i dag for lite for å sikre en forsvarlig drift av disse. Ikke minst blir dette understreket av de mange bevilgninger forbundsstyret har foretatt til enkelte avdelinger, som tilskudd til avdelingens drift.

Nr. 37 Avd. 3, Møre og Romsdal Arbeidsmannsforening, foreslår:

I punkt 1 forandres prosentsetsene til henholdsvis 15 prosent og 85 prosent. Ellers som den står.

Nr. 38 Avd. 13, Hedmark Arbeidsmannsforening, foreslår:

Punkt 1:

Den inntrukne kontingent osv. gjøres opp til avdelingen med 15 prosent og 80 prosent til forbundet.

De øvrige punkter uendret.

Motivering:

Dette for å rette opp den dårlige økonomi i avdelingene, som vi regner som en selvfølge. Dersom dette vil svekke forbundets økonomi vil vi foreslå en økning fra 1,4 prosent til 1,5 prosent.

Nr. 39 Avd. 18, Rogaland Arbeidsmannsforening, foreslår:

Punkt 1 foreslås endret til:

«Den inntrukne kontingent gjøres opp med 15 prosent til avdelingene og 85 prosent til forbundet. Av avdelingens 15 prosent blir 3 prosent viderefordelt til klubbene etter en fordelingsnøkkel nærmere bestemt i den enkelte avdeling.»

Motivering:

Et økonomisk tilskudd vil for mange klubber ha en vesentlig betydning for deres daglige drift. De vil få en langt bedre anledning til å iverksette nødvendige og viktige tiltak for medlemmene, former for virksomhet som ellers ville måtte ligge nede p.g.a. dårlig økonomi. All aktivitet på grunnplanet vil få en langt større mulighet til å øke.

Nr. 40 Avd. 142, Longyearbyen Arbeiderforening, foreslår:

Del. I

Første avsnitt:

12 prosent forandres til 24 prosent.

88 prosent forandres til 76 prosent.

Ellers så er hele paragrafen uforandret.

Begrunnelse:

Vi har mottatt regnskapene for nesten alle forb. avdelinger for 1980, (ikke mottatt fra avd. 125—157—206—214—487). Og nesten alle avd. har mottatt bevilgninger fra forbundets konto:

«Tilskudd til avdelingene» med til sammen kr. 3.551.500,— i 1980.

Alle avdelingers egenandel av kontingenten (12 prosent) har for 1980 vært ifølge NAF-regnskap

kr. 3.167.572,—.

Dessuten har avdelingene hatt andre inntekter med tilsammen kr. 448.360,—.

Avdelingenes inntekter blir da som følge:

kr. 3.167.572,— =	Egen andel kontingent (12%)
kr. 3.551.500,— =	Bevilgninger forb. konto «(Tilskudd til avd.)
kr. 448.360,— =	Diverse andre inntekter.
kr. 7.167.432,— =	Avdelingenes brutto inntekt for 1980.
	Her fra må trekkes:
kr. 334.841,— =	Det økonomiske resultat for avdelingene, ved å
	saldere overskuddene/underskuddene fant vi
	avdelingene hadde et samlet overskudd på
kr. 334.841,—	
kr. 6.832.591,— =	Totale driftsutgifter for avdelingene.

Hvis fordelingen mellom forbundet og avdelingene hadde vært riktig skulle avdelingens egen andel av kontingenten vært så stor at den dekket fullt ut,

kr. 6.832.591,— =	Totale driftsutgifter for avdelingene
kr. 3.167.572,— =	Inntekt innbrakt av 12% for 1980 til avdelin-
	gene.
kr. 3.665.019,— =	Underbalanse, ved bruk av 12%.

Hvor stor måtte egenandelprosenten være for 1980 for at den fullt ut skulle dekke avd. totale utgifter kr. 6.832.591,—.

Vi får da følgende regnestykke:

$$\frac{\text{NAF nuværende } \% 88 \times \text{Avd. totale utg. } 6.832.591}{\text{NAF ordinær kontingent } 1980. 23.228.862,—} = 25,8845\%$$

Når vi legger både avdelingenes og forbundets regnskaper tilgrunne, viser regnskapstallene at fordelingen av kontingenten ikke kan være riktig, vi har også sett på andel av forbundets regnskaper for noen tidligere år og forbundets konto «Tilskudd til avdelingene» viser også da millionbeløp.

Videre så er det en tungvint måte å skaffe avdelingene inntekter på, først må pengene sendes til forbundet for så å tilbakesendes til avdelingene igjen.

Når vi foreslår 24 prosent til avdelingene og 76 til forbundet, så viser regnskapstallene at denne prosent er mer rettferdig enn den nåværende prosent.

Og til slutt hvilken innvirkning har denne prosentendring på forbundet regnskap for 1980.

Konto: «Tilskudd til avdelingene» ville hatt en saldo som var kr. 3.167.536,— mindre, saldoen ville altså ha vært,

kr. 383.964,—

Forbundets økonomiske resultat ville ha vært uendret.

Landsstyret innstiller:

Under henvisning til Administrasjonens forslag nr. 34 kan ikke forslagene nr. 35—36—37—38—39 og 40 tiltres.

Debatten

Forslag 34

Ludvik Wangsmo anbefalte landsstyrets innstilling slik:

Under forarbeidet med omlegging til prosentuell kontingent, la man hele tiden vekt på at man med dette ville få en solidarisk ordning.

Dette var det aldri noen uenighet om, og det var heller ikke uenighet om de vedtak som ligger til grunn for praktiseringen av tilskuddsordningen til avdelinger med lønnet tillitsmannsordning og andre tilsatte ved avdelingskontorene.

Denne ordningen har virket tilfredsstillende sett fra forbundets administrasjons- og forbundsstyrets synspunkt.

Også når det gjelder dette, har solidaritetstanken vært grunnleggende, og det ville være ille dersom dette prinsippet skyves tilside for kortsiktige «klarar meg selv»-tanker.

De avdelinger som på grunn av lavt medlemstall, og store utgifter i sammenheng med ublid geografi, ikke klarer seg uten ekstra tilskudd, vil ikke få løst sine problemer uten en ganske betydelig økning i avdelingenes kontingentandel.

Dette ville igjen bety, at de avdelinger som har mange medlemmer og ellers er mer begunstiget fra naturens side, kom ytterligere heldig ut.

I tillegg ville selvsagt forbundets grunnlag for å yte ekstra tilskudd svekkes betydelig.

Jeg skal ikke bruke mange ord for å forklare dette nærmere. Saken er i seg selv helt innlysende, og konklusjonen er også klar:

Ved økning av avdelingenes andel, svekkes forbundets mulighet til å yte ekstra tilskudd.

Man løser ikke problemet for de svakest stilte avdelinger, og man styrker de avdelinger som på forhånd klarer seg meget godt.

Valget blir derfor: Skal vi omsette våre idéer om solidaritet i praktisk handling — eller skal vi velge et system som styrker de sterke og reduserer mulighetene for de svakeste?

Jeg vil på det sterkeste anbefale landsstyrets forslag, sa Wangsmo.

Dirigenten opplyste at man under dette punkt også behandlet forslagene nr. 35, 36, 37, 38, 39 og 40.

Johan Klunderud, avd. 2, innså at det var enkelte avdelinger som hadde et meget godt medlemsgrunnlag og hvor det var billig å drive. Han mente likevel at det bør reserveres noe mer enn de 12 prosent, for en kan se av regnskapene at avdelinger blir nødt til å trappe ned aktiviteten hvis de ikke får noe ekstra. Når en ser på den store gjennomtrekk i medlemsmassen, så kreves det innsats for å holde det nødvendige tillitsmannsapparatet intakt — og det krever et økonomisk grunnlag.

Klunderud la fram følgende endringsforslag:

«Akershus Arbeidsmandsforenings forslag endres slik at siste del «Ny siste setning» blir slik: «Det avsettes ytterligere 2 prosent av den totale kontingent som fordeles av forbundsstyret til de avdelinger som på grunn av stor aktivitet eller liknende trenger ekstra tilskudd.»»

Jan Rivenes, avd. 13, støttet forslaget fra Akershus.

Ingvald Johansen, avd. 142, var glad administrasjonen innrømmet at fordelingen av kontingenten på avdelingene ikke var riktig. Går en gjennom regnskapene, vil en legge merke til at det er noen få avdelinger som aldri får tilskudd fra kontoen «tilskudd til avdelingene», disse avdelingene må klare seg med bare 12 prosent. Han syntes administrasjonen i forslaget hadde vist god vilje til å rette opp skjevheten, men han foreslo likevel en endring.

— Forslag fra salen taper alltid i voteringen mot landsstyrets innstilling, sa Johansen, som håpet på unntak i dette tilfellet.

Johansens forslag:

«For de avdelinger som ikke får tilskudd fra forbundet til lønnet tillitsmann eller kontorhjelp, skal fordelingen være 18 prosent til avdelinger og 82 prosent til forbundet.»

Ludvik Wangsmo sa at landsstyret enstemmig var gått inn for forslaget om en differanse på 3 prosent til fordel for de avdelinger som ikke får tilskudd. For å spare tid, ville Wangsmo likevel spørre om landsstyret nå var villig til å gå inn for å endre forslaget til 18 prosent til de nevnte avdelingene.

Ola Tuven, forretningsfører mente man nok kunne diskutere prosentstørrelsen i det uendelige, men kaka som skulle deles ble likevel den samme. Den fordelingen vi har i dag, med 12 prosent til avdelingene og resten til forbundet, er ikke tatt ut av løse lufta. Ordningen har fungert godt, men noe er ramla utenfor.

Tuven viste til de forskjellige geografiske omstendigheter for f.eks. Finnmark og Oslo. Det betyr også stor forskjell i omkostninger når avdelingene skal holde sine årsmøter. Tuven mente man derfor burde finne en tilleggsnøkkel, ved siden av 12-prosenten, som kan være mer hensiktsmessig enn det som er foreslått. Årsmøtene er en hovedutgiftspost i enkelte fylker, så støtte til avvikling av årsmøtene ville bety mye til å rette opp forskjellene. Har forbundsstyret sett på denne muligheten?

Odd Olsen, avd. 8, satte et stort spørsmålstegn ved Wangsmos betydning om å heve prosenten til 18. Det er innlysende, at med så store geografiske ulikheter som finnes i vårt land, er det vanskelig, for ikke å si umulig å finne en fordelingsnøkkel som dekker behovene fullt ut. Det som vil skje, er at avdelinger som har penger nok, blir pådytta mer. La heller forbundet beholde pengene og gi tilskudd der det trengs, sa *Olsen*, som mente det var best at forbundet fikk disponere mest mulig, og rette opp ulikheten på den måten.

Jens Tveit Aga, avd. 6, sa at diskusjonen på dette punkt hadde man hatt allerede på landsmøtet i 1963. Han syntes man skulle se nærmere på organisasjonsforholdene frem til neste landsmøte. Han avviste Wangsmos insinuasjon om at det her dreide seg om et forslag fra de sterke avdelingene. Han kunne ikke benekte at det dreide seg om en sterk avdeling ettersom det gjaldt Bergen og Hordaland, men prinsippet det her dreide seg om var en demokratisk fordeling av midlene. Han syntes også at man måtte se nærmere på begrunnelsen fra avdelingene om støtte selv om han ikke tvilte på at søknadene fikk en seriøs behandling. Han ba om at dette spørsmålet ble bedre gjennomtenkt i forbundet frem til neste landsmøte og at man da kunne se nærmere på organisasjonsordningen. Han tok opp forslag 36.

Reidar Helgesen, forretningsfører avd. 17, sa at han skulle nøye seg med å være kort og god. Det er sagt at det er 1,6 kvadratkilometer på hver finnmarking, og det sier jo noe om kostnadene ved å drive fagforeringsarbeid i fylket. Selv hadde han reist 2000 kilometer i 14 dager for å kunne treffe en del av de 1000 medlemmene i fylket. Selv mottok han regnskapene fra alle avdelingene. Noen sitter med sekssifrede beløp i kassa, andre har ikke penger til arbeidsgiveravgift og skatter. Hva et årsmøte over to dager i Finnmark koster, ville han ikke engang nevne. Han sa at her måtte man ikke gå inn på en ordning som betydde en styrking av de sterke. Han støttet varmt landsstyrets innstilling.

Olav Dale, forbundsstyret, sa at han sluttet seg til Olsens og finnmarkingenens påpeking av kostnadene ved å drive ute i distriktene. Vi i staten synes ikke det er riktig med en stor oppsamling av kapital i enkelte avdelinger. Han støttet landsstyrets innstilling, og anbefalte deltakerne på landsmøtet — spesielt med adresse til noen spesielle — at de

løp litt mindre opp og ned på talerstolen. Begrens dere litt og følg dirigentens råd om en rask avvikling av dette punkt, sa *Dale*.

Ole Tamburstuen, avd. 18, trakk forslag 39 og støttet i stedet forslag 36.

Ludvik Wangsmo sa at han ikke syntes det var noen grunn til å opprette flere fonds utover Kampfondet og det solidaritetsfondet som landsmøtet nå oppretter. Midlene i forbundet skal i størst mulig grad være likvide, dvs. tilgjengelige i tilfelle av en konflikt. Det gjør man ikke ved flere fondsopprettelser. Han syntes at *Aga* ikke måtte ta opp noen debatt om organisasjonsstrukturen nå. Nå fikk man bli ferdig med den diskusjonen, i hvert fall for noen tid. Han sa at forslaget fra *Ingvald Johansen* ville bety 60—90 000 fordelt på ca. 2000 medlemmer. Han syntes at landsmøtet burde slutte seg til *Johansens* forslag.

Strek.

Dirigenten foreslo strek med de inntegnede talere.
Strek vedtatt.

Ole Bergsrønning, avd. 111, støttet forslag 40. Til *Olsen* sa han at han hadde vært i bergverkene i lang tid uten at han kjente igjen Olsens beskrivelser. Han var ikke redd for at bergverksavdelingene ville legge seg opp mye penger ved en høyere presentsats.

Votering

Dirigenten foreslo at man først stemte over forslag 36, som etter hans mening var det mest ytterliggående. Enstemmig vedtatt.

Forslag 36 falt med stort flertall.

Landsstyrets innstilling ble satt opp mot *Ingvald Johansens* forslag.
Landsstyrets innstilling ble vedtatt med stort flertall.

Til forretningsordenen

Forbundsformannen sa at han hadde forstått *Wangsmo* slik at han støttet *Johansens* forslag og at dette var landsstyret enig i. Dermed skulle ikke lenger landsstyrets innstilling foreligge.

Dirigenten: — Jeg sitter selv i landsstyret, og dette er ikke riktig. Jeg kan ikke godta en slik framgangsmåte. Landsstyrets innstilling er vedtatt.

DAGSORDENENS PUNKT 5

Den faglige og økonomiske situasjon

Harald Øveraas sa at forbundet har fått en av sine gjester til å innlede om den faglige og økonomiske situasjon, nemlig *LO-formannen Tor Halvorsen*. Han ga ordet til *LO-formannen*:

LO-formannens innledning

Det er ca. 16 måneder siden LO holdt sin Kongress i denne sal. I løpet av de 16 månedene som er gått har det vært en rekke viktige arbeidsoppgaver for fagbevegelsen. Vi skulle sette kreftene inn i en valgkamp som vi visste ville bli vanskeligere enn på mange år. Vi skulle følge opp en rekke viktige hovedprinsipper i forbindelse med utformingen av en ny Hovedavtale, vi skulle forberede og gjennomføre en tariffrevisjon og vi skulle raskest mulig innrette vår egen administrasjon og organisasjon på en slik måte at den stod best mulig rustet til å følge opp de vedtak Kongressen hadde gjort.

Valgkampen 1981

I en periode da enkelte ønsker å diskutere sider av det faglig/politiske samarbeidet er det kanskje grunn til å minne om den uttalelsen Kongressen vedtok. Uttalelsen var en sterk oppfordring om å sette alle krefter inn for å sikre landet en regjering utgått av Det norske Arbeiderparti. Vi skal flere kongresser tilbake før vi finner en kongress som sluttet så sterkt opp om en slik utfordring. Vi hadde derfor en betryggende majoritet bak oss når vi engasjerte oss i valgkampen. Men vi må erkjenne at vi samtidig hadde sterke krefter i det norske folk mot oss. Dette var det første tegn på at høyrekreftene hadde fått fotfeste i Norge. Det var ingen kortvarig bølge. Selv om fagbevegelsens innsats i et omfattende samarbeid med andre deler av arbeiderbevegelsen var betydelig, ga likevel valget som resultat at Norge fikk en ren Høyre-regjering. Konsekvensene er at arbeiderbevegelsen har fått redusert innflytelse på utformingen av politikken og videreutviklingen av det norske samfunn.

Vi har ennå ikke sett de endelige konsekvensene ved en slik høyre-dreining. Det vil vi sannsynligvis få mer presist beskjed om når Regjeringen legger fram sitt statsbudsjett for 1983 den 6. oktober. Foreløpig må vi nøye oss med å vurdere Regjeringen i forhold til enkelt-saker og i forhold til det reviderte langtidsprogram Regjeringen Willoch la fram. I dette langtidsprogrammet går det klart fram at vi beveger oss inn i en politisk periode der fellesforbruket ikke vil bli prioritert på samme måte som tidligere. Regjeringen vil ikke på samme måte anstrenge seg for å hindre arbeidsledighet og sikre full sysselsetting. Fordelings- og utjamningspolitikken blir skjøvet i bakgrunnen og langt flere vil måtte innstille seg på å flytte for å skaffe seg arbeid.

Ett av hovedelementene i den reviderte langtidsplan er at Regjeringen går inn for at finanspolitikken skal strammes til. Samtidig skal det gis reelle lettelser både i person- og bedriftsbeskatningen. For å skape rom for dette går Regjeringen inn for reduksjoner i de offentlige utgifter. Det sies at utviklingsretningen for flere store budsjettområder må endres. Pris for reduserte skatter blir redusert offentlig virksomhet. Redusert offentlig virksomhet vil nødvendigvis også si redusert sys-

selsetting. Vi kommer heller ikke utenom at dette vil måtte få uheldige sosiale og fordelingsmessige konsekvenser. Vi er med andre ord i ferd med å få et betydelig hardere og mere konfliktrfylt samfunn. Kort sagt, vi får et Høyre-samfunn hvor de sterkestes rett skal gjelde.

Revisjon av Hovedavtalen

En av de sakene som kom til å stå særlig sentralt i forbindelse med forhandlingene om en ny Hovedavtale var spørsmålet om hvordan Kongressens vedtak om en utvidelse av de ansattes deltakelse i den daglige styring av bedriftene skulle innpasses.

Før Kongressen hadde vi hatt en omfattende debatt om en videreutvikling av bedriftsdemokratiet. Den såkalte Skytøen-komiteen hadde avgitt sin innstilling og både Sekretariatet og Kongressen sluttet seg til hovedkonklusjonene i denne innstillingen. I hovedsak valgte Kongressen å videreføre arbeidet på det grunnlag som tidligere var etablert. Dette innebærer at vi på den ene siden skal arbeide for lovreformer som sikrer en utvidelse av de ansattes representasjon i bedriftenes styringsorganer og utvide representasjonsretten til å gjelde bedrifter som i dag ikke omfattes av bestemmelsene i lov om aksjeselskaper. Parallelt med dette skulle vi videreføre de ansattes deltakelse i planleggingen og organiseringen av det daglige arbeidet. Betingelsene for hvordan denne deltakelsen skal skje har vi i første rekke valgt å regulere gjennom Hovedavtalen og Arbeidsmiljøloven.

Spørsmålet om å utvide representasjonsordninger og en videreutvikling av bedriftsdemokratiet på andre områder er nå gjort til gjenstand for en egen offentlig utredning der LO er representert. Sannsynligvis må vi fortsatt vente en god stund før resultatene av et slikt omfattende utredningsarbeid foreligger.

I mellomtiden var det vår oppgave å sørge for at vi ved revisjon av Hovedavtalen — fulgte opp de hovedprinsipper som lå til grunn for Kongressens vedtak i spørsmålet om de ansattes deltakelse i organiseringen og ledelsen av det daglige arbeidet.

I den nye Hovedavtalen er det lagt opp til et omfattende arbeid fra begge parter når det gjelder å finne fram til nye organisasjons- og ledelsesformer. Det står klart uttrykt i avtalen at begge parter er enige om nødvendigheten av et godt og tillitsfullt forhold mellom bedriften og arbeidstakerne. For arbeidstakerne samlet og for den enkelte er det av den største betydning at samfølelsen mellom bedrift og arbeidstaker er sterkt levende. Forutsetningen for en slik samfølelse er at arbeidet er organisert på en slik måte at det gir muligheter for alle parter til å oppleve det fellesskap en bedrift utgjør. En autoritær bedriftsorganisasjon ødelegger slike muligheter.

I den avtalen som er utformet heter det bl.a. at «utviklingen av former for medbestemmelse og bedre arbeidsmiljø i bedriften, vil forutsette en utstrakt desentralisering og delegering av beslutningsmyndighet innenfor bedriftsorganisasjonen. I det konkrete arbeidet med dette

er det viktig å tilpasse formene for samarbeid og deltakelse i beslutningsprosessen til bedriftens art og størrelse m.v.»

I tillegg til denne spesielle avtalen om utvikling av bedriftens arbeidsorganisasjon er den tidligere rammeavtalen om datamaskinbaserte systemer utvidet til å gjelde for den teknologiske utviklingen generelt. Avtalen omfatter nå både teknologi og systemer som benyttes ved planlegging og gjennomføring av arbeidet og for systemer for lagring og bruk av persondata. På den måten har man nå fått et avtaleverk som på en mer omfattende måte gir grunnlag for et aktivt arbeid fra fagbevegelsens side for å forandre bedriftens organisasjon, ledelse og teknologi. Dette vil bli en av våre viktigste oppgaver i årene som kommer.

Kort tid etter forhandlingene om en ny Hovedavtale gikk vi inn i forberedelsene til tariffoppgjøret. Et av de sentrale spørsmålene fagbevegelsen måtte ta stilling til var spørsmålet om oppgjørsform. Vi har to hovedgrupper av oppgjørsformer — fellesoppgjør hvor LO forhandler på vegne av alle tilsluttede forbund eller forbundsvise forhandlinger der forbundene selv er ansvarlig for å forhandle for sine respektive avtaler.

Erfaringsmessig gir fellesopptreden fra hele fagbevegelsens side størst slagkraft i forhold til sentrale inntektspolitiske prinsipper. Gjennom en felles opptreden kan vi ivareta hensynet til en rimelig fordeling av det økonomiske resultatet i den enkelte bedrift, sikre alle del i velstandsøkningen og føre videre de solidariske prinsippene i inntektspolitikken. Disse forhold må imidlertid avveies mot at forbundsvise oppgjør gir en mer direkte tariffpolitisk innflytelse for medlemmene og skaper større nærhet i forhold mellom forhandlinger og den virkelighet man opplever innen hver enkelt bransje.

For første gang siden 1974 valgte Representantskapet rent forbundsvist oppgjør. Gjennom forhandlinger og mekling er det oppnådd enighet om en rekke avtaler der viktige prinsipielle spørsmål er avklart mellom partene. Ved å forhandle direkte med representanter fra bedriftene i de enkelte bransjene har det også vært mulig å foreta tekniske revisjoner, slik at irritasjonsmomenter i de enkelte avtaler er fjernet.

Ved innledningen til tariffoppgjøret stilte Representantskapet følgende oppgaver i forgrunnen:

- full sysselsetting
- sikre fellesgodene og en sosial profil
- dempe pris- og kostnadsveksten
- sikre konkurransevnen.

I tillegg til dette ble det fra vår side understreket at en opprettholdelse av kjøpekraften var et sentralt element i fagbevegelsens politikk. Det ble i den forbindelse spesielt pekt på sammenhengen mellom en opprettholdelse av kjøpekraften og mulighetene for å sikre sysselsettingen.

Arbeidsgiverforeningens krav ved årets oppgjør var:

- taket på lønnsglidningen skulle beholdes
- lavlønngarantien på 85 prosent skulle fjernes fra avtalen
- konkurransevnen skulle bedres ved at kjøpekraften ble redusert og at inntektsutviklingen i 1982 ble holdt innenfor en ramme på 6,5 prosent.

Ser vi på resultatet er det etter min mening grunn til — ut fra den situasjon som foreligger — å gi uttrykk for tilfredshet med oppjøret. Selve oppgjørsformen har vist at det er mulig både å få gjennomslag for sentrale prinsipper, samtidig som forbundene kan rette opp ulike skjevheter i ulike overenskomster. Norsk Arbeidsgiverforening har ikke nådd fram med sitt krav om fortsatt tak på lønnsglidningen. Den solidariske lønnspolitikken er videreført ved at garantibestemmelsen er opprettholdt. Vi har lyktes i å få til en avtale der kostnadene ved lavlønnsordningen gradvis føres over på bedriftene. De uravstemninger som er foretatt viser at medlemmene med klart flertall har godtatt forhandlingsresultatet.

På et par områder var det ikke mulig å komme fram til anbefalte forslag. I en slik situasjon gjenstår bare to muligheter: Lønnsnemnd eller åpen konflikt. Regjeringen gjorde det klart før oppjøret tok til at den ikke ville iverksette lønnsnemnd, et syn vi var enig i. Dette førte til streik i transportsektoren og innenfor deler av næringsmiddelindustrien. For næringsmiddelindustrien lykkes det etter at aksjonene var iverksatt, å forhandle seg fram til et anbefalt forslag. For transportsektoren var det ikke mulig. Regjeringen valgte til slutt å iverksette lønnsnemnd.

I forbindelse med konflikten i transport oppstod det som ventet en diskusjon om streikeretten. Fagbevegelsen må selvfølgelig alltid være berett til å møte en slik diskusjon. Det er derfor grunn til å understreke at de konflikter som oppsto var lovlige konflikter. I forhandlingssituasjon har begge parter kampmidler til disposisjon. Arbeidstakerne kan streike og arbeidsgiverne kan gjennomføre lock-out. Begge disse virkemidlene ble benyttet ved årets tariffoppgjør.

Retten til å streike er en grunnleggende rett for fagorganiserte. Streiken er det mest virksomme kampmidlet vi har i en forhandlingsituasjon. Det er en rett med lange tradisjoner. Den står innført i vår første arbeidstvistlov fra 1915. Dette er en rett vi akter å beholde.

Det er grunn til å understreke at ingen ansvarlige tillitsmenn ønsker konflikt for konfliktens skyld. Enhver lønnskonflikt skaper problemer både for de som er direkte involvert og for grupper som er avhengig av de varer eller tjenester som ved en streik ikke blir tilgjengelig. Men streikeretten er nær koblet til selve forhandlingsretten. Dersom forhandlingsretten forsvinner, forsvinner også grunnlaget for arbeidstakernes interesseorganisasjoner. På den måten vil en reduksjon av streikeretten være et avgjørende skritt i retning av å svekke et sentralt element i hele vårt demokrati. Alternativet er et mer lukket samfunn der grunnlaget for fagbevegelsen undergraves.

Dersom vi oppsummerer resultatet av årets tariffrevisjon må det kunne sies at lønnsstakerne har fått gjennomslag for viktige prinsipper i tariffpolitikken, samtidig som det økonomiske resultat har skapt en rimelig balanse mellom konkurranseevne og kjøpekraft. Lønnsstakerne har vært villig til å ta sin del av ansvaret i den situasjon vi befinner oss i.

Årets inntektsoppgjør var det første på 50 år som er gjennomført mens vi har hatt en ren Høyre-regjering. I motsetning til tidligere år har denne Regjeringen spilt en helt passiv rolle i inntektsoppgjøret. Ved at Regjeringen har spilt en slik rolle har vi fått prøvet vårt forhandlingsapparat. Vi må kunne fastslå dette forhandlingsapparat har fungert på en rimelig god måte.

I en kommentar til årets inntektsoppgjør sa finansministeren at han ikke var tilfreds med oppgjøret, fordi det førte til en svekkelse av konkurranseevnen. Regjeringen er med andre ord ikke fornøyd med den måten fagbevegelsen gjennomførte oppgjøret på, fordi vi ikke har imøtekommet Regjeringens ønske om et lønnsoppgjør som i realiteten ikke skulle innebære noe lønnstillegg. Jeg synes det er grunn til å understreke at når Regjeringen valgte å sitte på gjerdet må de akseptere det *partene* kom fram til.

Regjeringen kan ikke bare passivt registrere det som har skjedd. Fra fagbevegelsens side har vi etter vårt beste skjønnet brukt vår forhandlingsfrihet på en ansvarlig måte. Dersom Regjeringen ikke er fornøyd med resultatet, må den først og fremst korrigere sin økonomiske politikk. Dette har Regjeringen forsøkt å gjøre ved å justere kursen for norske kroner, først ved en endring av vektgrunnlaget og deretter ved en devaluering. Til sammen er vår valutas verdi redusert med 8—10 prosent de siste månedene.

Kursjusteringen var nok nødvendig i den situasjonen Regjeringen selv har brakt landets økonomi. På sikt er imidlertid den kurs Regjeringen her synes å ha valgt, betenkelig. Først neste år får vi fullt utslag på prisene av lavere kroneverdi. Dette vil bidra til at det nå er betydelig fare for at Regjeringens politikk vil føre til at vi nå kommer prismessig langt dårligere ut enn våre viktigste konkurrentland også neste år.

Med det vi nå har bak oss, er det viktig å drøfte fagbevegelsens strategi videre fram i 80-årene. Oppgavene er store og vil kreve mye av oss. Solidaritet og samhold blir nøkkelord i framtidens arbeid.

Det som nå gjenstår er å vurdere hvordan vi skal prioritere vårt arbeid og hvilke hovedsaker vi skal anse som de viktigste. Vi skal med andre ord finne fagbevegelsens vei i en virkelighet der vi for første gang har en ren Høyre-regjering. Arbeidsledigheten øker, økonomien er i ubalanse, industrien har behov for omstillinger og mye tyder på at nye arbeidsplasser etableres i områder der LO tradisjonelt står organisasjonsmessig svakt. En del grupper i arbeidsmarkedet utnytter sin spesielle situasjon på slik måte at de skaper avgjørende problemer for den tariffpolitikk en ansvarlig organisasjon både bør og må følge. Det

er i denne situasjonen vi må vurdere hvilken rolle vi ønsker å spille både på kort og lang sikt. Ønsker vi å gå over til å bli en rendyrket lønnsforhandlingsorganisasjon eller ønsker vi å fortsette vårt møysommelige arbeid for å befeste de grunnleggende verdier knyttet til solidaritet i det norske samfunn, og være en del av en reformbevegelse som ønsker å påvirke samfunnets utvikling i tråd med våre idéer.

For meg er svaret enkelt: Selve grunnlaget for en fagbevegelse i Norge var ikke kampen om høyere lønn, kortere arbeidstid og fysisk sikkerhet. Når gruvearbeiderne i Sulitjelma i sinne hang sine slavemerker på veggene og gikk i streik, var det for dem noe mer enn disse konkrete begrepene. For dem dreide det seg dypest sett om deres eget menneskeverd. Om ære og moral. Gjennom deres måte å aksjonere på belyste de på en direkte måte hvilke verdier det egentlig dreide seg om.

Jeg føler at vi kanskje på nytt står overfor et slikt grunnleggende valg. Skal vi sette kreftene inn for å skape et solidarisk samfunn der vi ser på hverandre og vår egen innsats som et bidrag til fellesskapet eller skal vi fortsatt rette hovedoppmerksomheten på en materiell velstandsøkning. Gjør vi det siste kan vi fastslå at dersom arbeidsinnsatsen i industrien skulle holde seg konstant ville vi være i stand til å doble vareproduksjonen innen året 2000. Det er faktisk ikke mer enn 18 år til. Men hvilken pris må vi betale? Hva skjer i et samfunn der vi ser på hverandre som forbrukere og ikke som produsenter. Der fellesskapet forsvinner og vi står igjen som en samling enkeltindivider og ser på våre arbeidskamerater som konkurrenter. En ting er sikkert: I et slikt samfunn vil de demokratiske styringsorganene svekkes og grunnlaget for en solidarisk fagbevegelse forsvinner.

I denne situasjonen står vi etter min mening overfor følgende utfordring:

Fagbevegelsen i Norge må legge hovedvekten på å skape et solidarisk samfunn. Vi må gå foran i arbeidet med å bringe Norge gjennom den vanskeligste økonomiske perioden i verden siden den 2. verdenskrig. Dette må vi gjøre ved å arbeide for en utvikling som

- sikrer arbeid for alle ut fra den menneskerett det er
- opprettholde og utdyper den standard som er skapt og
- bidrar til større likestilling å bedre forhold for grupper som står svakt.

En slik politikk vil kreve en bred mobilisering og innsats hos alle grupper i samfunnet. Innsatsen må ta sikte på å omstille Norge slik at vi har et konkurransedyktig næringsliv som kan møte de utfordringer vi vil stå overfor i 80-årene. Dette næringslivet må være basert på en vesentlig industriell sektor preget av desentraliserte enheter som fungerer i et positivt samspill med ulike lokalsamfunn der arbeidet er organisert på en slik måte at det utgjør en viktig del av en meningsfylt og skapende tilværelse basert på likeverd mellom kjønn og ulike generasjoner.

Fagbevegelsens egen organisasjon må omdannes slik at den blir et

effektivt verktøy både for medlemmene og for nasjonen til å møte denne utfordringen.

Basert på et slikt «grunnsyn» er det etter min mening 3 hovedområder som peker seg ut i perioden fram til 1985:

- Fordelings- og tariffpolitikken
- Næringspolitikk og arbeidslivsutvikling
- Utvikling av LOs egen organisasjon.

Alle disse 3 oppgavene er nær knyttet til hverandre og vil dels overlape. Når jeg likevel har valgt ut disse hovedområdene, er det i første rekke med utgangspunkt i den vanskelige økonomiske situasjonen vi fortsatt vil stå overfor i årene framover. Det synes rimelig å anta at den økonomiske veksten vil bli vesentlig lavere enn det vi har vært vant til. Dette vil medføre at vi i større grad må beskjefte oss med fordelings- eller omfordelingsspørsmål. De nye fordelingsproblemene kan lett gi uheldige konsekvenser bl.a. ved at grunnlaget for den solidariske lønnspolitikken svikter og at arbeidstakergrupper i sterkere grad enn tidligere vil komme til å bekjempe hverandre. Endringer i yrkes- og befolkningsstrukturen vil lett føre til nye klasseskiller der maktgrunnlaget for vår egen organisasjon og dens medlemmer svikter, mens mindre spesialistgrupper vil benytte sine faglige rettigheter til en lønnskamp som lett kommer i konflikt med ønske om å bygge et solidarisk samfunn. Faren er også til stede for at det innen flere sektorer bygges opp fagforeninger og forbund som ikke slutter seg til LO og at det særlig utvikler seg en sviktende lojalitet overfor fellesskapet og samfunnet.

Samtidig med dette opplever vi at det politiske, økonomiske og administrative terrenget som vi skal forholde oss til, blir mer komplisert, vanskeligere å gjennomskue og mindre håndterlig. Dette henger bl.a. sammen med en mer selvstendig og voksende offentlig administrasjon, internasjonalisering av økonomien og mer ustabile politiske forhold både nasjonalt og internasjonalt.

Vi kan med andre ord lett komme til å stå overfor en utvikling der vi får en skjev fordeling av både inntekt og offentlige goder og der utviklingen bidrar til å splitte lønnstakerne, svekke arbeiderbevegelsen og undergrave solidaritet og fellesinteresser.

Fordelings- og tariffpolitikk

Når det gjelder fordelings- og tariffpolitikken har vi i hovedsak konsentrert oss om sosialpolitikken, skattepolitikken og lønnsoppgjørene. I stor grad har vi forholdsvis god oversikt over de ulike ordningene både når det gjelder mangler og fordeler. Disse områdene vil fortsatt være viktige, men i tillegg vil det være nødvendig å se nærmere på fordelingseffekten av de eksisterende ordninger og på en del individuelle ordninger som fungerer på siden av lønnsavtalene. Det gjelder effekten av inflasjonen, svart arbeid, gunstige låneordninger osv. Enkelte ting

kan tyde på at folk oppfatter det som nå skjer ved lønnsoppgjørene som mindre viktig, eller i alle fall at de ikke oppfatter dem som avgjørende.

Tradisjonelt har vi først og fremst sett på lønnsendringenes effekt på kjøpekraften for ulike grupper av lønnstakere. Men i disse statistikkene får vi ikke fram tall som viser lønnsinntektens bidrag til utviklingen av kjøpekraften til den enkelte. Vi får heller ikke fram andre viktige sider ved enkeltmenneskers levekår. Det gjelder f.eks. spørsmål om hvilken rolle utdanning, alder, kjønn, boligforhold osv. spiller. Jeg tror derfor det vil være viktig for LO å forsøke og utforme en mer helhetlig strategi der både fordelings- og tariffpolitikken sees i sammenheng med den måten vi organiserer lønnsforhandlingene på.

Hva så med vår nærings- og arbeidslivsutvikling?

Vi må regne med betydelige omstillinger i de vestlige industrisamfunn. En slik omstilling vil også være nødvendig for Norge. Dersom vi skal mestre omstillingsprosessen vil det kreve at vi er i stand til å beholde en høy grad av stabilitet og samhold. Forutsetningen for dette er at det etableres et godt og tillitsfullt forhold mellom de ulike parter som direkte vil bli berørt av omstillingsprosessen. Både for arbeidstakerne samlet, og for den enkelte er det av betydning at det kan skapes et klima for forandringer, samtidig som vi beholder en størst mulig grad av reell trygghet for den enkelte.

Måten vårt arbeidsliv er organisert på vil ha stor betydning i denne sammenheng. Vår evne til å lykkes på dette området vil i stor grad avgjøre i hvilken grad vi også er i stand til å fremme utviklingen av skapende evner og evnen til rasjonell ledelse. Disse egenskapene vil være av avgjørende betydning i en omstillingsperiode som vil kreve at vi bevisst forsøker å forandre grunnleggende trekk i den tradisjonelle organisasjonen både i industri, forvaltning og tjenesteytende virksomhet.

Personlig tror jeg det vil være av stor betydning at LO forsøker å ta en ledende rolle i dette arbeidet. Det vil på mange måter kreve en ny adferd i alle ledd av organisasjonen, men det vil sannsynligvis være vår eneste mulighet til å få oppslutning fra nye grupper.

Arbeidet må drives dels med utgangspunkt i arbeidsmiljøloven, Hovedavtalen og en nærmere utformet politikk når det gjelder ekspertene — eller profesjonenes rolle. Vi må også ha en klarere og mer helhetlig industripolitikk.

LOs egen organisasjonsutvikling

Når det gjelder spørsmålet om LOs egen organisasjonsutvikling følger dette som en naturlig konsekvens av arbeidet på andre områder. Grunnlaget for dette arbeidet er det vedtak Kongressen gjorde som i hovedsak går ut på at vi fortsatt skal arbeide for å redusere antall fag-

forbund, samtidig som vi styrker LO-samarbeidet på den enkelte arbeidsplass og i samorganisasjonene. En strategi for nærings- og arbeidslivsutvikling vil få som naturlig konsekvens at LO-samarbeidet på den enkelte arbeidsplass og innenfor samorganisasjonens område vil stå sentralt.

Det videre arbeidet

Når det gjelder de enkelte hovedområdene jeg her har trukket fram, må de betraktes mere som samlende titler for en rekke ulike arbeidsoppgaver. Hvis vi velger å arbeide etter disse hovedlinjene fram til Kongressen i 1985, vil det være nødvendig å utforme konkrete arbeidsprogrammer der vi ser hvordan de ulike områdene faller inn i en slik helhet. Det vil også være nødvendig å se hvordan fagforbundenes arbeid kan innpasses i en slik plan. Forutsetningen må være at arbeidet på de ulike sektorene legges opp på en slik måte at det faller inn i et større helhetlig bilde, der målet er å sikre arbeid for alle, opprettholde og utdype vår sosiale standard, bidra til større likestilling og bedre forholdene for de som står svakt. Alt dette skal vi gjøre på en måte som befester og utvider demokratiet og solidariteten. Det er en enorm utfordring. Den vil kreve mye av oss alle. Det vil kreve nye arbeidsformer og ny kunnskap. Men det vil samtidig være å sette fagbevegelsens krefter inn for å bygge et solid bolverk mot den snikende høyredreiningen som nå også skjer i vårt samfunn. Et bolverk som ender opp i at arbeiderbevegelsens igjen overtar den politiske styringen i Norge etter 1985.

Harald Øveraas takket LO-formannen for foredraget og den, etter hans mening, utmerkede måte å framstille tingene på, klart og tydelig. Mange, kanskje altfor mange, påpeker problemene, færre, altfor få, forsøker å finne fram til måter å løse problemene på, sa Øveraas. Han hadde merket seg at Halvorsen sa fagbevegelsen må forsøke å ta den ledende rolle i dette arbeidet. Øveraas trodde Halvorsen mente at fagbevegelsen må ta denne rollen. Øveraas antok det var stor enighet i hele fagbevegelsen om de oppgaver og utfordringer vi står overfor og mente det var nødvendig å gå tilbake til de idéer bevegelsen bygger og igjen sette dem sentralt: samhold og solidaritet. Kan vi bygge fagbevegelsens strategi på de grunnleggende holdningene, så har vi alternativet, sa Øveraas.

Dirigenten foreslo en liten pause før debatten og opplyste at tre talere allerede hadde tegnet seg.

Debatten

Møtet ble satt igjen kl. 11.00 og første taler var nestformannen i forbundet, Arnfinn Nilsen. Dirigenten minnet om en taletid på 10 minutter.

Arnfinn Nilsen takket Halvorsen for hans gode foredrag, spesielt fordi hans innledning på enkelte punkter også pekte framover. Om tariffoppgjøret sa Nilsen at enkelte nok hadde store forventninger til det forbundsvisse oppgjør, og mange ble nok skuffet ettersom oppgjøret skred framover. Rammene ble for trange til at det ble særlig reelle forbedringer. Han ville ikke skylde dette på Jern & Metall, det ville være idiotisk. Han ville heller si at vi fikk demonstrert at også arbeidsgivermotparten kan opptre taktisk.

— Jeg er ikke noen spesielt iderik mann, men jeg har gjort meg opp noen refleksjoner om hvordan vi skal møte denne taktikken fra arbeidsgiverne. Jeg tror blant annet vi må se nærmere på fagbevegelsens organisasjonsstruktur, og dette har som konsekvens at man blir svak overfor arbeidsgiverne i mange situasjoner. Jeg tror at vi på de enkelte arbeidsplasser — f.eks. når det gjelder rengjøringspersonale, burde søke å få disse ansatt av bedriften direkte slik at de kan komme inn på fellesoverenskomsten i bedriften, og dermed sammen med de andre ansatte i bedriften.

Nilsen sa at man må se både på lønns- og skattepolitikken når man skal vurdere medlemmenes velferdsutvikling framover. Selv trodde han at skattepolitikken ble den langt viktigste.

I dag har man f.eks. ubegrenset rentefradrag på skatten, man har liten eller ingen eiendomsskatt og man har progresjonsgrenser som slår skjevt ut. Jeg har hørt at innføring av rentetak alene kunne innbringe ca. 10 milliarder kroner. Det kunne bety en del for sysselsettingen her i landet.

I tilknytning til det formannen hadde sagt om en politisering av fagbevegelsens arbeid, ville han også understreke at man så på skattepolitikken og fikk endringer som gjorde at man kom bort fra at skattesnyteri var nasjonalsport nr. 1. Skattepolitikken vil bety mer enn lønnsoppgjørene framover.

Til slutt ville Nilsen låne et poeng av professor Gudmund Hernes som har gitt Willoch rett på ett punkt. Willoch sa før valget at man ikke måtte stemme på Arbeiderpartiet for da ville prisene stige. «Jeg stemte på Arbeiderpartiet, og prisene fortsatte å stige.»

Bjarne Korsmo, avd. 2, hadde forsøkt å notere under Halvorsens foredrag, men det inneholdt så mye vesentlig og viktig, at han måtte spørre om foredraget ikke kunne trykkes opp, så delegatene fikk det i sin helhet.

Kjell Svendsrud, avd 36, minnet om at Tor Halvorsen i sitt foredrag på det forrige landsmøte slo fast at vi hadde bak oss det etterkrigstidas dårligste stortingsvalg, og han gjentok det nå. Han sa også at valgresultatet hadde sammenheng med den politikk som var drevet av arbeiderbevegelsen sjøl, som bevisst hadde prioritert sysselsettinga.

Svendsrud så dette som viktig, at det var gitt signal til velgerne om hvilken prioritering som ville gjelde. Resultatet tyder på at velgerne

ikke forsto signalene. En utbredt holdning var at nå fikk Willoch prøve seg en tid, så fikk vi se. Nå ser vi, arbeidsledigheten øker. Høyre sa på forhånd at de ville prioritere skattelette, og det har vist seg at det er noe som ikke trykker sysselsettinga.

Svensrud syntes det var betryggende å høre at både LO-formannen og forbundsformannen forsikrer at trygg sysselsetting fortsatt skal ha prioritet i arbeiderbevegelsen. Han håpet velgerne ville oppfatte signalene bedre denne gang, slik at neste valg resulterer i at våre egne igjen får myndighet til å styre landet.

Dirigenten opplyste, som svar på Korsmos spørsmål, at Halvorsens foredrag vil bli trykket og lagt ut til representantene.

Ole Klemo, avd. 5, slo fast at arbeidsledigheten er den største svøpe, og at hans piskesnert ramme millioner og i første rekke ungdom. Den store arbeidsledigheten i 20-30 åra hadde en annen årsak enn den vi har i dag. Dengang var det et enormt behov for varer og tjenester, men ikke kjøpekraft. I dag er situasjonen nærmest motsatt. Arbeidsledigheten har flere årsaker, men to grunnleggende, sa Klemo, — bedring i den almenne økonomien og den maskinelle og teknologiske utviklingen. Mye skyldes de konservative regjeringer, men Klemo advarte å tillegge det fenomenet for stor betydning, — for dersom det bare var det om å gjøre, kunne arbeidsledigheten avskaffes ved valg.

Han viste til de sterke strukturendringene i 50 og 60-åra, og omleggingen i jordbruk og delvis i fiskeindustrien. Når det ikke fikk så store konsekvenser for sysselsettingen, var det fordi industri og service kunne ta i mot de som ble ledige. Men nå har vi bl.a. fått den teknologiske utviklingen i bygg og anlegg, roboter kan gjøre flere manns dagsverk. Datateknologien er bare i sin barndom, men når den kommer for fullt vil det gi svære utslag. Prognosene sier at 25 prosent av ansatte i handel og kontor f.eks. vil være uten jobb.

— Det finnes ingen patentløsning på problemet, sa Klemo, men mente en vesentlig ting måtte være nedsatt arbeidstid til 6 timer pr. dag. Fagbevegelsen bør gå foran og være villig til å dele det arbeid som er.

Sigve Mæland, landsstyret, åpnet slik: — Tor Halvorsen har skuffet meg stort. På forrige landsmøte stilte jeg han spørsmål om nedsatt pensjonsalder for gruvearbeidere, jeg spurte om jeg måtte reise til Svalbard og si at de fikk innstille seg på å ligge i gruvegangen til de ble 67 år. I dag nevnte ikke Halvorsen pensjonsalderen med et eneste ord, sa Mæland. Jeg er både skuffet og imponert på en finurlig måte. Mæland gjorde oss oppmerksom på at Svalbard for en tid tilbake fikk besøk av en mann som heter Jo Benkow. Han stiftet et Høyreparti der oppe, som fikk tilslutning av om lag halvparten av Longyearbyens befolkning. Det de har gjort til den største sak er nedsatt pensjonsalder. Det er klapp på skulderen og full forståelse, både fra H-partiet og bedriftsledere, som sier at de så godt forstår ønsket om nedatt pensjons-

alder. Men ingenting skjer. — Det er et resultat av at ingenting er skjedd tidligere heller, sa Mæland, og spurte om han nok en gang måtte dra til Svalbard å si at man fikk bare innstille seg på å jobbe til de ble 67, det er den eneste garanti som er gitt.

Odd Olsen, forretningsfører, avd. 8, ville gi honnør til Halvorsen, spesielt fordi han understreket at vi igjen måtte få en regjering utgått fra arbeiderbevegelsen. Det er viktig at man legger vekt på dette med en regjering «utgått av arbeiderbevegelsen». Dette viser at Halvorsen har forståelse for at vi har ulike politiske grupperinger i fagbevegelsen og at vi må stå sammen. Vi må ikke utdype splittelsen. En del av landsmøtedeltakerne har ennå ikke forstått dette, og jeg ber dem merke seg Halvorsens ord, sa Olsen.

Om streikeretten sa Olsen at også her hadde Halvorsen understreket betydningen av å beholde dette viktige redskap. Men hva med transportstreiken. Syntes Halvorsen det var riktig at disse ble tvunget til å gå til lønnsnemnd etter streiken? Det kunne da ikke sies at streiken rammet livsviktige funksjoner etter alle de dispensasjoner som streikeledelsen ga. Man skulle tro at LO må stilltiende ha godtatt, lov om lønnsnemnd så lenge hele Arbeiderpartiets gruppe i Stortinget stemte for loven.

Jens Tveit Aga, avd. 6, sa at man måtte spørre seg hvor langt man var kommet i diskusjonen om privatiseringen, spørsmålet om enmannsbedrifter osv. når vi ser at grupper blir satt opp mot hverandre. Leiefirmaenes virksomhet fortsetter, man har fortsatt firmaer som går ut over arbeidstidsbestemmelsene. Statistikken viser at enmannsforetakene øker i antall. Hva kan vi selv gjøre for å rette opp disse skjevhetene?

Aga gjentok det han hadde sagt tidligere om betydningen av økt oljeutvinning i nord og større fart i kraftutbyggingen for å styrke sysselsettingen her i landet. Han etterlyste også mer liv i organisasjonsdebatten både i forbundet og i LO. Det var riktignok slik at forbundet selv hadde en del å feie for døra, men det er viktig at noe skjer. På hans arbeidsplass innenfor Statens Vegvesen, var det slik at de som jobbet ute alle var LO-organisert, mens de som satt på kontor ikke var det. Derfor sa jeg også foran forrige valg. Bare stem Høyre så kan vi kanskje etter valget få til en diskusjon om våre arbeidsplasser. Langt på vei har dette også slått til. Gallupen viser også at vi på rett vei i kampen, sa Aga.

Magne Mælumshagen, landsstyret, sa at kartlegging av ressurser og rett forvaltning av ressurser er viktig. Men hva er de viktigste ressursene?

Jo, det er den menneskelige arbeidskraft. Dette er en ressurs som det sløses enormt med. Tapte arbeidsdager og tapte årsverk er noe man aldri kan vinne tilbake.

Vi ser at vi skal arbeide for full sysselsetting, men hva blir vi møtt med av argumenter fra arbeidsgiverne. Det er konkurransesituasjonen og det særnorske kostnadsnivået som er problemet, sier de. Vi priser oss ut av markedene. For arbeidsgiverne er det åpenbart lønningene de tenker på når de snakker om kostnadene. De sier intet om rentenivået. De samme krefter ønsker en flytende rente. Ja, rentenivået stiger raskt og sikkert oppover. I dag er det ikke uvanlig med renter på 13, 14 og 15, endog 20 prosent. Rentebelastningen på min egen arbeidsplass er f.eks. 300—500 000 kroner. Det er grenser for hva en bedrift kan klare av slik belastning. Intet er mer kostnadsdrivende enn et høyt rentenivå, og dette har aldri vært god AP-politikk. I Sparebankbladet uttalte Helge Seip av alle nylig at vi måtte senke rentene for å stimulere investeringene.

Hva så med devalueringen. Jeg forsto Halvorsen slik at han ikke var overbevist om virkningen. Nei, jeg vil heller si som Jon Leirfall uttrykte det: «Det er som å pisse i bukse når man fryser på føttene». Det hjelper litt med det sammen, men etterpå blir det bare verre. De eneste som kanskje har glede av devalueringen måtte være spekulantene på børsen.

Vi ser hva som nå skjer. Høyre river ned velferdsstaten. Vi kan egentlig ikke kritisere partiet for hva det gjør. Det ba om slik fullmakt før valget og det fikk den.

Olav Dale, forbundsstyret, spurte Halvorsen om han ikke hadde tillit til rekrutteringen fra de nye generasjonene.

Om sysselsettingen sa Dale at i 30-årene var det vanskelig å kunne finne arbeid til en arbeidstaker innen hver familie. I dag er det både mor og far i familien som skal ha arbeid. Hva med disse problemene, Halvorsen?

Hermann Lund, forretningsfører, avd. 6, sa at det alltid var en lyst å høre på LO-formannen. Her kom det klart fram at vi må se framover og ha målsettinger som peker fremover.

Først og fremst tror jeg vi må forlate den filosofi som gikk ut på at veksten kunne fortsette som før. Vi må heller se på fordelingspolitikken i vårt eget samfunn og spørsmålet om en ny økonomisk verdensordning. Vi har spørsmålet om lavere pensjonsalder, 6-timersdagen. Vi må se på vår egen modell. Vi bygger i hovedsak den faglige og politiske kamp på en organisasjonsmodell som nå er nesten 100 år gammel. Er vi i stand til — med denne modellen — å fange opp endringene i raskt nok tempo? Er vi i stand til å ta de omstillingene som er nødvendige? spurte Lund.

Han sa at man også måtte se noe på verdinormene for arbeid. Han trodde det var en tendens til å se på kroppsarbeid og produksjonsarbeid som det egentlig var arbeid. Man snakker om at noen lever av å klippe hverandre, da i en noe nedsettende betydning. For det første er det nedsettende overfor frisørene, for det andre tror jeg at flere av oss

må se på hva vi kan gjøre av arbeid for hverandre, mer enn vi ser på former for arbeid hvis formål er produksjon for produksjonens skyld.

Den teknologiske utvikling går så raskt at vi knapt følger med. Mange av oss har en tendens til å ville skyve problemene foran oss. Forskningsprogrammet LO har satt i gang er imidlertid et skritt i riktig retning som LO skal ha all ære av. Vi må nå slå oss enda bedre sammen i den faglige og politiske arbeiderbevegelse for å møte utfordringene som venter, sa Lund.

Stein Larsen, avd. 9, tok opp erfaringene fra tariffoppgjøret og spurte LO-formannen om ikke NAF egentlig har fått større innflytelse til å styre lønningene etter at den lokale forhandlingsretten ble beskåret. Riktignok ble arbeidsgivernes krav om lønnstak avvist, men han undret på om ikke kravene til produktivitet osv. ved de lokale justeringer ga arbeidsgiverne en større makt til å dirigere hvem de ville gi lønnsøkninger til. Han stilte også spørsmålet hva som lå i at man skulle opprettholde kjøpekrafta? På hvilket nivå? Hittil har man opplevd tre års nedgang i kjøpekrafta, ifølge arbeidsgivernes egne statistikker. Han trodde heller ikke at tokronerstillegget i år rakk langt etter at prisstigningen har tatt sitt og statsbudsjettet er lagt fram. Kan LO-formannen etter dette si seg fornøyd med oppgjøret?

Anders Bjarne Rodal, administrasjonen, sa at forbundets motto for dette landsmøtet var arbeid, nedrustning og internasjonal solidaritet. De vedtak som hittil er gjort og de innledninger som er framført har bare styrket dette motto, mente Rodal. Han minnet om at arbeiderbevegelsens slagord for 50 år siden var «Arbeid for alle». Det er også målet i 1982.

Men hvordan definere full sysselsetting. Er 20—30—40 000 registrerte arbeidsløse full sysselsetting? Nå kommer vi aldri ned på null og noen feil forekommer også i statistikken. Vi må imidlertid ikke se oss, blind på at vi har en lav prosent arbeidsledige i gjennomsnitt. Det er store geografiske variasjoner, og erfaringene med den nye regjeringen er ikke akkurat at den prioriterer sysselsettingen høyt. Tvert om er det mest snakk om å spare stillinger og utgifter innenfor den offentlige sektor. Han sa om pensjonsalderen at de anleggesarbeiderne som pendler selvfølgelig prioriterer lavere pensjonsalder, mens andre i forbundet går inn for 6-timersdagen først. Det er naturlig så store variasjoner som det er i arbeidsvilkår. Til slutt kom Rodal inn på datateknologien og sa at denne ikke er nøytral. Med politisk styring kan den bli til velsignelse for menneskene, uten styring kan den være en fare for sysselsettingen. Kan den styres med solidaritet, kan den også gi mer interessante jobber og større økonomisk frihet, sa Rodal til slutt.

Morten Antonsen, avd. 23, hadde med stor interesse fulgt Halvorsens foredrag og merket seg mye som måtte legges vekt på i tida framover. Dagens politiske situasjon er kjent, men en må spørre seg hvorfor vi

har fått denne situasjonen. Antonsen var redd fagbevegelsen måtte ta på seg noe av skylda.

Han viste til Erling Norviks frieri til fagbevegelsen, men det er vel ingen som tror at Høyre ønsker å komme fagbevegelsen i møte? Vi må søke å støtte den politiske siden der vi har mulighet til å få gjennomslag for våre interesser, og det er ikke i Høyre, sa Antonsen. Det må være en selvfølge at vi støtter de fora der vi har muligheter til å fremme våre krav, og da tenker jeg i første rekke på Arbeiderpartiet og den sosialistiske del av arbeiderbevegelsen, sa han. Det er blitt sagt at vi ikke må prøve å splitte de sosialistiske kreftene, men vår største styrke ligger i at vi har så store enheter. Det kan være en risiko, at en går til valg med de beste hensikter å styrke sitt parti, og likevel se at det er den borgerlige leir som scorer.

Antonsen kom også inn på tariffoppgjøret, og beklaget at det fra sentralt hold kom utspill mens man ute på grunnplanet var fullt engasjert i å drøfte opplegget til tariffdebatt.

Antonsen siktet i første rekke til kartellformannen. Det kunne være delte synspunkter i innholdet av utspillet hans, men et utspill på dette tidspunkt var ikke akseptabelt. Han håpet det bare var et arbeidsuhell.

LO-formannen oppsummerer

Debatten var dermed avsluttet, og *dirigenten* ga ordet til *Tor Halvorsen* for oppsummering.

LO-formannen takket for responsen og de synspunkter som var kommet fram i debatten. Han var glad for anledningen til å holde denne innledningen på Arbeidsmandsforbundets landsmøte, for vi i LO følte at vi hadde et budskap å gå ut med. Av debatten hadde han fått inntrykk av at nødvendigheten av en politisk og ideologisk opprustning var blitt vel oppfattet i forsamlingen. LO vil gå ut med et debattopplegg til høsten, og håpet å kunne ha konklusjonene klare i løpet av året, og få trukket opp linjene i arbeidet framover.

At LO nå har satsset på å ta del i forskningsutvikling med eget forskningsinstitutt, er et ledd i opprustningen for å møte de nye store og annerledes utfordringer vi vil stå overfor, å styrke strategien for hvordan organisasjonen skal tilpasse seg nye situasjoner, og takle dem på en annen måte enn de konservative som prøver å spare seg ut av den økonomiske krisen.

Det er nødvendig at fagbevegelsen er med og tar ledelsen i diskusjonen om samfunnsutviklingen.

Når det gjaldt tariffoppgjøret og rammen som dannet seg, sa Halvorsen at det er lett for å bli slik når forhandlingene kommer i tur og orden. Allerede samme dag Jern og Metall var klar, hadde han gått mot at dette skulle fungere som et slags blåpapir. Det var åpenbart det som var ønsket av arbeidsgiversiden. Men Halvorsen var imponert over forhandlingsutvalgets oppfinnsomhet når det gjaldt å komme ute-

nom blåpapiret. Mellom 70 og 90 prosent ja-stemmer ville vi aldri fått, dersom forhandlerne ikke hadde greid det.

Det er klart, at selv om det er forbundsvis oppgjør, så har vi også en motpart. Halvorsen mente imidlertid at det var mulighetene til å diskutere med arbeidsledere, utenom Arbeidsgiverforeningens sentrale opplegg, som var forutsetningen for å få løst opp rammen som ble forsøkt lagt. Det var også noe av grunnen til at LO-sekretariatet gikk inn for forbundsvis oppgjør.

Halvorsen poengterte ellers at det i framtida blir nødvendig å drøfte andre ting enn de tradisjonelle tariffoppgjør. En rekke områder har økonomiske fordeler som går utenom det som kommer i lønningsposen. Av hensyn til en solidarisk lønnspolitikk er det nødvendig å se mer på dette framover.

— Det ble spurt om jeg var fornøyd med årets oppgjør. Ja, jeg er det når jeg vet hvilket arbeid som ble nedlagt for å komme fram til de forslag som ble vedtatt med stor majoritet. Da er jeg nødt til å være fornøyd, sa Halvorsen. Det sier seg selv at nedgang i kjøpekraft og etterspørsel har betydning for sysselsettingen. Hvor vi vil stå etter 82-oppgjøret hadde LO-formannen ikke bekreftede tall på ennå. Han viste til regjeringens kontaktutvalg, som hevder at lønnsøkningen for 1981—82 vil ligge et sted mellom 11 og 11,5 prosent, og at prisstigningen i 1982 vil ligge på omtrent det samme nivå. I sammenheng med skatteletten i fjor vil vi ha stort sett stabilisert kjøpekraft i gjennomsnitt.

Halvorsen ville ikke selv gå god for disse tallene fra Kontaktutvalget, et par av dem stilte han seg tvilende til, men han håpet i så fall, når det dreier seg om gjennomsnitt, at forbedringene eventuelt ville komme for dem som hadde mest behov for det.

Halvorsen hadde merket seg at debatten i stor grad hadde gått på sysselsetting, og her ligger da også vår aller største utfordring.

— Vi i LO mener, og bør mene, at vi med våre natur- og arbeidskraftressurser har muligheter til å skape arbeidsplasser nok slik at vi kan ha et tilbud til alle, uansett kjønn, alder eller førlighet, sa han.

Han viste til at vi lever i et land med åpen økonomi, vi skal eksportere 50 prosent av det vi produserer, og er avhengig av hva som skjer i utlandet. Vi skal konkurrere med land som har en annen politisk ideologi enn iallfall vi i arbeiderbevegelsen har.

Han viste til de 30 millioner arbeidsledige i Europa, hvorav meste parten ungdom. Hvilke synspunkter skal denne ungdommen få på et samfunn som ikke kan gi dem arbeid? Her ligger en kolossal utfordring nasjonalt og internasjonalt.

LO-formannen tok for seg nedsatt pensjonsalder, og sa at det var et tema han som regel alltid hadde med seg, og som nå drøftes daglig, nå som vi også har fått diskusjonen om 6-timers-dagen eller nedsatt pensjonsalder.

Halvorsen viste til LO-kongressens forpliktende vedtak som prioriterer pensjonsalderen, en prioritering han var overbevist om er riktig, både på grunn av sysselsetting og menneskelige hensyn. Han under-

streket at det som ligger i myndighetenes papirer i dag er en eventuell 6-timers dag uten kompensasjon, og det kan ikke være akseptabelt for fagbevegelsen. Vi har ikke som mål å dele fattigdommen.

— Men vi mener det er grunnlag for og riktig å gjennomføre lavere pensjonsalder, og gi den enkelte mulighet til å velge. Behovet for lav pensjonsalder er høyst variert på de meget ulike arbeidsplasser, sa Halvorsen, og understreket at lavere pensjonsalder er en forpliktende del av LOs handlingsprogram.

— Om vi skal klare å gjennomføre det, er i stor grad avhengig av at vi drar sammen, sa han.

Harald Øveraas redegjorde for den videre behandling av punkt 5 på dagsorden. Redaksjonskomitéen vil på bakgrunn av innledning og diskusjon legge fram et forslag som landsmøtet skal ta stilling til.

Øveraas takket Tor Halvorsen nok en gang. Han trodde det ville være vesentlig for oss, i den diskusjonen vi er nødt til å føre framover, å gi plass til detaljene, men ikke la diskusjonen forskusles av detaljer slik at vi glemmer den reelle målsetting bevegelsen må arbeide ut fra.

Det er sagt at vi ikke må regne med mer vekst, men det er også et spørsmål om hvordan vi skal definere «vekst», mente Øveraas. Vi har vært så opptatt av den materielle vekst, kan hende, at vi har glemt i for stor grad den mentale siden, den mentale opprustningen som trengs for å fordøye det materielle.

— Alle forhandlere vet at vi ikke kan få alt på en gang, sa Øveraas, derfor må vi prioritere. Han sluttet seg fullt til Halvorsens vurdering når det gjaldt 6-timers dagen kontra en lavere pensjonsalder. Vi må diskutere 6-timers dagen, men vi må først få igjennom pensjonsaldern før den kommer på dagsorden.

Dirigenten repliserte at formannens takketale nesten kunne betraktes som innlegg i den debatten som var avsluttet, det måtte ikke bli en vane.

Ludvik Wangsmo opplyste at reiseregningene var lagt ut nederst i salen. Papirene ligger avdelingsvis, og de respektive forretningsførere måtte ta ansvaret for fordelingen.

DAGSORDENENS PUNKT 3

Landsmøtet gikk så over til fortsatt behandling av punkt 3 på dagsorden.

§ 22.

OVERFLYTTING AV MEDLEMSBOK

Nr. 41 Avd. 12, Telemark Arbeidsmannsforening, foreslår:
Punkt 1.

Paragrafen foreslås å få tre punkter som følger:

Medlemmer som ønsker det kan overflyttes fra en fagforening innen forbundet til en annen. Slik overflytting skjer ved at foreningens formann/kasserer gir bekræftelse i medlemsboka på at medlemmet har oppfylt sine forpliktelser.

Punkt 2.

Overflytting til andre forbund skjer i samsvar med LOs vedtekter.

Nåværende punkt 4 blir punkt 3.

Landsstyret innstiller:

Kan ikke tiltres.

Sigfred Pedersen, avd. 12, tok opp forslag nr. 41, for at paragrafen skulle få den rette ordlyd.

Ludvik Wangsmo opprettholdt landsstyrets innstilling.

Votering

Landsstyrets innstilling vedtatt med stort flertall.

§ 25.

HVILENDE RETTIGHETER FOR MEDLEMMER

Nr. 42 Avd. 6, Bergen—Hordaland Arbeidsmannsforening, foreslår:

Punkt 1 endres til:

Medlemmer med minst 10 års sammenhengende medlemskap, som går av etter oppnådd pensjonsalder, får automatisk hvilende rett. Medlemmer med mindre enn 10 års medlemskap, kan få innvilget hvilende rett etter søknad.

Motivering:

Det bør være en selvfølge at medlemmer med over 10 års medlemskap, oppnår hvilende rett. Dette bør gå klart frem av vedtektene.

Landsstyret innstiller:

Kan ikke tiltres.

Jens Tveit Aga tok opp forslag nr. 42, og begrunnet det.

Ludvik Wangsmo sa at det ikke ligger annet i innstillingen enn at det skal sendes søknad, enn at boka skal gå inn til forbundet, for å få registrert hvem som har hvilende rett.

Votering

Landsstyrets innstilling vedtatt med stort flertall.

KAMPFONDET

- Nr. 43** Avd. 12, Telemark Arbeidsmannsforening, foreslår:
Endres i samsvar med LOs vedtekter (kr. 400,— pr. mnd.).

Landsstyret innstiller:
Forslaget tiltres.

- Nr. 44** Avd. 18, Rogaland Arbeidsmannsforening, foreslår:
Punkt 1 endres til:
« . . . som svarer til minst kr. 500,— pr. forbundsmedlem».

Motivering:

Skal fondet i det hele kunne dekke en større konflikt, er det nødvendig å få det opp på et realistisk nivå.

Landsstyret innstiller:
Kan ikke tiltres.

- Nr. 45** Avd. 142, Longyearbyen Arbeiderforening, foreslår:
Del 1.

Nytt avsnitt nr. 3 som lyder slik:

Kampfondet godskriver hvert år renter av den til enhver tid bokførte kapital med følgende rentesats.

1 prosent høyere rente enn den til enhver tid gjeldende rente for 12 måneders oppsigelse for vanlige bankinnskudd.

Begrunnelse:

Vi ser det som en fordel at alle muligheter nyttes for at kampfondet styrkes. Dessuten er det en regnskapsmessig svakhet at et fond som disponerer over 12 mill. ikke godskrives rentene. (12 mill. i følge 1980 regnskap for NAF).

Landsstyret innstiller:
Kan ikke tiltres.

Ernst Ditlevsen, avd. 18, tok opp forslag nr. 44, og begrunnet det med at vi må øke kampfondet opp på et realistisk nivå.

Ludvik Wangsmo opprettholdt landsstyrets innstilling. Det landsstyret foreslår, er at vi følger LOs vedtekter. Det har vi for så vidt også gjort tidligere, det dreier seg bare om en formell endring, sa han.

Ludvik Wangsmo kommenterte samtidig forslag nr. 45, og mente spørsmålet om å tilføre renter til kampfondet går ut over vedtak som er gjort tidligere.

Votering

Landsstyrets innstilling vedtatt med stort flertall.

Forslag 45

Ingvald Johansen, avd. 142, tok opp forslag 45 som han siterte og leste motiveringen for. Han sa at det var på tide at rentene på kampfondet havnet der de hørte hjemme.

Votering

Landsstyrets innstilling vedtatt med overveldende flertall.

§ 32.

Her forelå følgende forslag:

§ 32.

KOLLEKTIV HJEMFORSIKRING

- Nr. 46** Avd. 12, Telemark Arbeidsmannsforening, foreslår:
Medlemmer som innvilges hvilende rett har gratis forsikring.
Medlemmer som har vært reservert må likevel ha 10 års medlemskap etter at reservasjonen er trukket tilbake for å få gratis forsikring.

Landsstyret innstiller:
Kan ikke tiltres.

- Nr. 47** Avd. 4, Nordland Arbeidsmannsforening, foreslår:
Punkt 1 tilføyes:
Medlemmer som har fått hvilende rett på grunn av uførhet har gratis forsikring.

Motivering:

Vårt forslag går ut på å få tilbake tidligere ordning med at medlemmer som har fått hvilende rett p.g.a. uførhet skal ha gratis forsikring selv om de ikke har vært med i ordningen i 10 år.

Uførhet er noe som kan ramme alle, unge og eldre. Det er da vår plikt å støtte dem uten å sette for harde vilkår.

- Nr. 48** Avd. 36, Oppland Arbeidsmannsforening, foreslår:
Nytt avsnitt etter første avsnitt:
De som får hvilende rett grunnet arbeidsuførhet får gratis forsikring så sant de ville vært medlemmer av ordningen ved oppnådd aldersgrense.

Begrunnelse:

Vi har hatt enkelte medlemmer som er blitt arbeidsuføre i forholdsvis ung alder. Disse får uførhetsstrygd etter satser som om de hadde fortsatt i arbeid frem til pensjonsalder, men det ville være naturlig, at forbundet/Samvirke praktiserte de samme regler for gratis forsikring, slik at gratis forsikring ble gitt hvis medlemmet ville være tilsluttet ordningen i 10 år ved oppnådd aldersgrense.

Landsstyret innstiller:

Forslagene nr. 47 og 48 kan ikke tiltres.

Magne Mælumshagen, landsstyret, fremmet nytt forslag 48: «de som får hvilende rett grunnet arbeidsuførhet, får gratis forsikring så sant de ville vært medlemmer av ordningen i 10 år ved oppnådd aldersgrense». Mælumshagen syntes det var rett at de som ble uføre skulle ha samme rett som om de hadde fortsatt fram til oppnådd aldersgrense. Vi må være såpass gemenslige overfor våre arbeidskamerater så sant de har vært medlemmer i ti år, sa han.

Johan Tunstad, avd. 4, sa at det var en gruppe som kom utenfor ved denne grensen på ti års medlemskap. Det var de som ble arbeidsuføre i ung alder. Tidligere sto det i vedtektene «gratis forsikring ved uførhet», men nå er det tatt ut.

Enkelte sa at det ville bli vanskelig å forsvare kontingentøkningen ute blant medlemmene, men hvis man går inn på en slik ordning som forslag 48, vil man få et godt argument for kontingentøkningen.

Ase Ommundsen, avd. 18, støttet forslaget fra Nordland arbeidsmandsforening. Hun trodde at forbundet måtte kunne klare denne utgiften etter kontingentøkningen. Mange kommer i en vanskelig situasjon ved uførhet, og kanskje vi heller ikke har vært så flinke til å skaffe disse et lettere arbeid etter uførheten. Det er imidlertid vår plikt å støtte dem, sa hun.

Ludvik Wangsmo sa til forslag 48 at det var uklart formulert. Ingen kunne si hvem som ville ha vært medlemmer ved oppnådd aldersgrense når de var blitt ufør før dette tidspunktet. Han slo fast at det er ingen forbund som har en ordning for hvilende rett som betaler så mye som Arbeidsmandsforbundet. Bakgrunnen for eksisterende ordning er at det var en del misbruk med ordningen, at svært mange misbrukte retten til gratis forsikring når det nærmet seg tidspunktet for hvilende rett. Ikke minst av hensyn til de som betaler sin kontingent syntes han at man skulle unngå misbruk. Og hvis noen ikke har vært organisert ved oppnådd normal aldersgrense, da må de jaggju ha vært sent organisert, sa Wangsmo.

Magne Mælumshagen, landsstyret, sa at man jo etter forslaget regnet med at de som var medlemmer med oppstått arbeidsuførhet også ville

vært det ved oppnådd aldersgrense. Forskjellen på forslagene fra avdeling 4 og 36 er nettopp 10-årsgrensen, sa han.

Votering

Landsstyrets innstilling ble satt opp mot de to andre forslag. *Dirigenten* fastslo at det var flertall for landsstyrets innstilling. En representant forlangte tellekorpene satt i sving, men ble avvist av dirigenten.

Øystein Hagen, avd. 7, forlangte på nytt opptelling, men *dirigenten* slo fast at dirigentbordet ikke hadde vært i tvil. Han ville ikke bruke tellekorpene i annet enn tvilstilfelle.

DAGSORDEN PKT.3

Forslag til endringer i avdelingens vedtekter. Her forelå følgende forslag:

**DAGSORDENENS PUNKT 3
FORSLAG TIL ENDRINGER I
AVDELINGENS VEDTEKTER**

§ 5.

**ÅRSMØTER, REPRESENTANTSKAPSMØTER
OG MEDLEMSMØTER**

Nr. 49 Avd. 12, Telemark Arbeidsmannsforening, foreslår:
Årsmøtet kunngjøres med minst 14 dagers varsel.

**Landsstyret innstiller:
Forslaget tiltres.**

Nr. 50 Avd. 4, Nordland Arbeidsmannsforening, foreslår:

Punkt 3.

Ny innledning til punkt 3. Dersom 1/5 av representantene under valg forlanger det skal være hemmelig avstemning. — For å bli valgt osv. . . .

Motivering:

Skal Vedtektene under valg følges, så skal alle valg være hemmelig. Dette er en valgordning som vanligvis ikke brukes i dag.

Med det tidspress som avdelingene har under avviklingene av sine årsmøter, så er skriftelig avstemning ved valg av bare en kandidat uaktuelt.

Landsstyret innstiller:

Kan ikke tiltres.

I steden foreslås som ny innledning til punkt 3: «Dersom noen av representantene under valg forlanger det skal være hemmelig avstemning. For å bli valgt osv.»

Votering

Landsstyrets innstilling til forslag 49 enstemmig vedtatt Ola Tuven, adm., 4 sa at han ville trekke forslag 50 og 51 og støttet landsstyrets innstilling.

Landsstyrets innstilling til forslag 50 ble enstemmig vedtatt.

§ 12.

Utelukking av medlemmer.

Her forelå følgende forslag:

§ 12.

UTELUKKING AV MEDLEMMER

Nr. 51 Avd. 4, Nordland Arbeidsmannsforening, foreslår:
Nytt punkt 4.

Medlemmer som viser nazistiske eller fascistiske sympatier kan utelukkes av avdelingsstyret.

Øvrige punkter forskyves og redigeres i samsvar med vår organisasjonsform.

Motivering:

Dette forslag er identisk med vårt endringsforslag i Forbundets vedtekter § 3, punkt 2 a) og samme motivering brukes også i dette forslag.

Landsstyret innstiller:

Kan ikke tiltres. I stedet foreslås følgende:

«Medlemmer som står tilsluttet, eller representerer et politisk parti som har nazistisk eller fascistisk program eller formål som er beslektet med et slikt program, kan utelukkes av avdelingsstyret.»

Votering

Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

Forslag til endringer i vedtektene, del V.

Her forelå følgende forslag:

DAGSORDENENS PUNKT 3

FORSLAG TIL ENDRINGER I VEDTEKTENES DEL V, FORSIKRINGSORDNINGER

Nr 52 Avd. 18, Rogaland Arbeidsmannsforening, foreslår:
Forbundet tegner en kollektiv livsforsikring for sine medlemmer.

Motivering:

Svært mange av de private næringsdrivende har meget gode forsikringsordninger for sine funksjonærgrupper. Vi ser ikke noe i veien for å etablere tilsvarende ordninger for oss fagorganiserte.

Landsstyret innstiller:

Kan ikke tiltres.

Bjørn Enge, avd. 18, hadde dette endringsforslag til forslag 52:
«ordet livsforsikring endres til ulykkesforsikring».

Han argumenterte med at mange medlemmer er på meget utsatte arbeidsplasser og at man er interessert i en slik forsikring. Han leste opp forslaget og motiverte det.

Forbundsformannen tok ordet og sa at hvis landsmøtet vedtok dette forslaget, måtte man igjen måtte vurdere prosentsatsen for kontingenten. Etter hans mening skulle man i stedet få arbeidsgiverne med på å betale en ulykkesforsikring for sine ansatte. Dette tas opp ved tariffrevisjoner, og han syntes dette måtte være det riktige prinsipp. Stem derfor ned dette forslaget, sa han.

Votering

Landsstyrets innstilling vedtatt med stort flertall.

DAGSORDENENS PUNKT 4

Landsmøteperiodens lengde.

Her forelå et forslag fra landstyret:

Forslag 134. Landsstyret innstiller overfor landsmøtet: Førstkomende landsmøteperiode settes til 5 år. Deretter ifølge vedtektene.

Hermann Lund, forretningsfører, avd. 6, sa at dette ikke var noe lett, heller ikke uvesentlig spørsmål. Personlig var han betenkt på en så lang periode fram til neste gang forbundets øverste myndighet skulle treffes. Endringene skjer så raskt at han var i tvil om det var forsvarlig å vente så lenge som i fem år.

Han minnet om at det bar krav om økt politisering, og selv kunne han tenke seg å foreslå fire års periode.

Per Ingebrigtsen argumenterte sterkt for landsstyrets innstilling. Han sa det ville være uheldig å få et så stort arbeidspress som landsmøtet innebærer i et år med tariffrevisjon.

Jens Tveit Aga, avd. 6, fremmet forslag slik:

«Første landsmøteperiode 4 år. Deretter ifølge vedtektene.»

Han sa at landsmøtet som den øverste myndighet må kunne treffes oftere enn det landsstyret har foreslått. Han argumenterte også med at endringer i samfunnet skjer raskt. Dessuten kunne man ikke med sik-

kerhet si at tariffrevisjonen ville skje om fire år. Det er stadig tvil om avtaleperioden blir ett eller to år. Han sa at det minste man kunne forlange var å få en orientering fra landsstyret om deres forslag.

Harald Øveraas tok ordet og fortalte at det igjen var kommet en bombetrussel, denne gang var den rettet mot Landsbanken kl. 13.00, det tidspunktet hvor representantene skulle hente sine penger etter planen. Han advarte alle mot å gå i Landsbanken på dette tidspunkt. Utbetalingene ville bli utsatt til neste dag, sa *Øveraas* som overhodet ikke ville blande seg inn i debatten om landsmøteperioden.

Øyvind Vågan, avd. 125, beklaget de stadige bombetruslene og sa at han ellers støttet forslaget om fire års landsmøteperiode. Han trodde at landsstyre ville make et landsmøte selv i et tariffrevisjonsår, sa han.

Sigve Mæland, landsstyret sa at det kanskje kunne være et problem med fem år, men kanskje det kunne hjelpe noe på om man brukte landsstyrets medlemmer mer til å skaffe seg rede på hva som skjedde på møtene i forbundet.

Votering

Landsstyrets forslag ble satt opp mot Agas forslag. Etter *dirigenten*'s mening var det denne gangen noe tvil om resultatet av hånndsopprekkingen.

Først ville *dirigenten* at 114 stemmer for Agas forslag måtte bety at landsstyrets forslag ble vedtatt. Det ble da fra Hermann Lunds side forlangt kontravotering.

Opptellingen viste at landsstyrets innstilling ble vedtatt med 132 mot 114 stemmer.

Ludvik Wangsmo tok ordet til en del praktiske opplysninger i forbindelse med oppgjørsskjemaene for reise, diet og tapt arbeidsfortjeneste.

Harald Øveraas tok ordet i forbindelse med bombetruslene mot Hotel Viking i går og mot Landsbanken i dag. Vi skal sørge for bedre kontroll med hvem som kommer inn i landsmøtesalen og på galleriet, sa *Øveraas*. Men han kunne forsikre at dersom noen trodde at de kunne skremme et landsmøte i Arbeidsmandsforbundet så hadde de gjort regning uten vert.

Formiddagsmøtet ble hevet kl. 13.10.

Ettermiddagsmøtet onsdag 15. september

Ettermiddagens møte ble satt kl. 15.00, med *Rolf Hovd* som dirigent. Møtet ble åpnet med sangen «Brødre til sol og til frihet». Sven Pettersen ledet og akkompagnerte allsangen. *Dirigenten* refererte et par permisjonssøknader, som ble innvilget, før han ga ordet til *Per Ingebrigtsen*, med protokoll fra formiddagens møte. Protokollen ble godkjent uten merknader.

Dirigenten sa at dirigentene tok sikte på å la ettermiddagens møte fortsette utover kl. 18.00, dersom det ble behov for det.

Så gikk møtet over til behandling av dagsordenens punkt 5, arbeidsmiljøspørsmål.

DAGSORDENENS PUNKT 5

ARBEIDSMILJØSPØRSMÅL

Nr. 53 Avd. 4, Nordland Arbeidsmannsforening, foreslår:
Endringer til forbundets handlingsprogram for bedre arbeidsmiljø:

Forbundets oppgaver:

1. Forbundet vil arbeide for at AML gjøres gjeldende også for enmannsforetak.
2. Registrere hvilke sider av arbeidsmiljøproblemene innen forbundsområde som bør gjøres til gjenstand for forskning.
3. Bidra til økt informasjon om de forskningsresultater som allerede finnes, slik at disse kan komme til nytte i vernearbeidet ute på arbeidsplassene.
4. Prioritere oppgavene utifra der behovet er størst.
5. Legge større vekt på arbeidsmiljøspørsmål i tillitsmannsopplæringen.
6. Arbeide for at forbundet selv i samarbeid med Norsk Folkehjelp/AOF kan drive grunnopplæring og spesialopplæring i arbeidsmiljø.
7. Være avdelingene og regionale verneombud behjelpelig i arbeidsmiljøspørsmål.

Avdelingenes oppgaver.

— Bistå den enkelte klubb og gruppe ute på arbeidsplassene i arbeidsmiljøspørsmål.

Miljøutvalg.

- Påse at verneombud, hovedverneombud og medlemmer av arbeidsmiljøutvalg får den opplæring som de etter loven skal ha.
- Selv drive kurs-virksomhet om arbeidsmiljøspørsmål.
- Medvirke til opprettelse av felles bedriftshelse-ordninger der forholdene ligger til rette for det.

- Stimulere til at det foretas miljøkartlegging og utarbeides handlingsprogrammer innen de forskjellige virksomheter.

Klubbens oppgave.

- Kartlegge miljøproblemene med sikte på et handlingsprogram.
- Utarbeide handlingsprogrammet for å løse problemene.
- Oppfølging og fornyelse av handlingsprogrammet.
- Sørgje for at alle verneombud, hovedverneombud og medlemmer av arbeidsmiljøutvalg får den opplæring de skal ha etter loven.
- Bedre bedriftshelsetjeneste — og der det ikke finnes bedriftshelsetjeneste, vil det dreie seg om å arbeide for at man kommer inn under en felles bedriftshelsetjeneste.
- Informasjon til avdeling og forbund.
- Arbeide for økt medinnflytelse utifra AML intensjoner.
- Stille krav om arbeidsmiljøutvalg hvor dette er mulig.

Lønssystemer.

Nytt punkt 2.

Arbeide for å gå bort fra prestasjonslønssystemer der slike system ennå praktiseres.

Bedriftshelsetjenesten.

Arbeide for at bedriftshelsetjenesten driver helseforebyggende arbeid gjennom kartlegging av arbeidsmiljøet på den enkelte arbeidsplass.

Landsstyret innstiller:

Oversendes det nye forbundsstyret.

- Nr. 54.** Avd. 4 Nordland Arbeidsmannsforening foreslår:
Lov om arbeidervern og arbeidsmiljø:

Regionale verneombud for renholdssektoren:

Før forbundet går inn for en utvidelse av antall regionale verneombud for anleggssektoren, må alle krefter settes inn for å få i stand ordning med regionale verneombud også for renholdssektoren.

Motivering:

Forbundets krav om regionale verneombud for renholdssektoren har siden 1977 ligget hos myndighetene, uten at noe er skjedd. Derfor må forbundet vurdere hvilke tiltak som må settes i verk for å få fortløp i saken.

Medlemmene i renholdssektoren har holdt seg avventende i påvente av at anleggssektoren skulle få sine regionale verneombud. Som kjent ble den ordningen iverksatt i 1981. Derfor er vårt forslag utformet slik det er. Vi er redd for at hvis en skal vente helt til anleggssektoren har fått sin ordning permanent i alle fylker, så vil vernearbeidet i renholdssektoren lide unødige.

Landsstyret innstiller:

Forbundet vil fortsatt arbeide aktivt for å få etablert ordning med regionale verneombud for rengjøringssektoren.

- nr. 55** Avd. 7 Agder Arbeidsmannsforening foreslår:

Lovbestemt opplæring av verneombud:

Det er nå klart at opplæring av verneombud etter loven er lavt prioritert av arbeidsgiver og at bestemmelsene ikke følges opp av arbeidstilsynet. Avtalene om bedriftsintern skoloring må sies opp og forbundet må selv søke å overta ansvaret for slik opplæring gjennom lokale kurstilbud i avdelingenes regi.

Arbeidsgiveren kan gjerne ha sine representanter tilstede på kurset og delta som kursledere.

Landsstyret innstiller:

Oversendes det nye forbundsstyret.

- nr. 56** Avd. 6 Bergen/Hordaland Arbeidsmannsforening foreslår:

En-mannsbedrifter må komme inn under arbeidsmiljølovens bestemmelser, i den utstrekning de arbeider sammen med eller utfører arbeid for firma eller institusjoner/etater som har fast ansatte medarbeidere.

Motivering på landsmøtet.

- nr. 57** Avd. 36 Oppland Arbeidsmannsforening foreslår:

Lov om arbeidervern og arbeidsmiljø må bli gjort gjeldende i sin helhet også for en-mannsbedrifter.

Begrunnelse:

En-mannsbedrifter, der eieren driver alene er idag unntatt fra loven om arbeidsmiljø og arbeidervern, men så snart en slik bedrift påtar seg arbeidsoppdrag, hvor vedkommende kommer i kontakt med andre arbeidere gjelder loven i henhold til arbeidsmiljølovens § 15, flere arbeidsgivere på samme arbeidsplass.

Dette av hensyn til den samlede sikkerhet på arbeidsplassen. Vi har erfart at sikkerheten ikke blir den beste på slike felles arbeidsplasser, da den enkelte har liten kjennskap til og forståelse for lovens bestemmelser.

Det vil derfor være av stor betydning, at arbeidsmiljøloven omfatter alle — også en-mannsbedrifter til alle tider.

Landsstyret innstiller:

Forslagene nr. 56 og 57 oversendes LO. Landsorganisasjonen anmodes om å arbeide for at **Arbeidsmiljøloven gjøres gjeldende fullt ut for enmannsbedrifter som opptrer på arbeidsplasser der flere arbeidsgivere er i virksomhet.**

- nr. 58** Avd. 8 Sør-Trøndelag Arbeidsmannsforening foreslår:

Ansiennitetsbestemmelsene må styrkes. Ved tvist om praktisering av ansiennitet i forbindelse med oppsigelse skal avgjøres av en nøytral ankenemnd.

Landsstyret innstiller:

Enig i prinsippet. Oversendes LO med anmodning om at forslaget tas opp ved hovedavtaleforhandlinger.

Nr. 59 Avd. 9 Grubeforeningen Nordens Klippe foreslår:

§ 55A

Norsk Arbeidsmandsforbunds landsmøte kan ikke godta at § 55 A i arbeidsmiljøloven forandres slik at søkere til utlyste stillinger kan utsettes for yrkesforbud.

Landsstyret innstiller:

Forslaget tiltres.

Arbeidstidsbestemmelser:

Nr. 60 Avd. 5 Oslo og Omegn Arbeidsmannsforening foreslår:
Renholdere skal ha en ukentlig arbeidstid på 38 timer.

Motivering:

Renholdsarbeidets struktur og påviste yrkesskader nødvendiggjør en kortere arbeidstid.

Nr. 61 Avd. 5 Oslo og Omegn Arbeidsforening foreslår:
Ukentlig arbeidstid.

Norsk Arbeidsmandsforbund går inn for kortere ukentlig arbeidstid for arbeidstakere med skift- eller turnusarbeid, samt arbeid som i det vesentlige foregår på natt.

Motivering:

De eksisterende problemer med, innenfor de eksisterende ordninger, å kunne overholde hviletidsbestemmelsene (på 10 og 36 timer) og samtidig sørge for meningsfylt fritid for den enkelte.

Det er en kjensgjerning at slike ubekvemme arbeidstidsordninger er en vesentlig helsemessig påkjenning som både påfører den enkelte store lidelser og samfunnet store kostnader.

Nr. 62 Avd. 6 Bergen/Hordaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Arbeidstiden for natt-, skift- og turnusarbeidere må reduseres til maksimum 36 timer pr. uke i gjennomsnitt. Reduksjonen må enten innarbeides i skift/turnus eller gis som sammenhengende fritid tilknyttet ferie.

Begrunnelse:

Arbeidsmiljøundersøkelser og offentlige utredninger har forlenget slått fast ulempene ved slike arbeidsordninger. Ofte er disse også kombinert med ensomarbeid, noe som medfører økt belastning både fysisk og psykisk. Behovet er stort

hos disse arbeidstakerne for økte friperioder slik at de kan delta i samfunnet på tilnærmet lik linje med andre.

Nr. 63 Avd. 8 Sør-Trøndelag Arbeidsmannsforening foreslår:

Som et første skritt i retning av en nedsettelse av arbeidstida, og større likhet mellom de forskjellige arbeidstakergrupper gjennomføres en halv times betalt spisepause.

Alt underjordarbeid reduseres til 36 timer pr. uke.

Nr. 64 Avd. 9 Grubeforeningen Nordens Klippe foreslår:

Norsk Arbeidsmandsforbund vil arbeide for 6 timers arbeidsdag for alle.

Landsstyret innstiller:

Forslagene nr. 60—61—62—63 og 64: Forbundet vil fortsatt arbeide for nedsetting av arbeidstiden. Arbeidstidsforkorting må imidlertid ses i sammenheng med nedsettelse av pensjonsalder, utvidet ferie etc.

Arnstein Remmen, avd. 4, minnet om at forrige landsmøte vedtok et handlingsprogram for arbeidsmiljø, med den forutsetning at det skulle revideres ved neste landsmøte. Nordland Arbeidsmandsforening mener at handlingsprogrammet bør revideres og går derfor inn for forslag nr. 53. Det er med beklagelse og forbauselse vi ser forslaget om oversending til det nye forbundsstyret, sa Rimmen, og mente at en sak som var vedtatt av et landsmøte bare kan omgjøres av et landsmøte, som er forbundets høyeste myndighet. Er det en ny organisasjonspraksis som innføres, siden landsstyret ikke vil at forslaget skal realitetbehandles av landsmøtet? Rimmen viste til at administrasjonen hadde sendt oppfordringer til avdelingene om å sende inn forslag. På grunn av den merkelige saksbehandlingen, tror vi ikke det ville være riktig å opprettholde forslaget, sa Rimmen, men for at det ikke skal få konsekvenser for organisasjonspraksis, legger jeg fram følgende forslag:

«Landsmøtet gir landsstyret fullmakt til å revidere handlingsprogram for et bedre arbeidsmiljø.»

Kjell Svendsrud, avd. 36, sa han var glad for at det var tilstrekkelig med ressurser til å gjennomføre en skikkelig bedriftshelseordning. Men spørsmålet er hvordan dette skal kunne skje på alle områder?

De psykososiale forhold er blitt et mer og mer vanlig begrep. Dette er forhold som henger sammen med stress og miljø, i det hele tatt hvordan den enkelte arbeidstaker ser på sin egen arbeidssituasjon og livssituasjon i det hele tatt.

Mange føler utrygghet i sin arbeidssituasjon, det gjelder kanskje ikke minst innen rengjøring hvor konkurransen mellom byråene om anbudene er knallhard. Også flere andre grupper er mer og mer utsatt,

det gjelder såvel statlig som privat virksomhet. Alltid når det er på tale å redusere omkostningene er det på grasrotplanet at det skal reduseres. Svendsrud la fram følgende forslag:

«Landsmøtet ber forbundet arbeide aktivt for å få inn i arbeidsmiljølovens bestemmelser om at alle virksomheter, statlige som private, i sine økonomiske vurderinger som vil føre til nedgang av antall ansatte i en eller annen form, foretar disse vurderinger i samsvarende med antall bemanning vurdert ut fra driftsform/oppdrag sett i forhold til hver enkelt gruppe innen samme virksomhet.»

Anders Bjarne Rodal, administrasjonen, svarte til Remmes spørsmål om ny organisasjonsform at det har man ikke fått innført. Handlingsprogrammet for et bedre arbeidsmiljø ble ikke formelt vedtatt på forrige landsmøte. For øvrig er Remmes forslag helt i tråd med landsstyrets innstilling. Når neste år er ute vil fristen for gjennomføringen for store arbeidstakergrupper være ute. Vi har gått inn i et samarbeid med Entreprenørenes Landssammenslutning, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund og Statens Arbeidstilsyn for en landsomfattende ordning. Når det gjelder forslaget fra Nordland mente Rodal at dette på flere punkter grep inn i ting som er beskrevet i avtaler og overenskomster. Han ville derfor advare mot at man vedtok forslag som bandt forbundet til bestemte avtaler.

Liv-Merete Høglund, adm., sa at man har drøftet disse spørsmålene i samordningsrådet for miljøspørsmål. Samtidig har man opprettet miljøutvalg i avdelingene som samarbeider med de regionale verneombud for å få til skikkelige ordninger for bedriftshelsetjenesten. Det er mye av det som står i forslaget fra Nordland som allerede står i arbeidsprogrammet og det betyr at det arbeides aktivt med sakene.

Det vi nå håper på er å få nye signaler fra grasrotplanet om hvordan helsetjenesten bør organiseres. Derfor har vi også sendt rundskriv som vi håper å få en del reaksjoner på. Og når vi behandler en sak i samordningsrådet og anbefaler dette overfor landsstyret, må også landsstyret godta dette, sa hun.

Voteringen

Det forelå tre forslag:

Landsstyrets innstilling til forslag 53, forslagene fra Remmen og Svendsrud.

Landsstyrets forslag ble vedtatt mot 4 stemmer.

Remmen og Svendsruds forslag ble vedtatt enstemmig.

Eldbjørg Klimpen, avd. 4, tok opp forslag nr. 54, og sa at før forbundet går inn for utvidet ordning med regionale verneombud for anleggssektoren, må forbundet arbeide for regionale verneombud for rengjøring. Tida er nå inne til å vurdere hvilke tiltak som må settes

inn for å øve press på myndighetene, sa hun. Vi i rengjøring har holdt oss avventende til ordningen ble innført for anlegg, men når vi nå får inntrykk av at vi skal vente til denne ordningen er blitt utvida, må vi si at vi har venta lenge nok.

Knut Westgård, adm., sa at forbundet, siden loven kom i 1977, har bedt om å få utarbeidet forskrifter for regionale verneombud i rengjøring. Kravet er reist gjentatte ganger overfor myndighetene, og vi vil kanskje gå til kraftigere virkemidler, sa Westgård, som beklaget at det ikke lenger var Harriet Andreassen som satt i departementet. Når det gjelder bedriftshelsetjenesten ble det foretatt en yrkesmessig prioritering for gjennomføringen, og her kom rengjøring i gruppe 3.

Forbundet har presset på for å få en fortgang for rengjøring, slik at bedriftshelsetjenesten skal settes ut i livet fra 1. januar neste år, for gruppe 2.

Votering

Forslag nr. 54 satt opp mot landsstyrets innstilling. Landsstyrets innstilling vedtatt med stort flertall.

Per Wicken, avd. 5, hadde kommentar til forslag nr. 55, og tilrødde at det ikke fikk støtte. — Vi skal være forsiktige med å anbefale at forbundet uten reservasjoner sier opp avtalene, det lar seg gjøre å få disse til å fungere riktig.

Anders Bjarne Rodal, administrasjonen, sa at når landsstyret anbefaler oversending til det nye forbundsstyret, så er det en selvfølge at det skal bli behandlet. Avtalen for rengjøring er oppsagt og avtalen for private anlegg er oppsagt — det betyr ikke at vi ikke skal samarbeide med arbeidsgiverne om saken. For selv om avtalen har fungert dårlig, så er det mulig, i samarbeid, for å få til bedre avtaler.

Liv-Merete Høglund, adm., opplyste at det er i gang en undersøkelse om arbeidsmiljøskolering, i regi av LOs arbeidsmiljø-forum. I dette forum diskuteres spesielt arbeidsmiljøspørsmål, og flere forbund er representert. Her er det tatt initiativ til en rundspørring, fordi den alminnelige oppfatning er at arbeidsmiljøskoleringen kunne være bedre. Det vil være nyttig å vite hva man ønsker bedre og hvordan. I følge de svarene som foreløpig er kommet inn, ser det ut til at det er ønske om mer bransjeorientert opplæring. AOF har sagt seg beredt til å ta på seg opplæring, — men opplegget vil få sin form først etter at resultatet av rundspørringen er klart. Folkets Brevskole har sagt seg villig til å utarbeide materialet.

Øystein Hagen, avd. 6, gjorde det klart at avdelingens forslag tar sikte på rengjøring og private anlegg. Han formodet at landsstyret og for-

bundsstyret har så mye forstand at de vil beholde de gode avtalene og få gjort noe med de dårlige. Han anbefalte derfor landsstyrets innstilling.

Votering

Landsstyrets innstilling vedtatt mot 1 stemme.

Forslagene 56/57

Votering

Landsstyrets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Forslag 58

Johannes Balandin, avd. 17, sa seg helt enig med landsstyrets innstilling, men han fremmet et nytt forslag ettersom § 55 A i Arbeidsmiljøloven allerede er endret. Han fremmet derfor følgende forslag:

«Norsk Arbeidsmannsforbunds landsmøte kan ikke godta at § 55 A i arbeidsmiljøloven ble endret slik at søkere til utlyste stillinger kan utsettes for yrkesforbud og vil derfor arbeide for at § 55 A endres til det som ordlyden var før endringen.»

Harald Øveraas sa at det var helt korrekt som Balandin hadde gjort rede for, at loven er endret. Det LO har gjort etter dette er å stevne Regjeringen for ILO. Han regnet med at landsmøtet sa seg enig i dette.

Votering

Landsstyrets innstilling og Balandins forslag ble enstemmig vedtatt.

Arbeidstidsbestemmelsene

Forslagene nr. 60, 61, 62, 63 og 64.

Magne Berg, landsstyret, sa at det fortsatt er en meningsløs forskjell på arbeidstiden mellom ulike grupper av arbeidstakere. Han sa seg enig med landsstyrets innstilling og ville bare gi et signal om hvor viktig denne saken er.

Inger Syversen, avd. 5, tok opp forslag 60 fra avd. 5 og sa at avdelingen mener at renholdsarbeidet er meget krevende. En rapport fra 1979 viser også at det er mange yrkesskader i denne gruppen arbeidstakere. Mange har dessuten ubekvem arbeidstid, tidlig på morgenen, sent på nattetider.

Stein Larsen, avd. 9, reiste forslag 64 og sa at det var enighet om å forme en politikk som peker framover. Det gjør forslaget om innføring av 6-timersdagen. Ved innføring av datateknologien vil det være viktig å redusere arbeidstiden, det er også viktig for likestillingsarbeidet og

vil redusere behovet mange har for deltidsarbeid. Dermed vil flere også få muligheten til å dele på omsorgsarbeidet i hjemmet og større mulighet til engasjement i samfunnslivet. Det måtte selvfølgelig være en betingelse at arbeidstakerne fikk full kompensasjon for forkortelsen.

Saken var også oppe på LO-kongressen, men hadde dessverre ikke fått flertall, sa Larsen som imidlertid så positivt på vedtaket i Handel og Kontor og i Kommuneforbundets landsstyre.

Ole Berg, avd. 5, foreslo at forbundet intensiverer sin motstand mot den tiltakende 2 uker arbeid, en uke fri-ordningen. Den fører til et tiltakende nattarbeid for mange arbeidstakere. Han fremmet følgende forslag:

«Foreslår at forbundet skal arbeide aktivt for å motarbeide det sterkt tiltakende nattarbeide ute på anlegg, med tre skifts arbeidsordning (2 ukers arbeide med 12 timers skift den 3. uke fri). Nattskift er på denne måten innført bakveien. Slik som det nå delvis praktiseres.»

Arne Borg, avd. 5, tok opp forslag 61 og refererte motiveringen som er trykket sammen med forslaget. Han sa at han selv hadde jobbet skift og natt i sju og et halvt år, og han hadde i hvert fall merket seg at han sov mye mer når han slet på skift enn når han jobbet normalarbeidstid.

Johan Klunderud, avd. 2, sa at man fikk holde seg til, landsstyrets innstilling. Vi må for all del prioritere lavere pensjonsalder framfor redusert arbeidstid. Det skylder vi våre mange kamerater som arbeider i gruvene og de som jobber skift- og nattarbeid. Så får vi heller se på vår egen arbeidstid senere, sa han.

Forbundsformannen tok ordet og sa at han ikke var helt sikker på hva som lå i denne debatten. Til Larsens hjertesukk over at forslaget om 6-timersdagen ikke vant fram på LO-kongressen, sa Øveraas at han heller ville si heldigvis! Vi går i landsstyret inn for redusert pensjonsalder og vi vil jobbe for å redusere arbeidstiden. Men vi kan ikke løfte oss sjøl etter håret heller. Vi har en merkesak og det er redusert pensjonsalder. Hvis LO-kongressen ikke hadde prioritert lavere pensjonsalder, ville det ha vært i strid med alle de signaler LO fikk på sitt handlingsprogram. Det var overhodet ikke noen tvil om hva flertallet prioriterte. Om vedtaket i NKF sa Øveraas at såvidt han visste var det et likestillingsutvalg i forbundet som hadde gått inn for 6-timersdagen, men det var ikke riktig å si at dette var prioritert foran lavere pensjonsalder. Nå får vi ta pensjonsalderen først og så får vi å løs på arbeidstiden etterpå. Jeg er enig i at vi skal jobbe med redusert arbeidstid, men ikke nå!

Bjarne Korsmo, avd. 2, sa at det ikke var slik at man kunne lage lovverk på landsmøtet. Han syntes det var en grei innstilling fra landsstyret. Noe annet enn å arbeide for disse sakene kunne umulig landsmøtet vedta. Ellers hadde han inntrykk av at mange hadde misforstått dette med to minutters taletid. Det er bestemt at det skal være maksimum ti minutters taletid, ikke minimum! sa Korsmo.

Odd Olsen, avd. 8, ville anbefale landsstyrets innstilling. Grunnen til at han nå tok ordet var først og fremst for å støtte forslaget fra Berg om å få stopp på det tiltakende nattarbeid rundt om på anleggene. Mange medlemmer spør når vi skal få slutt på dette. Derfor bør forbundet arbeide aktivt med dette, sa Olsen.

Jarle Selbo, avd. 69, sa at det kanskje var unødvendig å si noe etter Øveraas' klare orientering om det som skjedde på LO-kongressen. Han ville støtte landsstyrets forslag. Mange venter i dag på en lavere pensjonsalder og de fortjener det. På vegne av en stor gruppe i gruvene og andre må jeg få be at landsmøtet klart prioriterer lavere pensjonsalder, sa Selbo.

Øystein Hagen, avd. 7, argumenterte mot forslaget fra Berg om at man skulle få slutt på 2-1-ordningen på anlegg. Mange ønsker seg en uke fri innimellom for å kunne få tid sammen med familien. De jobber gjerne lenger de andre ukene for å kunne fungere noenlunde normalt i hjem og samfunnsliv en uke hver tredje uke, sa Hagen. Han ville derfor ikke anbefale Bergs forslag.

Ole Bergsrønning, avd. 3, sluttet seg til landstyrets innstilling. Både bergverk og anlegg ville få problemer med arbeidssyklusen om det ble 6 timer, og det må være helt klart at det måtte være kompensasjon.

Knut Westgård, administrasjonen, ville henstille til forbundstyret å ha rengjøring spesielt i tankene, når det skal arbeide for redusert arbeidstid.

Ole Berg, avd. 5, sa at ifølge hans erfaring på private anlegg, var det de uorganiserte som tok initiativet til arbeidsordninger som man ble tvunget til å være med på. Og hvorfor? Han antok de hadde private foretak hjemme å ta seg av i friuka.

Votering

Forslag nr. 60 og landsstyret innstilling. Landsstyrets innstilling vedtatt med stort flertall.

Forslag nr. 61 og landsstyrets innstilling. Landsstyrets innstilling vedtatt med stort flertall.

Forslag nr. 64 og landsstyrets innstilling. Landsstyrets innstilling vedtatt mot 5 stemmer.

Anders Bj. Rodal til forretningsorden: Han gikk ut fra at Berg var enig i at hans forslag også ble oversendt det nye forbundstyret.

Votering

Bergs forslag enstemmig vedtatt oversendt.

DAGSORDENENS PUNKT 5

FERIELOVEN

Nr. 65 Avd. 5 Oslo og Omegn Arbeidsmannsforbund foreslår:

Det tas opp med myndighetene forslag til endring av ferieåret/opptjeningsåret slik at disse følger skatteåret.

Landsstyret innstiller:

Kan ikke tiltres.

Nr. 66 Avd. 7 Agder Arbeidsmannsforening foreslår:

Feriepenger av arbeidsløstrygden:

Det arbeides for en endring i trygdeloven slik at det utbetales feriepenge av all arbeidsløsetrygd.

Motivering:

Den nåværende ordning kan virke svært urettferdig.

Landsstyret innstiller:

Oversendes LO.

Nr. 67 Avd. 7 Agder Arbeidsmannsforening foreslår:

Feriepenger under sykdom:

Feriepenger gis for den tid arbeidstaker går sykemeldt og ikke som nå i inntil 3 måneder.

Landsstyret innstiller:

Forslaget tiltres. Oversendes LO.

Nr. 68 Avd. 9 Grubeforeningen Nordens Klippe foreslår:

Norsk Arbeidsmannsforbund vil arbeide for å få innført ei ekstra ferieuke for skiftarbeidere, gruvearbeidere og andre med særlig anstrengende arbeid.

Landsstyret innstiller:

Jfr. forslagene nr. 60—61—62—63 og 64.

Nr. 69 Avd. 18 Rogaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Ingen arbeidstaker som blir syk i sin ferie, må miste retten til å få den tapte ferien på et senere tidspunkt av året.

Motivering:

Dokumentert sykdom må være grunnlag for å tildele arbeidstakere ny ferie etter nærmere avtale. Behovet for rekreasjon og ferie anses å være så viktig, at ingen arbeidstaker skulle ha lov til å arbeide et år uten ferie. Sykdom i ferien skaper bare et ytterligere behov for rekreasjon. Med vårt nåværende lovverk, er arbeidstakerne stengt fra en slik mulighet.

Landsstyret innstiller:

Forslaget tiltres. Oversendes LO.

Harald Øveraas sa at landsstyrets innstilling til forslag nr 65 kanskje kan se litt brutalt ut, men årsaken til innstillingen er forslaget formuleringsmessig. Landsstyret er ikke enig i at det går an å forandre ferieåret til å følge kalenderåret, men det lar seg gjøre med opptjeningsåret, og det ligger også i forslaget fra ferielovkomiteen, som nå er ute til høring. Skulle ferieåret følge kalenderåret, vil vi få sommerferie om vinteren. Øveraas trodde intensjonen i forslaget ville bli oppfylt.

Johannes Balandin, avd. 17, trodde ikke Øveraas hadde rett med hensyn til ferieåret, og Øveraas sa at han knapt kunne tvinge ham til å tro.

Votering

Forslag 65 ikke opptatt.

Forslag 66, ingen ba om ordet, landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

Forslag 67, ingen ba om ordet, landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

Forslag 68, ingen ba om ordet, landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

Forslag 69, ingen ba om ordet, landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

LOV OM ARBEIDSLEDIGHETSTRYGD

Nr. 70 Avd. 8 Sør-Trøndelag Arbeidsmannsforening foreslår:

Karensdagene må oppheves og kravet til opptjenings tid sløyfes.

Landsstyret innstiller:

Forslaget tiltres. Oversendes LO.

Ingen ba om ordet, landsstyrets innstilling entemmig vedtatt.

SKATTELOVEN

Nr. 71 Avd. 3 Møre og Romsdal Arbeidsmannsforening foreslår:

Det gis skattefrihet for hele beløpet et medlem betaler inn som fagforeningskontingent.

Begrunnelse:

Mange av våre medlemmer idag betaler en årlig fagforeningskontingent som ligger langt over det beløp en får etter loven trekke fra. Dette er ofte grupper som har de dårligste muligheter til å gjøre seg nytte av de goder samfunnskassa har opprettet og det skulle derfor være rimelig at disse skulle få i det minste samme mulighet for fradrag som andre.

Landsstyret innstiller:

Forbundet vil arbeide for at fradraget blir høynet.

Nr. 72 Avd. 3 Møre og Romsdal Arbeidsmannsforening foreslår:

Pendlende anleggsarbeidere gis rettighet til å avskrive bilhold.

Begrunnelse:

Anleggsarbeidere sitter for det meste i den situasjon at deres arbeidsplass ligger langt vekk fra muligheten av å bruke offentlig kommunikasjonsnett. Dette skulle tilsi at de rent rettferdighetsmessig må få minimum de rettigheter på dette felt som de som driver i egen virksomhet.

Landsstyret innstiller:

Oversendes Skattekommissjonen. Forbundet vil arbeide for at pendlere blir undergitt lik behandling, uavhengig av den kommune de måtte være bosatt i.

Nr. 73 Avd. 5 Oslo og Omegn Arbeidsmannsforening foreslår:

Det utredes muligheter for skattefradrag for enkelte typer ulempetillegg.

Motivering:

Det er en realitet at en rekke former for ubekvem arbeidstid påfører arbeidstakerne reelle merutgifter som vanskelig kan dokumenteres, men som like fullt er konsekvenser av arbeidstidsordningene en arbeider under. Dette gjelder blant annet ekstra kosthold/matlagning ved avvikende døgnrytmer, merutgifter for fritidsutnyttelse m.m.

Nr. 74 Avd. 8 Sør-Trøndelag Arbeidsmannsforening foreslår:

Enslige pendlere må også gis et minste skattefradrag for fordyret kosthold.

Landsstyret innstiller:

Forslagene nr. 73 og 74 kan ikke tiltres.

Nr. 75 Avd. 18 Rogaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Rentetak:

Forbundet arbeider sterkt for å få innført rentetak for fradrag ved skatte-
ligning.

Motivering:

Dagens regelverk er meget usosialt og svært lite samfunnsgavnlig. Det tapes
hvert år enorme summer som unndras fra fellesskapet. Det er samtidig bare den
økonomisk sterkeste gruppe som nyter godt av disse regler. De som har den
økonomisk beste bæreevne yter dermed ikke sin naturlige del til vårt felles
samfunn.

Landsstyret innstiller:

Forslaget tiltres. Forbundet vil arbeide for større rettferdighet i beskatningsreglene.

Nr. 76 Avd. 18 Rogaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Nordsjøen:

Operatørselskapene i Nordsjøen må pålegges en hardere og mer korrekt
beskatning enn hva tilfelle er i dag.

Motivering:

Fortjenestenivået er for de nevnte selskaper alt for høy, som følge av for lav
beskatning. Disse summene kunne vært nyttet til å styrke industrien og arbeids-
plassene på land.

Landsstyret innstiller:

Forslaget tiltres. Jfr. forslag nr. 75.

Nr. 77. Avd. 6 Bergen/Hordaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Det må innføres skattefritak for de tillegg som er en følge av ubekvem arbeids-
tid/arbeidstidsordning, natt-, skift- og turnusarbeid.

Begrunnelse:

Idag blir slike tillegg progressivt beskattet til tross for at tilleggene er ment å
kompensere for ulemper som følger av nødvendig ubekvem arbeidstid og de savn
slik arbeidstid medfører, blant annet sosialt.

Dessuten medfører ubekvem arbeidstidsordning en rekke ekstra direkte utgif-
ter for arbeidstakerne ved dyrere arbeidsreiser, ekstra måltid, spesielle krav til
sove/boforhold m.m.

Viser ellers til NOU 1979/56.

Landsstyret innstiller:

Kan ikke tiltres.

Nr. 78 Avd. 7 Agder Arbeidsmannsforening foreslår:

Belastningsskader/yrkesskader:

Inntil vi får belastningsskader betegnet som yrkesskade, gis anledning til å
skrive av utgifter til fysikalsk behandling på selvangivelsen. Vi understreker at
tidligere krav om at slike belastningsskader skal regnes som yrkesskade er det
primære.

Motivering:

Mange arbeidstakere må på grunn av belastningsskader som følge av yrket få
hyppige behandlinger for dette og i tillegg til de fysiske plagene er dette ofte en
økonomisk belastning. Vi betrakter dette som utgifter til inntekts ervervelse og er
rimeligere for samfunnet enn om en skulle bli uføretrygdet.

Landsstyret innstiller:

Forbundet vil arbeide for å få gratis behandling.

Nr. 79 Avd. 8 Sør-Trøndelag Arbeidsmannsforening foreslår:

Hele fagforeningskontingenten må gjøres fradragsberettiget.

Landsstyret innstiller:

Jfr. forslag nr. 71.

Arne Jensen, avd. 18, sa at han selvfølgelig støttet forslag nr. 72 fra
Møre og Romsdal. Han pekte på at det såkalte pendlerutvalget ikke var
nevnt i landsstyrets innstilling. Utvalget ble nedsatt for å bedre pend-
lernes økonomiske og arbeidsmessige kår. Hva var hensikten med å
opprette utvalget, og hvor var det blitt av det? Hva ville forbundet
gjøre for eventuelt å blåse liv i det? Arne Jensen viste til den skatte-
messige forskjellbehandling, variasjonene fra kommune til kommune.
Han ba om at forbundet tok dette forholdet til etterretning.

Harald Øveraas sa at det departementale såkalte pendlerutvalget for-
melt har vært i funksjon, men ingen vet hvor det er blitt av og etter-
forskning er ikke igangsatt. Ute på anleggene hadde Øveraas fått et
overbevisende inntrykk av forskjellsbehandlingen var det største irri-
tasjonsmomentet. Pendlerutvalget var det statssekretæren som skulle
ha ansvaret for, men man har ennå ikke fått svar på noen av de spørs-
mål som er reist, hverken utvalg eller departement har gitt lyd for seg.
Det nå være en anselig haug med henvendelser som ligger lagret i
departementet.

— Vi vet at skattekommissjonen skal se på spørsmålet, og for for-
bundets side er det en selvfølgelighet å ta opp pendlernes problemer
med kommissjonen, sa Øveraas, men han trodde ikke det ville være rik-
tig å ta opp en rekke tillegg som ikke skal behandles på samme måte.
Vi vet det skjer, at lønna som skal beskattes resuseres til fordel for
andre skattefrie goder, og vi ønsker renslige forhold.

Når ligningskontorene skal vurdere hva som er skattbart eller ikke, så gir veiledningen fra skattedirektoratet rom for skjønn. Det er overlatt de enkelte ligningskontor, og det er lettere å gå på det som står på lønsslippen og så kutte ut det mer kronglete. Så kommer ulikhetene, men vi er opptatt av å få likhet og rettferdighet sa Øveraas.

Jens Tveit Aga var også klar over at dette var et svært irritasjonsmoment blant pendlere. Men han gjorde også oppmerksom på et annet fenomen, nemlig det som fjernsynet kunne opplyse i forrige uke, at det var dannet et pendlerforbund. Han stilte spørsmål om det var mulig å ta kontakt med disse. Arbeidsmandsforbundet organiserer mange pendlere, og Aga trodde det var en del misforståelser som sirkulerte, blant annet sammenblanding mellom pendlerutvalg og pendlerforbund. Pendlerforbundet var en utfordring til å jobbe aktivt i forbundet.

Votering

Forslag 72 mot landsstyrets innstilling. Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

Forslagene 73 og 74 ikke tatt opp.

Oddbjørn Berntsen satte fram følgende forslag som han ville ha oversendt det nye forbundsstyret uten realitetsbehandling:

«Forbundet vil arbeide for at også enslige pendlere må gis et minste skattefradrag for fordyret kosthold.

Oversendes forbundsstyret uten realitetsvotering.»

Motiveringen var forsikringen om at forbundet ville nytte alle muligheter for å bedre pendlernes forhold.

Votering

Berntsens forslag ble enstemmig vedtatt oversendt forbundsstyret.

Forslag 75. Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 76. Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

Forslag 77.

Forslaget var ikke tatt opp.

Forslag 78

Bjarne Korsmo, avd. 2 sa seg enig med Landsstyrets innstilling. Han ba om ordet for å høre hvordan det var gått med denne saken siden forrige landsmøte da det også var vedtatt at forbundsstyret skulle arbeide med saken. Hvor langt er man kommet.

Forbundsformannen sa at han regnet med at forsamlingen var klar over at alle spørsmål ikke kan løses av forbundet alene. I dette tilfelle var saken reist overfor LO uten at man har fått noe signal fra myndighetene som tyder på at man vil gå inn for en gratisordning. Dette er derfor en sak som man fortsatt vil arbeide med.

Votering

Landsstyrets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Forslag 79.

Landsstyrets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Dirigenten foreslo deretter et kvarters pause.

Møtet hevet kl. 16.40.

HOVEDAVTALENE

Møtet ble satt igjen kl. 16.55.

Stein Larsen, avd. 9, fikk ordet for å utrope full støtte til de streikende polarbeiderne og foreslo at et forslag om bidrag på 10 000 kroner ble oversendt redaksjons- og budsjettkomiteén til videre behandling.

Enstemmig vedtatt.

Man gikk så over til å behandle forslag som man senere skal komme tilbake til fra redaksjonskomiteén:

Dette gjaldt følgende forslag;

Nr. 87 Avd. 4, Nordland Arbeidsmannsforening foreslår:

Landsmøtet i Norsk Arbeidsmandsforbund avgir en uttalelse om videreutviklingen av bedriftsdemokratiet (Skytøenkomiteens innstilling) og om gjennomføring av medbestemmelse i staten.

Landsstyret innstiller:

Tiltres. Det vil bli lagt frem forslag til uttalelse fra landsmøtet.

Nr. 88 Avd. 5, Oslo og Omegn Arbeidsmannsforening foreslår:

Norsk Arbeidsmandsforbund vil arbeide for å styrke tillitsmennesenes rett til å delta, og påvirke bedriftene gjennom avtalefestet rett til å delta i bedriftenes jevnlig styringsmøter.

Motivering:

Slik deltakelse vil sikre at de ansatte vil få en mer direkte innflytelse i de enkeltbeslutninger som har direkte virkning for deres egen arbeidssituasjon og bidra til at de tillitsvalgte får mer innsikt i bedriftens situasjon.

Landsstyret innstiller:

Tiltres. Jfr. forslag nr. 87.

Nr. 89 Avd. 18, Rogaland Arbeidsmannsforening foreslår:

I tillegg til kravet om økt innflytelse i bedriftenes styrende organer, må forbundet kreve direkte medbestemmelsesrett, blant annet gjennom vetoordninger knyttet til oppsigelser, permisjoner omplasseringer o.l. Det må også innføres ordninger som sikrer arbeidstakernes innsynsrett i alle disposisjoner, regnskaper o.l.

Motivering:

Fagorganiserte blir altfor ofte utsatt for en helt vilkårlig behandling. Dette ville det bli slutt på om arbeidstakerne selv fikk et avgjørende ord i alle viktige disposisjoner innen sin egen arbeidsplass.

Avdelingens innstilling:

Klubbens forslag forkastes mot 3 stemmer. Omarbeidet forslag godtatt med forandring av ordet «vetoordning» til *Særavtale*.

Landsstyret innstiller:

Tiltres. Jfr. forslag nr. 87.

Nr. 122 Avd. 18 Rogaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Statlig/kommunal næringsdrift:

Stat og kommune må nytte egne etater til å utføre alle de arbeidsoppgaver de i det hele kan påta seg, og ikke la private firmaer overta de samme oppgaver.

Motivering:

Tendensen er i dag at et stort antall arbeidsplasser i stat og kommune undergraves med dagens praksis. Det offentlige må tvinges til å følge annet enn slike kortsiktige løsninger, som blir samfunnsmessig dyrere på lengre sikt.

Landsstyret innstiller:

Det vil bli fremlagt forslag til uttalelse for landsmøtet.

Nr. 127 Avd. 11 Øst/Vestfold Arbeidsmannsforening foreslår:

Styret i avdeling 11 ser med bekymring på den senere tids utspill fra den nye regjering med stadige forslag om nedbygging av de goder i arbeidslivet og samfunnet ellers som det har tatt mange års arbeid å få kjempet fram. Vi foreslår derfor at landsmøtet avgir en uttalelse i den forbindelse.

Landsstyret innstiller:

Forslag til uttalelse vil bli fremlagt for landsmøtet.

Forslagene 87, 88, 89, 122 og 127 ble behandlet for seg i forbindelse med punkt Hovedavtalen.

Arnfinn Nilsen, nestformann i forbundet, sa i tilknytning til forslag 122 at særlig medlemsmassen i den statlige sektor støtter opp om og

forstår betydningen av forslaget. Fra entreprenørhold blir det sagt at arbeidsplasser i staten ikke er mer verdt enn arbeidsplasser i privat virksomhet. Dette er for oss en unødvendig påminnelse. For oss er målsettingen arbeid for alle og trygghet i arbeidet.

For en tid siden ble direktøren i EL intervjuet i Norges Handels- og Sjøfartstidende og da sa han seg enig i at det kjøres en strammere finanspolitikk. Han tok imidlertid forbehold når det gjaldt veisektoren. Vi skjønner alle hva som ligger bak en så inkonsekvent holdning.

Alle liker som kjent lavere skatt, men ingen liker høyere egenandel, mindre velferdsgoder, dårligere veistandard o.s.v. Ingen må være i tvil om hva forbundet står for her. Vi vil arbeide mot privatisering og kontraktørvirksomhet. Vi ser at mange firmaer som arbeider utenfor arbeidsmiljølovens bestemmelser konkurrerer om de jobbene hvor vinsten er størst. På håndverksforbundets «generalmøte» i Sandefjord nylig kom det etter avisreferat å dømme fram at byggebransjen trues av svart arbeid. Lovlydige bedrifter makter ikke å konkurrere.

Som kjent har vårt forbund sammen med andre krefter arbeidet for rimelige sosiale kår for våre medlemmer. Denne kampen skal vi fortsette. Det må være klart at vi vil være imot denne type virksomhet som griper om seg. Vi kan ikke legge oss på maven i en slik debatt.

Dessverre er det ofte slik at de som er skyld i nedgangstidene også er de som tjener best på den. Arbeidsgrupper står allerede mot hverandre i kamp om arbeidet, også i vårt eget forbund. Etter Nilsens mening burde noen av hovedpunktene i en uttalelse fra landsmøtet være disse;

- Krav om en mer ekspansiv politikk — flere arbeidsplasser.
- Vekst i det offentlige forbruk — ivaretagelse av etablerte arbeidsplasser i privat og statlig regi.
- Et klart nei til svart arbeid.

Forslag 122

Votering

Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

Etter henstilling fra *Øystein Vågan*, avd. 125, ble forslagene nr. 88 og 89 nå også behandlet.

Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt for begge forslag.

Erland Fredriksen, landsstyret, ba om at forslag nr. 127 også ble behandlet.

Votering

Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

Øvrige forslag til Hovedavtalen

Under dette punkt forelå følgende forslag:

DAGSORDENENS PUNKT 5
HOVEDAVTALENE

- Nr. 80** Avd. 18, Rogaland Arbeidsmannsforening foreslår:
Årsmøter/medlemsmøter må henlegges i arbeidstiden.

Motivering:

Slike møter kan vanskelig la seg arrangere på annet vis innen anleggssektoren, hvor en på grunn av skiftordninger og pendlerproblemer vanskelig ellers kan sammenkalle og informere alle medlemmene.

Landsstyret innstiller:

Forslaget tiltres. Tas opp ved hovedavtaleforhandlingene.

- Nr. 81** Avd. 36, Oppland Arbeidsmannsforening foreslår:
Lik lønn for likt arbeid.

Motivering:

Det har lenge vært et krav at det skal være lik lønn for likt arbeid.

I dette legger vi tariffestet lik lønn.

Det er en rekke arbeidsoppdrag som er like, men den tariffestede lønn er forskjellig. Denne forskjell i lønn er ofte størst mellom arbeid utført i privat og offentlig regi.

Det er etter vår oppfatning urimelig, at et og samme arbeidsoppdrag skal verdsettes forskjellig om arbeidsgiverne er forskjellige.

Vi skal ikke trekke frem noe stort antall eksempler, men vil nevne rengjøring som et eksempel.

Landsstyret innstiller:

Forbundet vil fortsatt arbeide for prinsippet om lik lønn for likt arbeid.

Tariffavgift.

- Nr. 82** Avd. 8, Sør-Trøndelag Arbeidsmannsforening foreslår:

Forbundet må fortsatt arbeide for å få gjennomført organisasjonsplikt eller tariffavgift.

Landsstyret innstiller:

Oversendes LO. Forslag om tariffavgift tiltres.

- Nr. 83** Avd. 18, Rogaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Alle uorganiserte arbeidstakere innen avtaleområdet LO/NAF pålegges en tariffavgift på 2% av brutto lønn. Avgiften tilfaller i sin helhet kampfondet i det forbund den uorganiserte naturlig ville hørt inn under.

Motivering:

Arbeidstakere som bevisst drar fordeler og nytte av de goder og rettigheter fagorganisasjonen har oppnådd, uten selv å ville organisere seg, skal betale tariffavgift. Det har lenge vært kjempet for å få i stand en slik ordning, og det må være en hovedoppgave for forbundet å få et slikt krav satt ut i livet.

Landsstyret innstiller:

Jfr. forslag nr. 82.

Tillitsmannsbestemmelsene.

- Nr. 84** Avd. 7, Agder Arbeidsmannsforening foreslår:
Skolering av nyvalgte tillitsmenn.

I Hovedavtalen tas inn bestemmelser som sikrer nyvalgte tillitsmenn rett til fri med full lønn i en uke til gjennomgåelse av faglig kurs. Kurset arrangeres av fagbevegelsen selv.

Motivering:

Behovet for opplysningsvirksomhet overfor tillitsmenn med liten erfaring og skolering. Forslaget må sees i sammenheng med plikt til tilsvarende skolering etter loven for verneombud.

Landsstyret innstiller:

Oversendes det nye forbundsstyret.

- Nr. 85** Avd. 8, Sør-Trøndelag Arbeidsmannsforening foreslår:

Det må fortsatt arbeides med å få sikret organisasjonsvalgte/ansatte tillitsmenn rett til å delta i forhandlinger sammen med de lokale tillitsmenn.

Landsstyret innstiller:

Oversendes LO.

- Nr. 86** Avd. 18, Rogaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Arbeidsplasser med mer enn 100 tilsatte, skal ha en tillitsvalgt på hel tid. Er det 250 arbeidstakere, skal det være to tillitsvalgte på full tid. Ved en ytterligere økning, skal det for hver 300 arbeidstakere være minimum en ny tillitsvalgt på hel tid.

Motivering:

Det er stort behov for en forbedret ordning. Det vil også automatisk gi gode resultater for organisasjonsarbeidet totalt sett. De fagorganiserte ville få en langt bedre støtte og service gjennom en slik ordning. Som forholdene er i dag, blir det i altfor mange tilfeller lagt altfor stor belastning på noen ganske få.

Landsstyret innstiller:

Tas opp i forbindelse med hovedavtaleforhandlingene.

Demokrati og medbestemmelse i arbeidslivet.

Nr. 90 Avd. 18, Rogaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Lov om bedriftsutvalg må utvides til også å omfatte sammensluttede firmaer.

Motivering:

Det finnes i dag, særlig innen anleggssektoren, flere slike sammenslutninger, uten at de timelønte har noen som helst form for representasjon i noen styrende organ. Dessuten finner en også slike sammenslutninger i Nordsjøen. Lov om styrerepresentasjon må derfor endres slik at også tilsatte på slike arbeidsplasser får sin representant inn i det organ som forvalter arbeidsplassen.

Slik forholdene er i dag kan de tilsatte bare oppnå representasjon i det enkelte moderfirmaet som sammenslutningen består av, og ikke i noe fellesorgan. Slik representasjon kan dessuten bare oppnås ved direkte tilhørighet i et av moderfirmaene og slett ikke om man er ansatt direkte i selve sammenslutningen. De som faller inn under denne kategori, vil stå helt uten stemmerett eller representasjon i noe organ.

Landsstyret innstiller:

Tiltres. Forbundet vil arbeide for at ansatte i slike sammenslutninger oppnår samme rettigheter som ansatte i bedrifter.

Kontroll/Overvåking.

Nr. 91 Avd. 5, Oslo og Omegn Arbeidsmannsforening foreslår:

Norsk Arbeidsmandsforbund vil følge opp det arbeid som er satt i gang ved Hovedavtaleforhandlingene mellom LO/NAF med sikte på å utbygge de reguleringer som knytter seg til overvåkingen i arbeidslivet, samt arbeide for ordnede forhold innenfor dette området i samfunnet generelt.

En vil her særlig se på forholdene omkring den manuelle kontroll som utføres.

Dette har på grunn av den teknologiske eksplosjon på området blitt skjøvet i bakgrunn.

Forbundet vil legge disse prinsippene til grunn:

1. Alle kontroll/overvåkingsrutiner legges opp i full åpenhet.
2. De ansatte skal informeres om systemene i planleggingsfasen og ha aktiv medbestemmelsesrett over systemenes utforming gjennom forhandlinger.
3. Overvåkingskontrollrutiner iverksettes ikke før det foreligger et reelt forhandlingsresultat ved den berørte bedrift.
4. Arbeidsgiver plikter til enhver tid å holde samtlige ansatte a'jour med de eksisterende kontroll-/overvåkings-tiltak.

Nr. 92 Avd. 6, Bergen/Hordaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Overvåking i arbeidslivet må utføres i akseptable former og med full medvirkning og godkjenning fra de berørte arbeidstakere når det gjelder nødvendighet, formål og metoder. Dette innebærer også kontroll med de bedrifter som utfører overvåking og leverer utstyr for slike tiltak ved innføring av autorisasjon. Det må også arbeides aktivt for fagorganisering av det personell som utfører/iverksetter kontroll og overvåking.

Motivering:

Mulighetene for overvåking i arbeidslivet er i eksplosiv utvikling, både manuelt og teknisk.

Forbundet har i dag organisasjonsretten når det gjelder vakt- og kontrollsektoren og må dra nytte av dette til å være den aktive delen av fagbevegelsen for kontroll og styring av overvåking i arbeidslivet.

Landsstyret innstiller:

Forslagene 91 og 92: Viser til Hovedavtale samt Rammeavtale.

Forslag nr. 81, ingen ba om ordet, landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

Arne Borg, avd. 5, advarte mot forslag nr. 82, det bør overhodet ikke godkjennes. Å gjennomføre organisasjonsplikt vil for det første føre til at vi får en lang rekke medlemmer vi ikke er interessert i å ha, og som lett vil føre til passivisering. Det vil dessuten være i strid både med ILO-konvensjon og FNs menneskerettighetserklæring. Vi er alle klar over at fagbevegelsen svekkes. Vi har i stor utstrekning fått gule forbund, og veksten i servicesektoren kan også ha medvirket. Men Borg mente det ville være en falitterklæring å tvinge folk til å bli medlemmer. Både organisasjonsplikt og tariffavgift ville føre til større motvilje i de yrkesgrupper der vi står svakt, og særlig blant ungdom som vet lite om fagbevegelsen. Noe slikt vil styrke Fremskrittspartiets argumentasjon spesielt overfor ungdommen, mente Borg. Isteden måtte fagbevegelsen satse på økt skolering og bevisstgjøring, — hvis ikke var han redd LO ville svinne hen. Borg hadde erfaring fra en gruppe der organisasjonsprosenten er svak, der en del aldri har hørt om fagbevegelsen før. Når det likevel er lykkes å få med en del, er det fordi vi har greid å overbevise folk og vise dem at fagbevegelsen er nødvendig, sa Borg. Han ba forsamlingen stemme ned den foreslåtte byråkratiske løsningen på problemet.

Odd Olsen syntes det virket som om Borg ikke hadde oppfattet landsstyrets forslag, som går på tariffavgiften, ikke på organisasjonsplikt. Og forslaget fra avd. 8 gikk på organisasjonsplikt eller tariffavgift. Han var ikke så uenig i de tankene Borg hadde gitt uttrykk for, men Olsen mente han manglet en del erfaring fra arbeidet ute i av-

delingene. Der har man ingenlunde unnlatt å prøve overbevisningens vei, men det finnes folk som aldri lar seg overbevise om at det er umoralsk å snylte på sine arbeidskamerater. Olsen viste ellers til at det også her i landet er et betydelig antall arbeidstakere med organisasjonsplikt, nemlig innen samvirket, og han hadde ikke inntrykk av at aktiviteten var dårligere der av den grunn.

Harald Øveraas oppfattet det slik at det var enighet om landsstyrets innstilling, at det ikke skal arbeides for organisasjonsplikt. Han var enig i at det finnes folk vi ikke vil ha med, blant annet ble det fattet vedtak om å utelukke noen ved vedtektsendringen.

Han nevnte ellers et annet tankekors: Under forberedelsene til revisjon av Hovedavtalen sendte forbundet ut henstillinger om å sende inn forslag. Det var oppe på LO-kongressen, med ny oppfordring, og forbundet purret igjen for å få inn forslag. Likevel, tilstrømningen var ikke særlig stor. Hovedavtalen er fireårig og ferdigbehandlet nå, med unntak for bygg og anlegg, der gjenstår noen ømtålelige punkter.

Øveraas sa man ville sette stor pris på at, dersom det var interesse for endringer i Hovedavtalen, at forslagene ble sendt inn på rett tidspunkt i framtida.

Øyvind Vågan, avd. 125 trodde ikke at de som ikke har fattet organisasjonstanken, etter at det er jobbet med dem i flere år, noensinne vil forstå den. Og de vil slett ikke forstå og godta den mer, om de skal tvinges på den ene eller andre måten. Det beste middel fagbevegelsen kan bruke har alltid vært agitasjon. Man oppnår neppe noe med tvangsorganisering eller tvangstrekk.

Votering

Forslag 82 mot landsstyrets innstilling. Landsstyrets innstilling vedtatt mot noen få stemmer.

Forslagene 83 og 84.

Landsstyrets innstillinger enstemmig vedtatt.

Odd Olsen, avd. 8, hadde kommentar til forslag nr. 85 og landsstyrets innstilling. Han antok det var nyanser i innstillingene som gikk på oversending. Noen ganger står det «tiltres og oversendes LO». Han ba om at denne formuleringen også ble brukt her, og la fram endringsforslag om det.

Votering

Olsens forslag ble vedtatt med stort flertall, og landsstyrets innstilling falt da automatisk bort, fastslo dirigenten.

Forslag 86

Ingen ba om ordet, landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

Ernst Ditolvsen, avd. 18, håper forslag nr. 90 fra Rogaland, ville få en god og saklig behandling i forbundsstyret og landsstyre. Dette har vært en gjenganger siden LO-kongressen i 1973, siden har den vært opp på forbundslandsmøter og kongress igjen.

Ved de fleste store anlegg opererer firma-sammenslutninger, og problemene er store når det gjelder å få gjennomført de vanligste ting i slike sammenslutninger. Anleggstida blir stadig kortere, og ofte får man ikke gjennomslag for sakene, før anlegget er ferdig. De sammensluttede firmaene betyr stadig økende problemer. Det må derfor arbeides alvorlig med denne saken.

Forslagene nr. 91 og 92.

Per Wicken, avd. 5, mente LO hadde gjort rett i å få innført rammeavtale. Men Wicken viste til de økende tilfeller av lugubre overvåkingstiltak man har sett de siste årene. På denne bakgrunn, og på grunn av sitt kjennskap til Arbeidsmandsforbundets arbeid og vilje til å få bukt med slike ville vekster i kontroll- og vaktområdet, var Wicken trygg på å få tilslutning til følgende forslag:

«Norsk Arbeidsmandsforbund vil aktivt arbeide for en lov som regulerer all kontroll og overvåking i samfunns- og arbeidslivet.

Det bør særlig legges vekt på begrensninger av skjult og hemmelig overvåking av offentlige steder, og arbeidsplasser. Loven bør videre inneholde regler for planlegning, igangsettelse og drift av overvåknings- og kontrollsystemer. Den må også inneholde regler som sikrer demokratiske organers bestemmelsesrett over overvåking av offentlig sted, og kontroll/overvåking innrettet på offentligheten. Videre bør loven sikre de berørte ansatte reell medbestemmelsesrett og full innsynsrett hva angår kontroll- og overvåkningssystemenes former og innhold.

Det bør i loven slås fast som et prinsipp at alle slike tiltak planlegges og gjennomføres i full åpenhet.»

Roger Lovås, avd. 5, sa at overvåkingen uten tvil er på vei inn i arbeidslivet. Det er blitt en overvåkningspsykose. Mange arbeidsplasser er utsatt for hemmelig overvåking. «Skjulte lydband under forhandlinger» sto det nylig i Nordlands Framtid. LO-formannen har tidligere uttalt at han vil ta dette opp i sin fulle bredde, og vårt forbund bør følge opp arbeidet slik at man kan få en sterkere offentlig kontroll med virksomheten.

Kjell Haugen, landsstyret sa at man her har fått til noen endringer i Hovedavtalen som gjør at arbeidstakerne er noe bedre beskyttet. De som blir overvåket må sørge for at dette blir tatt opp i forhold til rammeavtalen. Man beregner å være ferdig med en utredning i årsskiftet 82/83, sa Haugen som sa med spesiell adresse: Våre medlemmer i vaktbransjen skal ikke være redde for at ikke forbundet skal arbeide for å få dette lovregulert.

Arne Borg, avd. 5, sa at han forsto at hans forslag var dekket av rammeavtalen. Han støttet imidlertid forslag fra representant nr. 148 og ville selv fremme følgende forslag:

«Norsk Arbeidsmandsforbund må også gå i spissen for et avtaleverk der de ansatte gis avgjørende innflytelse i alle saker som dreier seg om kontroll/overvåking på egen arbeidsplass, dette både som et ledd i en økt demokratisering av arbeidslivet og som en garanti for at allerede tilkjempede fri- og rettigheter opprettholdes og styrkes.»

Han sa at rammeavtalen er for svak på dette punkt og at man her måtte føre en aktiv kamp blant fagorganiserte.

Man måtte være klar over at på mange arbeidsplasser satt reaksjonære ledere som ikke en gang var kommet til 30-årene. De lever i 1880-årene eller rundt om der. Vi er klar over at det skjer slik overvåkning mange steder, også på vår egen arbeidsplass. Den form for overvåkning som tidligere bare var science fiction er i dag en realitet. Hele LO må trekkes med i arbeidet mot uvesenet, sa han. Ellers vil vi snart oppleve at vi sitter og overvåker hverandre.

Forretningsorden

Tore Kjæserud, landsstyret, ville at de to framsatte forslag ble oversendt forbundsstyret da det var vanskelig å ta stilling til dem etter en kort opplesning.

Votering

Forslagene 91 og 92 med landsstyrets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Forslagene fra Per Wicken og Arne Borg ble enstemmig vedtatt oversendt det nye forbundsstyret.

Boligpolitikk

Her forelå følgende forslag:

Nr. 99 Avd. 18 Rogaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Forbundet gir sin støtte til NBBL sitt krav om å bringe boutgiftene ned på et akseptabelt nivå.

Motivering:

Prisnivået for BBL-leiligheter ligger i dag altfor høyt. Det har nådd et nivå som gjør at svært mange må takke nei til tilbud om leilighet grunnet de høye prisene. Innskuddene for disse leilighetene må senkes vesentlig. Det må sikres et bedre og rimeligere finansieringsordning gjennom Statens Husbank. Bostøtteordninger må i mellomtiden sikre at boutgiftene ikke overstiger 20 prosent av lønnstakernes antatte inntekt.

Landsstyret innstiller:
Forslaget tiltres.

Nr. 100 Avd. 18 Rogaland Arbeidsmannsforbund foreslår:

Statens Husbank:

Forbundet må arbeide for at banken igjen får tilbake den rolle den var ment å ha for norske boligbyggere.

Motivering:

Banken har som finansieringsinstitusjon for boligbyggere, langt på vei tapt sin rolle som den hjelpende hånd den tidligere var, både for vanlige lønsmottakere og for bygging i regi av BBL. Utlånsvirksomheten fra denne institusjon kan snart vanskelig la seg skille fra den man finner i landets private banker. Rentenivå, avdragstider og vilkår forøvrig, nærmer seg sterkt hva som eksisterer på det frie private marked ellers.

Landsstyret innstiller:
Forslaget tiltres.

Nr. 101 Avd. 18 Rogaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Tomte- og eiendomsomsetning:

All tomte- og eiendomsomsetning må over i offentlig regi.

Motivering:

Forbundet må ta skritt i retning av å påvirke de sentrale myndigheter til en slik ordning. De siste årenes utvikling har dessverre så alt for tydelig vist at spekulasjonene på dette området har tatt fullstendig overhånd. Vi ser som den eneste mulige og akseptable løsning, å få all slik omsetning inn under kommunal og statlig kontroll.

Avdelingens innstilling:

Klubbens forslag forkastet mot 3 stemmer i avdelingens styre.

Landsstyret innstiller:

Intensjonen i forslaget fra klubben tiltres.

Det vises for øvrig til forbundets vedtekter § 2, punkt 6.

Votering

Forslagene 99, 100 og 101 ble vedtatt enstemmig med landsstyrets innstillinger.

Tariffsaker

Her forelå følgende forslag:

Nr. 102 Avd. 9 Grubeforeningen Nordens Klippe foreslår:

Tariffoppgjøret 1984:

Landsmøtet i Norsk Arbeidsmandsforbund er av den oppfatning at tariffoppgjøret i 1984 skal gjennomføres som frie forbundsvisse oppgjør uten statlige rammer eller diktat. Vi kan heller ikke akseptere begrensinger i retten til å føre lokale lønnsforhandlinger.

Landsstyret innstiller:

Kan ikke tiltres. Oppgjørsform må vurderes for hvert enkelt oppgjør.

Nr. 103 Avd. 18 Rogaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Sluttvederlag:

Aldersgrensen for utbetaling av sluttvederlag settes ned fra 50 til 45 år.

Motivering:

På grunn av at svært mange bedrifter går konkurs eller legges ned, er forslaget ment å hjelpe en større gruppe arbeidstakere med de vansker det ofte er å skaffe seg nytt arbeid. Dette gjelder særlig for de deler av landet hvor det er trangt om arbeid.

Landsstyret innstiller:

Oversendes LO.

Nr. 104 Avd. 18 Rogaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Forbundet har til formål å arbeide for avskaffelse av tvungen voldgift i tariffspørsmål.

Motivering:

Vi ser på retten til frie forhandlinger som en av de viktigste demokratiske rettene fagbevegelsen har tilkjempet seg. Vi mener denne retten må være reell, og at det alltid må være de fagorganiserte, som via uravstemning, godtar eller forkaster tilbud oppnådd etter forhandling mellom partene i arbeidslivet.

Når regjeringen bruker tvungen voldgift i tariffspørsmål, blir denne demokratiske retten fratatt de fagorganiserte.

Landsstyret innstiller:

Kan ikke tiltres.

Forslagene 102, 103 og 104 ble enstemmig vedtatt med landsstyrets innstillinger.

Pensjon

Her forelå følgende forslag:

Nr. 105 Avd. 5 Oslo og Omegn Arbeidsmannsforening foreslår:

Pensjonsalderen:

Den generelle pensjonsalderen settes til 65 år med adgang til å ta pensjon ved fylte 63 år.

For tunnelarbeidere og gruvarbeidere settes pensjonsalderen til 63 år med adgang til å ta pensjon ved fylte 60 år.

Motivering:

Den generelle pensjonsalderen i Norge (67 år) er blant de høyeste i Europa.

Vårt lands økonomiske status i relasjon til andre land med lavere pensjonsalder må tilsi en senkning av pensjonsalderen.

Den stadig økende og vedvarende arbeidsledighet, særlig blant ungdommene, er også en viktig faktor i denne sammenheng.

Vedrørende pensjonsalderen for tunnelarbeidere og gruvarbeidere er det nok å vise til gjentatte forslag med saklig begrunnelse på tidligere landsmøter.

Når det i forslaget er tatt med en fleksibel bestemmelse, er dette med tanke på den individuelle tilpassing.

Nr. 106 Avd. 6 Bergen/Hordaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Landsmøtet i Norsk Arbeidsmandsforbund avgir en uttalelse om at den generelle pensjonsalderen senkes til 60 år, med fleksibel avgang til 67 år.

Motivering:

Dette vil i tillegg til å bedre forholdene for de arbeidstakere som ønsker en tidlig pensjonsordning, også bidra til å frigi arbeidsplasser og dermed gi åpning for å sysselsette ungdom.

Nr. 107 Avd. 9 Grubeforeningen Nordens Klippe foreslår:

Norsk Arbeidsmandsforbund vil arbeide for en pensjonsalder på 60 år, med anledning til å gå av ved 55 år for gruvarbeidere, skiftarbeidere og andre i utsatte yrker.

Full opptjeningstid i Folketrygden reduseres tilsvarende og pensjonspoeng i Folketrygden reduseres ikke ved frivillig avgang ved 55 år.

Nr. 108 Avd. 11 Øst/Vestfold Arbeidsmannsforening foreslår:

Den generelle pensjonsalder i Folketrygden settes ned til 65 år, med øvre grense for å ta ut pensjon på 67 år.

Motivering:

Begrunnelsen for forslaget er at man ønsker å få sysselsatt flere arbeidsledige.

Nr. 109 Avd. 11 Øst/Vestfold Arbeidsmannsförening foreslår:
Pensjonsalder i Statens Pensjonskasse bør setts til 60 år med en opptjeningstid for full pensjon til 25 tjenesteår.

Motivering:

Begrunnelsen for forslaget er at man ønsker å få sysselsatt flere arbeidsledige.

Nr. 110 Avd. 11 Øst/Vestfold Arbeidsmannsförening foreslår:
Enkepensionen i Statens Pensjonskasse bør forhøyes.

Nr. 111 Avd. 18 Rogaland Arbeidsmannsförening foreslår:
Opptjent tid for full pensjon reduseres fra 30 år til 25 år. Pensjon kan oppnås ved 60 år ved at alder og tjenestetid endres til 80 år.

Nr. 112 Avd. 18 Rogaland Arbeidsmannsförening foreslår:
Enkepensionen bør forhøyes.

Nr. 113 Avd. 18 Rogaland Arbeidsmannsförening foreslår:
Pensjonsalderen settes til fylte 62 år med fleksible ordninger uten tap av pensjonsytelser fram til fylte 65 år.

Motivering:

Ved å innføre en slik ordning, ville en lang rekke høyst fortjente mennesker kunne trekke seg tilbake fra yrker som allerede har slitt dem ut. Dessuten ville en rekke hardt tiltrengte arbeidsplasser frigjøres til fordel for arbeidsløs ungdom. Vi ville med en slik ordning også komme mer på linje med hva som er den generelle regel i de fleste andre europeiske land.

Nr. 114 Avd. 18 Rogaland Arbeidsmannsförening foreslår:
Alle pensjonister har krav på lik pensjon. Lik Folketrygd til alle.

Motivering:

Forbundet må arbeide for at alle som går av med pensjon skal få de samme ytelser. Økonomisk sett skal alle pensjonister stå likt. Slik som ordningen er idag, medfører lav inntekt i yrkesaktiv alder, små pensjonsytelser. Likeens vil en forkortet yrkesaktiv periode medføre lavere ytelser, uansett bakgrunn for avkorting. Dette vil igjen si at den som i trange økonomiske kår har slitt seg gjennom et langt yrkesliv, skal fortsette å ha det trangt også i sin pensjonisttilværelse.

Landsstyret innstiller:

Forslagene nr. 105—106—107—108—109—110—111—112—113 og 114:
Vises til forslagene nr. 60—61—62—63 og 64, og landsstyrets innstilling til disse.

For øvrig henvises til LO's Handlingsprogram.

Debatt om pensjonsalderen

Arne Jensen, avd. 18, sa at forslag 114 burde behandles for seg da det lå litt på siden av spørsmålet om pensjonsalder.

Første taler i debatten var

Stein Larsen, avd. 9. Han reiste forslag 107 og refererte forslaget med motivasjon. Han viste videre til LOs handlingsprogram på dette punkt. Gruvekravet om nedsatt pensjonsalder er meget gammelt, men uten at noe er oppnådd. Underjordsarbeidernes pensjonsalder er fortsatt den høyeste i Europa. Underjordarbeidere har i dag en pensjonsalder på 65, men man får ikke full folketrygd før man er 67. Etter forslaget skal pensjonsalderen for denne gruppen være 60 med adgang til å gå av ved fylte 55 år.

Ved Nordens Klippe har man foretatt flere undersøkelser for å fastslå hva som er den faktiske situasjon for denne gruppen arbeidstakere. I 1980 viste det seg at av de gjenlevende gruvearbeiderne var 81 prosent uførepensjonerte ved 67-årsalderen. Bare 19 prosent sto til de var 67. En senere undersøkelse viste 96 prosent uførepensjonerte og 4 prosent som ble til de var 67 år. Gjennomsnittsalderen for å gå av var 57,6 år. Av langtidssyke i 1982, like før landsmøtet, var gjennomsnittet 55,5 år. Dette viser at de fleste av oss som jobber i gruvene er helseløse 10 år før vi skal gå av med pensjon. Forbundet må nå ta dette alvorlig, sa Larsen.

Åse Wold, avd. 5, sa at rengjøring ikke bare er et av verdens eldste yrker, det er også av de mest slitsomme, og det som kanskje gir størst fysiske og psykiske skader og slitasje. Renhold har den største dødeligheten, viser undersøkelser. Hun støttet forslag om 65 års pensjonsalder for rengjøringsarbeidere med adgang til å gå av ved fylte 60 år.

Jens Tveit Aga, avd. 6 viste til forslag 106, men han syntes han burde fremme et tilleggsforslag til dette. Han syntes det var galt å ta for seg pensjonsalderen til andre grupper uten å tenke på forbundets egne tillitsmenn. Det var på høy tid at disse fikk en pensjonsordning på linje med den som er gjennomført for LOs tillitsvalgte. Han fremmet følgende forslag:

«Pensjonsalderen for forbundets tillitsvalgte, må verta lik LOs pensjonsordning for tillitsvalgte.»

Eilert Enoksen, avd. 206, sa seg enig i nedsettelse av pensjonsalderen. I dag har underjordsarbeideren rett til å gå av med pensjon ved fylte 65 år, men han får ikke folketrygd før han er 67 år. Han kan på visse betingelser få det fra fylte 65 år, men da mister han pensjonspoeng og får en mye lavere folketrygd i 67-årsalderen enn det han ellers ville fått. Noen bergverk har anstendige ordninger som dekker opp gruppen

i disse to årene, men vi har det bl.a. ikke. Den faste pensjonen i dag er rundt 35 000 kroner og da må man ha vært minst 20 år under jorda.

Han viste til LO-formannens uttalelser om pensjonsalderen og til Øveraas' uttalelse om at vi ikke kunne få både i pose og sekk. La oss slå dette fast: Dette har stått i overenskomsten vår i 20 år at vi skulle få ordning på denne skremmende urettferdighet, men i hele denne perioden har det ikke lyktes å få et eneste positivt vedtak. Dette er en skam som savner sidestykke, sa Enoksen som fremmet følgende forslag:

«Landsmøtet pålegger forbundet snarest å ta kontakt med LO og myndighetene for å få et politisk vedtak som samordner folketrygden og den tariff-festede pensjonsalder for underjordsarbeiderne.»

Sigve Mæland, landsstyret, sa han ville støtte Stein Larsen bl.a. Han og Tor Halvorsen har en ting felles: pensjonsalderen og hjertesaker, sa Mæland som viste til den lange kampen på Svalbard for en lavere pensjonsalder. På Svalbard har man ikke 65 års pensjonsalder. Man har 67 år. Når vi snakker til våre sovjetiske gruvearbeidere noen kilometer unna, blir de bestyrtet over vår ordning. De har en pensjonsalder på 55 år. Og når vi forteller dette til våre myndigheter, sier de at de ikke tror oss. De mener vi lyver. Mæland fremmet følgende forslag:

Avd. 142 Longyearbyen Arbeiderforening foreslår:

«Landsmøtet i Norsk Arbeidsmandsforbund avgir en uttalelse til våre politiske myndigheter om senking av pensjonsalderen for ansatte i utsatte grupper.

Vi viser spesielt til forslag nr. 107 fra avd. 9 Gruvearbeiderforeningen Nordens Klippe.»

Markus Vik, avd. 18, fremmet forslag 114 som han refererte og motivererte slik det er gjort i heftet.

Hermann Lund, forretningsfører avd. 6, sa at han var for en nedsatt pensjonsalder og han ville særlig støtte forslaget fra Mæland og Aga. Han trodde de dekket opp det meste av hans intensjoner. Han trodde det var på høy tid at forbundets tillitsmenn kommer på linje med den ordning man har fått i LO. Vi slår oss på munnen hvis vi ikke også får en ny ordning for våre egne tillitsvalgte når vi først diskuterer pensjonsalderen, sa Lund bl.a.

Ole K Brømseth, avd. 487, understreket at gruvearbeidernes pensjon ikke er lovfestet, den er tariffestet. Dette forholdet er ikke med i utvalgets arbeid, og det er derfor heller ingen i departementet som forstår hva det dreier seg om. Statsrådets svar til Hanna Kvanmo i Stortinget viste det med all tydelighet. Brømseth ba om at våre forhandlere måtte ha dette klart for seg, i sin kontakt både med LO og departemen-

tet: Gruvearbeidernes pensjoner ikke lovfesta. Vi har ingen pensjonsordning, det er det som er saken.

Harald Øveraas, var sikker på at han på landsstyrets vegne kunne si at det ikke var behov for et pålegg fra landsmøtet for at landsstyret skulle jobbe med denne saken. — Vi er fullt klar over problemene, sa Øveraas. LO's handlingsprogram for nedsatt pensjonsalder er generelt utforma, og går på å senke pensjonsalderen til 65, med adgang til å gå av når en er 62 år. Men man er fullstendig klar over at det er yrkesgrupper som har et annet behov. Øveraas synes det var positivt, at de signaler som kom under forarbeidet til handlingsprogrammet har vist at saken er brennende. Dessverre hadde han ikke bestemmende myndighet overalt, og kunne ikke gi bindende løfter om resultatet, — men at dette problemet blir satt i fokus i forbundets arbeide framover, — det kan jeg love, sa Øveraas. Ad de valgte tillitsmenns pensjonsordninger, så er der bedre i forbundet enn i LO.

Arvid Øygård, landsstyret, gjorde oppmerksom på at pensjonsalderen for forbundets tillitsmenn hører inn under vedtektene. Det var kommet inn mange og hver for seg gode forslag, mente Øygård, og syntes det ville være den beste måten å få disse forslagene samarbeidet på, å oversende dem til redaksjonskomitéen. Han støttet Mælands forslag.

Eilert Enoksen, avd. 206 repliserte til Øveraas, at han ikke tvilte på at forbundet arbeidet med saken. Men det hadde tatt såpass lang tid bare å få til noe med den generelle pensjonsalder, at han undret på hvor lenge det ble nødvendig å vente nå.

Votering

Dirigenten tok prøvovotering på forslag om å oversende forslagene fra 205 til 214, pluss til forslag som var innkommet under debatten til redaksjonskomitéen.

Votering

Oversendelse til redaksjonskomitéen enstemmig vedtatt.

Dirigenten avviste så forslaget om pensjonsalderen for forbundets tillitsvalgte, en sak som hører hjemme under vedtektenes § 6.

SYKEPENGEORDNINGEN

Nr. 115 Avd. 8 Sør-Trøndelag Arbeidsmannsforening foreslår:

I dag har arbeidstakere som har omsorg for barn under 10 år rett til sykepenger under midlertidig fravær fra arbeidet når barnet er sykt.

Denne rett må utvides til også å gjelde for arbeidstakere som må være heime fra arbeidet fordi den som har det daglige ansvar for barnet er syk.

Landsstyret innstiller:
Forslaget tiltres. Oversendes det nye forbundsstyret.

Nr. 116 Avd. 9 Grubeforeningen Nordens Klippe foreslår:

Landsmøtet i Norsk Arbeidsmandsforbund krever at sykepengeordningen består, og at forsøkene på å gjennomføre systemet med karensdager og andre tiltak som svekker ordningen avvises.

Landsstyret innstiller:
Forslaget tiltres.

Forslagene 115 og 116. Ingen ba om ordet, landsstyrets innstillinger, enstemmig vedtatt.

Dirigenten hevet ettermiddagsmøtet kl. 18.18.

Formiddagsmøtet torsdag 16. september

Formiddagsmøtet torsdag ble satt kl. 09.00 og åpnet med sang ledet av opplysningssekretær *Sven Pettersen*. Denne morgenstund var det «Arbeidsmannen» som ble sunget unisont. Protokollen fra ettermiddagsmøtet onsdag ble opplest av sekretær *Ingrid Johansen*. Den ble enstemmig godkjent uten merknader.

Magnus Songstad, avd. 6, hadde laget en uttalelse som gikk på de regionale verneombuds valgbarhet. Uttalelsen var stilet til valgkomitéen og hadde denne ordlyd:

«Etter kveldsmøtets avslutning i går fikk gruppen P., A. og Mask. seg forelagt av forbundets ledelse en fortolkning av vedtektenes § 6,6 som tilsier at de regionale verneombud ikke er valgbare til alle verv i organisasjonen.»

Han viste til vedtektenes § 6,6:

Nevnte fortolkning fører til at flere av de regionale verneombud har innehatt og virket i verv som de etter vedtektene ikke har hatt anledning til.

Av hensyn til valgkomitéens arbeid er det nødvendig at forbundets ledelse gir en nærmere redegjørelse for denne fortolkning overfor landsmøtet, sa *Songstad*.

Som vedlegg til denne uttalelsen siterte han delvis fra et notat av redaktør *Oddvar Stølen* fra et møte i forbundet hvor samtlige 12 forretningsførere var til stede under ledelse av forbundsformann *Øveraas*.

Forbundsformannen tok ordet og sa at det overhodet ikke kunne være noen tvil om fortolkningen av vedtektene. De regionale verneombud er valgbare allerede i organisasjonen, etter regulering i vedtektene. Så lenge vedtektene ikke er endret, får man holde seg til dem.

Det faktiske forhold er at en må være ansatt eller tilsatt på det område det gjelder for å kunne sitte i et tariffråd. Man har tidligere hatt en del så kalte «kombinertløpere» som man ville unngå med disse bestemmelsene. De regionale verneombud er oppnevnt av forbundsstyret/landsstyre i henhold til forskriftene, men de er ikke valgbare til tariffområde hvis de ikke er ansatt på det bestemte området, sa *Øveraas*. Han gjentok at så lenge vedtektene ikke er endret, får man holde seg til disse. Han sa at han hadde sagt det samme kvelden før, for så vidt skulle saken allerede være avklart.

DAGSORDENENS PUNKT 8 **Forbundets handlingsprogram** **for Bergverksindustrien**

Landsmøtet gikk så over til å behandle dagsordenens punkt 8, handlingsprogrammet for bergverksindustrien. *Dirigenten* ga ordet til sekretær *Ivar Skredderhaug*, administrasjonen, som redegjorde for utvalgets arbeid med handlingsprogrammet.

— I komitéen har vi selvsagt hatt mange møter, og i utgangspunktet sto vi muligens langt fra hverandre. Men vi har fått innsikt i hverandres syn, i diskusjonene er vi blitt kjent med hverandres synspunkter og har fått tenke igjennom hva som er sagt. På den måten har det modnet, og vi har fått respekt for hverandre, sa *Skredderhaug* og opplyste at det var en enstemmig komité som la fram programmet.

— All demokratisk tenkning tilsier at vi må føre diskusjoner på alle plan og en modningsprosess er alltid nødvendig.

Det ble tidlig klart at det var produsert mye stoff om bergverk, og det blir fortsatt produsert mye stoff. Men vi måtte begrense stoffet noe, fordi utvalget tok i betraktning at det må skapes debatt ute på medlemsplanet.

— Jeg er smertelig klar over at mer eller mindre velformede vedtak på kongresser kan være vanskelig å gjennomføre i praksis. Jeg er også klar over i dag at grasrota i 80-åra ikke er den samme som i 50-åra, eller for den saks skyld i 30-åra, derfor må vi skjerpe oss, sa *Skredderhaug*, og viste til at det også har vært et beklagelig valg, på et tidspunkt da vi særlig skulle trenge en Arbeiderparti-regjering.

— Utvalget har sett det på den måten, at det ikke var et utredningsarbeid vi skulle ta fatt på, men at vi skulle gi en oversikt, peke på vansker og foreslå tiltak, særlig der det er nødvendig å arbeide fort. Og

det er enkelt å slå fast, at er det noe sted det trenges så er det uten tvil i Sulitjelma. Utvalget har slått fast at staten må påta seg driftsansvaret i Sulitjelma og videre at staten har ansvaret for Mofjellet, Bleikvassli og Killingdal. Det er dessverre et faktum at Mofjellet har lite malmreserver, det samme holder på å skje i Sulitjelma.

Det er et samfunnsansvar å påvise forekomster, det har vi påpekt i avsnittet om prospektering.

Utvalget setter videre søkelyset på Norges Geologiske Undersøkelse, og den enorme betydning NGU må ha i denne sammenheng. NGU må opprustes til å sette i gang malmleting i større omfang enn i dag.

— Det kan kanskje virke som om utvalget forsøker å velte ansvaret for noe som går dårlig over på samfunnet. Men jeg kan forsikre at vi fortsatt har tro på bergverkindustrien, det må det ikke være tvil om, sa Skredderhaug.

— Det er interessant at karene på Stjernøy mener at hvis Elkem ikke vil drive Sulitjelma, bør selskapet også få slippe å drive Norsk Nefelin på Stjernøy. Det er en holdning som blir respektert, og som bør respekteres, og som kan spre seg til andre selskaper, — men det kan tenkes at det også kommer utspill fra vår ærede motpart.

Noe har Elkem gjort i Rausand, men Rausand er snart ikke et gruve-selskap. Det er mitt syn, at dersom Elkem ikke vil drive Sulitjelma, bør selskapet slippe bergverk totalt. Det finnes folk, ledere og arbeidere som kan samarbeide godt om å trygge arbeidsplassene og sørge for et godt lokalsamfunn.

— NGU må få mer midler, det er sagt, men det skorter også en del på ekspertise. Det er nødvendig å utdanne flere folk, og i den forbindelse vil jeg peke på samarbeidet som foregår mellom NGU og NTH.

Når jeg snakker om ekspertise, så mener jeg ekspertise som kan snakke vårt eget språk og forstå hva vi snakker om, ikke ekspertisen vi har i dag som snakker etter hva som tjener kapitalen.

— Det prospekteringsfondet som er foreslått i programmet bør få stor betydning, sa Skredderhaug, og sa videre at det er klart utvalget også har drøftet en rekke ting som ikke er kommet på trykk i programmet.

— Vi har hatt en tidsramme som er snau, og kunne kanskje startet før. I denne tiden har vi også hatt to tariffrevisjoner og forberedelser til landsmøtet å drive med.

— Vi har sett på bedriftsdemokratiet. Vi har sagt at bedriftsledelsen bør være der bedriften er, ikke som i dag da mange har sitt hovedkontor i Oslo og fjernstyrer arbeidsplassene derfra. Styringen bør skje der arbeidsplassen er, og samtidig må det gis større rom for bedriftsdemokrati på alle plan.

— For dem som har ment at programmet skulle løse alle problemer ute på bedriftene, kan det kanskje være litt skuffende. Vi har ment å få en skikkelig debatt ute, på basis av grunntanken som er reist. Vi har

slått fast at ikke-fornybare ressurser skal være samfunnets eiendom, — det er allerede slått fast når det gjelder oljeressurser. Det bør ikke være forskjell når det gjelder faste mineraler, det er et grunnsyn som her kommer til uttrykk.

— Det er videre lagt vekt på at programmet skal være enkelt, kort og lettfattlig. Andre handlingsprogram forbundet har lagt fram, har heller ikke bygd på tall og utredninger. Programmet bør også ha en slik ytre utforming og format at det kan puttes i lomma og has for hånden. Hvis vi skal få gjennomslag for programmet, er det nødvendig at det debatteres ute.

— Det er ellers sagt at vi ikke har resept på hvordan alle problemer kan løses nå. Initiativet må komme fra lokalplanet og forbundet på sin side vil tre støttende til, med kurs og studiesirkler og få fram den debatten som er nødvendig.

Vi må være nødt til å se på mulighetene for videreføring av bergverksproduktene for at denne industrien skal overleve og utvikle seg. Dermed trenges det mer offentlig satsing på kartlegging og utvinning av ressursene.

For at vi skal få dette til, er det helt klart at vi også må ha en annen regjering enn den sittende. Vi får neppe til en økt offentlig satsing under Willoch.

Vi må arbeide videre med bergverksindustrien, både programmessig og på lokalplanet. Det er et gammelt uttrykk som nå er 100 år som sier at vi står svakt når vi er splittet, det er sammen vi står sterkt, sa Skredderhaug til slutt.

Harald Øveraas sa at han for 23 år siden hadde gleden av å være med på vedtak om bergverksindustrien i Norge på landsmøtet i forbundet i 1959. Det vedtaket som ble gjort i 1979 bare bekreftet det vi sa den gangen. Vi er blitt bestyrket i vår sak. Nå kan man kanskje si at det er veldig ambisiøst å legge opp til en bergverkspolitikk, en politikk man aldri har hatt i Norge. Til det er å si at når andre ikke gjør det, får vi gjøre dette. For i det hele tatt å kunne foreta en samfunnsplanlegging, er det nødvendig å kjenne ressursene. De fleste vet at de faste metallene er en forsømt oppgave i Norge. Det er derimot enighet om at oljeressursene skal komme hele samfunnet til gode. Dette er det enighet om langt inn i de borgerlige rekker. Forskjellen er egentlig bare den at olje er et flytende metall, mens det andre er et fast metall.

Det må satses på en helt annet måte på forskning og utvikling innen bergverksindustrien for at vi skal få til en fornuftig planlegging. Det er mye snakk om behovet for nye arbeidsplasser og planlegging på kort og lang sikt. Da er det også etter min mening naturlig at vi går inn for en politikk som sikrer en fornuftig utnyttelse av de faste metaller. Det er vårt ansvar å gjøre dette nå. Vi må bruke alle felles krefter i bevegelsen for å få dette til. Her har vi overordnede målsetting om full sysselsetning og bevaring av lokalmiljø som rettesnor. Øveraas leste til slutt opp innstillingen fra landsstyret som hadde denne ordlyden:

Forbundets handlingsprogram for bergverksindustrien

Forbundets 29. ordinære landsmøte i 1979 vedtok å nedsette et utvalg for å utarbeide et faglig/politisk handlingsprogram for bergverksindustrien.

Utvalget har bestått av Ivar Skredderhaug, forbundet, Thorfinn Randen, Folldal, Tormod Larsen, Bjørnevatn, Jan-Olav Ingvaldsen, Sulitjelma, Thorleif P. Støle, Hauge i Dalane.

På bakgrunn av de forslag som er kommet fra utvalget vil Landsmøtet konstatere:

- 1) Norske malm- og mineral-ressurser har aldri vært systematisk kartlagt. Ekspert-utredninger viser at Norge er et mineralrikt land, sett i forhold til størrelse og folketall. En samordnet kartlegging av ressursene er ikke bare avgjørende for bergverksindustriens framtid, men vil også klarlegge hvilke muligheter som finnes for nye industriarbeidsplasser basert på landets egne råstoffer. Det offentlige må ha ansvaret for denne kartleggingen. Det må foretas en kraftig opprustning av Norges Geologiske Undersøkelse, slik at institusjonen settes i stand til å samordne og lede malmletingen. Bl.a. må det opprettes et EDB-basert arkiv, administrert av NGU, for lagring og systematisering av alle informasjonen av interesse for prospektering i Norge. De enkelte bergverk skal innen sitt konsesjonsområde drive en jevn prospektering som sikrer en reserve som til en hver tid er på minst 10 år. Arbeiderne ved den enkelte bedrift skal gis full informasjon om denne prospekteringen, slik at de kan sikres medbestemmelse i de organer der beslutninger tas. Næringsutvalg og utviklingsselskaper på fylkes- og kommuneplan må gis adgang til informasjon om den malmleting og prospektering som til en hver tid foregår.
- 2) Det meste av bergverks-produksjonen i Norge eksporteres, samtidig som hjørnesteinsbedrifter i en rekke norske lokal-samfunn er avhengig av en betydelig import av mineralske råstoffer. (F.eks. bauxitt til aluminiumsindustrien, og nikkelmalm til Falconbrigde.) Av beredskapsmessige grunner må det arbeides for at økonomiske ressurser, forskning og fantasi settes inn i arbeidet med å skaffe industriarbeidsplasser som i større grad enn hittil er basert på landets egne råstoffer.
- 3) Norsk bergverks-produksjon er i dag avhengig av eksportmarkedet. Disse markeder er nå for våre viktigste malmer (jern og kobber) preget av overproduksjon og overkapasitet, og prisene og avsetnings-mulighetene blir deretter. Det er urealistisk å vurdere denne situasjonen som en vanlig, forbigående lavkonjunktur av det slaget bergverksindustrien har vært gjennom før. Krise-situasjonen i jern- og stålproduksjonen i Europa har sin bakgrunn i at store, multinasjonale selskaper åpnet nye, store jernmalmgruver i Latin-Amerika, Afrika og Australia i 1950- og 60-åra. Da malmen fra

disse gruvene begynte å flyte inn over de europeiske markeder, kunne ikke europeisk malm konkurrere i pris. Vest-Europas og Nord-Amerikas andel av verdensproduksjonen av jernmalm er nesten blitt halvert siden 1960-åra. På den annen side er produksjons-andelen fra Latin-Amerika, Afrika og Australia blitt fordoblet. FN skisserte i 1974 behovet for en ny økonomisk verdensordning. I virkeligheten er det en skjerpert kapitalisme vi nå ser: Store multinasjonale gruveselskap har fått økt kontroll over den internasjonale gruve- og metallindustrien ved å gå inn i u-landene for å hente billig malm, som skaffes fram av underbetalte arbeidere som i flere land lever i politisk ufrihet og undertrykkes med voldelige midler av de regimer som kapitalkreftene samarbeider med. De samme kapitalkrefter, som skaffer Europa billig malm, bidrar samtidig til å rasere arbeidsplasser i Europa og ikke minst på Nordkalotten.

Det må finnes nye markeder for jern- og stålindustrien om den europeiske overproduksjonen skal finne avsetning, og nye markeder finnes bare i u-landene. Det må arbeides for politiske endringer i u-landene, slik at levestandarden økes og markeder skapes. Dermed vil den produksjonen som nå vokser fram i u-landene kunne fordeles i disse områder og på denne måten lette trykket på Europa.

Det vil derfor være en viktig oppgave for forbundet å engasjere seg internasjonalt for å hjelpe den forfulgte og undertrykte fagbevegelsen i u-landene som kjemper for sosiale og politiske endringer i sine land.

- 4) Det konstateres videre at det i dag ikke er noen tegn som tyder på bedring for jernmalm-markedet. Forbundet bør ta initiativ til å få utredet hvilke muligheter for arbeidsplasser og sysselsetting som eventuelt kan finnes ved en kombinasjon av gass og jernmalm, eventuelt også Svalbard-kull, på Nordkalotten.
- 5) Malmer og mineraler er å betrakte som samfunnseiendom — i likhet med flytende mineraler (olje og gass). Samfunnet er ikke tjent med at bergverksindustrien styres etter kortsiktige, konjunktur-bestemte kapitalinteresser, og det bør derfor gjennomføres en statlig overtakelse av denne industrien. Ledelsen av den enkelte bedrift må i prinsippet være der bedriften er lokalisert. Ansvaret for at det enkelte bergverk drives etter samfunns-økonomiske prinsipper, må til en hver tid påhvile de statlige myndigheter. Staten bør imidlertid ha anledning til å delegere myndighet til fylker og kommuner i denne sammenheng.
- 6) En hver bergverksbedrift må forpliktes til i god tid før malm/mineralreservene tar slutt, å utarbeide konkrete planer for hvordan lokalsamfunnet rundt bedriften skal eksistere videre. Dette også i tilfelle driftshvile og andre forhold som framtvinger stans i driften. Det forutsettes at det ikke innvilges driftshvile for noe berg-

verk uten at det foreligger konkrete planer om malm/mineral-undersøkelser i konsesjonsområdet.

- 7) Med sikte på en bedre utnyttelse av landets naturressurser, og muligheten for etablering av nye industri-arbeidsplasser basert på landets egne råstoffer, må det stimuleres til forskning på to områder:
  - For det første øker man ikke malm-ressursene bare ved å finne mer malm, men man kan også øke ressursene ved å forske fram ny teknologi som gjør det økonomisk mulig å drive ut malm som ikke tidligere har vært lønnsom, eller ressurser som det ikke tidligere har vært gruvedrift på. Som eksempel på det siste, kan en nevne at det finnes rikelige mengder av anortositt, som inneholder 28—30% aluminiumoksyd, på Vestlandet.
  - For det andre har vi den forskningen som er innstilt på å finne tekniske muligheter for videreforedling av malmer og mineraler.
- 8) Bedriftsdemokratiet må utvides ved bergverksbedriftene. Ved at flere bedrifter nå er etablert som holdingsselskaper, er det oppstått tvil om de ansattes rett til representasjon i holdingsselskapenes styre, og dette må det snarest gjøres noe med. Men like viktig er det at gruvearbeidernes erfaringer og fagkunnskap kommer til nytte ved at større medbestemmelse ved planleggingen og tilretteleggingen av arbeidet i bedriften.
- 9) Det fysiske arbeidsmiljøet i bergverksindustrien er hardere enn på de fleste andre arbeidsplasser. Miljøet er preget av støy, støv og gass, og det kan i mange gruver gjøres adskillig, rent teknisk, for å redusere ulykkes-risikoer og bedre arbeidsmiljøet. Bl.a. bør det være et krav at diesel-kjøretøyer må ut av gruvene og erstattes med elektrisk drevne transportmidler. En skikkelig bedriftshelsetjeneste, som også er med ute på arbeidsplassene og veileder verneombud og tillitsmenn, må være et krav ved hver gruvedrift.
- 10) Norge har Europas høyeste pensjonsalder for gruvearbeidere. Dette kan ikke aksepteres lenger, og det må gjøres en sterk innsats for å vinne forståelse for at gruvearbeid er et belastende yrke som har krav på særbehandling — i Norge som i andre land.

Forslag til vedtak

Landsmøtet slutter seg til de prinsipper og retningslinjer, som er skissert i det faglig/politiske handlingsprogrammet, og de punkter som er nevnt ovenfor. Landsmøtet forutsetter at forbundsstyret oppnevner et utvalg som arbeider videre ut fra dette, og som kan levere nødvendige del-utredninger under det videre program-arbeidet.

Landsmøtet finner at utformingen av en bergverkspolitikk med sikte på å sikre en samfunnsmessig forvaltning av viktige ressurser som kan gi sysselsetting og mulige nye industriarbeidsplasser, er så viktig for hele arbeiderbevegelsen, at utvalget bør trekke inn i utredningsar-

beidet også LO, andre forbund, som kan ha interesse i eventuell foredlings-industri, samt nødvendige forskningsinstitusjoner.

Landsmøtet forutsetter at lokale så vel som sentrale tillitsmenn engasjerer seg for å sette målsettingene i programmet ut i livet. For å stimulere til aktiviteten lokalt og gi impulser sentralt, må forbundet være behjelpelig med å starte studiesirkler, arrangere kurs og møter.

Øveraas sa til sist at det er en stor sak som nå behandles. Hvis vi får til dette, skaper det vyer. Han tok opp landsstyrets innstilling.

Debatten

Øyvind Vågan, avd. 125, sa at forslaget til handlingsprogram var overraskende overfladisk. Det slår i første rekke fast det man visste på forhånd. Nå kan man ikke vente at handlingsprogrammet skal løse alle problemer, men likevel. Nå fant han at landsstyrets innstilling gikk et skritt videre, og dette fant han positivt. Han syntes at bergverksprogrammet sammen med landsstyrets innstilling kunne være et arbeidsgrunnlag for det videre arbeid for en bergverkspolitikk.

Han sa videre at et handlingsprogram for bergverksindustrien burde inneholde analyser, skissere alternative løsninger og kunne ut i en aksjonsplan. Han var likeledes skuffet over at det tok ett år etter landsmøtets vedtak i 1979 før utvalget i det hele tatt ble oppnevnt. Han sa at man burde være flinkere til å bruke bergverkskonferanser til å drøfte en slik politikk. Han kom inn på problemene bl.a. i Sulitjelma og andre steder og sa at man ikke bare må se perspektivene framover, det er også bedrifter som trenger hurtig hjelp. Skredderhaug hadde sagt at det var lite malm. Dette med malm er dog et rent økonomisk begrep. Går prisen ned, vil det også være lite malm. Går prisen kraftig opp, er det malm nok på Munkfjellet, sa han. Han gikk til slutt inn for landsstyrets innstilling og slo fast at programarbeidet burde fortsette på dette grunnlag. Forslag til handlingsprogram fant han for tynt til å kunne være noe endelig program.

Stein Åros, avd. 214, sa at han med andre hadde hatt store forventninger til handlingsprogrammet for bergverksindustrien. Han var imidlertid — i likhet med foregående taler — noe skuffet over resultatet. Det var flere ting han savnet i programmet. For det første burde det ha inneholdt en historisk oversikt over denne industrien, det burde være opplysninger over antall ansatte før og nå, en oversikt over kjente mineralforekomster, særlig med henblikk på de utsatte gruvesamfunn.

Han syntes også at det var lagt for liten vekt på dette med videreforedling. Han var sikker på at det var gode penger å tjene på videreforedling, han savnet en sterkere understrekning av den utbyttingen med hensyn til mineraler som de multinasjonale selskapene driver i den tredje verden. De henter stort sett ut mineralene gratis og tjener det meste av pengene på å videreforedle dem. De bygger sin profitt på

mer eller mindre korrupte militærregimer. Dette burde vært slått fast i programmet, sa han.

Han sa at det her i landet snakkes så mye om at vi skal være selvforsynt med jordbruksprodukter, koste hva det må, nesten. Hvorfor skulle vi ikke også være selvforsynt med mineraler. Her kunne vi også trekke inn nordisk samarbeid. Nordisk bergverkspolitikk åpner for interessante muligheter, men dette går heller ikke fram av programmet.

I dag er det Olje- og energidepartementet som har ansvaret for vann, olje og gassforekomstene. De driver bevisst langtidsplanlegging for disse ressursene. Imidlertid er det kortsiktige bedriftsøkonomiske hensyn som legges til grunn for bergverksundersøkelser som Norges Geologiske Undersøkelser driver med. Her burde også departementet sterkere inn i planleggingen. Han syntes også det kunne være en idé at deler av Nordsjøen ble kartlagt med hensyn til faste metaller.

Endelig syntes han at programmet manglet et propagandakapitel hvor man virkelig gikk inn for å markedsføre bergverkene og bergverksproduktene. Hvor man enn ser seg rundt, er det bergverksprodukter, i glass, vesker o.s.v. Det meste er avhengig av gruveindustrien, sa Aros som så på handlingsprogrammet som et delutkast til et bergverksprogram.

Ole Bergsrønning, avd. 111, trodde mange ville si at programmet inneholder mye som er gammelt, — men det inneholder også mye nytt, og det gamle har fått fornyet aktualitet ved å bli satt i sammenheng. Bergsrønning mente programmet var noe å bygge videre på. Krisen i norsk bergverk viser at det er nødvendig å arbeide internasjonalt og få internasjonale avtaler. Slik den frie markedsøkonomien praktiseres i dag, er det til gruvearbeidernes skade.

Bergsrønning trodde også det ville være mye å hente ved foredling, det har vist seg at de integrerte selskapene tjener godt. Han syntes ellers det var beklagelig at pilotforsøket på Fiskaa gikk i Elkems regi, med den holdning til bergverksindustrien som Elkem har vist de siste årene. Det skulle være interessant å vite resultatet av hydrometallurgi-forsøkene på Fiskaa.

Odd Olsen, avd. 8, var enig i at dette er en meget viktig sak, og han ville også si seg godt fornøyd med de dokumenter som var lagt fram. I utgangspunktet hadde han ikke vært særlig fornøyd med det representantene fikk oversendt på forhånd. Det materialet syntes han var lovlig tynt, men det var et betydelig framskritt å få framlagt landsstyrets innstilling og forslag. Det er av stor betydning å få forbundets holdning og målsetting uttrykt, det er en absolutt forutsetning for at en skal få gjort noe som helst.

Olsen tok et tilbakeblikk, og viste til den offentlige komitéen som i 1951 la fram det han betegnet som det sørgerligste dokument han hadde satt angående bergverksindustrien. Komitéen hadde mandat til å

utrede om det var aktuelt med samfunnsmessig overtakelse av bergverksindustrien, — og konkluderte enstemmig at et slikt grunnlag ikke forelå. Også fagbevegelsens representanter sluttet seg til vedtaket. — Men det var i den tida Arbeiderpartiet dreide til høyre og foretok loftsrydding på sine programmer. Olsen håpet sosialdemokratene nå fikk det klart for seg igjen, at samfunnsmessig overtaking bør skje. Han håpet også at det framlagte forslag ville bli vedtatt enstemmig — det er absolutt et framskritt.

Dirigenten formidlet beskjed fra Ludvik Wangsmo om møte i budsjettkomitéen, før han ga ordet til *Anstein Remmen*, avd. 4.

Arnstein Remmen ville støtte forslaget og innstillingen, som han syntes betød et godt og nødvendig redskap å arbeide videre med. — Men for å få gjennomført ting, er det viktig at vi i organisasjonen kan samle våre krefter. Han trodde ikke det var nok å holde kurs og studiesirkler. I dag finnes det gruvearbeidere også i andre forbund, som Kjemisk og Jern og Metall, og spørsmålet er om vi kan få i gang et samarbeide der, — f.eks. ved at gruvearbeiderforeninger samarbeider med mineralarbeiderforeninger i fylkene. Han ville derfor henstille til forbundet å forsøke å finne fram til måter å samarbeide på.

Johannes Balandin, avd. 17, syntes nå det meste som kunne sies allerede var sagt, men syntes det var en ting som manglet, og som han savnet i programmet: hvordan skal egentlig vi i organisasjonen arbeide? Vi gruvearbeidere har to distriktsorganisasjoner, i nord og sør. I nord møtes vi annethvert år, — og burde vi ikke kunne benytte oss av distriktsorganisasjonene i dette arbeidet?

I handlingsprogrammet går det mest på hva eierne skal gjøre, og Balandin var enig i det som sto om dette, men savnet hva vi kan gjøre.

På bakgrunn av at det straks skal være et møte i Sulitjelma, ville han fremme et endringsforslag til det som står om valg av ny komité, for å få det praktisk mulig at komitéen kan delta allerede på møtet i Sulitjelma. Forslaget lød:

«Landsmøtet oppnevner et utvalg . . .»

Tormod Larsen, avd. 9, hadde vært med i komitéen, og hadde registrert kritikken som var reist, og som i hovedsak gikk på at programmet var tynt. Ja, utvalget hadde ment at det skulle være tynt, det skulle leses. Og han hadde inntrykk av at det også var blitt lest. Det ville ikke ha vært vanskelig å fylle masse sider og få et tjukt dokument. Larsen listet opp en rekke temaer utvalget hadde drøftet, og som var relevante, — men her ville det også ha blitt overlapping med andre utvalg som er nedsatt både av forbund, LO og regjering, og som arbeider med de samme ting.

Larsen nevnte at utvalget hadde vært inne på tabuområder, som

f.eks. ekspertenes rolle. Deres udugelighet kan bevises, og likeledes utroverdigheten i deres prognoser, sa Larsen. Som medlem av utvalget sa han seg ogs a enig i landsstyrets innstilling og forslag til vedtak.

Ivar Skredderhaug oppsummerte debatten om handlingsprogrammet. Det har v ert p apekt at utvalget ble nedsatt p a et sent tidspunkt. Det kunne han v ere enig i, men han trodde ikke arbeidet ville v ert kommet i gang noe tidligere uansett. Det var en ny gruvesekret er som med en gang fikk et tariffoppgj or  a ta fatt p a, og som hadde mye  a l ere og  a sette seg inn i. Han kunne love at det ikke skulle ta lang tid  a f a satt ned utvalget denne gang, det skulle skje p a f orste m ote.

Til Stein  ros' betraktninger om samarbeid p a nordisk plan, ville han si at det har v ert dr ftet i utvalget. For egen del ville han si at hvis det g ar an  a f a til et nyttig samarbeide over landegrensene, s a b or det gj ores i s a stor utstrekning som mulig.

Det har ogs a v ert nevnt at bergverk kanskje sorterer under galt departement og burde overf ores til olje- og energidepartementet. Skredderhaug var ikke sikker p a om det var riktig. Utvalget har v ert inne p a det, men dette sp orsm alet m a begrunnes n ermere. Det var ogs a et sp orsm al om departementet ikke burde skifte navn og omr ade til Energi- og ressursdepartementet.

N ar det gjelder forskning, s a er det klart det er foreg tt en god del. Det ble gitt statlige midler til Elkems Fiskaa-prosjekt, og f lgelig burde resultatet av eksperimentet v ere tilgjengelig for alle som er interessert. Det sp ors likevel om ikke det b este ville ha v ert  a gi de statlige bidragene til Norges Geologiske Unders okelser i stedet for til Elkem, som har sine egne eksperter og sin egen interesse av det de m atte finne ut.

Det Odd Olsen hadde fortalt om hva som skjedde tidligere, hadde styrket Skredderhaug i trua p a at vi gj or noe riktig n a, i  a sammenfatte et handlingsprogram og g a ut med det.

I 1955 hadde forbundet et elendig vedtak p a samme sak, og i 1959 et veldig bra vedtak, men hva er skjedd siden da? Storparten av det norske folk stemmer borgerlig, sa Skredderhaug.

Til Remmens oppfordring om  a samle kreftene, sa Skredderhaug at det for s a vidt er skjedd en tiln erming mellom bergverksoverenskomsten og mineraloverenskomsten, og han ville arbeide fortsatt for st orre tiln erming og samarbeid. Skredderhaug trodde imidlertid ikke man skulle krangle med andre forbund om medlemmer, men f ar trukket dem med i et positivt samarbeide.

N ar det gjelder distriktsorganisasjonene, s a er det lagt opp til en vurdering av  a bruke dem som et redskap i arbeidet.

Skredderhaug takket debattantene, takket for synspunkter og sluttet med en oppfordring: La oss trekke lasset sammen.

Harald  veraas syntes det var kommet fram en rekke interessante synspunkter. Han svarte til V agan at n ar det gjelder sp orsm alet om

malmreserver s a er det hele tiden avhengig av prisene p a verdensmarkedet. Slik vil det v ere s a lenge det dreier seg om r avareeksport, og det vil skape utrygghet p a arbeidsplassene.

V agan hadde imidlertid trukket en konklusjon som gikk noe for langt, da han trodde landsstyret ogs a syntes programutkastet var for tynt. N ar et utvalg i forbundet legger fram sitt arbeidsresultat, s a er det landsstyrets forbannede plikt  a studere det og komme med sin egen innstilling, sa  veraas.

 ros stilte ogs a sp orsm al om hva som er de kjente mineralressurser her i landet. Poenget er at det er ingen som har noen samlet oversikt over dette. Det er de som driver i denne bransjen som sitter med opplysningene. Det er helt klart at her burde det v ert et offentlig organ som registrerte alle slike opplysninger. Etter min mening burde dette organ v ere NGU.

I dag bygges NGU ned mens det i stedet burde rustes opp. Det er den motsatte vei vi m a g a i dagens situasjon.

 ros nevnte ogs a videreforedling. Ja, i dag eksporterer vi kobber samtidig som vi importerer en rekke kobbervarer, bl.a. fra Chile. Det faktiske forhold er at alle de mellomledd som eksisterer tjener penger. Ellers hadde de ikke holdt p a med dette. De eneste som kanskje ikke tjener penger, er de som henter ut r astoffet.

Han sa seg videre enig med Olsen at man ikke skal dvele for lenge med fortiden. Imidlertid m a man kjenne sin fortid for  a kunne forme framtida. Det vesentlige n a er  a f a satt tingene inn i sin riktige sammenheng. I det arbeidet vi skal gj ore for bergverksindustrien, m a hele bevegelsen trekkes med. Det tror jeg heller ikke skal bli noe problem. Mange er opptatt av dette.

Jeg vil ikke g a s a langt som  a si at vi skal oppnevne et bergverksutvalg p a f orste forbundsstyrem ote, men jeg h oper dere er forn oyd n ar jeg sier at det skal oppnevnes s a raskt som overhodet mulig.

Det viktige n a er det framlagte forslag til vedtak. Vi synes det n a er like viktig  a f a fram fakta, og vi kjenner konsekvensene av det vi g ar ut med. I det videre arbeid m a vi trekke inn andre forskningsinstitusjoner s a vel som v ar egen organisasjon. Vi m a f a til delutredninger.

Vi mener at dette med kartlegging og utnyttelse av ressurser, er s a viktig at dette m a samfunnet styre. Noen sier at dette er det samme som  a banne i kjerka. Ja vel, men jeg skal fortsette  a banne i kjerka. Det skal ikke skorte p a vilje fra forbundets side i denne saken! sa  veraas.

Votering

Balandins forslag ble f orst avvist og landsstyrets forslag ble deretter enstemmig vedtatt.

Dirigenten takket den disiplinerte forsamling ved  a bevilge 20 minutters pause.

M otet ble hevet kl. 10.55.

Møtet ble satt igjen kl. 11.20.

Dirigenten ga først en del praktiske opplysninger før man gikk over til å behandle pkt. 7 på dagsorden — forskjellige forslag.
Her forelå følgende forslag:

DAGSORDENENS PUNKT 7 FORSKJELLIGE FORSLAG

Nr. 117 Avd. 9 Grubeforeningen Nordens Klippe foreslår:

Krisa i norsk bergverksindustri:

Norsk Arbeidsmandsforbund har et sosialistisk Norge som ei viktig målsetting nedfelt i vedtektene.

Overproduksjon, lave priser, trussel om konkurser og økende arbeidsledighet har på nytt vist at problemene er uløselige under kapitalismen. Vi venter derfor ikke at vårt næringsliv alene skal greie å mestre vanskelighetene i norsk bergverksindustri så lenge sosialismen ennå ikke er innført.

Derimot forlanger vi at våre myndigheter tar det fulle og hele ansvaret for følgene av denne skjeve utviklinga og bevilger de midler som er nødvendig for å opprettholde arbeidsplassene og gruveindustrien som næring.

På steder der denne industrien har en avgjørende betydning for lokalsamfunnet er dette et absolutt og ufravikelig krav.

Landsstyret innstiller:

Vises til Handlingsprogram for bergverksindustrien som vil bli behandlet på landsmøtet.

Nr. 119 Avd. 6 Bergen/Hordaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Autorisasjonsbestemmelser:

Landsmøtet pålegger den nye forbundsledelsen å arbeide med all kraft for å få gjennomført autorisasjonsbestemmelser for renholdsbedrifter i Norge.

Vi kan ikke godta Høyre-regjeringens forslag om å legge dette på is.

Motivering på landsmøtet.

Landsstyrets innstilling:

Forbundet vil fortsatt arbeide for godkjenningssordninger for renholdsbedrifter.

Nr. 120 Avd. 18 Rogaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Nordsjøen:

Forbundet må arbeide for at vårt statlige oljeselskap «Statoil» får en betydelig øket andel av ansvarsområdet i Nordsjøen. Vårt eget nasjonale oljeselskap må styrkes.

Motivering:

Vi kan ikke se at noen andre, aller minst utenlandske selskaper, kan forvalte våre nasjonale verdier i Nordsjøen bedre enn våre egne nasjonale organer.

Landsstyret innstiller:

Forslaget tiltres.

Nr. 121 Avd. 18 Rogaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Leiefirmaer:

Forbundet må seriøst behandle utnyttelsen av leiefirmaer i industrielle sammenhenger i Norge og frembringe et tilstrekkelig lovverk til regulering i denne sammenheng.

Motivering:

Disse firmaene representerer en trussel for det etablerte næringsliv og de som er tilsatt i norske bedrifter. Slik leiefirmaene opererer idag, omgår de i stor grad gjeldende lover og regelverk for arbeidslivet. De unndrar seg også i meget stor grad en korrekt beskatning.

Landsstyret innstiller:

Forslaget tiltres. Oversendes det nye forbundsstyret.

Nr. 123 Avd. 18 Rogaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Trygdellovgivningen:

All vanlig tannbehandling må dekkes av trygdekassen.

Motivering:

De offentlige bidragsordninger gir i alt for liten grad dekning av de faktiske behandlingsutgifter folk flest har gjennom et langt liv. Særlig flerbarnsfamilier merker dette sterkt. Dette er et felt hvor vi står særdeles svakt om vi sammenligner med andre vestlige land.

Landsstyret innstiller:

Tiltres i prinsippet, og oversendes det nye forbundsstyret.

Nr. 124 Avd. 18 Rogaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Barnehager:

Forbundet må arbeide for at kommunene ikke bare skal ha plikt til å planlegge, men også til å bygge barnehager.

Motivering:

Skal foreldre kunne ta seg lønnet arbeid, er det nødvendig å bygge tilstrekkelig mange heldagsbarnehager. Svært mange barn bor dessuten slik til at hjemmemiljøet ikke kan by på akseptable lekemuligheter. Barnehagene vil for disse by på en meget god mulighet for både aktivitet og utvikling. Staten bør bidra til driften av slike barnehager etter samme regler som for grunnskolen.

Landsstyret innstiller:

Oversendes LO.

Nr. 125 Avd. 4 Nordland Arbeidsmannsforening foreslår:

Nord-Norgebanen:

Etter årlang kamp kunne Norsk Arbeidsmandsforbunds medlemmer med glede registrere positive vedtak fra såvel LO's kongress som AP's landsmøte på en videreføring av Nord-Norgebanen.

Den nye regjering under Høyres ledelse har vendt tommelen ned for dette prosjektet og i beste fall skjøvet det 20 år inn i framtida.

Norsk Arbeidsmandsforbund tar avstand fra en slik kuvending og krever at Stortinget tar denne saken opp øyeblikkelig og løfter den ut av det dødvann den har ligget i 20 år.

I distrikter med den høgste ledighet på landsbasis og med nedskjæringer på mange felter betyr en videreføring av Nord-Norgebanen hele 1000 anleggsarbeidsplasser over et tidsrom på 10 år.

Å videreføre Nord-Norgebanen er en rikspolitisk oppgave som ikke må settes opp mot andre oppgaver på samferdselssektoren. En realisering av dette prosjektet gir muligheter for å utnytte oljepenger til å skape varige verdier for det norske samfunn.

Utbyggingen av kommunikasjonene er en grunnleggende forutsetning for å trygge eksisterende arbeidsplasser samt legge grunnlaget for ny industri for der ved å trygge bosetting og sysselsetting i vår nordlige landsdel.

Landsstyret innstiller:

Forslaget tiltres.

Nr. 128 Avd. 6 Bergen/Hordaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Kartellavtalene mellom LO-forbund:

Landsmøtet pålegger den nye forbundsledelsen å gjennomgå de enkelte kartellavtaler, med sikte på en justering. Eksempelvis er kartellavtalen mellom Arbeidsmandsforbundet og Bygning ikke endret siden 1957.

Motivering:

Våre systemer for organisasjonsarbeid må til enhver tid justeres slik at de best mulig stemmer overens med de endringer samfunnet gjennomgår forøvrig. Dette kan vel neppe sies om 30 år gamle avtaler.

Landsstyret innstiller:

Oversendes det nye forbundsstyret.

Nr. 129 Avd. 9 Grubeforeningen Nordens Klippe foreslår:

Forbundets utlånsordninger:

Landsmøtet pålegger forbundsstyret å avvikle nåværende praksis med å låne ut forbundets penger under markedsrente og på uvanlig fordelaktige vilkår til hoteldrift, tomteselskap og andre forretningsforetak. Lån til forbundets tillitsmenn og funksjonærer må innskjerpes og gis på betingelser som ellers er vanlig.

Forbundet har et klart ansvar for å sikre at medlemmenes kontingentpenger ikke blir brukt til å subsidiere virksomhet innenfor næringslivet.

Samtidig må det ikke etableres låneordninger som favoriserer funksjonærer og tillitsmenn framfor andre medlemmer i forbundet.

Landsstyret innstiller:

Kan ikke tiltres.

Det vises for øvrig til forbundets vedtekter § 12, punkt 3.

Nr. 130 Avd. 27 Troms Arbeidsmannsforening foreslår:

Ved feriereiser fra Nord-Norge til syden, må deltakere fra Nord-Norge betale fra kr. 1.500,— til 2.000,— mer enn deltakere som bor i Syd-Norge må betale for samme reise.

Vi er av den oppfatning at det bør gis offentlig støtte for slike reiser så disse vil koste det samme hvor fra de i landet foretas.

Landsstyret innstiller:

Kan ikke tiltres.

Nr. 131 Avd. 36 Oppland Arbeidsmannsforening foreslår:

Foreningens navn på oppslagstavler på arbeidsplassene:

Ved anleggs- og byggeplasser er der store tavler som forteller om hvem som er byggherre, entreprenør, konsulent o.l.

På denne tavle må det av hovedentreprenør bli satt opp et skilt som viser at arbeidet blir utført av «arbeidere organisert i Norsk Arbeidsmandsforbund, avd.nr. ———, og arbeidet utføres etter overenskomsten LO/NAF».

Begrunnelse:

De store tavler — reklametavler — som er oppsatt ved alle større anleggs- og byggeplasser viser klart prosjektets navn, hovedentreprenørens navn, navn på alle

som har vært delaktig i planarbeidet fra hovedarkitekt/Ingeniørfirma, til alle konsulenter og underentreprenører. Likeledes er byggeledelse og forretningsførsel tatt med. Det samme gjelder større underleverandører.

Vi mener at det ville være rimelig at de som utfører arbeidsoppdraget blir nevnt og da på den måte at det går klart fram at arbeidet utføres av arbeidstakere tilsluttet forbundet og etter overenskomst mellom LO/NAF.

Det er mulig at tillitsmenn og verneombud også kunne neves.

Landsstyret innstiller:

Oversendes det nye forbundsstyret.

Nr. 132 Avd. 18 Rogaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Fagorganiserte gis permisjon med full lønn under alle former for repetisjonsøvelser i forsvaret, HV og sivilforsvaret.

Motivering:

Den som fra arbeidsgiver kan dokumentere tap av lønn i denne forbindelse, må få sine økonomiske tap dekket. Slike øvelser er en direkte økonomisk belastning for alle som ikke mottar full lønn fra sin arbeidsgiver under tjenesten.

Forbundet må derfor arbeide for å få gjennom andre og tilfredsstillende kompensasjonsordninger på dette felt. Mest naturlig ville det være om arbeidsgiver dekket det hele.

Landsstyret innstiller:

Oversendes LO.

Nr. 133 Avd. 6 Bergen/Hordaland Arbeidsmannsforening foreslår:

Endring av forbundets administrasjon.

Motivering:

Forslaget går ut på at en innfører demokrati i vår egen fagbevegelse. I de senere år har det vært gjennomført demokrati i arbeidslivet, men i vår egen organisasjon har det ikke vært noen forandring siden man hadde omleggingen av organisasjonsformen i 1963 til storavdeling.

I dag har storavdelingen bygget ut et brukbart tillitsmannsapparat. Etter vår mening er dette trukket for lite med i den avgjørelsesprosess som skjer i vår organisasjon.

1. og 2. sekretær.

På den vedlagte plansje (se side 47) foreslår vi 1. og 2. sekretær i de naturlige avtaleområdene som er inntegnet i 5 seksjoner.

Velges av landsmøtet.

Slik det er i dag har vi to sekretærer ved de største avtaleområder. Disse er valgt på landsmøtet med lik status. Her mener vi landsmøtet må avgjøre hvem som skal være 1. og 2. sekretær.

Når det gjelder rengjøring- og vaktseksjonen er der en sekretær i dag. Det samme gjelder bergverksindustrien (gruve). Her har vi satt spørsmålsteget på plansjen. Dersom det skal være 1. og 2. sekretær, vil det si at forbundet må utvide med to sekretærer.

Med hensyn til rengjøring er vår erfaring fra avdelingen at det er tidkrevende arbeid med deres arbeidsplasser.

Arbeidsutvalg 3 stk. — Velges av landsmøtet.

Ved å sette ned arbeidsutvalg for hver seksjon (avtaleområde) vil dette medføre avlastning av arbeidsmengden.

De foreslåtte arbeidsutvalg velges på landsmøtet — fra avdelingene — og fra den bransje de tilhører. Dette vil være en mer demokratisk arbeidsmåte for medlemmene, og medføre informasjon og kommunikasjon.

Demokrati.

Arbeidsutvalgene vil da fungere på to plan. Det vil si avlastning for forbundets sekretærer i arbeidsoppgaver, samt få en større bredde i avgjørelsesprosessen innen avtaleområdet.

Med at arbeidsutvalgene blir valgt fra avdelingene — som daglig har nærkontakt med medlemmene i arbeidslivet — vil dette være en støtte for fagforeningsarbeidet.

Studieutvalg — redaksjonsutvalg.

Når det gjelder seksjon nr. 5 (se plansjen) ville det være naturlig at disse hørte til en seksjon. Arbeidsutvalget kunne da fungere som et redaksjonsutvalg til «Arbeidsmanden» samt studieutvalg for opplysningssekretæren.

Disse forslag er utarbeidet etter samme mønster som tillitsmannsutvalget på det lokale plan.

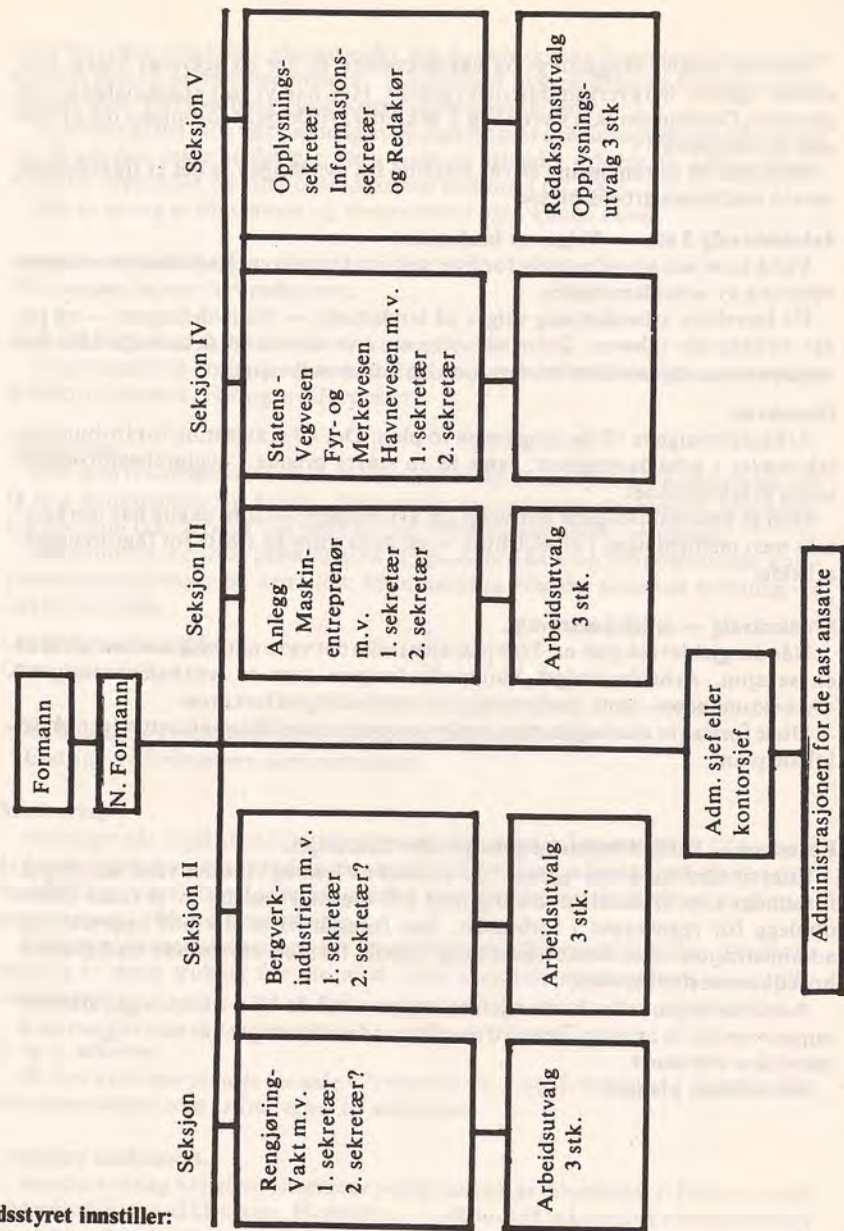
Regnskap — EDB. Administrasjonssjef eller kontorsjef.

Etter at medlemskontingenten blir trukket av lønnen ville det være naturlig at forbundet kom frem til en løsning med LO om utarbeidelse av et felles EDB-opplegg for regnskapet i forbundet. Her foreslår vi at det blir opprettet en administrasjon- eller kontorsjefstilling i stedet for den nåværende tradisjonelle hovedkassererfunksjonen.

Administrasjon- eller kontorsjefens oppgave må da bli å tilrettelegge arbeidsoppgavene for de ansatte. Dette vil medføre at de tillitsvalgte blir mer frigjort for å utøve sine tillitsverv.

(Se vedlagte plansje)

Landsstyret innstiller:
Kan ikke tiltres.

Voteringen

Forslag nr 117 var ikke tatt opp.

Forslag 118 var behandlet tidligere.

Forslag 119 enstemmig vedtatt med landsstyrets innstilling. Det samme skjedde med forslagene 120, 121, 123 og 124. Til forslag 124 hadde Bjørn Enge, avd. 18 følgende tilleggsforslag:

«til å bygge og drive barnehager»

Dette ble enstemmig vedtatt med tillegget og landsstyrets innstilling.

Forslag 125 — Nord-Norge-banen

Knut Bakkeslett, avd. 23, sa at det var en av delegatenes tidligere innlegg som hadde fått ham til å ta ordet. Vedkommende ikke navngitte person hadde i sitt innlegg vært veldig negativ til en forlengelse av Nord-Norge-banen.

Imidlertid er ikke det nok å si at man har vei og hurtigrute gjennom landsdelen, så der er man dekket kommunikasjonsmessig. Faktum er at mange viktige industriforetak bare venter på at jernbanen kommer. Folk har ventet i 20 år siden Nord-Norgebanen kom så langt som til Bodø. Nå er det på tide at arbeidet kommer i gang. Vi i fagbevegelsen må gjøre vårt for at dette skal bli en realitet, sa Bakkeslett.

Mette Mikalsen, avd. 17, understreket at de fra Finnmark ikke var så interessert i å prioritere videreføring av Nordlandsbanen som nr. 1. Hun begrunnet det med store nedskjæringer på veibudsjettene i Finnmark, og viste til kommuner uten veiforbindelse. Videre havneutbygging som stopper opp på grunn av pengemangel, og behovet for småflyplasser med de svære avstander man har i fylket. Hun følte seg ikke trygg på at jernbaneutbyggingen ble en riksoppgave uten å belaste transportbudsjettet. — Hvem vil reise mange mil fra kysten for å komme til jernbane, om det finnes en småflyplass nærmere?

Med de kommunikasjonsmangler vi har i Finnmark, er det ikke lett å sette opp Nord-Norgebanen som nr. 1. Vår første prioritering er veier til veiløse distrikter og kommuner, sa hun og etterlyste de oljepenger det snakkes om. Står de på et reservefond så send dem til veiutbygging i Finnmark.

Mette Mikalsen håpet jernbaneutbyggingen i så fall ville være et frittstående prosjekt, og hun ville bøye seg for flertallet og støtte forslaget fra Nordland. — Men jeg er svært betenkt, sa hun.

Per Ingebrigtsen, landsstyret, syntes det var trist at det skulle bli en slik debatt, og kunne ikke akseptere argumentene som kom fra Finnmark. Han viste til jernbanekonferansen i Narvik, der fylkesrepresentantene fra Nordland og Troms var enige om at dette skulle være en riksoppgave, at banen skulle føres til enden av landet, og med forgrei-

ninger. Tanken om Nord-Norgebanen ble født allerede i 1862, og i Arbeidmandsforbundet har man kjempet for den. Ingebrigtsen forsto klagene over veimangel, men tok så fram et par hovedargumenter for Nord-Norgebanen. Den høyeste ledigheten har vi i de nordnorske fylkene. Arbeidet med banen vil gi tiltrengt sysselsetting over en lang periode. Det vil ha kolossal betydning. På lengre sikt gjelder det også å sikre bosettingen. Ingebrigtsen minnet om at både LO-kongressen og Arbeiderpartiets landsmøte i 1981 hadde fattet positive vedtak om forlengelse av Nordlandbanen, og håpet ikke innlegget fra Finnmark ville få noen til å tro at stemningen hadde snudd seg i fagbevegelsen.

Jon Langstrand, avd. 27, sa at representanten fra Finnmark ikke måtte tro at det bare er der man mangler veier, og viste til veiforholdene i Troms og manglende utbygging på grunn av dårlig økonomi. Men man måtte ikke sette veibudsjettet opp mot utbygging av NN-banen. Også han viste til bedtaket i Arbeiderpartiet, og håpet på enstemmig vedtak her.

Mette Mikalsen, tok ordet til oppklaring: Jeg gjør oppmerksom på at jeg sa jeg ville støtte dere, men at jeg ikke vil sette jernbanen som nr. 1 på prioriteringslista. Jeg stemmer jo for, men jeg vil gjøre alt klart at jeg stemmer under tvil.

Anders Bjarne Rodal, administrasjonen, syntes det var en god klargjøring, og presiserte at jernbaneutbyggingen er en nasjonal oppgave og at forbundet alltid har gått inn for den.

Ole Klemo, forretningsfører avd. 5, ville i denne saken bare sitere hva gamle veteran Hultman fra Sulitjelma en gang, sa på landsmøtet: «Ta pengene fra militærbudsjettet så man har noe å kjøre krigsmateriellet på til den forventede krigsskueplass!»

Votering

Landsstyrets innstilling enstemmig vedtatt.

Forslag 127 var behandlet tidligere
Forslag 128 — Kartellavtalen mellom LO-forbund.

Oddbjørn Berntsen, avd. 6, sa at forslaget om endringer i Kartellavtalen har sammenheng med en lang og bitter strid om organiseringen av arbeiderne i Tyssedal. Striden har stått mellom Arbeidmandsforbundet og Norsk Bygning. Det var så ille en stund at medlemmer som kanskje skulle gått til Bygning heller ville stå uorganisert. Kontraktørene syntes naturligvis dette var morsomt, men det må gå an å få til endringer i den gamle avtalen som gjør slike konflikter overflødige, sa Berntsen

Det verste var at striden var på det hardeste samtidig som hele Tyssedalsamfunnets framtid var opp i Stortinget.

Hermann Lund, forretningsfører avd. 6, sa at han var enig i at man her måtte få endringer i kartellavtalen slik at man hadde et moderne verktøy som kunne løse slike konflikter. Selv trodde han ikke arbeidskameratene i Bygning var noen dårligere medlemmer av LO enn andre, men man måtte sikre seg gjennom en mer smidig avtale. Han anbefalte det nye forbundsstyret å ta denne saken alvorlig ettersom det er langt flere konflikter enn den i Tyssedal som oppstår.

Anders Bjarne Rodal, administrasjonen, sa at det sto feil i forslaget med hensyn til når avtalen sist ble revidert. Det var i 1959, og ikke i 1957. Han sa at strukturen i norsk bedriftsliv er mangfoldig, og det er ikke bare mellom de nevnte forbund det har oppstått tvister. Det er mange grensetilfeller. Man må bare passe seg for at man ikke lager for firkantede regler slik at man ikke kan jenke seg å bli enige. Man har langt viktigere saker å bruke kreftene på enn å slåss i LO innbyrdes.

Han var enig i at Kartellavtalen nå måtte endres. Man har hatt møte med Bygning, og man er enig i å se på reglene. Vi skal på vår side arbeide for endringer, sa Rodahl.

Helge T. Olsen, avd. 3, beklaget at han tok ordet i denne saken, men han hadde en dårlig erfaring nettopp med Bygning. På et møte i Sør-Trøndelag hvor Arbeidmandsforbundet og Bygning samarbeider om bedriftshelsetjenesteordning, ble han klar over at Bygning hadde kommet i gang med en slik også i Møre og Romsdal. Da han kom hjem, ringte han til Bygnings kontakt i Kristiansund og spurte om dette var riktig. Jo, men på spørsmål om hvorfor ikke han hadde orientert Arbeidmandsforbundet (han var regionalt verneombud) svarte mannen at han betraktet oss som sine motstandere. Få endelig fortgang i dette arbeidet, sa Olsen.

Votering

Landsstyrets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Forbundets utlånsordninger.

Forslag 129.

Finn Fløtten, avd. 9, viste til at Øveraas hadde etterlyst måter å spare penger på. Ja, hva skal man da si til den veldedighet forbundet selv driver med å låne ut penger til en lav rente, til hoteller, til tillitsmenn, boligbyggelag osv. Her lånes ut penger til en rentefot som ville fått en hvilken som helst banksjef i jorda øyeblikkelig. Hvorfor har man lånt 1,5 mill. kroner til Lørenskog boligbyggelag til 7—9 prosent. Hvis jeg skulle kunne låne disse pengene, ville jeg tjent 70 000—110 000 kroner i året og da ville jeg naturligvis sluttet med skiftarbeid i gruva.

Hvordan går det videre an å avskrive kontormøbler med 99 prosent på 1 år? Og hva fanden har forbundet med Dovrefjell å bestille? Her

roper vi opp når redere og andre grupper avsløres som privilegerte med sine særrettigheter. Og så oppretter vi egne privilegier for våre tillitsvalgte! Han tillot seg å be om en redegjørelse på disse punktene fra forbundsformannen — selv om regnskapene var behandlet tidligere. Fløtten satte fram følgende forslag:

«Forslag nr. 129 endres til:

1. Landsmøtet pålegger forbundsstyret å avvikle nåværende praksis med å låne ut forbundets penger under markedsrente og på uvanlig fordelaktige vilkår til hoteldrift, tomteselskap og andre forretningsfolk.
2. Lån til forbundets tillitsmenn og funksjonærer må innskjerpes og gis på betingelser som ellers er vanlig.»

Arvid Øygard, forbundsstyret, syntes ikke det var så mye å skrike opp om at tillitsmennene som kom utenfra til Oslo fikk hjelp ved etablering. Han visste om dem som gikk ned i levestandard ved slik flytting. Det faktiske forhold er at tillitsmenn f.eks. får billån på 8 prosent. På vanlig konto oppnår forbundet 7 prosent rente, på langtidskontrakt 10 prosent. Faktum er altså at forbundet tjener 1 prosent minst på å låne ut pengene. Når det gjaldt hoteldriften ved Dovrefjell og Helsingør gjorde ham oppmerksom på at her er pengene omgjort til aksjekapital. Et annet forhold er Sulitjelma, men her er et stykke kulturhistorie som han syntes forbundet burde ha råd til å sikre for ettertida — som et kurscenter for hele arbeiderbevegelsen. Han støttet landsstyrets innstilling.

Anders Bjarne Rodal beklaget at «finansministeren» ikke var til stede, men han ville forsøke å svare i Wangsmos sted.

Det nevnte hotellet eies av Norsk Folkeferie, det er altså bevegelsens eget hotell, derfor er pengene plassert der. Lørenskog boligbyggelag er det plassert penger, for raskt å kunne skaffe leilighet til tillitsmenn som må flytte inn til jobben i Oslo. Når det gjelder renter og lån til bil, så har vi et langstrakt og vidt land, og tillitsmennene i fylkene er avhengig av å bruke bil for å utføre det arbeid de er pålagt. Renten er den samme som brukskontorenten, og forbundet taper lite på å låne ut penger til bil for tillitsmenn. Rodahl anbefalte landsmøtet å stemme for landsstyrets innstilling.

Bjarne Korsmo, avd. 2, sa at ute i arbeidslivet forlanger vi at arbeidsgiverne skal legge forholdene til rette for oss på mest mulig måte for det arbeidet vi skal utføre. — I dette tilfellet er det vi som er arbeidsgivere, sjøl er jeg 35 tusendels arbeidsgiver for disse folka, og vi skal legge forholda til rette for at de skal gjøre en best mulig jobb, slik vi forlanger av dem. Det dreier seg om et forholdsvis lite lån til noe lavere rente. Vi har flere tillitsmenn plassert i Møllergat 3, de kommer fra alle kanter av landet, og vi må være villig til å stille med midler for

å hjelpe dem til å skaffe seg et sted å bo. Vi kan ikke forlange at de skal pendle, sa Korsmo, og la til at med Høyres boligpolitikk og de priser vi har i da, ville han helst be om at det nye forbundsstyret får anledning til å justere summene opp.

Odd Olsen, avd. 8, hadde i utgangspunktet stor sympati for forslaget fra Nordens Klippe. Han hadde ikke oppfattet at tanken bak forslaget var et angrep på at tillitsmennene fikk god lønn og skikkelige vilkår, men antok at forslaget var et forsøk på å få det på en ryddigere og rensligere måte. Alt som er i det skjulte, skaper problemer. Odd Olsen viste til Tor Halorsens foredrag, der han gikk inn på «særordninger» på siden av lønnsvtalen, og da også nevnte tillegg til gunstige låneordninger.

Øyvind Vågan, avd. 125, var også for at tillitsmennene skulle ha gode arbeidsforhold, og han var innforstått med at de som måtte flytte til Oslo får boligproblemer. Han kunne derfor forstå at forbundet hadde investert i Lørenskog, men kunne ikke forstå at det da var nødvendig med hjelp til bil i tillegg. En ting er å hjelpe med lån til bil til tillitsmennene som jobber ute i «bushen» og derfor trenger bilen, men får de som jobber i Oslo også slike lån? Vågan opplyste at for 4—5 år siden var samme sak behandlet i styret i Mofjellet grunnarbeiderforening, og uttalelse ble sendt både til forbundet og Arbeidsmanden, men den kom ikke inn i fagbladet.

Kjell Hauger, administrasjonen, hadde heller ikke i første omgang oppfattet forslaget som kritikk og angrep, men tvilen vokste etter Olsens innlegg. Hva mente Olsen med renslige forhold? — Vår lønn er på regulativet og vi følger LOs satser og regler, sa Hauger, og ville vite hva som egentlig lå i Olsens formulering. Rimelige lån? Ja, men selv om forbundet har satt penger i byggeselskapet på Lørenskog, så må det betales akkurat de samme innskudd som andre, og da rekker ikke 125 000 kroner så langt. Hva angår lån til bil, burde landsmøtet ikke være engstelig for at Arbeidsmandsforbundet ga gunstigere ordninger enn andre LO-forbund, og landsmøtet burde ha den tillit til det valgte forbunds- og landsstyre at de ikke disponerer urettmessig.

Asbjørn Overvik, avd. 8, hadde vært med på å drøfte dette spørsmålet ved tidligere anledninger. Han husket også så langt tilbake som til den tida da forbundet ikke hadde råd til å lønne sine tillitsmenn skikkelig, men likevel krevde at de skulle gjøre full innsats. — Vår historie er et levende vitnesbyrd om at våre tillitsmenn alltid har gjort sitt beste uten å skjele til kroner og ører, sa Overvik. Han fant det naturlig at forbundet brukte de muligheter det hadde til å gi skikkelige lønns- og arbeidsforhold. Overvik syntes forslaget fra Nordens Klippe kunne se bra ut på overflaten, men han ante likevel en snev av mistenksomhet og smålighet under. Mistenksomhet og smålighet er

begreper Arbeidsmandsforbundet alltid har holdt seg langt borte fra, sa Overvik, og ba om at landsmøtet ville sørge for at stien ble holdt ren fortsatt. Han hadde full tillit til at forbundsledelsen forvalter sitt pund på en skikkelig måte, og ba landsmøtet avvise forslaget og støtte landsstyrets innstilling.

Stein Larsen, avd. 9, Nordens Klippe, hadde registrert med en viss interesse at det var dette forslaget som hadde utløst den største aktiviteten fra administrasjonen. Det var ikke så uventet, for slik vil det alltid være når det dreier seg om en gruppes betingelser og privilegier. Larsen presiserte at hensikten med forslaget var at medlemmenes penger ikke bør lånes ut til lav rente og settes inn i ymse forretningsforetak. Av regnskapet framgår det en utlånsrente langt under markedsrenten, og selv om fagbevegelsen er interessert i en del forretningsforetak, så mener vi at det er feil, sa Larsen.

Når det gjelder lønn og lån til tillitsmenn og funksjonærer, så var det ikke meningen at arbeidsmulighetene og forholdene skulle svekkes, sa Larsen, men mente det var galt å låne ut penger til en annen rente enn det andre må betale. Når det gjelder disse lånene, dreier det seg også om en rente langt under markedsrenten, og Larsen visste heller ikke hvor lang innbetalingstid det var tale om. — Vil heller sørge for at lønna blir justert, så tillitsmennene kan greie å betale sine omkostninger på vanlig måte, men jeg har vondt for å forstå at de ikke skal greie det med den lønna de allerede har. Andre må greie seg med langt mindre, sa Larsen.

Olav Dale, forbundsstyret, sa at han var anleggsarbeider og ikke tillitsmann. Det var mulig at hans økonomi ville vært noe bedre som tillitsmann, men sikker var han ikke. Det er tross alt ikke bare bare å flytte fra hjemstedet sitt og begynne i forbundet. Mange teller på knappene om det er verdt det. Da må man også sørge for at de har skikkelige økonomiske kår slik at man får de aller dyktigste som tillitsmenn. Han var slett ikke sikker på at det alltid skjedde.

Odd Olsen, forretningsfører avd. 8, sa at det han mente var at en lavere rente på lån til tillitsvalgte ikke er noe annet enn skjulte lønns-tillegg. Dette kan ikke være riktig. Her må herske renslige forhold. Hvis det var slik at tillitsmennene tjente for dårlig så fikk man heller se på lønningene deres. Han oppfattet ikke forslaget fra Nordens Klippe som negativt. Man ville bare ha rene linjer.

Bjarne Korsmo, avd. 2, holdt igjen et forbilledlig kort innlegg og minnet igjen om at taletiden ikke var minimum ti minutter, men maksimum ti minutter. Han sa at tillitsmennene var blitt kritisert for at de hadde engasjert seg så sterkt i denne saken. Det var ikke noe galt i det. Han syntes de hadde engasjert seg sterkt i alle saker. Jeg er ikke av dem som beklager det, sa han.

Johannes Balandin, avd. 17 viste til at i Sulitjelma betaler man 2—3 øre i strøm, man bor nesten gratis, rettigheter som er opparbeidet for lenge siden. I Kirkenes har man brenselstilskudd som administrasjonen forsøkte å få vekk under stort rabalder. På hans egen bedrift kunne de ansatte låne penger og slapp med å betale tilbake halvparten. I Elkem og Hydro og andre bedrifter er det vanlig at toppsjefene har rimelige låneordninger. Han syntes ikke man skulle være smålige i forbundet heller. Forbundets tillitsmenn var videre kritisert for at de tok ordet for mye. Det er slik gode forhandlere skal være, sa Balandin. Vi tar også ordet når vi mister tålmodigheten.

Ragnar Tharaldsen, avd. 9, sa at den eneste hensikten med forslaget var å sørge for at medlemmenes penger ble forvaltet på en måte som gjorde at man fikk mest mulig igjen for dem. Det var ikke meningen å angripe de tillitsvalgte. Det man angrep var at man lånte ut penger til lavere rente enn det man ellers kunne oppnå. Det var 33 900 medlemmer i forbundet som betalte disse pengene, og man måtte forvente at disse pengene ble forvaltet på en skikkelig måte. Vi mener at pengene skal investeres slik at de gir størst mulig avkastning, ikke ved å låne dem ut til 3 prosent og 4½ prosent. Han regnet med at forsamlingen skjønnte at man bare ønsket rene linjer i denne saken.

Arvid Øygård, forbundsstyret, sa at noen hadde etterlyst en rente på 13—18 prosent. Det var da ikke mulig å få en høyere rente enn 10 prosent. Man mente vel ikke at forbundet var noen kapitalistisk butikk som skulle drive etter rent kapitalistiske prinsipper?

Ingvald Johansen, avd. 142 sa at han ville karakterisere forslagsstillerne fra Norden Klippe som 1) kortsynte 2) uvitende. Han la til at «den gudene vil ødelegge, slår han med pengene».

Om Lørenskog-affæren sa han at den var oppe i landsstyret første gang i 1974. Det var da snakk om et lån på 600 000 kroner til en rente på sju prosent. Den gang var sju prosent en meget god forretning. Regnskapet ble også godkjent i 1975, så han trodde ikke forsamlingen nå kunne endre på den saken.

Så sier man at forbundet har nedskrevet kontormøbler med 99 prosent. Javel, men når vi skal ut å kjøpe en dress må vi også betale det det koster. Pengene er borte. Eller mente man kanskje at forbundets tillitsmenn skulle sitte i den nye etasjen i Møllergt. 3 med bare nakne veggene. Jeg bare spør?

Stein Westvik, avd. 4 sa at det var flere som var ute for å skape mistenksomhet om saken. Han siktet spesielt til en bestemt forretningsfører som etterlyste rene linjer. Forslaget fra Nordens Klippe er med å skape en slik mistenksomhet mot folk, uansett hvor høyt de roper. La oss nå bli ferdige med denne saken og komme videre i programmet, sa Westvik.

Votering

Under avstemningen fikk Nordens Klippes forslag med tilleggsforslaget fra Fløtten satt opp mot landsstyrets innstilling. Det oppnådde kun få stemmer.

Landsstyrets innstilling ble vedtatt med overveldende flertall. Øveraas ga noen praktiske opplysninger før møtet ble hevet kl. 12.45.

Ettermiddagsmøtet torsdag

Ettermiddagens møte ble satt kl. 15.00 med *Arvid Øygård* som dirigent.

Sven Pettersen slo så an tonen på sin gitar og forsamlingen sang «At jorden er en stjerne».

Reidun Johansen refererte protokollen fra formiddagens møte. Den ble godkjent uten bemerkninger.

To permisjonssøknader ble referert og innvilget.

Dirigenten gjorde oppmerksom på at redaksjonskomitéens innstillinger var lagt ut på representantens bord i løpet av lunsjpausen. Han foreslo at disse ble tatt opp til behandling nå, slik at eventuelle korrigeringer kunne bli utført i god tid. Han minnet så om at debatten om uttalelsenes innhold hadde vært ført tidligere, og foreslo at taletiden for innleiderne ble satt til 10 minutter, og taletiden for øvrig satt til 5 minutter under dette punkt.

Det ble godkjent.

Harald Øveraas fikk så ordet i egenskap av formann i redaksjonskomitéen. Han sa at komitéen selvfølgelig hadde hatt en vanskelig oppgave, men en ting hadde det vært lett å bli enige om: at en skulle unngå å gjøre dette til en resolusjonskvern, og i stedet begrense seg til få uttalelser. Komitéen hadde så gjort ærlige forsøk på å innarbeide de synspunkter som var framkommet i debatt og forslag i forslagene, som med unntak av ett tilfelle, er enstemmige.

Han refererte så innstillingen til dagsordens pkt. 5:

DAGSORDENENS PUNKT 5 En politikk for økt sysselsetting

Landsmøtet oversender følgende uttalelse til Regjeringen og samtlige partiers stortingsgrupper:

Landsmøtet i Norsk Arbeidsmandsforbund vil sterkt beklage at landets Høyre-regjering ikke later til å ha forstått verdien av å ha hele folket i arbeid. Det er alvorlig fare for fortsatt økning i arbeidsledigheten med den økonomiske politikk regjeringen legger opp til. Samtidig

med økende ledighet har denne politikk også medført en forringelse av den velferdsstaten som den faglige og politiske arbeiderbevegelse har bygget opp. Arbeidet for en fortsatt demokratisering i arbeidslivet ble også satt langt tilbake ved overgangen til Høyre-styret i Norge.

Landsmøtet konstaterer at arbeidet for å øke sysselsettingen vil bli en overordnet oppgave for fagbevegelsen i tida framover. Landsmøtet mener det er tvingende nødvendig med en dreining vekk fra høyrekursen om det skal lykkes å øke sysselsettingen og produktiviteten, og retningen på denne dreiningen må etter Landsmøtets mening summeres slik:

- En mer ekspansiv økonomisk politikk, med bl.a. en betydelig økning av offentlige investeringer.
- Fortsatt sterk vekst i det offentlige forbruk.
- Etablerte arbeidsplasser i statlig og privat virksomhet må søkes ivarettatt.
- Privat arbeidsformidling, leiefirmaer som ikke innordner seg lover og avtaler som dette samfunnet har akseptert, skaper usunne og utrygge forhold på arbeidsmarkedet. Slik virksomhet må stanses.
- Pensjonsalderen reduseres i samsvar med LOs Handlingsprogram. For spesielle grupper i utsatte yrker, som for eks. gruvearbeidere, skiftarbeidere og renholdere, må det innføres spesialordninger med lavere pensjonsalder.
- Fagbevegelsen må sterkere med i planleggingen, organiseringen av arbeid og styringen av bedriftene. Ved en videre utvikling av den medbestemmelsesrett som er hjemlet i Hovedavtalene og arbeidsmiljøloven, vil samfølelsen mellom arbeider og arbeidsplass øke, og det vil igjen stimulere produktiviteten og gi muligheter for økt sysselsetting.

Landsmøtet krever at det blir ført en politikk etter disse linjer som vil kunne bidra til økt sysselsetting og ikke minst gi håp for de mange unge som i dag er uten arbeid.

Øveraas sa til slutt at når forbundet går inn på de usunne forholdene som hersker innenfor leiefirmaer som driver utenfor lover og avtaler, mener man alle leiefirmaer, og man mener all form for privat arbeidsformidling. Han håpet at redaksjonskomitéen med dette hadde oppfanget de signaler som landsmøtet hadde gitt.

Debatten

Arne Jensen, forretningsfører avd. 18, sa han var skuffet over at redaksjonskomitéen ikke hadde fått med noe av det som sto i forslag 114. Vi fant oss i at forslaget ble oversendt redaksjonskomitéen, men da hadde vi regnet med at vi også fikk innholdet med, sa han.

Eilert Enoksen, avd. 206 sa seg veldig forbauset over at det ikke sto et eneste ord om de uverdige pensjonsforhold som gruvearbeidere får når de går av med pensjon ved fylte 65 år. Han trodde i hvert fall man

kunne få en linje med om denne urettferdigheten. Han la til at han for så vidt hadde regnet med noe sånt da forslaget ble oversendt redaksjonskomitéen. Men jeg trodde kanskje at komitéen hadde vært så renhårig at det hadde kommet med, allikevel.

Magne Mælumshagen, landsstyret, sa at man hadde vært inne på at vi måtte få en mer sosial politikk. Her var rentenivået nevnt som en alvorlig hindring for boligpolitikk og investeringer. Også LO-formannen hadde vært inne på dette. Han framsatte derfor følgende forslag:

«En nedsetting av dagens høye rente vil stimulere til økte investeringer».

Forbundsformannen sa til disse merknadene at det ikke var vanskelig å nevne opp enkeltsaker som ikke var med i innstillingen fra redaksjonskomitéen. Det var også komitéens mening å formulere innstillingen mest mulig generelt, ikke som en liste over enkeltsaker. Da ville det bli lettere å glemme noen. Han syntes for øvrig at det i formuleringen «en mer ekspansiv politikk» dekket opp det *Mælumshagen* var inne på. Den går på økt boligbygging, økt aktivitet i det hele.

Til *Enoksen* sa han at spørsmålet om underjordsarbeidernes pensjon ved fylte 65 år er et rent teknisk spørsmål. I det øyeblikk dette var norsk lov, ville en slik samordning av pensjonen skje automatisk, men siden denne ordningen er basert på en tariffavtale stilte saken seg annerledes. Det er ingen i forbundet som mener at underjordarbeiderne skal ha en lavere pensjon fordi om han går av etter fylte 65. Han avviste også forslag nr. 114 og sa at man ikke kunne ta med alle detaljer.

Det viktigste ved innstillingen var etter hans mening at man ville satse på en politikk som betyr at «man drar hjulene i gang» i samfunnsmaskineriet. Det er det som ligger i en mer ekspansiv politikk og økning i de offentlige investeringene.

Før *dirigenten* ga ordet til forretningsfører *Hermann Lund*, minnet han om landsmøtefesten, og håpet ettermiddagsmøtet kunne avvikles på rimelig tid.

Hermann Lund syntes redaksjonskomitéen hadde levert et rimelig godt forslag til uttalelse, men han savnet en sterkere presisering av nødvendigheten av å få innført autorisasjonsordning. Ikke minst siden det allerede er nedlagt et stort arbeid fra forbundets side i denne saken, burde det være nyttig å minne Regjering og Storting om den enda en gang.

Asbjørn Grøslund, av 220, mente man burde se bedre forskjellen mellom forslag 114 og de øvrige forslag som var bakt inn i innstillingen på en utmerket måte. Forslag 114 går på det økonomiske og ikke på pensjonsalderen. Dersom komitéen ikke kunne ta forslaget tilbake og innarbeide det, ville han fremme følgende tilleggsforslag:

«NAF oppfordrer Regjeringen til å se på mulige overføringsordninger slik at folketrygden kan gi lik pensjon uten hensyn til tidligere inntekt.»

Ingen flere forlangte ordet, og *dirigenten* spurte redaksjonskomitéen om den kom til å tre sammen igjen for å se på nye innkomne forslag.

Arnfinn Nilsen svarte: Med alle mulige forbehold håper redaksjonskomitéen ikke å tre sammen igjen, men dersom det blir nødvendig så må vi.

Når det gjaldt forslaget fra *Buskerud*, sa *Nilsen* at det var drøftet i komitéen, der man fant at med det regelverk som er folketrygden, var forslaget urealistisk.

Votering

Redaksjonskomitéens innstilling, slik den forelå, ble vedtatt med stort flertall.

Mælumshagens forslag falt med stort flertall, det gjorde også forslaget fra *Asbjørn Grøslund*.

DAGSORDENENS PUNKT 6 Internasjonale spørsmål

Harald Øveraas sa at komitéen hadde arbeidet med dette forslaget på samme måte som med det forrige. Her hadde man også det store problem at dersom vi skulle slå ned på alt det som foregår av urett, måtte vi slå ned på hele verdenskartet. Komitéen hadde søkt å fange opp de ting som kom fram under debatten, og var kommet fram til dette forslaget, som *Øveraas* refererte:

Landsmøtet i Norsk Arbeidsmandsforbund har med dyp uro registrert at arbeiderklassen i stadig flere land undertrykkes av militærregimer. Til tross for internasjonale avtaler om menneskelige og faglige rettigheter, blåser det i dag en fagforenings-fiendtlig og antidemokratisk vind over verden. Et stadig sterkere militarisert verdenssamfunn later til å være svaret på økende fattigdom og nød i folkemassene på alle kontinenter. Samtidig er verden preget av militære konflikter som truer verdensfreden.

Landsmøtet vil på det skarpeste fordømme stormaktens militære overgrep mot andre land. Dette gjelder både Sovjetunionens krigshandlinger i Afghanistan og USAs militære og økonomiske understøttelse av terrorregimer i Mellom-Amerika, og det gjelder ikke minst verdens 4. sterkeste krigsmakt (Israel) som gjennomfører folkemord og regulær okkupasjon av naboland i suveren forakt for FN-resolusjoner.

I denne spente situasjonen vil Landsmøtet understreke den rolle fagbevegelsen kan spille i arbeidet med å dempe spenningen i verden og

hindre krig. Fagbevegelsen må ikke bryte kommunikasjons-linjene til fagorganiserte i regimer vi ikke liker, men tvertimot styrke disse forbindelser, for sammen med fagforeningsfolk i alle land å arbeide for at krig må bli et avleggs middel til løsning av internasjonale konflikter.

Landsmøtet konstaterer at forbundet må styrke sitt internasjonale engasjement. Forbundet må videre bidra til å påvirke politikerne og opinionen til å innse nødvendigheten av en ny økonomisk verdensordning om det skal lykkes å redusere den omfattende fattigdommen og arbeidsledigheten som i dag er en av hovedårsakene til spenningen, undertrykkelsen og krigsfrykten i verden. Forbundet må engasjere seg aktivt i arbeidet med å hjelpe fagforeningskamerater som kjemper for faglige rettigheter og politisk frigjøring i land der arbeiderklassen holdes nede ved hjelp av vold, tortur og økonomisk utarming.

Landsmøtet krever at alle fagforeningsfolk som sitter fengslet for å ha utført faglig aktivitet, må løslates — i Polen så vel som Tyrkia, Sør-Afrika og andre land.

Landsmøtet vil be forbundet benytte alle sine internasjonale kanaler i solidaritetsarbeidet for våre forfulgte fagforeningskamerater rundt om i verden. I tillegg til de etablerte internasjonale forbindelser forbundet har, vil Landsmøtet også framheve det økte engasjement som Amnesty Internasjonal viser i solidaritetsarbeidet for forfulgte fagorganiserte.

Debatten

Arne Borg, avd. 5, sa at innstillingen om internasjonale spørsmål var riktig og god i relasjon til forbundets tradisjoner på dette felt. Særlig var han glad for formuleringene om at faglig frihet er forutsetningen for all annen frihet, han anbefalte alle til å stemme for innstillingen.

Votering

Enstemmig vedtatt.

Uttalelsen om nedrustning — delt innstilling

Harald Øveraas redegjorde for hvorfor redaksjonskomitéen hadde kommet med en delt innstilling til nedrustningsuttalelsene fra landsmøtet. Øveraas sa at det ikke var noen uenighet i sak, men man ble ikke enig om formuleringene på ett punkt. Han trodde derfor det var riktig å legge frem to innstillinger slik at man på demokratisk vis kunne komme fram til en enhetlig uttalelse. Han regnet med at saken ble behandlet slik at man først fikk en prøvevotering over de to forslagene, og at man siden enstemmig kunne slutte seg til det forslaget som hadde størst tilslutning i prøvevoteringen.

— Fra mindretallets side, hvor jeg selv er representert, har vi ment at alt som har skjedd hittil, har vært med på å skru spenningen et hakk oppover. Nå vil vi ikke være lenger på veien mot avgrunnen. Vi må som fagforeningsfolk, nå si dette til politikerne. Vi sang nylig her at «Jorden er en stjerne» — vi ønsker også at den skal lyse fortsatt.

Det er bare ett punkt det er disse som, sa Øveraas som siterte følgende mindretallsinnstilling:

Mindretallsinnstilling

Landsmøtet i Norsk Arbeidsmandsforbund ser kapprustningen og den økende produksjonen av masseutryddelsesvåpen som den største trusel mot menneskeheten. Fagbevegelsen må derfor sette sine krefter inn for å stanse et hvert tiltak som kan bidra til å øke lagrene av kjernefysiske våpen. Dette gjelder så vel bevilgninger til bygging av ramper for mellom-distanseraketter i vest som utplassering av SS 20-raketter i øst.

Landsmøtet har vedtatt at Norsk Arbeidsmandsforbund skal arbeide for nedrustning, og forbundet må på det sterkeste protestere mot den store økningen av forsvarsbudsjettet som Høyre-regjeringen har lagt opp til. I NATO-sammenheng er det bare USA og Vest-Tyskland som i dag har høyere militærutgifter pr innbygger enn Norge.

Landsmøtet slutter opp om LO-kongressens vedtak om en atomvåpenfri sone for de nordiske land, og vil be Stortinget fatte et klart vedtak om at atomvåpen aldri skal nyttes fra norsk territorium, hverken i krig eller fred.

Forbundet må bruke sine nasjonale og internasjonale kanaler og kontakter i arbeidet med å fjerne den mistenksomhet og spenning mellom nasjonene som bidrar til opprustning, samtidig som det nå arbeides aktivt for å påvirke nedrustnings-forhandlingene mellom stormaktene.

Øveraas siterte også fletallets innstilling på det avvikende punkt. Flertallsinnstillingens hadde følgende forslag til uttalelse:

Flertallets innstilling

Landsmøtet i Norsk Arbeidsmandsforbund ser kapprustningen og den økende produksjonen av masseutryddelsesvåpen som den største trusel mot menneskeheten.

Landsmøtet har vedtatt at Norsk Arbeidsmandsforbund skal arbeide for nedrustning, og forbundet må på det sterkeste protestere mot den store økningen av forsvarsbudsjettet som Høyre-regjeringen har lagt opp til. I NATO-sammenheng er det bare USA og Vest-Tyskland som i dag har høyere militærutgifter pr. innbygger enn Norge.

Landsmøtet slutter opp om LO-kongressens vedtak om en atomvåpenfri sone for de nordiske land, og vil be Stortinget fatte et klart vedtak om at atomvåpen aldri skal nyttes fra norsk territorium, hverken i krig eller fred.

Forbundet må bruke sine nasjonale og internasjonale kanaler og kontakter i arbeidet med å fjerne den mistenksomhet og spenning mellom nasjonene som bidrar til opprustning, samtidig som det må arbeides aktivt for å påvirke nedrustnings-forhandlingene mellom stormaktene.

Arnfinn Nilsen, adm., argumenterte for flertallsinnstillingen. Også

han sa at det ikke var noen uenighet i sak i redaksjonskomiteen, men man var uenig i virkemidlene. Man var også enig om at det var mest praktisk å legge fram to innstillinger.

Det er bare avsnitet om mellomdistanseraketter og SS 20-raketter det er uenighet om. Flertallet ønsker ikke dette med i uttalelsen.

Begrunnelsen for dette kunne man, ifølge Arnfinn Nilsen, finne på s. 15 i tirsdagens hefte, et utdrag av internasjonal sekretær Kaare Sandegrens foredrag. Det gjaldt hans argumenter for at forbedredelsene til utplassering av mellomdistanseraketter i Europa var et forhandlingsmiddel. Sandegren hadde også lagt vekt på at russerne allerede har plassert ut slike raketter.

Gjennom vår moderne historie har vi hatt politiske saker som har splittet folk og partiet. Vi kan bare nevne NATO og EF. Mest markant var denne uenigheten i DNA, et parti som vel kommer nærmest det vi kan kalle en folkelig massebevegelse. Vi har likevel gjennomlevet problemene ganske godt.

Nilsen ville ikke be om tilslutning til flertallsinnstillingen uten videre, men ba representantene lese avsnitet i Sandegrens foredrag før de tok standpunkt.

Dette kan for mange være et vanskelig samvittighetsspørsmål, også for undertegnede. Dette er ren politikk, vil mange si, ja partipolitikk. Ja, når vi skal gå inn for en politisering av fagbevegelsen slipper vi heller ikke unna slike politiske overveielser, sa Arnfinn Nilsen. Han sa at flertallsinnstillingen med dette var noe tynnere enn mindretallets innstilling og ba alle ta en avgjørelse etter å ha lest Sandegren. Han regnet med at alle fikk tid til det.

Kjell Hauger, administrasjonen, var skuffet over at det ble delt innstilling, når forskjellen er så liten. Han minnet representantene om diskusjonen man hadde hatt om formen på formålsparagrafen, hvorvidt A-våpen skulle nevnes spesielt.

— Om jeg ikke er feil orientert skal Stortinget om kort tid ta stilling til en bevilgning på ca. 50 millioner til rakettramper for atomvåpen i Vest-Europa. Samtidig som vi sannsynligvis kommer til å bevilge penger til NEI til A-våpen, skal vi i neste øyeblikk ikke våge å si nei til en bevilgning på 50 millioner for a-våpen, av partipolitiske grunner, sa Hauger.

Hans egen partitilknytning var ingen hemmelighet, men dette syntes han var skuffende, og anbefalte mindretallets forslag.

Stein Åros, avd. 214, representerte mindretallet i komiteen. Også han minnet om atomvåpen-debatten, og sa vi ikke måtte komme dit, at vi overlater til politikere og militære å vurdere for oss hva som er taktisk lurt. Da vil rustningskappløpet bare fortsette uhindret. Nå er det på tide at en av partene blottet bryst og sier stopp. Politikerne trenger reell moralsk støtte fra fagbevegelsen i dette spørsmålet. Det er vi som skal styre politikerne, ikke omvendt, sa Åros.

Odd Olsen, avd. 8, syntes det var tydelig å merke at komiteen hadde gjort alvorlige forsøk på å komme til enighet, men han sperret øynene opp da han oppdaget hva flertallet i komiteen ikke kunne være med på... Olsen siterte det divergerende avsnitet i mindretallsinnstillingen.

Her har det vært enighet om at vi skal arbeide konkret mot opprustningen, og det mest konkrete akkurat nå er bevilgningen til rakettplassering. Skal vi være så redde for å uttrykke oss en eventuell uenighet med Sandegren i en sak av livsviktig betydning, spurte Olsen, som støttet mindretallsinnstillingen.

Magne Berg, landsstyret, henviste til landsmøtets motto. — Mener vi nedrustning, kan vi ikke i praksis akseptere opprustning, slik flertallsforslaget gjør, sa han, og ba om flertallets forslag ble avvist.

Svein Westvik, avd. 4, syntes saken var klar, og at begge uttalelser for såvidt var gode, men ville stemme med mindretallet for der ble gitt klar beskjed til våre egne allierte. Om arbeiderpartiet skulle oppfatte det negativt, var det beklagelig, men det måtte ikke hindre at landsmøtet stemte i samsvar med det som tidligere hedde vedtatt formålsparagrafen angående dette livsviktige spørsmål.

Ole Klemo, sa at hensikten helliger midlet. Han kunne ikke forstå flertallets innstilling, for i dette tilfellet har det gått inn for midlet, og hensikten med rampene er at de skal brukes til atomvåpen.

Johan Klunderud, avd. 2, mente det var et par vesentlige ting som ennå ikke var kommet fram i debatten. En ting er at vi ikke kan la snøballen fortsette å rulle og atomopprustningen bygges ut mer og mer. Den eneste måten å få til begrensinger på, er at en av partene tar til fornuften.

Anton Halvorsen, landsstyret, beklaget at det var blitt en debatt som dette, for egentlig er vel alle enige i realiteten, ingen ønsker opprustning. Det er et problem for en del av oss når det gjelder en henstilling om ikke å bevilge til rakettramper, er at vi kan nå vårt storting med vedtaket, men vi rekker ikke den andre part. Derfor ville han stemme for flertallsinnstillingen.

Harald Øveraas hadde vært forsiktig med å begrunne for mye, hvorfor innstillingen var delt, da han la den fram. Han hadde oppfattet landsmøtet slik at det var enighet om at fagbevegelsen må politiseres, men man måtte være klar over hva det betyr. Om vi skal arbeide oss ut av den situasjonen vi er i i dag, så greier vi ikke det ved å legge oss flat — vi må si fra klart og tydelig.

Det var hans bestemte oppfatning at vi skal ha et faglig/politisk samarbeid, men vi i fagbevegelsen må si hva vi mener og det må jaggju bli hørt!

Det er et faktum at det har vært forhandlet ut fra styrke i hele etterkrigstida, — og rustningen har bare bygget seg mer og mer opp. Det er sagt vi ikke kan rekke den andre sida, der bevilges det også til våpen, og det er vi i mot, men for hver opptrapping på den ene sida, kommer det svar fra den andre. Nå må det ikke lenger forhandles ut fra styrke, nå må det forhandles ut fra fornuft.

Øveraas var klar over hva Kaare Sandegren sa, men han mente det var hans rett å si seg uenig, der Sandegren ikke er klar nok. Det var han ikke i dette tilfellet, derfor står jeg på mindretallsforslaget, sa Øveraas.

Torodd Borch, landsstyret, kunne ikke forstå at noen kunne være tvil om de skulle stemme på mindretallsforslaget. La det bli mest mulig enstemmighet om mindretallsforslaget, sa han.

Jens Tveit Aga, avd. 6, mente å kunne slå fast at det ikke er noen uenighet i sak. I redaksjonskomiteen var det uenighet om hvilken form den skulle presenteres i, og komiteen valgte den mest mulig demokratiske måte, å la landsmøtet ta stilling til de to forslagene.

Her er det sprik på den politiske siden, vi vet det er uenighet om det såkalte «dobbelvedtaket», men Aga mente at når man hadde en mann som Sandegren til å klarere spørsmålet, burde man lytte.

Aga føyde til: Men selvfølgelig, enten blir det mindretallets eller flertallets forslag som går igjennom, så skal det bli en enstemmig uttalelse fra landsmøtet.

Strek

Bjarne Korsmo foreslo strek.

Strek ble satt med fire inntegnede talere.

Ernst Ditlevsen, avd. 18, sa at det ikke var noen tvil om at mindretallets forslag gikk lengst. Hvis vi virkelig mener noe med nedrustningen, må vi også stemme for dette forslaget. Da må vi også ta med bevilgningene til ramper og utplasseringen av raketter i Europa.

Arnfinn Nilsen, administrasjonen, sa at han bare kunne ta debatten til etterretning og han ville søke å ikke si noe som ville endre inntrykket av denne. Han var enig med formannen i at det til sjuende og sist er ens egne vurderinger som må legges til grunn for en bestemmelse, men han sa også at mye av denne bevegelsen bygger på tillit. Han la derfor selv stor vekt på det Sandegren sa i viktige og kompliserte internasjonale spørsmål. Til Kjell Hauger sa han at det nok ikke er utelukkende politiske årsaker som ligger til grunn for at han selv var med i flertallet. Hensikten var først og fremst å søke å holde denne bevegelsen sammen. Og det gjør man ved å ta ut et avsnitt, ikke ved å demonstrere uenighet om virkemidlene slik mindretallet innbyr til.

Roger Løvdås, avd. 5, sa at det var nødvendig med to innstillinger. Han selv var helt klart for mindretallets innstilling.

Ole Berg, avd. 5, sa at flere hadde påpekt at dette var en vanskelig sak. Selv ville han si som Åge Samuelsen, at det var en grei og lett sak. Hadde ikke mange av medlemmene alt kjøpt nei til a-våpen-merke. Hadde de gjort det, burde de også kunne stemme for mindretallets innstilling, sa han.

Øystein Hagen, avd. 7, sa at han selv hadde fått et nei-merke, og han hadde ikke problemer med å bære det. Men spørsmålet er naturligvis også: Hva er nedrustning? Er det nedrustning hvis NATO kommer i bakevja? Er ikke det egentlig å skape en ubalanse og større fare for krig? Begge supermakter sier jo at det eneste som holder balansen ved like er den gjensidige frykt. Han sa at han ikke kunne vurdere konsekvensen av mindretallets innstilling og ville stemme for flertallets innstilling.

Votering

Under prøvevoteringen fikk mindretallet forslag et overveldende flertall. Ved den endelige voteringen ble mindretallets innstilling vedtatt mot noen få stemmer.

DAGSORDENENS PUNKT 7

Forskjellige forslag.

Forslag 130.

Ivar Langstrand, avd. 27, sa han var skuffet over at landsstyret ikke hadde vært positivt innstilt overfor forslag 130. Han sa at forslaget selvfølgelig ikke hadde betydning for de som bodde sør for Dovre, men for folk i Nord-Norge er sydenreiser atskillig tusen kroner dyrere enn det det koster i sør. Har man en stor familie og i tillegg må ha en overnatting eller to i Oslo, ja, så har man faktisk ikke råd til slike turer. Vi har gode sommere i nord også av og til, men de siste årene har det vært elendig.

Ragnar Tharaldsen, avd. 9, støttet forslaget fra Tromsø arbeidsmandsforening og han ba om solidaritet fra «dere som har sol og sommer hele året» — i hvert fall i år, sa Tharaldsen, som fortalte at i hans landsdel gikk man med polvotter og skinnlue hele året og han fikk ikke ut istappene fra ørene langt ut i juni måned. For det det koster for oss å reise til Oslo, kan dere rundt Oslo reise til Mallorca, være tre uker og kose dere.

Hos oss er det vinter og atter vinter hele året. Jeg vet faktisk ikke når vi hadde sommer i år. Nå kan dere vise solidaritet med oss helt opp til Kirkenes. Vi betaler skatt til samme fabrikk vi også, og vi bør ha krav på disse rettighetene, sa han. Han fremmet følgende tilleggsforslag:

«Foreslår at landsmøtet pålegger forbundsstyret og landsstyret å sette mer press på våre politiske myndigheter for derigjennom å kunne få respons for våre krav i den nordlige landsdel.»

Arvid Øygard, forbundsstyret, sa at han ikke syntes det var de helt store sakene Nordens Klippe hadde valgt å markere seg på dette landsmøtet. Jeg syntes ikke man skal bruke landsmøtets tid på dette spørsmålet, ei heller solidariteten. Det må da være viktigere saker å bruke solidariteten på. Her skulle man subsidiere sydenreiser mens man vet at det er skrikende mangel på penger innenfor helsesektoren osv.?

Øyvind Vågan, avd. 125, syntes heller ikke saken var så vesentlig at det skulle være nødvendig med spesielle sydensubsidier. Hvis man derimot kunne diskutere de høye prisene på frukt og grønnsaker i nord, kunne man kanskje få en mer fruktbar diskusjon.

Votering

Landsstyrets forslag ble satt opp mot de to andre forslagene samlet. Landsstyrets innstilling ble vedtatt mot 4 stemmer.

Forslag 131 og 132 ble vedtatt enstemmig med landsstyrets innstillinger.

Forslag 133.

Jens Tveit Aga, avd. 6, sa at han ville foreslå at dette forslaget ble oversendt det nye forbundsstyret uten realitetsvotering. Han regnet med at saken kom opp i en eller annen form på neste landsmøte. I mellomtiden ville man ha avvirket en LO-kongress også slik at endringer vil være underveis. Han siterte forslaget og sa at han var like opptatt av hvordan arbeidet i avdelingene skal fungere som det som skjer på forbundskontoret.

Til slutt ba han om at man til neste landsmøte skrev en kort begrunnelse til hver av landsstyrets innstillinger. Da ville man ha spart mange spørsmål og dermed tid på landsmøtet.

Harald Øveraas sa seg enig med Aga i den saksbehandlingen han hadde foreslått og sa at administrasjonsordningen er en vanskelig ting å diskutere på et landsmøte. Man hadde i forbundet forsøkt seg med en omstrukturering man regner med skulle gi resultater. Dette er imidlertid en kontinuerlig prosess. Det vi sikter mot er en mest mulig rasjonell drift og en lett kommunikasjon med avdelingene. Han registrerte også henstillingen fra Aga om begrunnelser og ville regne med at den ble tatt til etterretning. Han ville imidlertid ikke svare på vegne av det nye forbundsstyret da han ikke ennå visste om han var med i det.

Dirigenten opplyste at Jens Tveit Aga foreslo at forslaget ble oversendt det nye forbundsstyret uten realitetsvotering. Dette ble enstemmig vedtatt.

Dirigenten opplyste at de saker som gjenstår å behandle er innstillingen fra budsjett- og bevilgningskomitéen og valg. Han berømmet landsmøtet for rask og disiplinert avvikling og foreslo dagens møte hevet. Han foreslo også at åpningen av morgendagens møte ble satt til kl. 10.00.

Begge deler ble vedtatt med applaus, og møtet ble hevet kl. 16.40.

Formiddagsmøtet fredag 17. september

Møtet ble satt kl. 10.00 med Rolf Hovd som dirigent, og åpnings-sangen var «Seiren følger våre faner». Forsanger som vanlig Sven Pettersen.

Per Ingebrigtsen refererte protokollen fra ettermiddagsmøtet torsdag. Protokollen ble godkjent uten merknader.

DAGSORDENENS PUNKT 9 — BEVILGNINGER

Landsmøtet gikk så over til å behandle dagsordenens punkt 9 — bevilgninger.

Dirigenten refererte innstillingen fra budsjettkomitéen:

Budsjettkomitéens forslag:

Arlige bevilgninger i landsmøteperioden:

1. Arbeidernes Ungdomsfylking.....	kr. 20 000,—
2. SVs Ungdom.....	kr. 8 000,—
3. NKPs Ungdom.....	kr. 8 000,—
4. Framfylkingen.....	kr. 10 000,—

Engangsbevilgninger:

5. Norsk Folkehjelp.....	kr. 8 000,—
6. Norsk Arbeidersangerforbund.....	kr. 4 000,—
7. «Nei til atomvåpen».....	kr. 20 000,—
8. Amnesty International.....	kr. 8 000,—

Debatten

Budsjettkomitéens formann, *Ludvik Wangsmo*, redegjorde for innstillingen, og sa at alle søknader om bistand var blitt tatt hensyn til. Wangsmo hadde ikke oppfattet redegjørelsen fra streikekomitéen for Vinmonopol-arbeiderne i Oslo som en søknad om bidrag fra landsmøtet. Komitéen hadde heller ikke oppfattet det som en sak for landsmøtet å gi økonomisk støtte til lokale konflikter, men at det derimot er rom for spontan aksjon fra den enkelte, med anledning til å åpne lommeboka og yte sin støtte til de streikende.

Budsjettkomitéens innstilling er enstemmig, og når det gjelder de årlige bevilgninger til ungdomsorganisasjonene, ligger det til grunn, at vi setter pris på at ungdom engasjerer seg aktivt. Bevilgningene må ses på som en håndrekning. (Han opplyste at forbundet i tillegg støtter AUFs avis, ved abonnement og utsending til medlemmer under 25 år.)

Ad bevilgningen til Framfylkingen, så var det foretatt en viss form for indeksregulering, beløpet er høynet atskillig, fordi organisasjonen nå også har en voksende aktivitet utover i landet.

Wangsmo gjorde oppmerksom på at totalt til ungdomsorganisasjonene har innstillingen en ramme på 46 000 kroner årlig. Det vil si om lag kr. 1,50 pr. medlem.

Engangsbevilgningene beløper seg totalt til 40 000 kroner. Beløpet til Norsk Folkehjelp er skåret ned med 2000 kroner, men til gjengjeld har forbundet, via Solidaritetsfondet, fått anledning til å yte til spesielle aksjoner og tiltak i Folkehjelpens regi.

Wangsmo anbefalt innstillingen, og håpet at dette ikke ble noen politisk debatt. Vi vil støtte ungdom som er engasjert i samfunnssaker, sa Wangsmo.

Erik Haugen, avd. 1, kunne ikke skjønne begrunnelsen for å ikke bevilge penger til de streikende. Han fant dette meget skuffende. De trenger vår solidariske støtte, sa han.

Han fremmet følgende forslag:

«Landsmøtet i Norsk Arbeidsmandsforbund bevilger 10 000 kroner til de streikende polarbeiderne».

Arne Borg, avd. 5, sa seg også meget overrasket over budsjettkomitéens innstilling. Han viste til at Norsk Kjemisk dagen før hadde bevilget 25 000 kroner til Amnesty International. Han hadde også ventet at komitéen hadde tatt opp hans forslag om å bevilge 10 000 kroner til Solidaritets utenlandskontor. Her hadde LO bevilget 250 000 kroner, og så skulle ikke forbundet gi ett øre! Han ville opprettholde sine to forslag.

Roger Løvås, avd. 5, fant det spesielt viktig at forbundet bevilger penger til det politiske ungdomsarbeidet på venstresiden, slik man også hadde gjort i 1979. Dette burde bidra til økt oppslutning fra ungdommen til arbeiderbevegelsen.

Bjarne Korsmo, avd. 2, sa at bevilgningene til de politiske ungdomsorganisasjonene burde gis på visse betingelser, at disse politiske ungdomsorganisasjonene brukte pengene til å bekjempe høyrekreftene og ikke til å kjempe seg imellom. Han sa om penger til de streikende at det var lett å være for dette, men man må tross alt se 5-årsperioden under ett. Man kunne ikke bevilge bare fordi de streiker akkurat nå, sa Korsmo.

Han støttet derfor budsjettkomitéens innstilling.

Øyvind Vågan, avd. 125, sa seg skuffet over budsjettkomitéens innstilling. Begrunnelsen for ikke å bevilge til de streikende syntes han var altfor tynn. Han sa til Korsmo at dette ikke var noe prinsippvedtak om å bevilge til alle streikende. Når representanten har sluppet til her på talerstolen, så var det skammelig at man ikke kunne bevilge et såvidt lite beløp som 10 000 kroner.

Harald Øveraas sa seg enig med budsjettkomitéens innstilling. Når det gjelder polstreiken sa han at han var meget overrasket over at ingen hadde benyttet anledning til å sette i gang en innsamling på selve landsmøtet da representanten for de streikende var på landsmøtet. Det hadde vært solidaritet i praksis det, sa Øveraas og la til at det ennå ikke var for sent å gjøre noe med det.

Applausen tydet på en viss oppslutning til idéen.

Voteringen

Budsjettkomitéens forslag ble enstemmig vedtatt på de fleste punkter.

Haugens forslag falt mot et stort flertall.

Borgs forslag om økte bevilgninger til AI med 2000 kroner over budsjettkomitéens innstilling falt også mot et stort flertall.

Tekniske problemer forsinket starten på behandlingen av dagsordenens punkt 10 — Valg.

Harald Øveraas forklarte: Alle er opptatt av teknikkens framskritt, men det fungerer ikke alltid bare bra. Vi har tekniske problemer og har stått på siden klokka halv sju i morges. Det maskinelle utstyret har brutt sammen, men servicefolkene er på plass. Det vil si at vi har fått trykket såpass antall av valgkomitéens innstilling, at det er nok til annenhver representant. Hvis landsmøtet finner det tilfredsstillende nok til å behandle saken, kan det skje, med det riktige er vel å ta en pause til alt materiellet er ferdig.

Arne Borg ba om ordet til forretningsorden, og etterlyste sitt forslag om en bevilgning til Solidaritets kontor i Brussel, på 10 000 kroner.

Dirigenten redegjorde for en del administrative problemer, man fant Borgs forslag, og tok det opp til votering. Forslaget falt mot noen få stemmer.

Erik Haugen, avd. 1, fikk ordet og sa han ville ta formannen på ordet, det gjaldt innstilling til de streikende polarbeiderne. Siden forslaget hans om bevilgning var falt, oppfordret han til innsamling nå. (Innsamlingseske ble funnet og satt ut.)

Dirigenten foreslo et kvarters pause, i første omgang, for å vente å se hvordan det gikk med teknikken og valgkomitéens innstilling.

DAGSORDENENS PUNKT 10 — VALG

Møtet ble satt igjen kl. 11.15.

Harald Øveraas sa at det tidligere under landsmøtet var reist spørsmål om ikke forbundet skulle sende en hilsen i forbindelse med valget i Sverige kommende søndag.

Han foreslo oversendt følgende hilsningstelegram til Olof Palme:

«Norsk Arbeidsmandsforbunds landsmøte ønsker deg lykke til i valget søndag. Vi håper at Sverige igjen kan få en regjering utgått av arbeiderbevegelsen.»

Ingvald Almklov, valgkomitéens formann la fram valgkomitéens innstilling og sa:

Komitéens oppgave og mandat har vore å kome med innstilling på kandidatar til dagsordenens punkt 10, bokstav a) til g).

Særleg når det gjeld landsstyre, har det vore komitéens utgangspunkt å sikre oppfylt vedtektene sine bestemmelsar og intensjon om geografisk fordeling.

Vi har vidare basert vårt arbeid på vedtak i vårt landsstyre frå fredag 10. setember, der gruppeinndeling og representantfordeling mellom gruppene er fastlag. Vedtaket ligg på representantane sitt bord.

Det resultat komitéen har kome fram til, er basert på innkomne forslag frå avdelingar, grupper og einskildmedlemer.

Komitéens innstilling er samrøystes. Komitéen tilrår at innstillinga vert vedteken slik den ligg føre.

Valgkomitéens innstilling:

Forbundets administrasjon

Formann: Harald Øveraas, (ny), Pensjon. Nestformann: Arnfinn Nil- sen, (ny), Veg, NVE-Forbygning. Hovedkasserer: Ola Tuven, (ny), For- sikring. Saksbehandler: Knut Westgård, (gjenv.), Rengjøring. Saksbe- handler: Anders Bjarne Rodal, (gjenv.), Maskin, Pr.anlegg, Kraftlinje,

St.anlegg. Saksbehandler: Ivar Skredderhaug, (gjenv.), Bergverk, Mineral, Skifer, Asfalt. Saksbehandler: Kjell Hauger, (gjenv.), Kyst- verket, Vakt.

Forbundsstyret

Harald Øveraas, forbundet. Arnfinn Nilsen, forbundet. Ola Tuven, forbundet. Knut Westgård, forbundet. Anders Bj. Rodal, forbundet. Thorleif P. Støle, (gjenv.), Hauge i Dalana, Rogaland (B5). Liv Marit Moland Olsen, Arendal, (ny), Agder (R6). Aslaug Eilertsen, Bergen, (ny), Hordaland (R6). Toralf Årdal, Årdal i Jølster, (ny), Sogn og Fjordane (V1). Arvid Øygård, Mosjøen, (gjenv.), Nordland (V1). Asbjørn Grøs- land, Hokksund, (ny), Hele landet (K3). Bjørn Bjørnerud, Reinsvoll, (ny), Oppland (E2). Bjørn Berggård, Tydal, (ny), Sør-Trøndelag (P2).

Varamenn:

For administrasjonen:

1. Ivar Skredderhaug, forbundet. 2. Kjell Hauger, forbundet. Alex Thø- gersen Jessen, Rud, (ny), Akershus (M5). Maria Fossum, Oslo, (ny), Oslo (R6). Lillian Kristjanson, Førdesfjorden, (ny), Rogaland (R6). Hilmar Ødegården, Skollenborg, (ny), Buskerud (V1). Morten Antonsen, Skage i Namdal, (ny), Nord-Trøndelag (V1). Jan Ausland, Lier, (ny), Oslo (J3). Petter Foss, Kirkenær, (ny), Hedmark (P2). Odd Gunnar Bråthen, Gol, (ny), Nordland (P2).

Kode for faggruppene:

A=St. anl. — B=Bergv. — C=Vakt — D=Div. — E=Maskin — F=Fyr — og merke G=Grunnboring — H=Havnev. — J=Jernb. — L=Bom- og bruv. — M=Mineral — N=Forbyggn. — O=Mast og linje — P=Priv. anl. — R=Renh. — S=Skifer — T=Asfalt — V=Veg.

Landsstyret

består av forbundsstyrets 13 representanter samt følgende 18 repre- sentanter:

Åge Kristiansen, Hamar, (ny), Hedmark (V1). Ernst Ditløvsen, Stav- anger, (ny), Rogaland (P2). Odd Olsen, Alta, (ny), Finnmark (V1). Anton Halvorsen, Skien, (gjenv.), Telemark (R6). Herman Vildalen, Ytre Vinje, (ny), Rogaland (A3). Tore Kjæserud, Sofiemyr, (ny), Oslo (C4). Liv Thun, Steinkjer, (gjenv.), Nord-Trøndelag (R6). Erland Fredriksen, Halden, (ny), Østfold (V1). Kåre Reiersgård, Flå, (ny), Buskerud (P2). Magnar Karlsen, Råholt, (gjenv.), Akershus (T2). Arna Karlsson, Grub- hei, (gjenv.), Nordland (R6). Ingrid Johansen, Trondheim, (ny), Sør- Trøndelag (R6). Ingvald Almklov, Åheim, (ny), Møre og Romsdal (M5). Åge Seppola, Skibotn, (ny), Troms (V1). Erling Gurskevik, Ålesund, (ny), Møre og Romsdal (H1). Tom Pedersen, Hauglandshella, (ny), Hor- daland (P2). Randulf Olsen, Kirkenes, (gjenv.), Finnmark (B5). Sigve Mæland, Svalbard, (gjenv.), Svalbard (B5).

Kode for faggruppene:

A=St. anl. — B=Bergverk — C=Vakt — D=Div. — E=Maskin — F=Fyr- og Merke — G=Grunnboring — H=Havnevesenet — J=Jernbane — L=Bom- og bruvakter — M=Mineral — N=Forbygning — O=Maste og linje. — P=Priv. anl. — R=Renhold — S=Skifer — T=Asfalt — V=Veg.

Varamenn til Landsstyret:

Arne Eide, Odda, (ny), Hordaland (V1). Asgeir Klingsheim, Tananger, (ny), Rogaland (P2). Olav A. Abrahamsen, Jakobsnes, (ny), Finnmark (V1). Margit Korssjøen, Røros, (ny), Sør-Trøndelag (R6). Arnor Dahl, Sørreisa, (ny), Nordland (A3). Jan R. Rivenes, Gjøvik, (ny), Hedmark (C5). Reidun Johansen, Moss, (ny), Østfold (R6). Endre Øygarden, Ytre Vinje, (ny), Telemark (V1). Magnus Songstad, Hop, (ny), Hordaland (P2). Mellvin Steinsvoll, Molde, (ny), Møre og Romsdal (T2). Hildbjørg Detlefsen, Lillestrøm, (gjenv.), Akershus (R6). Nelly Thorsnes, Florø, (ny), Sogn og Fjordane (R6). Sverre Strand, Oppdal, (ny), Møre og Romsdal (S5). Paul Løvdal, Songe, (ny), Agder (V1). Geir Jacobsen, Skibotn, (ny), Troms (H1). Trygve Kolden, Vågåmo, (ny), Oppland (P2). Johannes Balandin, Elvebakken, (gjenv.), Finnmark (B5). Rolf Hovd, Malm, (gjenv.), Nord-Trøndelag (B5).

Kode for faggruppene:

A=St. anl. — B=Bergverk — C=Vakt — D=Div. — E=Maskin — F=Fyr- og Merke. — G=Grunnboring — H=Havnevesenet — J=Jernb. — L=Bom og Bruvakt — M=Minera — N=Forbygning — O=Maste og linje — P=Priv. anlegg — R=Renhold — S=Skifer — T=Asfalt — V=Veg.

Kontrollnemnda

Inger Syversen, (ny), Oslo. John O. Grave, (gjenv.), Telemark. Arvid Dyngre, (ny), Akershus. Revisor: Tom Røisi.

Landsorganisasjonens representantskap

Arnfinn Nilsen, (gjenv.), forbundet, Reidun Johansen, (gjenv.), Østfold (R), Edmund Langnes, (ny), Hele landet (A), Jan-Olav Ingvaldsen, (ny), Nordland (B), Magne Bakken, (ny), Oppland (M—S), Endre Øygarden, (ny), Telemark (V), Jan Engebretsen, (ny) Hedmark (E).

Varamenn:

Knut Westgård, (ny), forbundet, Ase Ommundsen, (ny), Rogaland (R), Magnus Eggen (ny), Hele landet (A), Dag Kvammen (ny), Svalbard (B), Alex Thøgersen Jessen (ny), Akershus (M—S), Knut Arnesen (ny), Finnmark (V), Arve Berle (ny), Sogn og Fjordane (P).

Kode for faggruppene

A=St.anl. — B=Bergv. — C=Vakt — D=Div. E=Maskin — F=Fyr- og Merke — G=Grunnb. — H=Havnev. — J=Jernb. — L=Bom- og bruvakt — M=Mineral — N=Forbygning O=Mast og linje — P=Priv.anl. — R=Renhold — S=Skifter — T=Asfalt — V=Veg.

Statstjenestemannskartellets representantskap

Forbundets formann (medl. av Kartellets styre), Forbundets nestformann (medl. av Kartellets styre), Bjørn Sørli (gjenv.), Vestfold (V), Jens Tveit Aga (gjenv.), Hordaland (V), Albert Skarstad (gjenv.), Buskerud (V), Alfred Håkonshellen (gjenv.), Hordaland (H), Olaug Torgersen (gjenv.), Finnmark (H), Olav Dale (ny), Telemark.

Varamenn:

Knut Westgård (ny), forbundet, Kjell A. Hauger (ny), forbundet, Svein Westvik (ny), Nordland (V), Hans M. Figenschau (ny), Troms (V), Johan Klunderud (ny), Akershus (V), Arvid Antonsen (ny), Troms (H), Finn Dragland (ny) Agder (H), Petter Bergdølmo (ny), Oslo (J).

Distriktsrepresentanter:

Paul Løvdal (gjenv.), Agder (V), Magne Berg (gjenv.), Sør-Trøndelag (V), Metter Mikalsen (ny), Finnmark (V).

Varamenn:

Erland Fredriksen (gjenv.), Østfold (V), Kjell Svendsrud (ny), Oppland (V), Oddlaug Karlsen, (ny), Nordland (V).

Kode for faggruppene

A=St.anl. — B=Bergv. — C=Vakt — D=Div. — E=Maskin — F=Fyr- og merke — G=Grunnb. — H=Havnev. — J=Jernb. — L=Bom- og bruv. — M=Mineral — N=Forbygning, O=Mast og linje — P=Priv.anl. — R=Renh. — S=Skifer — T=Asfalt — V=Veg.

Valgkomitéen innstiller på at tariffrådet for Rengjøring økes fra 7 til 11 representanter.

Tariffråd — Rengjøring

Magny Hansen, Bergen (gjenv.), varam.: Ann Helen Instebo, Bergen (ny). Inger Syversen, Oslo (gjenv.), varam.: Oddveig Frisli, Hedmark (ny). Lillian Kristjansson, Rogaland (ny), varam.: Henny Olsen, Rogaland (ny). Ingrid Johansen, Sør-Trøndelag (gjenv.), varam.: Liv Thun, Nord-Trøndelag (gjenv.). Anita Grimsrud, Telemark (ny), varam.: Inger R. Lilleng, Oppland (ny). Ruth Samuelsen, Øst-/Vestfold (ny),

varam.: Nelly Thorsnes, Sogn og Fjordane (gjenv.). Arna Karlsson, Nordland (gjenv.), varam.: Elisabeth Ellefsen, Troms (ny). Sigrid Skuggen, Møre og Romsdal (ny), varam.: Alma Honningsvåg, Møre og Romsdal (ny). Solveig Kristensen, Buskerud (ny), varam.: Jorunn Johansen, Buskerud (gjenv.). Ruth Lillian Haugnes, Akershus (ny), varam.: Alex Karlsen, Oslo (ny). Liv Marit Moland Olsen, Agder (ny), Reidun Johansen, Øst-/Vestfold (ny).

Tariffråd — Kraftlinjefirmaer/Mast

Audun Olav Øverli, V. Gausdal (ny), varam.: Alf Rødstadstuen, (ny). Frits Gravrok, Oslo (gjenv.), varam.: Ole Solli, Osmarka (ny). Arild Solberg, Lonevåg (gjenv.), varam.: Øystein Knudsen, Sandnes (gjenv.). Helge Fjellro, Norheimsund (ny), varam.: John Magne Edland, Indre Arna (ny).

Tariffråd — Asfalt

Magnar Karlsen, Råholt (gjenv.), varam.: Egil Eriksen, Fredrikstad (ny). Bjarne Jørgensen, Finneid (ny), varam.: Kjell Hansen, Fauske. Kristian Westrum, Ler (ny), varam.: Jørgen Nyseter, Steinkjer (ny).

Tariffråd — Vaktsektoren

Tore Kjæserud, Oslo (gjenv.), varam.: Jan R. Rivenes, Hedmark (gjenv.). Einar Johansen, Telemark (ny), varam.: Geir Karlsen, Hordaland (ny). Per J. Wicken, Oslo (gjenv.), varam.: Erland Fredagsvik, Sør-Trøndelag (ny). Jon Skrondal, Sør-Trøndelag (ny), varam.: Roger Løvås, Oslo (ny). Ronald Eliassen, Agder (ny), varam.: Reidar Hansen, Rogaland (gjenv.). Hugo Pedersen, Rogaland (ny), varam.: Gerd Abrahamson, Buskerud (ny).

Tariffråd — Maskinentreprenørene

Ivar Moholt, Nord-Trøndelag (ny), varam.: Bjørn Tiller, Nord-Trøndelag (ny). Bjørn Bjørnerud, Oppland (gjenv.), varam.: Trygve Kolden, Oppland (ny). Asbjørn Reinfjell, Nordland (ny), varam.: Erik Kjellmann, Finnmark (ny). Petter Foss, Hedmark (gjenv.) varam.: Per Havik, Hedmark (ny). Johan Vatne, Møre og Romsdal (ny), varam.: Torleif Remme, Møre og Romsdal (ny). Adolf Mollan, Sør-Trøndelag (ny), varam.: Knut Standal, Troms (ny).

Tariffråd — Private anlegg

Bjørn Enge, Rogaland (ny), varam.: Asgeir Klingsheim, Rogaland (ny). Ole Berg, Oslo (gjenv.), varam.: Arthur Ramse, Oslo (ny). Odd

Gunnar Bråten, Nordland (ny), varam.: Øystein Mediå, Nordland (ny). Øyvind Gjøvik, Møre og Romsdal (ny), varam.: Kåre Ulstad, Nord-Trøndelag (gjenv.). Knut B. Brandt, Agder (ny), varam.: Kåre Torkildsen, Agder (gjenv.), Bjørn Berggård, Sør-Trøndelag (ny), varam.: Helge Romsdal, Sør-Trøndelag (ny). Asbjørn Fjellhaugen, Hordaland (gjenv.), varam.: Mikael Øvrebø, Hordaland (ny). Thor Slåtta, Telemark (ny), varam.: Erik Storsveen, Øst-/Vestfold (ny). Johan Kaslegård, Oslo (ny), varam.: Oddvar Kvernhaugen, Oslo (gjenv.). Sigmund Skjeveland, Rogaland (ny), varam.: Knut Nilsen, Oppland (ny).

Brakkebetjeningen

Astrid Hammerstad, Buskerud (gjenv.), Reidun Hjelset, Møre og Romsdal (ny). Torunn Valan, Nord-Trøndelag (ny), varam.: Dorthea Otterstad, Hordaland (ny).

Tariffråd — Bergverk

Stein Åros, Hauge i Dalane (ny), varam.: Svein Jarl Liestøl (ny). Jan-Olav Ingvaldsen, Sulitjelma (gjenv.), varam.: Rolf Knoph, Sultjelma (gjenv.). Leif Larsen, Follidal (ny), varam.: Jan Olav Storholt, Eidsøra (ny). Johannes Balandin, Finnmark (ny), varam.: Bjarne Lillevold, Stensli (gjenv.). Ole K. Brønseth, Bleikvasslia (gjenv.), varam.: Øyvind Vågan, Grubhei (ny). Jarle Selbo, Malm (gjenv.), varam.: Jan Rømo, Limingen (ny). John Bergeng, Løkken Verk (ny), varam.: Roald Kristiansen, Bjørnevatn (ny).

Varam.: Håvard Hilstad, Løkken Verk (ny) og Stein Larsen, Kirkenes (ny).

Tariffråd — Mineral

Trygve Evensen, Lalm (gjenv.), varam.: Arthur Bråten, Lalm (gjenv.). Arnstein Remmen, Båsmoen (gjenv.), varam.: Finn Helge Tveide, Lillesand (ny). Inge Kristian Bakken, Sannidal (ny). varam.: Hans B. Svendsen, Mjøndalen (ny).

Tariffråd — Skifer

Jørund Båtstad, Otta (ny), varam.: Ola Tho, Otta (gjenv.). Sverre Strand, Oppdal (gjenv.), varam.: Magne Skjørstahaug, Oppdal (ny).

Tariffråd — Vegsektoren/Forbygning

Østfold. Erland Fredriksen (gjenv.), varam.: Knut Melgård (gjenv.). Akershus. Finn Olav Holten (gjenv.), varam.: Rolf Finstad (ny). Hedmark. Åge Kristiansen (gjenv.), varam.: Arne Holøien (gjenv.). Oppland. Kjell Svensrud (gjenv.), varam.: Ola N. Gjevre (ny). Buskerud.

Albert Skarstad (gjenv.), varam.: Erik Haugen (ny). Vestfold. Bjørn Sørli (gjenv.), varam.: Hans Thv. Kittelsen (ny). Telemark. Endre Øygarden (ny), varam.: Jon O. Grave (ny). Aust-Agder. Paul Løvdal (gjenv.), varam.: Ivar B. Pedersen (gjenv.). Vest-Agder. Tor Ø. Ljosland (gjenv.), varam.: Helge Olsen (gjenv.). Rogaland. Ole Tamburstuen (ny), varam.: Nils Fisketjønn (ny). Hordaland. Kåre Ulvatn (ny), varam.: Brigte O. Gåsdaal (ny). Sogn og Fjordane. Toralf Årdal (gjenv.), varam.: Kåre Rake (gjenv.). Sør-Trøndelag. Magne Berg (gjenv.), varam.: Asbjørn Overvik (gjenv.). Nord-Trøndelag. Atle Jørstad (gjenv.), varam.: Harald Saur (gjenv.). Nordland. Tore Eriksen (ny), varam.: Arvid Øygård (ny). Møre og Romsdal. Oddvin Haukeberg (ny), varam.: Magne Veiset (ny). Troms. Charles Hermansen (gjenv.), varam.: Ivar Langstrand (gjenv.). Finnmark. Knut Arnesen (gjenv.), varam.: Odd Olsen (ny).

NVE's forbygning

Odd Arve Rusten (gjenv.), varam.: Norvald Opdal (gjenv.).

Tariffråd — Kystverket

1. distrikt Finn Drageland (ny), varam.: David J. Nilsen. 2. distrikt Hans Haganes (gjenv.), varam.: Harry Nilsen (ny). 3. distrikt Erling Gurskevik (ny), varam.: Leif O. Breivik (ny). 4. distrikt Sverre Karlsen (ny), varam.: Alex Kristensen (ny). 5. distrikt Arne Ingilæ (ny), varam.: Odd Olsen (ny).

Oppsynsmennene:

Torbjørn Torgersen (ny), varam.: Alfred Håkonshella (ny).

Tariffråd — statens anlegg

Kraftanleggene:

Arnor Dahl, Kobbelv (ny), varam.: Einar Austerslåt (ny). Hermann Vildalen, Ulla-Førre (gjenv.), varam.: Peder Ådland (gjenv.). Einar Tretnes, Ulla-Førre (gjenv.), varam.: Hans Naasen (gjenv.). Magnus Eiken, Ulla-Førre (gjenv.), varam.: Malvind Bergtun (ny).

Kraftledningsavd.:

Edvard Moen, hele landet (gjenv.), varam.: Odd Usken (ny). Edmund Langnes, hele landet (ny), varam.: Per Amdal (gjenv.).

Jernbaneanleggene:

Ole Klemo, Oslo (gjenv.), varam.: Jan Ausland, Oslo (gjenv.). Petter Bergdølmo, Oslo (ny), varam.: Jørn Kalsen, Oslo (ny).

Tariffråd — Statens brakkepersonell

Kraftanleggene:

Karin Jansson, Ulla-Førre (gjenv.), varam.: Anny Hiim (gjenv.). Hildur Eriksen, Kobbelv (gjenv.), varam.: Ingrid Fossen (ny).

Kraftledningsavd.:

Ingrid Grini, NVE-Numedal (gjenv.), varam.: Else Tangedal (ny).

Vegvesenet:

Aasa Slydahl, Veg-Mosjøen (gjenv.), varam.: Aslaug Sletten (gjenv.).

Kystverket:

Olaug Torgersen, Straume (gjenv.), varam.: Randveig Christensen (gjenv.).

Generell debatt

Dirigenten ga ordet fritt til generell debatt, og gjorde oppmerksom på at det var anledning til forslag på andre kandidater.

Harald Øveraas fikk ordet til punktet, der valgkomitéen har satt saksbehandlingsområdet for medlemmene i forbundets administrasjon. Han mente det måtte være klart at landsmøtet gir administrasjonen hjemmel til å foreta de endringer og rokkeringer som måtte vise seg nødvendig når det gjaldt de enkelte arbeidsområder, ellers kan man risikere at enkelte drukner i oppgaver.

Odd Olsen fikk ordet, ikke til dissens når det gjaldt komitéens innstilling, men med anmerkninger til arbeidsmåten. Innstillingen var et svært dokument med mange navn, og det var umulig på noen få sekunder å få satt seg ordentlig inn i den før landsmøtet måtte ta stilling.

Han kritiserte den praksis at valgkomitéen låser seg inn på et rom, lekkasjefritt. Representantene får ikke tid og anledning til å diskutere valgene av forbundets tillitsmenn. Han håpet praksis med å lage hysj-hysj av valgkomitéens diskusjoner, ville bli endret på neste landsmøte. Neste landsmøte er først om fem år, og Olsen benyttet derfor anledningen til å si takk for seg, da dette var hans siste landsmøte da han går av med pensjon i perioden.

Erling Westerås, avd. 3, la fram følgende forslag:

«Jeg vil foreslå at valg av formann og saksbehandlere i forbundet skal foregå ved skriftlig avstemning.»

Dirigentsbordet avviste forslaget, med henvisning til punkt 6 i forretningsordenen.

Inger Syversen, kjente ikke igjen det innsendte forslag fra gruppemøtet som renholderne hadde hatt.

Forslag på Aslaug Eilertsen var ikke nevnt i forslagene fra gruppa til forbundsstyret, det var gjenvalg av Maria Fossum og dette forslaget opprettholdes.

Valgene

Da *dirigenten* refererte komitéens forslag på forbundsformann, *Harald Øveraas*, svarte salen med applaus som steg etter hvert som representantene reiste seg og hyldet Øveraas med taktfast akklamasjon.

Harald Øveraas fikk ordet: Takk!

Han ble enstemmig valgt.

De øvrige som valgkomitéen hadde innstilt til forbundets administrasjon ble alle valgt enstemmig, og med applaus.

Mellvin Steinsvoll, landsstyret foreslo Ingvald Almklov til forbundsstyret i stedet for Thorleif P. Støle. Han ønsket Støle i landsstyret om det var mulig.

Erling Westerås, avd. 3, støttet forslaget på Almklov.

Ole Klemo, forretningsfører avd. 5, sa at han beklaget at det ikke var foreslått noen representant for avd. 5, en av de største innen rengjøring med 14 nasjonaliteter representert, til forbundsstyret. Han fremmet forslag på gjenvalg av Maria Fossum, satt opp mot forslaget på Aslaug Eilertsen.

Formann i valgkomitéen, *Ingvald Almklov*, sa at det var populært å snakke om kabal i samband med innstillinger som denne. Vi har ikkje brukt det ordet, men dersom vi skal bruke det, er vi også klår over at ein kabal skal gå opp. Eg finn det meir dekkande å bruke ordet pakkøløysing. Eg har notert det eg kan seie om denne pakken. Dersom det er oppklårande nok, er det greitt. I motsett fall må eg be om at komitéen får permisjon, så vi kan prøve å «spole tilbake» og eventuelt kome attende med forklåring på detaljar i vår innstilling. «Komitéen konstaterer at det på basis av dei innkomne forslaga frå avdelingar og grupper, den uttrykte vilje og ynskje i desse forslag som komitéen måtte leggje til grunn, har vore vanskeleg for komitéen å ta det omsyn til kontinuitet, særleg i lands- og forbundsstyre, som etter komitéens oppfatning ideelt sett hadde vore ynskjeleg.

Johan Klunderud, avd. 2 støttet forslaget på Almklov. Han sa at man burde være forsiktig med å bryte kontinuiteten i forbundsstyret.

Stein Åros, avd. 214, sa at han hadde all respekt for Almklov, men

når hele bergverksgruppen har gått inn for Støle, syntes han man burde respekterte dette.

Helge T. Olsen, avd. 3 sa til Klemo at rengjøring i Oslo slett ikke var den største gruppen. Det var Bergen og Hordaland. Han støttet forslaget fra valgkomitéen på Aslaug Eilertsen i forbundsstyret.

Klemo repliserte at han hadde sagt at Oslo var en av de største avdelingene innen rengjøring, ikke den største. Han sto ved dette.

Helge T. Olsen gjentok sin støtte til Aslaug Eilertsen og sa at det var bare på dette punkt han ga ubetinget støtte til valgkomitéens forslag.

Voteringen

Forbundsstyret

Bortsett fra Støle og Eilertsen, som det var motforslag på, ble samtlige foreslåtte kandidater i valgkomitéens innstilling valgt.

Forslaget på Almklov ble satt opp mot forslaget på Støle.

Støle ble valgt med 149 stemmer.

Forslaget på Maria Fossum falt med stort flertall.

Aslaug Eilertsen var valgt.

Resultatet var altså ingen endringer etter valgkomitéens innstilling.

Varamenn til landsstyret.

Steinsvoll, landsstyret fikk ordet til en adressekorrigering i innstillingen.

Thorodd Borch, landsstyret, gjorde oppmerksom på at hans gruppe som ikke hadde noen representant i valgkomitéen, hadde fattet en enstemmig innstilling på Hans Hagenes som varamann, og gruppen hadde liten forståelse for at valgkomiteen hadde endret på det. Han hadde ikke noe i mot Geir Jacobsen, men opprettholdt gruppas innstilling, og foreslo Hagenes valgt i stedet for Jacobsen.

Arnor Dahl, landsstyret, hadde ordet til adressekorrigering i innstillingen.

Ase Wold, avd. 5, opplyste at rengjøringsgruppa hadde foreslått Inger Syversen som varamann, men hun kunne ikke finne henne på valgkomitéens liste.

Etter en liten oppklaringsrunde mellom dirigenten og Borch om hva forslaget dreide seg om, gikk man over til votering.

Votering

Valgkomitéens innstilling, utenom endringsforslaget til Guri Jacobsens kandidatur, ble enstemmig vedtatt.

Valgkomitéens forslag mot Borchs endringsforslag:
Innstillingen vedtatt og Geir Jacobsen valgt med stort flertall.

Kontrollnemnda

Øveraas til korrigerings: — Selv om mange kanskje kunne ønske det, så er ikke revisor på valg. Det er et glipp at han står oppført.

Johan Klunderud, avd. 2, gjorde oppmerksom på at kontrollkomitéen skal ha en formann, og foreslo på vegne av Akershusavd. Arvid Dyngje.

Valgkomitéens formann, *Almklov*, sa at det ikke var fint å skylde på hverandre, men han måtte opplyse at skrivestua hadde tatt med litt for mye ett sted og litt for lite et annet. Komitéen har ikke ment å innstille på revisor, men valgkomitéen hadde innstilt på Inger Syversen som formann i kontrollkomitéen, selv om det ikke var kommet på papiret.

Inger Syversen, avd. 5, sa at gruppemøtet i rengjøring hadde vært enige om å foreslå Reidun Johansen, og hun opprettholdt det forslaget.

Almklov mente å huske at Reidun Johansen ikke kunne ha sete i denne komitéen, fordi hun allerede var valgt som varamann til landsstyret.

Inger Syversen trakk da sitt forslag, etter spørsmål fra dirigenten.

Votering

Valgkomitéens innstilling på kontrollkomité ble enstemmig vedtatt. Valgkomitéens innstilling på formann mot Klunderuds forslag om Dyngje som formann: Inger Syversen valgt med stort flertall.

LOs representantskap

Valgkomitéens formann opplyste at det ved en lapsus var falt ut forslag på 1. varamann til LOs representantskap. Her skulle det stå Knut Westgård, forbundet.

Valgkomitéens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Statstjenestemannskartellets representantskap

Knut Westgård, forbundet, foreslo Anders Bj. Rodal i stedet for seg selv om varamann fra forbundet.

Jens Nielsen, avd. 12, gjorde oppmerksom på at Olav Dale i innstillingen er oppført under Telemark. Han tilhører avd. 24, Ulla-Førre Arbeiderforening.

Votering

Valgkomitéens forslag på øvrige plasser enstemmig vedtatt. Anders Bj. Rodal ble valgt i stedet for komitéens forslag på Westgård.

Tariffråd for rengjøring

Valgkomitéens forslag sa at komiteen hadde fulgt forslaget fra gruppa om å øke antallet representanter fra 7 til 11.

Votering

Valgkomitéens forslag enstemmig vedtatt.

Tariffråd — kraftlinjefirmaet/mast

Valgkomitéens innstilling enstemmig vedtatt.

Tariffråd — asfalt

Valgkomitéens innstilling enstemmig vedtatt.

Tariffråd — vaktsektoren

Valgkomitéens innstilling enstemmig vedtatt.

Tariffråd — maskinentreprenører

Komitéens forslag enstemmig vedtatt.

Tariffråd — private anlegg

Komitéens innstilling enstemmig vedtatt.

Tariffråd — bergverk

Komitéens innstilling enstemmig vedtatt.

Tariffråd — skifer

Komitéens forslag enstemmig vedtatt.

Tariffråd — vegsektoren/forbygning

Komitéens innstilling enstemmig vedtatt.

Tariffråd — kystverket

Komitéens innstilling enstemmig vedtatt.

Tariffråd — statens anlegg

Komitéens innstilling enstemmig vedtatt.

Tariffråd — statens brakkepersonell

Komitéens innstilling enstemmig vedtatt.

Avslutningen

Dirigenten *Rolf Hovd* fastslo at dirigentenes og sekretærenes arbeid nå var fullført. Det har vært et landsmøte med fint, saklig nivå, og han takket representantene for det. På vegne av dirigenter og sekretærer takket han for samarbeidet, og salen på sin side takket med applaus.

Ordet ble gitt til den nyvalgte forbundsformannen, *Harald Øveraas*, som trodde alle var klar over at det ikke er noen enkelt sak å styre en slik stor forsamling. Han takket dirigenter og sekretærer for innsatsen, for at de hadde sørget for at alt foregikk i betryggende former. Han ba landsmøtet si seg enig i at de ble påskjønet med et lite honorar for jobben, slik vanlig er, og at det beløpet ble indeksregulert oppover fra 500 til 600 kroner til hver.

Vedtatt med applaus.

Øveraas takket for tilliten på vegne av de valgte. For egen del ville han love å gjøre sitt beste, og skulle det ikke lykkes, så, ville det iallfall ikke være viljen det skortet på. — Landsmøtet har fattet mange vedtak som vil kreve et stort arbeid, vilje og fantasi for å få gjennomført, sa Øveraas. Det er vanlig i forbundet at sakene diskuteres i til dels harde debatter. Det er riktig og vesentlig at det skjer, men det er også en god tradisjon at vi etter debatten står samlet om å sette vedtakene ut i livet. Øveraas trodde denne gode tradisjonen ville bli ivaretatt.

Landsmøtet trekker opp retningslinjer som administrasjon og tillitsvalgte på alle plan skal sørge for å få satt ut i livet, — og sammen skal vi klare det, sa Øveraas. Vi har en hard tid foran oss, men jeg har den tro på bevegelsen og de grunnholdninger og ideer den bygger på, at jeg er viss på at vi skal klare det.

Etter landsmøtet er det tillitsmenn som går ut av sine verv, og formannen ba disse komme opp til podiet:

Olav Dale, Asbjørn Furali, Martin Rognli, Torodd Borch, Magne Mælumshagen, Edvard Moen, Per Ingebrigtsen, Mellvin Steinsvoll og Ludvik Wangsmo.

— Alle er klar over at Ludvik Wangsmo ikke slipper ut av døra med en gang, selv om det er valgt ny hovedkasserer. Wangsmo vil bli i forbundet en stund til, for å sette sin etterfølger inn i jobben. Vi får vie Ludvik Wangsmo den nødvendige oppmerksomhet den dagen han slutter, men foreløpig skal han overrekkes blomster fra landsmøtet, sa Øveraas, som riktignok antok at som hovedkasserer ville Wangsmo ha foretrukket at det hadde skjedd ved innsamling.

Øveraas ba også valgkomiteens formann, Almklov komme fram og få blomster for en «utenomordentlig» god jobb. Å sette sammen kabalen, der så mange gruppe- og geografiske hensyn skal tas, er ingen enkel oppgave.

Til de tidligere nevnte fortjente tillitsmenn sa Øveraas at de hadde gjort en innsats som det sto all mulig respekt av. Han var sikker på at samarbeidet ville fortsette i den nye perioden. Vi vet dere ikke går av med pensjon, så vi vil dra nytte av dere fremdeles, sa Øveraas, og foretok den store blomsteroverrekkelsen, akkompagnert av stående applaus fra salen.

Øveraas hadde flere blomster: til dem som er bak kulissene, som ingen ser, men som vi drar stor nytte av. Han ba formannen i Oslo rengjøringsavdeling, Inger Syversen motta blomsterbuketten på vegne

av de tre rengjøringskvinnene som hadde sørget for at representantene kom til ren og ryddig sal hver morgen. Stor applaus.

Også en annen gruppe ble påskjønet med blomster, sekretariatet med funksjonærene som sørget for at landsmøtet fikk det nødvendige materiell å arbeide med. Applaus igjen.

— Nå har jeg ikke flere blomster, sa Øveraas, men antall buketter skal likevel utvides, også til de fire som nå forlater forbunds- og landsstyret med takk for innsatsen!

Til slutt rettet Øveraas takk til landsmøtefor­samlingen, ba dem hilse til medlemmene og ønsket alle vel hjem.

— Dermed erklærer jeg det 30. ordinære landsmøtet i Norsk Arbeidsmandsforbund for avsluttet, sa Øveraas.

Som avslutning sang forsamlingen Internasjonalen, med forbundsformannen som forsanger.

Møtet hevet kl. 13.00.

Deltakerliste

Forbundets administrasjon

Formann: Harald Øveraas. Nestformann: Arnfinn Nilsen. Hovedkasserer: Ludvik Wangsmo. Sekretærer: Knut Westgård, Anders Bj. Rodal, Ivar Skredderhaug og Kjell Hauger. Redaktør og informasjonssekretær: Oddvar Stølen. Opplysningssekretær: Sven Pettersen. Miljøsekretær: Liv-Merete Høglund. Historikere: Monica Schanche og Arne Kokkvoll. Varamenn: Torodd Borch, Magne Mælumshagen, Edvard Moen, Sigve Mæland, Ranulf Olsen, Liv Thun, Liv Marit Molan Olsen, Arna Karlsson, Bjørn Berggård, Per Ingebrigtsen og Mellvin Steinsvoll.

Forbundsstyret/landsstyret

Forbundsstyret:

Harald Øveraas, Arnfinn Nilsen, Ludvik Wangsmo, Knut Westgård, Anders Bj. Rodal, Erland Fredriksen, Arvid Øygård, Thorleif P. Støle, Maria Fossum, Tom Pedersen, Petter Foss, Olav Dahle og Ingvald Almklov.

Ansattes representant:

Toril Stensæter.

Landsstyret:

Magne Berg, Anton Halvorsen, Toralf Årdal, Paul Løvdal, Martin Rognli, Magnar Karlsen og Tore Kjæserud.

Kontrollnemnda

Reidun Johansen, John Odd Grave, Ola Tuven og LO-revisor Tom Røisi.

Landsmøtets representanter

Koder for faggrupper

A=St. Kraftanlegg. B=Bergverk. C=Vakt. D=Div. E=Mask.entr. F=Fyr- og Merke. G=Grunnboring. H=St. Havnevesen. J=Jernbaneanlegg. K=Overføringsanlegg NVE. L=Bru-bomvakt. M=Mineral. N=Forbygning. O=Mast- og linjefirma. P=Priv. anlegg. R=Reinhold. S=Skifer. T=Asfalt. V=Veg.

Avd. 1. Buskerud Arbeidsmannsforening

Repr. nr.	Faggruppe
1. Torunn Valan	P
2. Jorunn Johansen	R
3. Åse Løver	R
4. Albert Skarstad	V
5. Erik Haugen	V
6. Hans B. Svendsen	M
7. Hilmar Ødegården	V

Avd. 2. Akershus Arbeidsmannsforening

8. Johan Klunderud	V
9. Rolf Finstad	V
10. Bjarne Korsmo	V
11. Ruth Haugnes	R
12. Hildebjørg Detlefsen	R
13. Audun O. Øverli	O
14. Alex Thøgersen Jessen	M
15. Arvid Dyrge	P
16. Ridun M. Holter	C
17. Hans Jørgen Jensen	T

Avd. 3. Møre og Romsdal Arbeidsmannsforening

18. Martin Rimstad	V
19. Oddvin Haukeberg	V
20. Lars O. E. Kavli	V
21. Magne Veiset	V
22. Erling Westerås	M
23. Elna Bjørkedal	R
24. Sigrid Skuggen	R
25. Alma Honningsvåg	R
26. Helge T. Olsen	P
27. Johan Vatne	E
28. Erling Gurskevik	F
29. Frits Gravrok	O
30. Harald Nerbø	M

Avd. 4. Nordland Arbeidsmannsforening

31. Svein Westvik	V
32. Eilif Lamo	V
33. Johan Tunstad	V
34. Ronald Breivik	V
35. Ottar Nilsen	V

Repr. nr.	Faggruppe
36. Helge Eidissen.....	V
37. Sverre Karlsen.....	H
38. Arnor Dahl.....	A
39. Arnstein Remmen.....	M
40. Bjarne Jørgensen.....	T
41. Øysten Mediå (s).....	P
42. Odd Gunnar Bråten.....	P
43. Lillian Karlsen.....	R
44. Eldbjørg Klimpen.....	R
45. Bjørg Kristensen.....	R
46. Halvor Jensen.....	E

Avd. 5. Oslo og Omegn Arbeidsmannforening

47. Arne Hovden.....	D (M)
48. Per Wicken.....	C
49. Erik Fjeldheim.....	C
50. Roger Løvås.....	C
51. Arne Borg.....	C
52. Einar Hagen.....	E
53. Jan Ausland.....	J
54. Ole Berg.....	P
55. Oddvar Kvernhaugen.....	P
56. Johan Kaslegård.....	P
57. Inger Syversen.....	R
58. Alex Carlsen.....	R
59. Åse Wold.....	R
60. Molly Stellar.....	R
61. Reidun Thorsteinsen.....	R
62. Brita Johnsen.....	R
63. Margit Solvang.....	R
64. Bjørg Røyrbotten.....	R
65. Liv Ormberg.....	R
66. Astrid Tyssøy.....	R
67. Magny Hansen.....	R
68. Linda Ellefsen.....	R
69. Marion Johannessen.....	R
70. Aslaug Eilertsen.....	R
71. Ann Helen Instebo.....	R
72. Anne Tove Roseth.....	R
73. Jens Tveit Aga.....	V
74. Arne Eide.....	V
75. Konrad Ulvatn.....	V
76. Inge Søreide.....	V
77. Brigt Gåsdal.....	V

Repr. nr.	Faggruppe
78. Oddbjørn Berntsen.....	P
79. Asbjørn Fjellhaugen.....	P
80. Magnus Songstad.....	P
81. Dorthea Otterstad.....	P
82. Arnfinn Ellingsen.....	C
83. Arild Solberg.....	O

Avd. 7. Agder Arbeidsmannforening

84. Ivar B. Pedersen.....	V
85. Tor Øyvind Ljosland.....	V
86. Ola Dugan.....	V
87. Knut B. Brandt.....	P
88. Oddvar Guttormsen.....	P
89. Bjarne Smeland.....	P
90. Astrid Hansen.....	R
91. Wenkw Axelsen.....	R
92. Finn Ole Andersen.....	M
93. Ronald Eliassen.....	C

Avd. 8. Sør-Trøndelag Arbeidsmannforening

94. Ingrid Johansen.....	R
95. Helene Granbo.....	R
96. Margit Korssjøen.....	R
97. Anne Grete.....	R
98. Asbjørn Hagen.....	V
99. Asbjørn Overvik.....	V
100. Rolf Gravseth.....	V
101. Sverre Valseth.....	V
102. Helge Romsdal.....	P
103. Haldor Aftret.....	P
104. Audun Saur.....	P
105. Egil Lium.....	P
106. Ole Reksten.....	B
107. Sverre Strand.....	S
108. Kristian Westrum.....	T
109. Adolf Mollan.....	E
110. Jon Skrondal.....	C

Avd. 9. Grubeforeningen Nordens Klippe

111. Tormød Larsen.....	B
112. Willy Olsen.....	B
113. Ragnar Tharaldsen.....	B
114. Roald Kristiansen.....	B
115. Stein Larsen.....	B

Repr. nr.	Faggruppe
116. Elisabeth Hagfors	B
117. Per Johan Olsen.....	B
118. Finn Fløtten	B
Avd. 10. Sulitjelma Gruvearbeiderforening	
119. Jan Olav Ingvaldsen	B
120. Gyda Olsen.....	B
121. Fred Nystad.....	B
Avd. 11. Øst/Vestfold Arbeidsmannsforening	
122. Knut Melgård.....	V
123. Kjell Hammersborg	V
124. Hans Thv. Kittelsen	V
125. Roald Johansen.....	V
126. Anne Lise Karlsen	R
127. Ruth Samuelsen.....	R
128. Beate Pettersen.....	R
129. Arne Martinsen.....	C
130. Egil Eriksen.....	T
131. Bjørn Sørлие.....	V
Avd. 12. Telemark Arbeidsmannsforening	
132. Berit Larsen.....	R
133. Anita Grimrsrud.....	R
134. Klara Vadder.....	R
135. Einar Johansen.....	CD
136. Sigfred Pedersen	P
137. Jens Nielsen	V
138. Endre Øygarden.....	V
Avd. 13. Hedmark Arbeidsmannsforening	
139. Åge Kristiansen.....	V
140. Odd K. Søgård.....	V
141. Magne Ivar Nerli.....	V
142. Jan Engebretsen.....	E
143. Jørgen Nersveen.....	E
144. Per Havik.....	E
145. Oddveig Frisli	R
146. Jan R. Rivenes.....	C
Avd. 14. Rausand Gruvearbeiderforening	
147. Lars Brakstad.....	B

Repr. nr.	Faggruppe
Avd. 17. Finnmark Arbeidsmannsforening	
148. Edvald Svendsen.....	V
149. Knut Arnesen.....	V
150. Mette Mikalsen	V
151. Odd Olsen	V
152. Arne Ingilæ.....	H
153. Johannes Balandin.....	B
154. Erik Kjellmann.....	E
Avd. 18. Rogaland Arbeidsmannsforening	
155. Alf G. Oftedal	M
156. Ole Tamburstuen.....	V
157. Nils N. Fisketjønn.....	V
158. Markus Wiik.....	V
159. Lillian Kristjanson.....	R
160. Åse Ommundsen	R
161. Hennie Olsen	R
162. Marit Asbjørnsen.....	R
163. Nora Haugan	R
164. Møter ikke.....	R
165. Ole Waage.....	P
166. Bjørn Enge.....	P
167. Ernst Ditløvsen	P
168. Asgeir Klingsheim.....	P
169. Sigmund Skjæveland.....	P
170. Reidar Hansen.....	C
Avd. 21. Eidfjord-anleggenes Fagforening	
171. Gunnar Lydvo.....	A
Avd. 22. Sogn og Fjordane Arbeidsmannsforening	
172. Arthur Solstad	1 V
173. Jarle Eide.....	V
174. Arvid Kjøsnes.....	V
175. Audun Åsebø.....	V
176. Dagfinn Alme.....	P
177. Astrid Hammerstad	P
178. Nelly Thorsne.....	R
Avd. 23. Nord-Trøndelag Arbeidsmannsforening	
179. Morten Antonsen.....	V
180. Atle Jørstad.....	V

Repr. nr.	Faggruppe
181. Knut Bakkeslett	N
182. Bjørn Tiller	E
183. Netty Brønbo	R
184. Gudrun Bjørkås	R
185. Jan Rømo	B
186. Per Ivar Rønning	M
187. Olav Næss	P

Avd. 24. Ulla-Førre Arbeidsmannforening

188. Herman Vildalen	A
189. Einar Tretnes	A
190. Kirsten Husebø	A
191. Sigurd Strøm	A
192. Magnus Eiken	A
193. Peder Ådland	A

Avd. 27. Troms Arbeidsmannforening

194. Åge Seppola	V
195. Charles Hermansen	V
196. Ivar Langstrand	V
197. Arvid Antonsen	H
198. Knut Standal	E
199. Elisabeth Ellefsen	R

Avd. 36. Oppland Arbeidsmannforening

200. Arve Ødegårdsstuen, Knut Åge Nilsen	P
201. Bjørn Bjørnerud	E
202. Trygve Kolden	E
203. Bråten	M
204. Ivar Larsen	O
205. Magne Bakken	S
206. Inger R. Lilleng	R
207. Kjell Svendsrud	V
208. Reidar Østgård	V
209. Sven Syversen	T

Avd. 51. Follidal Gruvearbeiderforening

210. Leif Arne Larsen	B
211. Thorfinn Randen	B

Repr. nr.	Faggruppe
Avd. 69. Malmo Gruvearbeiderforening	
212. Ola Folladal	B
213. Jarle Selbo	B
214. Rolf Hovd	B
Avd. 111. Løkken Gruvearbeiderforening	
215. Ole Bergsrønning	B
Avd. 125. Mofjellet Gruvearbeiderforening	
216. Øyvind Vågan	B
Avd. 142. Longyearbyen Arbeiderforening	
217. Frank Rosø	B
218. Dag Kvammen	B
219. Ingvald Johansen	B
220. Jarle Hågensen	B
Avd. 157. Skorovass Fagforening	
221. Asbjørn Dahl	B
Avd. 206. Skaland Grafittverks Arbeiderforening	
222. Eilert Enoksen	B
Avd. 214. Sandbekk Gruvearbeiderforening	
223. Stein Åros	B
224. Svein J. Liestøl	B
Avd. 220. NVE-Linjearbeiderforening	
225. Edmund Langnes	K
226. Per Amdal	K
227. Asbjørn Grøslund	K
228. Odd Uskenen	K
229. Ingrid Grini	K
Avd. 487. Bleikvassli Gruvearbeiderforening	
230. Ole K. Brønseth	B

